

RUDYARD KIPLING
KIM

Fordította: Bartos Zoltán

ELSŐ FEJEZET

Fittyet hányva a tilalomnak, szétterpesztett lábbal ült a Zam-Zammah ülésén, szemben a régi Ajaib Cherrel (a Csodaházzal), ahogy a bennszülöttek a Lahorei múzeumot hívják. Akié a Zam-Zammah, a tűzokádó sárkány, azé a Pandzsáb - az Öt Folyam városa -, mert a hatalmas zöldesbarna ágyúcső mindig a hódító legfőbb eszköze!

Kimnek volt némi mentsége arra, hogy lerúgta Lala Diananath fiát az ágyú forgójáról, hiszen Pandzsáb az angoloké volt, Kim pedig angolnak született. Noha bőrét feketére égette a nap, mint más bennszülöttét; noha inkább a bennszülöttek nyelvén beszélt és a saját anyanyelvén csak bizonytalanul hebegve; noha a bazárbeli csöppségekkel teljes egyenlőség alapján cimborált; Kim fehér volt, a legszegényebb fehérek közül való. A félvér asszony, aki gondját viselte - ópiumot szívott és állítólag ócska bútorüzlete volt a téren, ahol az olcsó bérkocsik állnak -, azt beszélte a misszionáriusoknak, hogy ő Kim anyjának nővére. Kim anyja dajka volt egy ezredes családjánál és feleségül ment Kimball O'Hará-hoz, egy fiatal őrmesterhez, aki egy ír ezredben szolgált. Utóbb a Lind-Pandzsáb-Delhi vasútnál dolgozott, és ezrede nélküle ment haza. Az asszony Ferazepore-ban meghalt kolerában, és O'Hara ivásnak adta magát. Ide-oda csatangolt a háromesztendő, csillogó szemű fiával. Egyesületek, meg papok - a gyermek sorsán aggódva - igyekeztek őt megtéríteni, de O'Hara odébb állt, míg egyszer egy asszonyra bukkant, aki ópiumot szívott, ő is eltanulta azt, és bele is halt, ahogy az elszegényedett fehérek Indiában. Halálakor három irat volt a vagyona: egyiket „ne varietur”-jának nevezte - az iraton ezek a szavak állottak az aláírása alatt -, a másik az elbocsátólevele; a harmadik pedig Kim születési bizonyítványa volt.

Ezek a papírok - mondogatta az ópiumgőz mámoros óráiban - a kis Kimball-ból embert faraghatnak. Meghagyta, hogy Kimnek sosem szabad megválni tőlük, mert bűbájosság lakozik bennük. Egy napon majd minden jóra fordul, Kim büszke és boldog lesz - szörnyen büszke és boldog - szépsége és őserije miatt. Maga az ezredes, a világ legszebb ezredének élén lovagolva fogja Kimet szolgálni, a kis Kimet, kinek jobb sorban kell élnie, mint apjának. Vörös bika istenség kilencszáz valódi ördöge szolgálja Kimet, ha el nem feledi O'Hará-t, a szegény O'Hará-t, aki csoportvezető volt a vasútnál. Ilyenkor keserves sírásra fakadt a verandán álló, kákából font törött széken. Így történt, hogy halála után az asszony a papírokat egy bőr amulett-tartóba varrta, és Kim nyakába akasztotta.

- És egy napon - emlékezett O'Hara jóslataira -, majd egy nagy Vörös bika jön érted és egy ezredes délceg lovon ülve, igen, és - angolra fordította a beszédét -, kilencszáz ördög!

- Ó - szólt Kim -, nem felejttem el. Egy Vörös bika meg egy ezredes jönnek, de az apám azt mondta, előbb két férfi jön ezt előkészíteni. És még azt is mondta az apám, hogy mindig így szokott az lenni, amikor varázslat történik.

Kimnek megvolt a véleménye a bűbájosságról; amit eddig hallott róla, abban nem bízott. Mikor kamasszá cseperedett, megtanulta elkerülni a hittérítőket és a komoly külsejű embereket, akik megkérdezték, hogy kicsoda és mit csinál. Mert Kim semmiben sem vitte valami sokra. Igaz, hogy ismerte a fallal kerített Lahore városát, a Delhi-kaputól egészen a legkülsőbb sáncárokig. Egy gyékényen árult olyan emberekkel, kik különösebb életet éltek, mint amilyenről Harun al Rasid álmodott, így az ő élete is olyan regényes lett, mint az Ezeregy éjszaka meséi, de a hittérítők, meg a jótékony egyesületek titkárai nem látták be ennek fenséges szépségeit. A városon végig az Egészvilág-kis-barátjának hívták, mivel kicsiny és fürge volt, elegáns ifjak részére igen gyakran éjjeli megbízatásokat végzett a népes háztető-

kön. Persze, ármány volt a dologban, jól tudta, hiszen minden rosszat ismert, amióta csak beszélni tudott, de ezt a játékot önmagáért szerette. Szeretett lopva bujkálni a sötét árkokon és utcákon, felkapaszkodni ereszcatornákon, mindent látni és hallani és hanyatt-homlok futkosni tetőről-tetőre a sötétség titokzatos leple alatt. Voltak aztán szent férfiak, deres fejű fakírok, akikkel egészen bizalmas volt; üdvözölte őket, mikor visszatértek a koldulásból és falatozott az ételükből, ha senki sem látta. Az asszony, aki gondját viselte, könnyes szemmel erősködött, hogy Kimnek európai ruhát kellene viselnie, nadrágot, inget, kalapot. Kim úgy találta, könnyebb hindu ruhába bújni, mikor különféle dolgokat végez. Az egyik előkelő fiatalember - az, akit a földrengéskor holtan találtak a kút fenekén - egyszer egy teljes hindu öltözetet adott neki, egy szegény sorsú utcai fiú ruháját. Kim egy titkos helyre rejtette, néhány gerenda alá Nila Ram szérűjén, túl a pandzsábi főtörvényszék épületén, hol az illatos deodar szálfák száradnak. Ha dolga akadt, vagy vigalom járta valahol, felöltötte ruháját és virradatkor tért vissza a verandára, holtra fáradtan. Néha volt mit enni a háznál, de gyakrabban nem. Így ismét elment hazulról, hogy bennszülött barátainál falatozzék.

Miközben sarkával az ágyún dobolt, fölnézett - a csöpp Chota Lallal és Abdullahhal, a cukorkaárus fiával játszott -, hogy egy-egy sértő megjegyzést mondjon a bennszülött rendőrnek, ki a múzeum előtt hosszú sor cipőt őrzött. A hatalmas pandzsábi türelmesen vigyorgott; régóta ismerte Kimet. Ismerte a vízfordó is, ki kecskebőr tömlőjéből éppen vizet locsolgatott a száraz útra. Ismerte Jawahir Singh is, a múzeum ácsa, ki éppen új csomagoló ládákban dolgozott. Ismerte a közelben mindenki, kivéve a vidéki parasztokat, kik a Csodaházba igyekeztek, hogy megbámulják a dolgokat, amiket az emberek ebben az országban és másutt készítettek.

A múzeum az indiai művészetet és kézműipart karolta fel, és a tudni vágyók felvilágosításért a gondnokhoz fordulhattak.

- Engedj, hadd menjek föl! - kiáltott Abdullah fölfelé mászva Zam-Zammah kerekein.

- Az apád pástétomsütő volt! Az anyád vaját lopott! - énekelte Kim. - Zam-Zammah-t valamennyi muzulmán már rég cserbenhagyta!

- Engedj föl engem! - visított a csöpp Chota Lal arannyal hímzett sipkájában. (Az apjának volt vagy félmillió font vagyona, de India az egyetlen demokrata állam a világon.)

- A hinduk is cserbenhagyták Zam-Zammah-t! A muzulmánok üzték el őket! Az apád pástétomsütő volt...

Elhallgatott, mert a lármás Motee Bazár felől egy csoszogó férfi fordult be. Kim, aki azt hitte, hogy minden kasztot ismer, sohasem látott hasonlót. Majdnem hat láb magas volt, lőtakaró-szerű piszkos színű ruhát viselt, és semmiféle jel nem emlékeztette Kimet valamilyen ismert foglalkozásra, vagy mesterségre. Övének hosszú, áttört művű vas tolltartó csüngött és egy fa olvasó, Szent emberek hordanak ilyeneket. Fején valami óriási kucsmaféle. Az arca sárga volt és ráncos, mint Fook Singhé, a bazárbeli kínai cipészé. A sarkon megállt és pislogott.

- Ki ez? - kérdezte Kim a társait.

- Talán egy férfi - felelte Abdullah, szájába dugott ujjal bámulva.

- Kétségtelen - szólt Kim -, de nem olyan indiai, amilyent én valaha láttam.

- Talán pap - szólt Chota Lal az olvasót fürkészve. - Nini a Csodaházba megy!

- Ejnye, ejnye! - szólt a rendőr fejcsóválva -, nem értem a fecsegésteket. (A rendőr pandzsábi nyelven beszélt.) Mit mond a Világ Barátja?

- Küldjétek ide - szólt Kim az ágyúról, és mezítelen lábát lóbálta. - Ez egy idegen, te meg bivaly vagy!

Az ember gyámoltalanul megfordult és a fiúk felé cammogott. Öreg volt, gyapjúsövet kaftánjából most is áradt a hegyszorosok különös bűze.

- Jaj, gyerekek, mi az a nagy ház? - szólt urdu tájszólással.

- Ez Ajaib Gher!

Kim megszólítás nélkül válaszolt. Nem tudta eltalálni, miféle szerzet.

- Ó, a Csodaház!

- Be lehet menni?

- A kapu fölé van írva. Mindenki bemehet.

- Belépődíj nélkül?

- Én ki-bejárok. Pedig nem vagyok bankár! - nevetett Kim.

- Én sajnos, öreg vagyok. Nem tudtam...

Olvasóját szemezte, félig a múzeum felé fordult.

- Milyen kaszthoz tartozol? Hol a hazád? Messziről jöttél? - kérdezte Kim.

- Kulu falu felől jöttem, Kailaszon (a Himalája egyik csúcsa) túlról. A hegyekből, hol - sóhajtott - üdítő a levegő és a víz.

- Aha! Egy khitai (kínai) - szólt Abdullah büszkén. (Fook Singh egyszer kikergette boltjából, amiért a csizmák fölött álló állványra köpött.)

- Egy pahari (hegylakó) - szólt a csöpp Chota Lal.

- Az, az fiam, hegylakó, olyan hegyekből, miket te sohasem fogsz látni. Hallottál Tibetről? Nem vagyok kínai, hanem tibeti, ha már tudni akarod. Láma, vagy ahogyan te nevezed: guru (szerzetes).

- Egy guru Tibetből - szólt Kim. - Ilyen embert sohasem láttam. Hát Tibetben is vannak hinduk?

- Mi a középút követői vagyunk, békességben élünk kolostorainkban. Felkerekedtem, hogy mielőtt meghalok, megnézzem a Négy Szent Helyet.

- Ettél már valamit?

Az öreg kotorászni kezdett a kebelében és kihúzott egy ütött-kopott, fa koldustányért. A fiúk bólintottak. Minden pap, akit ismertek, koldult.

- Még nem vagyok éhes. - Úgy forgatta a fejét, mint egy öreg teknősbéka a napon. - Igaz, hogy sok kép van a Lahorei Csodaházban?

Az utolsó szavakat megismételte, mint aki nagyon szeretne választ kapni.

- Ez igaz - szólt Abdullah. - Tele van pogány bálványokkal. Te is bálványimádó vagy?

- Hagyj békét neki! - szólt Kim. - Nincs benne semmiféle bálvány, csak a fehér sahib. Gyere velem megmutatom.

- Idegen papok fiúkat esznek - súgta Chota Lal.

- És ez idegen, és még bálványimádó is - szólt a mohamedán Abdullah.

Kim kacagott.

- Te zöldfűlű, fuss az anyádért, hogy a hajad meg ne görbüljön! Gyerünk.

Kim belépett a kapun; az öreg követte, és álmélkodva torpant meg. Az előcsarnokban greco-buddhista szobrászok nagy szobrai álltak, elfeledett munkások alkotásai, kiknek érző és ügyes kezük volt a titokzatos módon átörökölt görög művészet iránt. Száz meg száz darab: domborművek, szobrok és márvány lapok töredékei, figurákkal telezsúfolva. Egykor az ország északi részében buddhista imaházak téglafalait földték; és most, miután kiásták és megcédulázták őket, a múzeum büszkeségei. A láma bámulva fordult hol ide, hol oda. Végül elragadtatással akadt meg tekintete egy nagy reliefen, mely Buddha megdicsőülését ábrázolta. A Mester hatalmas lótuszvirágon ült. Körülötte hódoló királyok, vének és ösidők buddhái. Alatta lótuszfödte víz, halakkal és vízimadarakkal. Két lepkeszárnyú tündér koszorúzta fejét; fölöttük két boddhisatva, díszes ernyőt tartott.

- Az Úr! Az Úr! Ez Sakya Muni maga! - A lámának megcsuklott a hangja, és csöndesen mormolt. - És Ő itt van! A legfönségesebb Törvény is itt van. Zarándok utam jól kezdődik! És mily remek munka! Mily remek munka!

- Ott a sahib! - szólt Kim, félresurranva a műtárgyak és kézműárak szárnyának szekrényei közé. Egy fehérszakállú angol nézte a lámát, ki méltóságteljesen feléje fordult, köszöntötte, és némi keresgélés után előszedte jegyzőkönyvecskéjét és egy papírszeletet.

- Igen ez a nevem - szólt az angol mosolyogva a kezdetleges nyomtatványon.

- Egyik társamtól kaptam, ki a szent helyekre zarándokolt, és most a Lung Cho-kolostor főnöke -, dadogta a láma. - Beszélte ezekről a dolgokról -; sovány kezével reszketve mutatott körül.

- Üdvözlégy hát, ó tibeti láma! Itt vannak a képek és itt vagyok magam, ha ismereteidben gyarapodni óhajtasz. - A láma arcába tekintett. - Jöjj a szobámba!

A láma reszketett az izgalomtól.

Az iroda csak egy kis hálófülke volt, amit a szobrokkal megrakott karzattól különítettek el. Kim lefeküdt, fülét a hőségtől repedezett cédrusfa ajtó részére illesztette, és elnyújtózott, hogy fűleljen.

A beszélgetés javarészéhez semmit sem értett. A láma, eleinte tétovázva, a saját kolostoráról beszélt, mely négyhónapi járőföldre, a Színes Sziklával szemben fekszik. A gondnok egy nagy könyvet hozott elő, tele fényképekkel. Megmutatta neki azt a magas sziklára épült helyet, ahonnan be lehetett látni a sokszínű földrétegbe hasító óriási völgyet.

- Igen, ez az! - A láma feltette szarufoglalatú kínai szemüvegét. - Itt a kiskapu, amin télire behordják a fát... És te... az angolok tudnak ezekről a dolgokról? A Lung Cho-kolostor mostani főnöke mondta nekem, de nem hittem. Az Úr, a Felséges - itt is tiszteletben részesül? Ismerik az életét?

- Jöjj, és lásd, ha megpihentél.

A láma a gondnokkal az oldalán kicsoszogott a főcsarnokba, és áhítatos tisztelettel, a hozzáértő ösztönszerű megbecsülésével ment át a gyűjteményen.

A gyönyörű történet egyik jelenetét a másik után ismerte föl az elmosódott köveken. Mint a gyermek, úgy örült meg minden új leletnek.

Itt volt a hitbuzgó Asita, a keresztény Símeon mása, ki a Szent gyermeket az ölében tartja; részletek Devadatta (Buddha unokatestvére a mondában; mint Júdás a keresztény mitoló-

giában szerepel) testvér legendájából. Itt volt a megszegyenült, gonosz asszony, ki a Mestert tisztátalansággal vádolta; a Tanítás a vadaskertben, a Csodatétel, ami megzavarta a tűzimádókat; Boddhiszava fejedelmi öltözékben; a csodás Születés; a halál Kusunangarában, hol a gyenge tanítvány elalélt; emellett számtalan részlete a Bo-fa (ahol Buddha ült és meditált) alatti elmélkedéseknek; és az Alamizsnatányér imádata mindenfelé. Néhány perc múltán a gondnok látta, hogy vendége nem puszta olvasót morzsoló koldus, hanem tudós. Töviről-hegyére mindent újra megnéztek, a láma burnótot szippantott, megtörölte szemüvegét, majd szörnyű gyorsasággal alig érthető urdu és tibeti szavakat kezdett hadarni. Hallott a kínai zárándokok, Fo-Hián és Huen-Csang utazásairól és szerette volna tudni, hogy a feljegyzéseiket lefordították-e. Elállt a szava, mikor Beal és Stanislas Julien könyveit tehetetlenül forgatta.

- Itt van minden! Elzárt kincs! - szólta.

Leccsapodott, hogy áhítattal hallgasson meg hevenyészve urdu nyelvre fordított szövegtöredékeket. Most hallott először európai tudósok fáradozásairól, kik sok száz más forrás segítségével megállapították a Tripitakam, a buddhizmus szent könyvének szövegét. Aztán egy hatalmas térképet látott, sárga vonalakkal megjelölve. Barna ujjá pontról-pontra követte a ceruzát. Itt volt Kapilavastu, itt a Közép-Királyság, itt Mahabodi; és itt volt Kusunagara is, ahol Buddha meghalt. Az öreg egy ideig némán, szótlánul hajolt a könyvek fölé és a gondnok új pipára gyújtott.

Kim elszunnyadt. Mikor felébredt, már többet értett a még mindig pergő beszédből.

- Így történt, ó Bölcsesség Forrása, elhatároztam, hogy meglátogatom a Szent Helyeket - hol az Ő lába járt! - A láma suttogva folytatta: - És én egyedül jöttem ide. Öt, hét, tizennyolc, negyven éven át gondolkoztam azon, hogy a Régi Törvényt nem jól magyarázták, mert te is tudod, hogy elburjánzott rajta az Ördöngösség, bűbájosság és bálványimádás. Hiszen még ez a gyermek is, ott kint úgy mondta éppen most.

- Ez a sorsa minden hitnek...

- Tudósaitok ezekben a könyvekben a Szent minden vándorlását nyomon követték; de vannak dolgok, miket nem kutattak föl. Én semmit, de semmit nem tudok, de a Nyílt és Széles úton készülök szabadulni a dolgok forgó Kerekétől. - S könnyű diadalérzettel mosolygott. - Azzal, hogy a Szent Helyekre zárandokolok, érdemet szerzek. De egyéb is van. Mikor a mi Urunk ifjan feleséget keresett magának, az apja udvaroncái azt mondták, hogy igen gyöngye még házasságra. Ezt tudod?

A gondnok bólintott és kíváncsian várta, mi következik.

- Így a háromszoros erőpróbának vetették alá. Mikor az íjjal kísérletezett, a mi Urunk eltörte az íjat, amit kezébe adtak, és olyan íjat kért, amit senki sem tud felajzani. Ezt is tudod?

- Írva vagyon. Olvastam.

- És minden célt elhagyva, a nyíl messze, igen messze röpült a szem elől. Végül leesett, és ahol földet ért, ott forrás fakadt, mely nyomban folyóvá duzzadt és Urunk jósága és a földön szerzett érdemei folytán olyan erejű lett, hogy aki csak megfürdik benne, az a bűnnek minden szennytől megtisztul.

- Így szól az írás - mondta a gondnok szomorúan.

A láma mélyen sóhajtott:

- Hol van a folyó, Bölcsesség Forrása, hol esett le a nyíl?!

- Nem tudom, testvérem, nem tudom - szólt a gondnok.

- Nem, ha el akarod feledni! Ez az egyetlen, amit nem árultál el nekem. Hiszen neked tudnod kell! Lásd, én öregember vagyok. Lábadhoz hajtott fejjel kérlek, ó Forrása a Bölcsességnek. Mi tudjuk, hogy az íjat felajzotta; tudjuk, hogy a nyíl leesett, és tudjuk, hogy a forrás kibuggyant! Hol van hát a Folyó? Álmomban megparancsoltatott nekem, hogy keressem meg. Ezért jöttem. Itt vagyok. De hol a Folyó?

- Hát azt hiszed, ha tudnám, nem hirdetném?!

- Az ember megszabadulhatna a Dolgok Kerekétől - folytatta a láma feleletre sem ügyelve. - A Nyíl folyója! Gondolkodjál! Valamely kis patak, meglehet, kiszáradt a pusztában... De Ő, a Szentség, csak nem csal meg egy öregembert?!

- Nem tudom, nem tudom...

A láma ezerráncú arcát egészen közel tolta az angoléhoz.

- Látom, te sem tudod! Nem élsz a Törvény szerint. A dolog rejtve van előtted.

- Rejtve van bizony, rejtve.

- Te is, én is, meg vagyunk kötve, testvérem. De én - felemelkedett, miközben végigsimította a lágy, vastag szőnyeget -, felszabadítom magamat. Jöjj te is! Először Benareszbe, hova máshová? Itt találkozni fogok egy igaz hívővel; ő is örök vándor. Tőle talán megtudok valamit. Meglehet, velem Buddha Gaya-ba is. Innen északra és nyugatra Kapilavastuba. Ott fogom a Folyót keresni. De útközben mindenütt keresek. Mert ismeretlen a hely, ahol a nyíl leesett.

- Hogyan utazol? Mert Delhi jó messze van, és Benaresz még messzebb.

- Gyalog és vonaton. Miután kiértem a hegyekből, Pathankottól idáig vonaton jöttem. Gyorsan jár. Eleinte ámulva néztem a magas póznákat a vasút mentén, amint a drótot felkapkodták - mutatta, hogy a vonat mellett elrohanó táviró oszlopok, mint lejtének föl-le. - De később meguntam, és szokásom szerint inkább gyalogoltam.

- Ismered az utat? - kérdezte a gondnok.

- Azt csak kérdezni kell és fizetni érte, és az embert bárhová elvezetik. Ezt biztos forrásból tudom - szólt büszkén.

- Mikor indulsz? - A gondnok mosolygott az ókori ájtatosság és a modern haladás keverékén, ami ma Indiát jellemzi.

- Mihelyt lehet. Sorrendben felkeresem a Szent helyeket, míg a Folyóhoz nem érek. Menetrendem is van a dél felé induló vonatokról.

- És mivel táplálkozol?

- Magammal hoztam a Mester koldustányérját. Úgy megyek, mint Ő ment! Megvállok a kolostor kényelmétől.

A fejével büszkén bólintott.

- Legyen úgy - szólt a gondnok mosolyogva. - Most engedj nekem is érdemet szereznem. Mi ketten szaktársak vagyunk. Itt van egy fehér, angol papirosból készült könyv és két-három hegyezett ceruza, vastag, vékony, mind jól ír. És add ide a szemüvegedet.

A gondnok a szemére tette. Összevissza volt karcolva, de majdnem ugyanolyan erős volt, mint az övé, amit a láma kezébe adott:

- Próbáld meg ezt.

- Könnyű, mint a toll. Valóságos toll az arcomon! - Az öregember gyönyörködve forgatta fejét. - Alig érzem. És mily tisztán látok!

- Kristályüvegből való és sohasem karcosodik. Bár a folyóhoz segítené! Neked adom!

- Elfogadom; a ceruzát és a fehér könyvet is, mint a barátság jelét pap és pap között! Most pedig - leoldotta övéről a vastolltartót és a gondnok asztalára helyezte -, fogadd ezt, emlékül adom! A tolltartóm. Igen régi, talán öregebb, mint én.

Régi kínai minta volt rajta, és olyan vasból készült, amelyent ma nem olvasztanak. A gondnokban egy pillanat alatt felébredt a gyűjtőszenvédély. A lámát nem lehetett rábeszélni az ajándék visszavételére.

- Ha majd visszatérek, miután megtaláltam a Folyót, egy írott képet hozok neked a Padma Santhoráról: aminőt a kolostorban szoktam selyemre rajzolni. Igen. És az Élet Kerekét.

A gondnok szerette volna visszatartani; (kevesen vannak a világon, akik még ismerik a buddhista ecsettollrajzok titkát); de a láma magasra tartott fejjel kifelé lépdelt; és miután egy pillanatra ájtatosan megállt Buddhisztva nagy szobra alatt, kisurrant a kapun.

Kim árnyékként követte. Nagyon fölizgatta az, amit hallott. Elhatározta, hogy tovább fog vizsgálódni; egészen úgy, mintha Lahore városában egy új épületet vagy egy különös ünnepséget tanulmányozott volna. A láma talány volt számára és elhatározta, hogy megfejti.

A láma megállt a Zam-Zammahnál és körülnézett, megpillantotta Kimet. Zarándokútjának inspirációja elhagyta egy időre; öregnek, elhagyatottnak és tehetetlennek érezte magát.

- Az alá az ágyú alá ne üljön - szólt rá a rendőr gögösen.

- Huj, de nagyra vagy! - vágott vissza Kim a láma védelmére kelve. - Csak ülj az ágyú alá, ha tetszik. Hát te mikor loptad el a tejesasszony papucsát, Dunoo?

Ez teljesen alaptalan vád volt, amit a pillanat sugallt, de elnémította Dunoot, mert tudta, hogy Kim éles hangja rajokban csödétené össze a bazárbeli gonosz fickókat, ha úgy adódna.

- Kit imádtál ott benn? - kérdezte Kim nyájasan letelepedve a láma mellett az árnyékban.

- Senkit, gyermek. Csak a Nagy Törvénynek hajtottam fejet.

Kim fölindulás nélkül vette tudomásul az új Istent. Már ismert néhány tucatot.

- És mit csinálsz most?

- Koldulok. Most jut eszembe, hogy már régen nem ettem, nem ittam. Hogyan szokás ebben a városban koldulni: csöndesen, ahogy nálunk Tibetben, vagy hangosan?

- Akik csöndben koldulnak, csöndben halnak éhen - szólt Kim egy közmondást idézve.

A láma megpróbált felállni, de visszahanyatlott. Tanítványáért sóhajtott, ki messze Kuluban meghalt. Kim oldalra hajtott fejjel, érdeklődve figyelte.

- Add ide a tányért! Én ismerem a város lakóit - valamennyit, akik adakozók. Add ide, telve hozom vissza.

Egyszerűen, akár egy gyermek, adta át az öregember a tányért.

- Te csak pihenj. Én ismerem a népet.

Egy kundsrinak, egy alacsony osztálybeli zöldségárusnak a boltjába sietett. A némbér régóta ismerte Kimet.

- Ó, hát már jógi lett belőled ezzel a koldustányérral? - kiáltotta.

- Dehogy - szólt Kim büszkén. - Egy új pap van a városban, amilyent még sohasem láttam.

- Öreg pap, fiatal tigris - szólt a néember mérgesen. - Torkig vagyok az új papokkal! Úgy rávetik magukat az áruinkra, mint a legyek. Hát a fiam apja jótékonyág kútja, hogy mindenkinek adjon, aki kér?

- Nem - szólt Kim. - A te urad inkább jagi (rosszindulatú), mint jógi. De az a pap új. A sahib a Csodaházban úgy beszélt vele, mint testvérrel. Ó anyám, rakd meg ezt a tányért!

- Ezt a tányért!? Ezt az öblös kosarat! Olyan kedves vagy, mint az itteni szent bika. Egyik kosár hagyma javát már elvitte ma reggel; és most a te tányérod is meg kellene töltenem! Itt jön a bika már megint!

A kerület óriási, egérszürke brahmin bikája a tarka tömegen keresztülfurakodva csinált utat magának. Egy lopott paradicsomfüge lógott ki a szájából. Egyenesen a boltnak tartott. Jól tudta, hogy mint szent állat milyen kiváltságban részesül. Lehajtotta fejét, végig szuszogott a kosarak során, mielőtt választott. Kim kemény, apró sarka felperdült és nyirkos kék orrán találta el. A bika méltatlankodva prüszkölt és ellépdelt, miközben púpja megvonaglott dühében.

- Látod, többet megmentettem, mint ami háromszor a tányérba fér. No most, anyám, egy kis rizst és kevés száraz halat rá, meg főzeléket.

Morgás hallatszott a bolt hátulsó részéből, ahol egy ember heverészett.

- Elhajtotta a bikát - szólt az asszony halkán. - Üdvös dolog alamizsnát adni...

Elvette a tányért és párolgó rizzsel tele adta vissza.

- De az én jógim nem tehen - szólt Kim komolyan, a rizskupac tetején lyukat vájva ujjával. - Egy kis fűszeres vagdalék, egy kis sütemény, meg kevéske befőtt, azt hiszem, az ínyére volna.

- Akkora az a lyuk, mint a fejed - szólt az asszony bosszankodva.

De azért mégis megtöltötte párolgó főzelékkel, egy száraz lepényt csapott a tetejébe, majd egy darabka tiszta vaját és savanyú tamarind befőttet mellé. Kim gyönyörködve nézte a zsákmányt.

- Pompás! Ha én a bazárban leszek, a bika nem fog ebbe a boltba jönni. Szemtelen koldus.

- És te? - nevetett az asszony. - Beszélj tisztelettel a bikáról. Nem mondtad nekem, hogy egyszer egy vörös bika fog érted jönni, hogy segítsen neked? Most pedig vidd vigyázva, és kérd a szent ember áldását rám. Talán a lányom fájós szemére is tud valami orvosságot. Azt is kérdezd meg tőle, kis Barátja a Világnak!

De Kim már tovalejött, félrelökve kóbor kutyákat és éhes ismerősöket.

- Így koldulunk mi, akik tudjuk a módját - szólt büszkén a lámához, aki nagyot nézett a tányér tartalmán.

- Egyél csak, én is veled tartok. Ohé, bhistie! - kiáltotta a vízfordónak, ki a Múzeum előtt a virágokat öntözte. - Víz! Emberek vagyunk, szomjazunk.

- Emberek! - nevetett a bhistie. - Egy tömlővel elég egy ilyen párocskának? Igyatok, az Irgalmas nevében.

Vékony sugarat bocsátott Kim tenyerébe, ki bennszülött szokás szerint ivott; de a lámának poharat kellett elővennie a keblét takaró rengeteg ruhafodrokból és illően innia.

- Pardesi (idegen) - magyarázta Kim, mikor az öregember ismeretlen nyelven valami áldást mondott.

Nagy meglepéssel falatoztak együtt, míg kiürítették a koldustányért. Azután a láma szippantott egyet hatalmas faszelencéjéből. Egy ideig az olvasóját morzsolgatta, végül az öregkor könnyű álmába szenderült, mialatt megnőtt Zam-Zammah árnyéka.

Kim átténfergett a legközelebbi dohányosboltba, egy meglehetősen eleven, fiatal mohamedán asszonyhoz, hogy szivart kolduljon magának, amilyent a pandzsábi az egyetem diákjainak szokott eladni, akik az angol vámhivatalnak dolgoznak. Ezután rágyújtott, térdére fektette állát és elgondolkodott az ágyú hasa alatt. Elmélkedésének az lett a vége, hogy egyszerre csak fölkerekedett és elosont Nila Ram szérűje felé.

A láma csak akkor ébredt fel, amikor a városban az esti élet kezdődött; a lámpákat meggyújtották és a fehér ruhás hivatalnokok és alkalmazottak hazatértek a hivatalból. Kábultan tekintett szanaszét, senki sem nézett rá, csak egy hindu suhanc, piszkos turbánnal a fején. Hirtelen térdére hajtotta fejét és sírva fakadt.

- Mi lelt? - szólította meg az előtte álló fiú. - Kiraboltak?

- Az új tanítványom eltávozott tőlem és nem tudom, merre van.

- Ki volt a tanítványod?

- Egy fiú volt. Annak helyére jött, aki meghalt; azért az érdememért, amit akkor szereztem, mikor odabenn a törvény előtt meghajoltam. - A Múzeum felé bólintott. - Hozzám jött, hogy megmutassa az utat, amit elvesztettem. Elvezetett a Csodaházba és beszédével fölbátorított, hogy a képek őrzőjével beszéljek, ami fölvidített és megerősített. És mikor elgyöngített az éhség, koldult számomra, mint tanítvány a tanítójának. Hirtelen jött, hirtelen tűnt el. Azt gondoltam, hogy Benareszbe menet, megtanítom az örök Törvényre.

Kim elbámult ezen, mert hallotta a múzeumi beszélgetést és tudta, hogy az öreg igazat mond, amit egy bennszülött ritkán tesz egy idegennel.

- De most látom, hogy küldetésének célja volt. Ebből tudom, hogy megtalálom azt a folyót, melyet keresek.

- A Nyíl folyót? - kérdezte Kim büszke mosollyal.

- Hát ez egy másik küldetés volna? - kiáltott a láma. - Senkinek sem szóltam róla, mit keresek, kivéve a papnak, aki a képeket őrizte. Ki vagy te?

- A te tanítványod - szólt Kim egyszerűen, a sarkára ülve. - Világéletemben nem láttam olyan embert, mint te. Veled megyek Benareszbe! Azt gondolom, egy olyan öreg, aki este igazat mond az útjába vetődőnek, rászorul egy tanítványra.

- De a folyó, a Nyíl folyó?

- Hallottam, mikor a sahibbal beszélte. Az ajtónál füleltem.

A láma sóhajtott.

- Azt hittem, az Ég küldött vezetőmül. Ilyesmi megtörténik néha, de nem vagyok rá érdemes. Hát te sem ismered a folyót?

- Nem én! - nevetett Kim zavartan. - Én... én egy bikát keresek. Zöld mezőn, egy vörös bikát, mely segíteni fog rajtam.

Mint afféle gyermek, mihelyt valakinek valami terve volt, Kim is előállott eggyel. Mint ábrándos fiú, húsz percig is elgondolkodott néha az apja jóslatán.

- Isten tudja, de így mondta az apám. Hallottam, mit mondtál a Csodaházban azokról az új, ismeretlen helyekről a Hegyekben. Ha valaki, aki ennyire öreg és ennyire hozzászokott az igazmondáshoz, érdemesnek tartja holmi folyó felfedezésére indulni, azt hittem, nekem is utaznom kell. Ha a sorsunk azt akarja, hogy ezeket a dolgokat megtaláljuk, meg is fogjuk találni. Te a folyódat, én a bikámat meg a többit, amit elfelejtettem.

- Én a Keréktől szeretnék megszabadulni - szólt a láma.

- Az mindegy. Talán még király lesz belőlem - szólt Kim, úgy látszik mindenre készen.

- Útközben más és jobb vágyakat fogok benned felkelteni - felelt a láma a felsőbbség hangján.

- Menjünk Benareszbe.

- Éjjel nem. Tolvajok járnak. Várj holnapig.

- Nincs hol megpihennem. - Az öreg a kolostor rendjéhez szokott, és noha a földön hált, amint a Törvény meghagyta, mégis inkább illendőbb helyet akart keresni.

- A Kashmir karavánszállóban jó helyet kapunk - szólt Kim, nevetve az öreg zavarán. - Van ott egy jó barátom. Gyere!

A fülledt és zsúfolt bazárokból lobogó világosság áradt szét, amint átfurakodtak az Észak-India valamennyi népéből összeverődött tömegben. A láma úgy szédelt, mintha álomban járna. Először látott nagy, ipari várost. A zsúfolt utak, a kocsik, szüntelenül nyikorgó fékjeikkel, megrémítették. Sok taszigálás és láb megtiportatás után megérkeztek a karavánszálló kapujához, a nagy térre, a vasúti állomással szemben, melyet íves, oszlopos tornácok szegélyeznek, hol a teve- és lókaravánok ütnék tanyát, mikor visszatérnek Közép-Ázsiából. Volt itt mindenféle északi nép. Kipányvázott pónikat és térdelő tevéket őriztek, föl- és leraktak bálákat, batyukat, vizet merítettek vacsorához a nyikorgó kutaknál, fűvet szórtak az ijedős, vad tekintetű ménnek elé, ütlegelték a mogorva karavánkutyákat, kifizettek tevehajcsárokat, új béreseket fogadtak, veszekedtek, alkudoztak a zsúfolt téren.

Kim megvédte a lámát az ingerült emberek és nyugtalan állatok között, és végigoldalgott a hosszú tornácokon egészen a vasúti állomásig. Mahbub Ali lócsiszár szállására.

Kimnek rövid életében sok dolga akadt már Mahbub Alival - különösen a tizedik évétől a tizenharmadikig -; és a nagy, természetes afgán, aki léppel skarlátvörösre festette szakállát (mert nem akarta ősz hajszálait mutogatni), tudta, hogy a fiú szolgálatai mennyit érnek. Néha meghagyta Kimnek, hogy valakit megfigyeljen, kinek semmi köze sem volt ugyan a lócsiszársághoz; hogy egész nap legyen a sarkában és jelentse, kivel beszélt. Este Kim elmondta a tapasztaltakat és Mahbub szótlánul moccanás nélkül hallgatta. Kim tudta, hogy ármány lappang a dologban; a lényeges az volt, hogy Kim ne szóljon róla senkinek, Mahbubot kivéve, aki pompás lakomákkal vendégelte meg. Egyszer pedig nyolc anna-t kapott tőle.

- Itt vagyunk - szólt Kim egy nyugtalan teve orrára koppantva. - Hé, Mahbub Ali!

Megállt egy sötét ív alatt és Kim a megrettent láma mögé vonult.

A lócsiszár széles, hímzett bokharai övét megeresztve, néhány selyemszőnyeg-nyeregzsákon hevert és lustán szívta óriási ezüstpipáját. A kiáltásra kissé elfordította fejét és csak a magas, szótlán alakot látván maga előtt, csöndes vigyorgás tört föl széles melléből.

- Allah! Egy láma! Vörös láma! Lahore messze van a hágókhoz. Mit keresel itt?

A láma gépiesen nyújtotta a koldustányért.

- Isten átka valamennyi hitetlenen! - szólt Mahbub. - Egy tetves tibetinek nem adok; de kérj a lóhajcsáraitól, amott a tevék mögött! Azoknak tán ér valamit az áldásod. Hé, lovászok! Itt egy honfitársatok! Kérjétek, éhes-e?

Egy borotvált, alázatos balti, ki a lovakat hajtotta, lezüllött buddhista volt, hízelkedve kérte a papot vastag torokhangján, hogy üljön le a lovászokhoz, a tűz mellé.

- Menj - szólt Kim gyöngéden tolva a lámát maga előtt.

- Menj - szólt Mahbub Ali, visszatérve pipájához. - Szaladj te is, kis hindu. Isten átka minden hitetlenen! Koldulj a legényeimtől, akik a te hiteden vannak.

- Maharadzs! - siránkozott Kim a hindu megszólítást használva és roppant mulatva a helyzeten. - Az apám meghalt, az anyám is meghalt, a gyomrom üres...

- Mondom, koldulj az embereimtől! Van köztük hindu is.

- Jaj, Mahbub Ali, hát hindu vagyok én? - szólt Kim angolul.

A kereskedő nem mutatta meglepetését. Bozontos szemöldöke alól nézegette Kimet.

- Mi az, Világ Kicsi Barátja, mit akarsz?

- Semmit. Most a szent férfiú tanítványa vagyok. Együtt megyünk zarándokútra - Benareszbe, azt mondja. Ő bolond, én meg meguntam Lahore városát. Új eget, új vizet akarok látni.

- De kinek dolgozol? Miért jössz hozzám? - Hangja érdes és gyanakvó volt.

- Ki máshoz menjek? Nincs pénzem. Nem jó pénz nélkül járni. Sok lovat fogsz eladni a tiszteknek. Gyönyörű lovak ezek, láttam őket. Adj egy rúpiát, Mahbub Ali és ha majd gazdag leszek, kötelezvényt adok és megfizetem.

- Hm - szólt Ali gyorsan gondolkodva. - Ezelőtt sohasem hazudtál nekem. Hívd ide a lámát, te meg állj hátra, a sötétbe.

- Ó, a mondókánk megegyezik - nevetett Kim.

- Benareszbe megyünk - szólt a láma, mihelyt megértette, hogy Mahbub Ali mit kérdez tőle. - A fiú meg én. Én egy folyót keresek.

- Meglehet. Hát a fiú?

- Ő a tanítványom. Azt hiszem, az Ég küldte, hogy a folyóhoz elvezessen. Egy ágyú alatt pihentem, mikor hirtelen megjelent. Ahogy megesett ez a boldogokkal is, akiknek az Ég vezetőt küldött. De emlékszem, azt mondta, ebbe a világba való hindu.

- És hogy hívják?

- Azt nem kérdeztem. Hiszen a tanítványom.

- Milyen országba, milyen faluba és milyen fajból való? Muzulmán, szikh, hindu, dzsain, alacsony, vagy magas kasztbeli?

- Minek kérdeztem volna? A középúton nincsen sem előkelő, sem szegény. Ha ő a tanítványom, elveheti tőlem valaki? Mert lásd: nélküle nem találhatom meg a folyómat. - Ünneplően bólogatott.

- Senki sem veszi el tőled. Menj, ülj az embereim közé - szólt Mahbub Ali; és a láma elment, megnyugodva az ígéretben.

- Hát nem bolond? - szólt Kim a világosságra lépve. - Miért hazudjak neked, Hadzsi?

Mahbub csöndesen pőfékelt. Azután majdnem sűgva folytatta:

- Umballa útba esik, ha valóban Benareszbe mentek.

- Mondom neked, ő nem hazudik, mint mi ketten.

- Ha elvinnél egy üzenetet Umballába, megfizetném. Egy lóról van szó, fehér ménről. Egy tisztnek adtam el, amikor legutóbb visszajöttem a hegyekből. Gyere közelebb! (Mahbub Ali leírta a mént és a tisztet.) Megmondod a tisztnek: A mén származását kiderítettem. Ebből tudni fogja, hogy tőlem jössz. Kérdezni fogja: Mivel bizonyítod? Mire azt feleled: Mahbub Ali ideadta a bizonyítékot.

- És mindezt egy fehér mén kedvéért? - szűlt Kim vigyorogva, csillogó szemmel.

- A családfát - a magam módján - most odaadom neked, meg néhány kemény szűt is.

Árnyék vonult el Kim mögűt, meg egy abrakolű teve.

- Allahra! Hát azt hiszed, te vagy az egyedűli koldus a városban? Anyád meghalt. Apád meghalt. Valamennyi ezt mondja. Jó, jó. - Megfordulva a padlűn kotorászott és egy karaj puha, zsűros muzulmán kenyeret dobott a fiúnak. - Menj és fekűdj a lovászaím közű ma éjjelre. Holnapra talán valami szolgálattal bízlak meg.

Kim elsompolygott. Fogait a kenyérbe mélyesztette és amint várta, összehajtott selyempapűrost talált a viaszos tafotába csavarva, benne három őriási ezűst rupia. Mosolygott. A pénzt meg a papűrost bűr amulett-tartűjába csűsztatta. A láma, akit gazdagon megvendűgeltek Mahbub legűnyei, már aludt az egyik istállű sarkában. Kim mellűje fekűdt és nevetett. Tudta, hogy szűlgálatot tett Mahbub Alinak. Egy pillanatig sem hitt a fehér mén mesűjében.

De Kim nem tudta, hogy Mahbub Ali, akit Pandzsábban a legűgyesebb lűcsiszárnak, gazdag és vállalkozű szellemű kalmárnak ismertek, kinek karavánjai egészen a Himaláján túl fekvű országokig eljűtottak, az indiai Ellenűrűű Hivatal egyik titkos könyvében C.25.1. B. jelzűssel szerepelt. És nem tudta azt sem, hogy C.25. éven te kétháromszor hevenűészett, de értűkes jelentűst küldűtt a Hivatalnak, melyeket R.17. és M.4. állítasaí is igazoltak. Mindenféle eldugott hegyvidűki fejedelemsűgekre, nem angol népűrűzkutatókra és fegyverkereskedűkre - rűviden: arra a nagy mennyisűgű informacűűra vonatkoztak ezek a jelentűsesek, ami alapján az indiai kormány dolgozik. Nemrűg azonban őt szűvetsűges király - kik jogtalanul szűvetkeztek -, egy barátsűgos északi hatalomtól arról értesűlt, hogy orszűgaik terűletűrűl hírek szűvárogtak ki Brit-Indiába. Így e királyok miniszterelnűkei komoly bajba kerültek, és keleti rendszabályokhoz nyűltak. Tűbbek közűt a hetvenkedű, vűrűsszakállű lűkereskedűt gyanűsűtották, kinek karavánjai ővig érű hóban gázoltak át orszűgaikon. Annyi bizonyos, hogy lesben álltak, mikor útjűrűl visszatűrt. Kűtszer rá is lűttek. Mahbub emberei három ismeretlen útonállűt tartottak a támadűknak, akiket vagy fűlbűreltek, vagy saját szakállukra dolgoztak. Ezűrt Mahbub nem állott meg a nem túl barátsűgos Peshawar városában. Pihenűs nélkül jűtt Laborűg, ahol - ismerve honfűtarsait - fontos fejleműnyekre várt.

Mahbub Ali ruhájába elrejtve egy névtelen, címzetlen jelentűst hozott (amit egy órával sem akart tovább magánál hordani, mint szűksűges) sarkában őt mikroszkopikus tűszűrűssal, mely gyalázatosan elárulta az őt szűvetsűges fejedelmet és a barátsűgos Északi Hatalmat, (egy peshawari hindu bankárt, meg a belgiumi fegyverkűsűtűű cűget, valamint egy jelentűkeny, fűlig fűggetlen, mohamedán fejedelmet dűlen). R. 17. jelentűse volt ez, amit Mahbub a Dora-szoroson túl szűdett fel, és amit R. 17. helyett hozott el, akit rajta kűvűl állű kűrűlműnyek nem engedtek megfigyelűse helyűrűl távozni.

A dinamit ártalmatlan, veszélytelen dolog C.25. e jelentéséhez képest. Még egy keleti is, aki tudja az idő értékét, tisztában lehetett vele, hogy minél előbb jut illetékes kézbe, annál jobb. Mahbub nem vágyott különösebben az erőszakos halálra. A határon túl, családjának két-három halálos ellenségével kellett még leszámolnia; és ha ezeket elintézte, minél erényesebb polgárként akart visszavonulni. Két nappal ezelőtt érkezett meg, s azóta egyszer sem lépett ki a karavánzálló kapuján. Tüntetően táviratokat menesztett Bombayba, ahol pénze volt a bankban; Delhibe, ahol egy társa lovakat adott el egy radzsputanai állam ügynökének; és Umballába, ahol egy angol izgatottan követelte a fehér mén családfáját.

A hívására megjelent közlevélíró nagyszerű táviratokat fogalmazott: „Creighton Laurel Bank, Umballa. - A ló arab, mint tanácsolva sajnálom, hogy a családfa halasztódott most fordítom. - Később, ugyanarra a címre: Roppant sajnálatos haladék, családfát küldöm.” Csöndestársának Delhibe ezt táviratozta: „Lutuf Ullah. Táviratilag küldtem kétezer rúpiát, hitel Luchmann Narain banknál.” Ez egészen kereskedelmi szokás szerint íródott, de valamennyi távirat száz kézen ment át, még az ostoba kézbesítő is útközben mindenféle embernek megengedte, hogy elolvassa bármelyiket.

Miután Mahbub - saját virágnyelvén - a hírszerzés minden forrását fölzavarta az óvatosság botjával, Kim toppant eléje, mintha az Ég küldte volna. És Mahbub, aki éppen olyan ügyes volt, mint lelkiismeretlen, tüstént befogta őt a föladatra.

Egy vándorló láma az alacsony kasztú szolgálfiúval egy pillanatra érdeklődést kelthet talán a zarándokok hazájában; de senki nem fogja őket meggyanúsítani, vagy - ami fő - kirabolni.

Új tüzet kért pipájához és magában meghányta-vetette a dolgot. A legrosszabb esetben a fiút baj éri, de a papiros senkit sem fog bajba keverni. Akkor ő nyugodtan elmegy majd Umballába és - némi kockázattal, hogy új gyanút kelt -, élőszóval mond el mindent az érdekelteknek.

R. 17. jelentése volt az ügy lényege. Határozottan kellemetlen volna, ha ez nem kerülne illetékes kézbe. Isten hatalmas, és Mahbub érezte, hogy mindent megtett, amit ez idő szerint tenni lehetett. Kim volt az egyetlen a világon, aki sohasem hazudott neki. Ez végzetes csorba lett volna Kim jellemén, ha Mahbub nem tudta volna, hogy másoknak - a saját javára és Mahbub ügyében - Kim úgy hazudott, mint egy keleti.

Mahbub Ali ezután átcammogott a karavánzállón, a Hárpiákhoz, kik megfestik szemeöldöküket és behálózzák az idegent. Némi zavarral hívta a lányt, akiről okkal hihette, hogy szoros barátságban áll azzal a borotvált képű, kásmiri tudóssal, aki az együgyű kézbesítőt útközben megállította és a táviratokat elolvasta... Fűszeres pálinkát ittak a próféta törvényei ellenére, amittől Mahbub csúnyán lerészegült; szájának zárja meglazult és otromba lábával addig üldözte a Gyönyör Virágát, mígnem ájultan vágódott el a vánkosok között...

A lány - borotvált képű tudós barátjának segítségével - tetőtől talpig, alaposan megmotozta.

Kim egyszerre nesztelen lépteket hallott Mahbub elhagyott istállójában. A lócsiszár különös módon őrizetlenül hagyta ajtaját; emberei egy Mahbub ajándékozta juhkal ünnepelték visszatérésüket Indiába. Egy borotvált, fiatal úriember - Delhiből - nagy csomó kulccsal felfegyverkezve (amit Gyönyörvirága szakított le a holtrészeg övéről) tűvé tett minden ládát, batyut, matracot; mindent, ami csak Mahbubé volt.

- Azt hiszem - szólt megvetéssel Gyönyörvirága egy órával utóbb, egyik könyökével a horkoló hullára támaszkodva -, hogy ez csak egy disznó, afgán lócsiszár. Minden gondja az asszonyok és a lovak. De már el is küldhette, ha ugyan volt nála efféle.

- Nem - szólt a férfi. - Az őt fejedelem titkát fekete szíven hordozta volna. Semmit se találtak?

A delhi-i ember nevetett és megigazította turbánját, amikor belépett.

- Még a papucsai bélésében is kerestem, Gyönyörvirág pedig átkutatta a ruháit. Nem ez az emberünk, hanem valaki más. Nincs, amit én meg ne találnék.

- Azt mondták, ő az az ember - szólt a tudós csöndesen.

- Az az északi ország úgy hemzseg a lócsiszároktól, mint a régi bunda a tetvektől. Ott van Sikandar Khan, Nur Ali Bey és Farrukh Sah, valamennyien ott kereskednek - szólt Gyönyörvirág.

- Még nem érkeztek meg - szólt a tudós. - Őket is át kell kutatnunk.

- Fúj! - Gyönyörvirág mély megvetéssel lelökte Mahbub fejét az öléből. - Farrukh Sah medve, Ali Bey hetvenkedő, a vén Sikandar Khan... jaj! Menjete most! Lefekszem. Ez a disznó hajnalig úgysem mozdul innen.

Mikor Mahbub végre fölébredt, Gyönyörvirág keményszavakkal ócsárolta. Az ázsiaiak nem szoktak eldicsekedni vele, ha kifogtak valami ellenségen, de mikor Mahbub Ali a torkát köszörülve, megeresztette övét és kitámolygott a hajnali csillagfénybe, igencsak megszállta a kísértés, hogy ezt tegyen.

- Ócska trükk volt - szólt magában -, de pompásan csináltam! Isten tudja, hányan vannak még úton, hogy kipuhatoljanak, akár késsel is. A fiúnak kell Umballába mennie. Vonaton, mert az írás nagyon sürgős. Én itt maradok. Gyönyörvirágnak udvarolok és bort iszom, amint egy igazi afgán harcshoz illik.

A következő istállónál megállt. Az emberei mély álomban feküdtek. Kim-nek és a lámának azonban nyoma veszett.

- Hé! - kiáltott, az egyik alvót fölrázva. - Hova lettek, akik itt feküdtek? A láma meg a fiú? Nem hiányzik semmi?

- Nem - válaszolt az egyik ember. - A vén bolond a második kakasszóra fölkelt és azt mondta, Benareszbe megy. A fiatal meg elvezette...

- Allah átka minden hitetlenen! - szólt Mahbub és istállójába vánszorgott, de elégedetten dörzsölte szakállát.

Pedig Kim ébresztette föl a lámát. Amikor a deszkafal egyik lyukán át meglátta, hogy a delhi-i ember mindent átkutatott, gyanút fogott. Tudta, hogy az, aki leveleket, számlákat, nyergeket vizsgál át, aki felhasítja Mahbub Ali papucsának talpát, nem lehet közönséges tolvaj. Kim először fel akarta lármázni a szerájt, de a helyzetet figyelmesebben átgondolva csendben maradt, s kezével az amulettet, levonta a maga következtetéseit.

- A ló családfáját keresheti - mormolta maga elé -, amit Umballába viszek... Jobb lesz, ha már most elindulunk. Akik iszákokat így vizsgálnak, azok az ember húzában is így vájkálhatnak. Biztosan valami némbor lappang a dologban... Hé, hé - szólt sűgva az alvó öreghez. - Gyere. Itt az ideje, hogy Benareszbe menjünk.

A láma engedelmesen fölkelt és mint az árnyék, kiosontak a karavánzállóból.

MÁSODIK FEJEZET

Beléptek az erődszerű állomásra, mely sötéten meredt az éjszakába. Csak a raktárakon túl égtek lámpák, ahol a nagy északi gabonaszállítmányokat kezelték.

- Az ördög munkája - szólt a láma visszarettenve a vak, mély sötétségtől, a vágányok csillogásától és a faépítmények tömkelegétől.

- Itt jönnek a tűzkocsik. Az ember amögé a nyílás mögé áll - Kim a jegypénztárra mutatott. - Ott egy papirost kapsz, amelyik elvisz Umballába.

- De mi Benareszbe megyünk - felelt a láma ingerülten.

- Mindegy! Azután jön Benaresz. Gyorsan, mert itt a vonat.

- Itt az erszényem!

A délre menő vonat hajnali három órakor berobogott. Az alvók felugráltak, az állomás megtelt zajjal, víz- és édességárusok kiabálásával, bennszülött rendőrök ordítózásával és asszonyok visításával, kik maguk köré gyűjtötték kosaraikat, családjukat és férjüket.

A láma együgyűségén elbámulva, ki egy rúpiákkal telt kis zacskót nyújtott át neki, Kim jegyet kért Umballába és fizetett. Az álmos pénztáros morgott és egy jegyet lökött ki a szomszéd állomásig, mely mindössze hat mérföldnyire feküdt.

- Ez megjárja a parasztoknak - szólt Kim és vigyorogva vizsgálta a jegyet -, de én Lahore városában lakom. Most pedig adj jegyet Umballába.

A babu haragosan nézett rá, de kiadta a jó jegyet.

- És most egy másikat, Amritsárig - szólt Kim, kinek esze ágában sem volt olyan ostobaságot tenni, hogy a Mahbub Alitól kapott pénzt Umballába szóló jegyre költse.

- A jegy ára ennyi, visszajár ennyi. Én tudom, hogyan kell vonaton utazni. Sohasem volt szent embernek akkora szüksége tanítványra, mint neked - fordult vígan a megzavart lámához. - Ha én most nem vagyok, kidobtak volna az első állomáson. Gyerünk! - Visszaadta az erszényt. Az Umballába szóló jegy árának minden rúpiájából csak egy anna-t tartott meg jutalékként - az ázsiai örök províziót.

A láma megrökönyödve állt meg az egyik zsúfolt, harmadosztályú kocsi előtt.

- Nem volna jobb, ha gyalog mennénk? - szólt halkán.

Egy vastag, szikh iparos kidugta szakállas fejét.

- Megijedtél? Ne félj! Emlékszem, valamikor én is féltem a vonattól! Lépj fel!

- Én nem félek - szólt a láma. - Van még hely kettőnknek?

- Nincs itt hely még egy egérnek sem - visított egy jómódú ültetvényes felesége, a gazdag Jullundar kerületéből.

- Oh gyermekem anyja, csinálhatunk helyet - szólt a kékturbános férj. - Vedd fel a gyereket. Szent ember, nem látod?

- Csak hetvenkét batyu van az ölemben! Miért nem mindjárt az ölemben ülteted, te szemtelen? Mind ilyenek vagytok ti férfiak.

- Benareszbe megy ez a vonat? - kérdezte a láma.

- Hát persze. Különben miért volnánk itt? Szállj be, mert lemaradunk - szólt Kim.
 - Ez még sohasem ült vonaton - visított az amritszári némbér. - Jaj, nézzétek csak!
 - Inkább segítsünk neki - szólt az ültetvényes, nagy barna kezével besegítve őt. - Úgy ni, atyám!
 - De... de én a padlóra ülök. A Törvények tiltják a padra ülni - szólt a láma. - Azonfelül ott igen szoros a hely.
 - Én amondó vagyok - kezdte a pénzügynök ajkát biggyesztve -, nincsen a helyes életmódnak egyetlen szabálya sem, mit ezek miatt a vonatok miatt meg ne szegnék. Például, egymás mellett ülünk mindenféle kaszthoz tartozó emberrel.
 - Igen! A legföhláborítóbban szemérmetlenekkel - szólt a feleség, haragosan tekintve az amritszári lányra, aki a fiatal katonára kacsintgatott.
 - Mondtam, hogy kocsin is mehettünk volna; az országúton - szólt a férj -, pénzt is megtakarítottunk volna.
 - Igen. És amit megtakarítottunk volna, azt az úton duplán elköltöttük volna élelemre. Ezt már ezerszer megbeszéltük.
 - Igen, tízezer szájjal - mordult vissza a férj.
 - Az istenek legyenek irgalmasak hozzánk, szegényasszonyokhoz, ha még nem is beszélhetünk. Abból a fajtából való ez a szent ember, akinek nem szabad asszonyra nézni, nővel beszélgetni? - A lámát kötötte a Törvény: a legcsekélyebb tudomást sem vett róla. - És a tanítványa is olyan?
 - Dehogyan, anyám - felelt Kim szaporán. - Nem az, ha az asszony csinos és mindenekfölött, ha adakozó az éhesekhez.
 - Koldushoz illő felelet - szólt a szikh nevetve. - No most megtaláltad, amit kerestél, testvér.
 - Hová még? - kérdezte az asszony egy fél kalácsot nyújtva neki.
 - Egészen Benareshig.
 - Talán bűvészek vagytok? - vélte a fiatal katona. - Tudtok mutatványokat, amikkel agyon lehetne ütni az időt? Miért nem felel az a sárga ember?
 - Mert - felelte Kim büszkén -, szent ember és olyan dolgokon elmélkedik, amik előtted rejtve vannak.
 - Rendben van. Mi, loodhiani szikh katonák - szólt hangosan - nem törjük magunkat a tudományért. Mi verekszünk.
 - Az unokaöcsém is káplár abban az ezredben - szólt a szikh iparos csöndesen. - Néhány dogra-század is van ott. - A katona dühösen nézett, mert a szikh más kaszthoz tartozik, mint a dogra, a bankár pedig nevetett.
 - Nekem egyik olyan, mint a másik - szólt az amritszári lány.
 - Azt elhisszük! - förmedt rá az ültetvényes felesége gúnyosan.
 - Az én fivérem egy jat ezredben szolgál - szólt az ültetvényes. - A dográk jó katonák.
- Ezután elmondta egy határszéli csatározás történetét, melyben a dogra századok vitézül verekedtek. Az amritszári lány mosolygott.

- Igen - szólt az ültetvényes felesége a végén -, azután fölégették a falvaikat és hajléktalanokká tették gyermekeiket, ugye?

- Halottainkat megcsonkították. De nagy árat fizettek érte! Mi, szikhek ráncba szedtük őket. Így volt. Ez már Amritszár?

- Itt lyukasztják a jegyeinket - szólt a bankár, az övében keresgélve.

A lámpák sápadozni kezdtek a derengő világosságban, mikor megjelent a félvér kalauz. A jegyellenőrzés igen lassú munka keleten, hol az emberek jegyeiket mindenféle különös helyeken rejtegetik. Kim is előkerítette a magáét, mire felszólították, hogy szálljon ki.

- De én Umballába megyek - tiltakozott. - Ezzel a szent emberrel utazom!

- Miattam mehetsz, akár Jehannumba. Ez a jegy csak Amritszárig szól. Kifelé!

Kim hangos sírásra fakadt. Esküdözött, hogy a láma az apja is, anyja is; hogy ő a láma gyámolítója, s a láma meghal, ha ő nem viseli gondját. A kocsivalamennyi utasa kérte a kalauzt, legyen irgalmas - a bankár különösen ékesszóló volt -, de a kalauz kituszkolta Kimet a peronra. A láma pislogott, nem értette a helyzetet. Kim pedig nekieresztette hangját és a kocsivalablaka alatt siránkozott.

- Igen, szegény vagyok. Az apám meghalt, az anyám meghalt. Oh! Jószívű emberek, ha én itt maradok, ki fogja gondját viselni annak a szegény öregembernek?

- Mi az - mi az? - ismételte a láma. - Benareszbe kell jönnie. A tanítványom. Ha pénz kell...

- Hallgass! - súgta Kim. - Hát rádzsák vagyunk mi, hogy pénzt dobjunk ki, mikor a világ olyan adakozó?

Az amritszári lány kilépett csomagjaival. Kim fürkésző szeme őt leste. Tudta, hogy az ilyen hölgyek készségesek szoktak lenni.

- Jegyet, csak egy jegyet Umballába. Oh, szívek repesztője! Nincs benned irgalom?

A lány nevetett.

- Északról jön az öregember?

- Messze, messze északról - sírt Kim. - A hegyek közül.

- Északon hó van a fenyőfák között, hó van a hegyekben. Az anyám Kuluból való volt. Végy magadnak jegyet. Kérjed rám az öreg áldását.

- Tízezer áldást - rikoltotta Kim. - Óh, szent atyám! Egy asszony pénzt adott, hogy jegyet válthassak. Veled mehetek! Szaladok a jegyért!

A lány ránézett a lámára, ki gépiesen követte Kimet a peronra. A láma lehajtotta fejét és tibeti nyelven rebegett valamit, amint a lány a tömeggel együtt elvonult.

- Könnyen kapta, könnyen adta - szólt az ültetvényes felesége csípősen.

- A lány érdemeket szerzett - szólt a láma. - Bizonyosan apáca volt.

- Tízezer ilyen apáca van Amritszárban. Szállj be öreg, mert a vonat nélküled fog elmenni - kiáltotta a bankár.

- A pénz nemcsak a jegyre volt elég; még egy kis ennivalóra is jutott - szólt Kim a helyére ugorva. - Egyél, szent atyám. Látod, fölkel a nap.

Aranyos, bíbor, sárga, rózsaszínű reggeli ködfelhők úsztak a zöld síkság fölött. A végtelen gazdagságú Pandzsáb feltárult a nap ragyogó fényében. A láma kissé hunyorgott, amint a távíróoszlopok tovarepültek.

- Nagyon gyorsan halad a vonat - szólt a bankár pártfogó nevetéssel. - Mióta elhagytuk Lahoret, többet mentünk, mint amekkora utat két nap alatt képes volnál megtenni. Estére Umballában leszünk.

- Onnan még mindig messze van Benaresz - szólt a láma. Fáradtan kotorászott a Kim koldulta kalácsdarabok közt.

Valamennyien kibontották csomagjaikat és reggelihez láttak. A bankár, az ültetvényes és a katona megtömték pipáikat. Fullasztó, erős füsttel árasztották el a szakaszt, köpködve, köhécselve és mulatozva. A szikh és az ültetvényes felesége pant rágtak; a láma tubákot szippantott és az olvasóját morzsolgatta, mialatt Kim keresztbe rakott lábbal élvezte a teli gyomor gyönyörűségeit.

- Milyen folyók vannak Benaresz körül? - szólt hirtelen a láma.

- Hát a Gunga (a Gangesz népies neve) folyik ott - szólt a bankár, mikor a csendes nevetés elhalt.

- Hát még?

- A Gungán kívül?

- Én egy gyógyító erejű folyót keresek.

- A Gunga az! Aki megfürdik benne, megtisztul és az istenekhez tér. Én már háromszor zarándokoltam a Gungához - szólt a bankár büszkén.

- Szüksége is volt rá - szólt a fiatal katona és most a bankár rovására kezdtek nevetni.

- Megtisztulni, az istenekhez térni - rebegte a láma. - Ismét új életet kezdeni, ismét a Kerékhez kötözve maradni. - Ingerülten rázta a fejét. - De meglehet, hogy tévedés van a dologban. És ki teremtette a Gungát?

- Hát az istenek! Milyen vallás híve vagy te? - szólt a bankár megrökönyödve.

- Én a Törvény követője vagyok, a Legmagasabb Törvényé. Tehát az istenek teremtték a Gungát. De miféle istenek?

Az utasok elképedve néztek rá. Megfoghatatlan volt, hogy valaki a Gungáról ne tudjon semmit.

- Melyik a te istened? - kérdezte végre a pénzügynök.

- Halljátok csak! - szólt a láma olvasóját kezébe véve. - Halljátok, mert én róla beszélek most! Oh, India népei, figyeljete!

Urdu nyelven elkezdte Buddha élettörténetét, de saját gondolataiba mélyedve, ösztönösen tibeti nyelvre tért át, majd egy kínai könyvből vett hosszú idézeteket sorolt Buddha életéből. A szelíd, türelmes népség tisztelettel hallgatta. Egész India hemzseg a szent férfiakról, akik idegen nyelvű evangéliumokat mormolnak; akiket megtör és fölemészt a saját buzgalmuk lángja és ábrándozóvá, fecsegővé válnak. Hemzsegnek kezdettől fogva és nyüzsögni fognak mindörökké.

- Üm! - szólt a loodhianai szikh katona. - A birzai Kotalnál egy mohamedán ezred volt a szomszédságunkban. Egyik papjuk - amennyire emlékszem, káplár volt -, amikor rájött az ihlet, jóslatokat mondott. De az örülteknek az isten gondját viseli. A tiszték sok mindent elnéztek neki is.

A láma visszatért az urdu nyelvre, mert eszébe jutott, hogy idegen országban van.

- Hallgassátok meg a Nyíl történetét, amit a mi Urunk lőtt ki az íjból - szólt.

Ez már sokkal jobban tetszett az utasoknak, figyelmesen hallgatták.

- Most pedig, óh India népe, ennek a folyónak a fölkeresésére indulok. Tudtok valamit, ami nyomra vezethet, mert mi valamennyien, férfiak és asszonyok, bizony sanyarú sorsban élünk.

- A Gunga az, és csakis a Gunga, mely a bűnt lemossa - mormolták a kocsi utasai.

- Nekünk Julluandarban jó isteneink vannak - szólt az ültetvényes felesége, kinézve az ablakon. - Lám, hogy megáldották földjeinket.

- Nem csekélység felkutatni a pandzsábi folyókat - szólt a férj. - Én megelégszem az olyan folyóval, mely jó iszapot hagy a földemen, és hálát adok érte Bhumiának, az ottani istennek.

- Gondolod, hogy a mi Urunk feljött ennyire északra? - szólt a láma Kimhez fordulva.

- Meglehet - szólt Kim megnyugtatóan.

- Az utolsó a nagyok közül - szólt a szikh keményen -, Sikander Julkarn (Nagy Sándor) volt. Ő kövezte ki Jullander utcáit és nagy víztartályt épített Umballa közelében. A kövezet máig kitartott és a tartály is ott van. A te istenedről sohasem hallottam.

- Növeszd hosszúra a hajadat és beszélj pandzsábi nyelven - szólt a katona tréfásan Kimhez, egy északi közmondást idézve. - Mindössze ennyire van szüksége egy szikhnek. - Ezt már halkan tette hozzá,

A láma sóhajtott és sötét, alaktalan tömeggé kuporodott.

A beszélgetés szüneteiben hallgatták csendes, orrhangú mormolását; Om mani padme hum! Om mani padme hum! (Kincs van a lótuszban - azaz: az önmagát teremtő erő, a Mindenségben van.) és a fagyöngy olvasó szemeinek tompa koppanásait.

- A sebesség és a zakatolás bánt engem - szólt végre. - Azonfelül meglehet, hogy már el is hagytuk a folyót.

- Csak nyugalom - szólt Kim. - Hát nem Benaresz közelében van a folyó? Onnan még messze vagyunk.

- De ha a mi Urunk északra jött, akkor bármelyik patak az lehet, amelyiket elhagytunk.

- Nem tudom.

- De te küldetél hozzám - hát nem? A kolostorban szerzett érdemeimért. Az ágyú mellől jöttél, két arcod, két ruhád volt!

- Hallgass! Ezekről a dolgokról itt nem szabad beszélni - súgta Kim. - Én csak egy fiú voltam. Csak gondolkozzál és emlékezni fogsz. Egy fiú, egy hindu fiú, a nagy zöld ágyú mellett.

- Egy fehérszakállú sahib is volt ott, valóságos szent ember, aki megerősítette meggyőződésemet a Nyíl folyójáról.

- Ó, mi ketten Lahoreban a Csodaházba mentünk, hogy ott az istenek előtt imádkozzunk - magyarázta Kim a figyelmes hallgatóknak. - És a sahíb a Csodaházban úgy beszélgetett velem - igen, ez az igazság -, mint egy testvérrel. Ő szent ember, messze a hegyeken túlról. Pihenj csak nyugodtan. Nemsokára Umballában leszünk.

- De a folyó, a gyógyulásom Folyója?

- Aztán, ha úgy tetszik neked, gyalog fogjuk a Folyót fölkeresni. Úgy, hogy semmit sem kerülünk el, a legkisebb patakocskát sem.

- Te magad is keresel valamit?

A láma jó memóriája feletti örömeiben, felült.

- Igen - szólt Kim, hogy a kedvében járjon.

A fiú boldog volt, hogy kint jár a világban és pant rág; hogy új embereket lát a széles jókedvű ég alatt.

- Egy bikát emlegettél, vörös bikát, mely eljön, segít neked és elvisz. Hová is? Elfelejtettem. Egy vörös bika zöld mezőben, nem így mondtad?

- Dehogy. Sehova sem visz - szólt Kim. - Mese az egész.

- Mi az? - az ültetvényes felesége előrehajolt, megcsörrentek a karperecei. - Álmództok ti? Egy vörös bika visz az égbe, vagy micsoda? Valami látomás? Valaki jóslatot mondott? A mi falunkban is van egy vörös bika, Jullundat mögött. Kedvére legelészik a legzöldebb mezőkön.

- Mondd el egy asszonynak valami öreganyóka meséjét, adj neki egy fonómadarat, egy levelet, meg egy fonalat és nagyszerű dolgot fog szólni belőle - szólt a szikh. - Valamennyi szent ember álmokon ábrándozik, és a tanítványaik szintén megszerzik ezt a képességet.

- Vörös bika zöld mezőben - ismételte a láma. - Meglehet, hogy a korábbi életben érdemeket szereztél, és a bika eljön, hogy megjutalmazzon.

- Dehogy. Csak úgy mesélték nekem, talán csak tréfából. De a bikát keresni fogom Umballa körül. Te meg keresheted a folyódat, és kipihenheted a vonatot.

- Az is lehet, hogy a bika azért jön, hogy mindkettőnket vezessen - szólt a láma reménykedve, mint a gyermek. Aztán a társasághoz fordult és Kimre mutatva így szólt: - Ezt a fiút csak tegnap küldte az Ég. Azt hiszem, nem ebbe a világba való.

- Láttam én koldust bőven, még szent embert is ráadásul, de soha ilyen tanítványt - szólt az asszony.

Az ura gyöngéden a homlokára ütött az ujjával és elmosolyodott. De mikor a következő alkalommal a láma evett, ügyeltek, hogy a legjobb falatokat adják neki.

Végre - fáradtan, álmosan, porosan megérkeztek Umballa állomására.

Kim azon volt, hogy a lámának éjjeli szállást biztosítson, aztán, hogy fölkereshesse Mahbub Ali angolját és átadhassa neki a fehér mén családfáját.

- Most pedig - szólt, miután a láma egy tisztességes hindu ház belső udvarán lévő barakkban tető alá jutott - elmegyek élelmet vásárolni. Ne menj sehova, amíg vissza nem tértem.

- De visszajössz? Bizonyosan, visszajössz? - Az öregember megragadta a csuklóját. - És ugyanebben az alakodban fogsz visszatérni? Ma már késő van a Folyót keresni?

- Késő és sötét van. Légy nyugodt. Gondold meg, milyen messze jutottunk már utunkon. Több mint száz mérföldre vagyunk Lahoretől.

- És még messzebb a kolostortól. Sajnos! Nagy és rettenetes ez a világ.

Mahbub Ali útmutatása nem sok kétséget hagyott az angol tiszt lakhelye felől. Kim átbújt a kerítésen és elrejtőzött egy bokorban a veranda közelében. A ház fényesen ki volt világítva és szolgák sűrögtek-forogtak, virágokkal, üvegedényekkel és ezüsttel megrakott asztalok körül. Csakhamar egy fehér-feketébe öltözött angol jelent meg, valami dallamot dudorászva. Sötétebb volt, mintsem az arcát látni lehetett volna. Kim tehát a koldulásban kitanult régi fogással próbálkozott.

- Oh, szegények gyámolítója!

A férfi a hang irányába fordult.

- Mahbub Ali azt mondj...

- Mit mond Mahbub Ali?! - Nem is próbálkozott, hogy a beszélőt meglássa. Ez azt mutatta Kimnek, hogy tudja, miről van szó.

- Kiderítette a fehér mén családfáját.

- Hol a bizonyíték? - az angol az útmenti rózsabokor felé suhintott.

- Mahbub Ali ezt a bizonyítékot adta nekem.

Kim feldobta az összehajtott papirost, mely az útra esett a férfi mellé, aki rálépett, mert éppen egy kertész fordult be az útra. Mikor a szolga elment, felvette. Egy rupiát dobott Kim felé és a házba ment. Egyszer sem fordult vissza. Kim gyorsan felszedte a pénzt. Minden szokása ellenére volt annyira ír vérből való, hogy a pázsitra vetette magát és lassan a ház felé kúszott, ahelyett, hogy elsompolygott volna.

Láthatta - az indiai házak keresztül-kasul nyitva vannak -, amint az angol visszatért egy kis öltözőszobába a veranda sarkán, mely félig-meddig iroda volt, teleszórva papirossal, levél-dobozokkal; és leül, hogy Mahbub Ali üzenetét tanulmányozza. Arca, a petróleumlámpa fényében elváltozott és elsötétült. Kim, mint minden koldus, jó megfigyelő volt.

- Willy! Willy, drágám! - kiáltotta egy női hang. - A szalonban kellene már lenned. Egy perc múlva itt vannak.

A férfi még mindig elmélyedve olvasott.

- Willy! - szólt a hang pár perccel utóbb. - Gyere már! Hallom a lovakat az úton.

A férj kirohant, mikor egy nagy hintó négy bennszülött lovas kíséretében megállt a veranda előtt. Magas, fekete hajú férfi ugrott ki a kocsiból, megelőzve egy fiatal tisztet, aki vidáman nevetett.

Kim a hasán feküdt, majdnem érintette a magas kerekeket. Az ő embere, meg a fekete idegen két mondatot váltott.

- Nos, uram - szólt a fiatal tiszt készségesen -, minden kérdés háttérbe szorul, ha lóról van szó.

- Nem maradunk tovább húsz percnél - szólt Kim embere. - Ön addig teheti a szépet a hölgyeknek.

- Mondja meg az egyik lovasnak, várjanak - szólt a magas férfi, és mindketten az öltözőszobába mentek, mialatt a hintó elrobogott. Kim látta, amint összedugták fejüket Mahbub Ali üzenete fölött és hallotta hangjukat is. Az egyik halk és alázatos, a másik kemény és határozott volt.

- Itt nem lehet szó hetekről. Itt napokról, órákról van szó - mondta az idősebbik. - Ezt már régóta vártam, de ez - Mahbub Ali papirosára ütött - végre dűlőre viszi a dolgot! Grogan ma itt ebédel, nemde?

- Igen uram. Macklin szintén.

- Nagyon helyes. Magam beszélek velük. Az ügyet természetesen a tanács elé visszük, de ez olyan eset, melyben joggal nyúlhatunk rendkívüli eszközökhöz. Figyelmeztesse a pindi és peshawari brigádokat. Igaz, hogy a nyaralásunkat elrontja ez az incidens, de hát arról nem tehetünk. Így jártunk, mert az első alkalommal nem voltunk elég kemények. Nyolcezeren elegendően lesznek.

- És a tüzéség, uram?

- Macklinnal kell beszélnem.

- Tehát háború?!

- Nem! Büntetés! Mikor valakit elődje tettei köteleznek.

- De hátha C.25. hazudott?

- Teljesen fedi a másik értesítéseit. Már hat hónappal ezelőtt megmutatták az öklüket. Devenish békét akart, ha lehetséges. Az időt természetesen arra használták, hogy megerősödjenek. Küldje el ezeket a táviratokat azonnal! Új jelzéssel: az enyémmel és Wartonéval. Azt hiszem, felesleges a hölgyeket tovább várakoztatnunk. A többit már a szivarfüst mellett is megbeszélhetjük. Gondoltam, hogy készülődnek. Ez büntetés, nem háború.

Mikor a lovas elvágatott, Kim a ház hátulsó részébe került, ahol Lahorei tapasztalatai után ítélve, úgy gondolta, egy kis élelmet, meg értesülést szerezhet. A konyha tele volt izgatott cselédekkel. Az egyik rúgott egyet Kimen.

- Jaj! - kiáltott Kim könnyeket színelve. - Csak mosogatni jöttem egy kis ennivalóért.

- Hogyne! Egész Umballa ebben sántikál. Takarodj innen.

Éppen most viszik be a levest.

- Azt hiszed, hogy mi, akik Creighton sahibot szolgáljuk, idegen koldusokra szorulunk?!

- Igen nagy lakoma - szólt Kim a tálakra tekintve.

- Nem csoda. A fővendég maga a főparancsnok sahib!

- Ah! - szólt Kim, a csodálkozás illő hangján. Amit akart, megtudta és mikor a kukta megfordult, eltűnt.

- És mindez sok baj - szólt magában, mint rendesen hindosztáni nyelven gondolkodva -, egy ló családfája miatt! Mahbub tanulhatott volna tőlem egy kis hazudozást. Eddig még valányszor üzenetet vittem, mindig asszony volt a dologban. Most férfiak. Annál jobb. A magas ember azt mondta, feláldoznak egy nagy hadsereget, hogy valahol megbüntessenek valakit. A hír Pindibe és Peshawarba megy. Ágyúk is lesznek. Bár közelebb kúsztam volna. Ez igen nagy újság!

Visszatért a szállására. Az ültetvényes éppen a család pörének részleteit hányta-vetette meg feleségével és néhány barátjával, a láma szunyókált. Vacsora után valaki vízpipát nyújtott Kimnek, aki szörnyen nagy embernek érezte magát, amint a sima kókuszdió héjat szívta, lábait szétterpesztette és néha-néha egy-egy megjegyzést tett. Házigazdái igen szívélyesek voltak, az ültetvényes felesége elbeszélte nekik a látomását a vörös bikáról, hogy valószínűen egy másik világból való. Azonfelül a láma is nagy és tiszteletreméltó ritkaság volt. A család papja, egy türelmes Sursut bramin, szintén betévedt később, természetesen vallási kérdést kezdett feszegetni, hogy a család előtt fontoskodhasson.

- Mondd meg nekem - szólt Kim lustán -, vajon megtalálom-e a vörös bikámat a zöld mezőben, ahogy ígérték nekem?

- Mit tudsz a születésem órájáról? - kérdezte a pap fontoskodva.

- Május első éjszakáján, első és második kakasszó között születtem.

- Melyik évben?

- Azt nem tudom, de abban az órában, melyben kiabálni kezdtem, földrengés volt Srinagarban, ami Kashmirban fekszik.

Kim ezt a nevelőanyjától hallotta, az pedig O'Harától. A földrengést érezték Indiában is, és hosszú ideig fontos dátum volt Pandzsábben.

- Jaj! - szólt az asszony izgatottan. Kim természetfölötti származása bizonyosabbá vált. - Nem akkor született a szomszéd lánya is?...

- És az asszony aztán négy fiúval ajándékozta meg a férjét négy év alatt - kiáltotta az ültetvényes felesége, aki a körön kívül, az árnyékban ült.

- Senki, aki a tudományban nevelkedett, nem felejt el, hogy azon az éjszakán hogyan álltak a planéták.

A pap az udvar porában rajzolt botjával.

- Jogod van a bika házának legalább a felére. Hogy szólt a jóslat?

- Egy napon - szólt Kim gyönyörködve a szenzációban, mit keltett - naggyá leszek egy vörös bika segítségével, mely zöld mezőben áll, de előbb két ember jelenik meg, akik mindent előkészítenek.

- Igen, mindig ilyen egy látomás kezdete. Sűrű sötétség, mely lassan eloszlik. Egyszerre belép valaki söprűvel, aki a helyet előkészíti. Aztán kezdődik a látvány. Két ember - azt mondtad? Igen, igen. A Nap elhagyva a Bika jegyét, belép az Ikrek jegyébe. Innen a két ember. Lássuk csak... Hozz egy kis gallyat!

Összeráncolta szemöldökét, rajzolt, majd eltörölte, és újra titokzatos jeleket rajzolt a homokba valamennyiük csodálkozására, a lámát kivéve, ki azonban finom ösztönrel nem avatkozott a dologba.

Félóra múltán sóhajtva lökte el magától a gallyat.

- Hm! Így szólnak a csillagok: Három napon belül jön két ember, akik mindent előkészítenek. Utánuk jön a Bika. De fölötte a jel háborút és fegyveres embereket mutat.

- Csakugyan volt egy ember a loodhianai szikhekből a vonaton - szólt az ültetvényes felesége reménykedve.

- Eh! Fegyveres emberek! Sok százan! Hogy állsz a háborúval? - kérdezte a pap Kimet.

- Sehogy - szólt közbe a láma komolyan. - Mi csak békét és a Folyónkat keressük.

Kim mosolygott, mert eszébe jutott, amit az öltözőszobában kihallgatott. Határozottan kedvelték a csillagok. A pap végigsöpört lábával a kezdetleges horoszkópon.

- Ennél többet nem látok. A Bika három nap múlva jön hozzád, fiú.

- És az én Folyóm? - könyörgött a láma. - Reméltem, hogy az ő bikája mind a kettőnket a Folyóhoz vezet.

- Ami azt a nagyszerű Folyót illeti, testvérem - felelt a pap -, az más dolog.

Másnap reggel, bár marasztalták őket, a láma mindenképpen indulni akart. Kimnek egy nagy batyu élelmet adtak és majdnem három annat rézpénzben az útra. Sok jót kívánva néztek utánuk, amint a reggeli szürkületben megindultak dél felé.

- Kár, hogy ők és a hozzájuk hasonlóak nem szabadulhatnak a Dolgok Kerekétől - szólt a láma.

- Hiszen akkor csak rossz emberek maradnának a földön, és ki adna nekünk élelmet és szállást? - szólt Kim, vígan lépkedve terhe alatt.

- Amott van egy kis patak, nézzük csak - szólt a láma, és a fehér útról nekivezette Kimet a mezőnek. Egyenesen a kóbor kutyák darázs-fészkébe.

HARMADIK FEJEZET

Mögöttük egy haragos földműves bambuszbottal hadonászott. Egy arain-kasztbeli konyhakertész volt, aki zöldségfélét és virágot termelt Umballának. Kim jól ismerte a fajtáját.

- Az ilyen emberek - szólt a láma, ügyet sem vetve a kutyákra - gorombák az idegenekhez, durva beszédűek és nem adnak alamizsnát. Óvakodj az ilyenektől tanítványom.

- Hó, szemtelen koldusok! - kiáltott a paraszt. - Pusztuljatok innét! Takarodjatok!

- Megyünk - szólt a láma csöndes méltósággal. - Elmegyünk erről az áldatlan mezőről.

- Ha a következő termés rossz lesz, csak a saját nyelvedet okolhatod - mondta Kim fenyegetően.

Az ember nyugtalanul csoszogott papucsában.

- A vidék tele van koldussal - kezdte félig mentegetőzve.

- Miből gondoltad, hogy koldulni fogunk? Csak ahhoz a folyóhoz akarunk lemenni, túl a mezőn.

- Folyó bizony! - förmedt rá a férfi. - Honnan valók vagytok, hogy egy csatornát nem tudtok megkülönböztetni egy folyótól? Hiszen olyan egyenesen folyik, mint a nyíl. Annyit fizetek a vízért, mintha olvasztott ezüst volna. Egy folyóág van azon túl. De ha vizet akartok, azt adhatok. Meg tejet is...

- Nem, mi a folyóhoz akarunk menni - szólt a láma nekiindulva.

- Tejet, ennivalót - hebegte az ember. - Én... én nem akartam bajt hozni magamra, sem a termésemre; de annyi a koldus ezekben a nehéz napokban...

- Jegyezd meg - szólt a láma Kimhez fordulva. - Haragjának vörös köde kemény szavakra indította ellenünk. Amint a köd eloszlik szeme elől, udvarias lesz, s nyájasszívú. Legyen áldott a termése! Óvakodj az embereket elhamarkodva megítélni!

- Én ismertem szent embereket, akik pereputtyostul, mindenestül megátkoztak volna - szólt Kim a megalázott emberhez. Büszkén vetette föl fejét és nagy méltósággal lépdelt át a keskeny barázdákon.

- Nincsen büszkeség - szólt a láma egy kis szünet után -, nincsen büszkeség az olyanok között, akik a középúton járnak.

- De te azt mondtad, hogy alacsony kasztból való és goromba.

- Alacsony kasztot én nem mondtam, mert hogyan lehetne olyan, ami nincs? Ő is olyan, mint mi: kötve van a Dolgok Kerekéhez; csakhogy ő nem jár a megváltás útján.

Megállt egy kis patakocska mellett és a patanyomos partot nézte.

- Hogyan akarsz a folyóra ráismerni? - szólt Kim egy magas cukornád árnyékában letelepedve.

- Ha megtaláltam, bizonyosan valami világosságot fogok érezni. Érzem, ez nem az a hely. Ó, vizek legkisebbike; ha meg tudnád nekem mondani, hogy merre folyik az én Folyóm! Légy áldott, hogy a mezők itt termékenyek legyenek.

- Oda nézz! Oda nézz! - Kim melléje ugrott és visszarántotta. Sárgásbarna, nagy pápaszemes kígyó siklott a bíborszínű hatalmas levelek közül a part felé, és fejét a vízbe mártotta, majd összetekeredett a fövénnyen.

- Nincs botom, nincs botom! - szólt Kim. - Szerzek egyet és eltöröm a gerincét.

- Miért. Ő is a Keréken van, mint mi. Hasonló vagy más élet, oly messze a megváltástól. Nagy bűn terhelheti azt a lelket, mely ilyen alakra kárhoztatott.

- Gyűlölök minden kígyót - szólt Kim.

- Hagyd, hadd élje végig az életét. - A kobra sziszegett. - Jöjjön el mihamarabb a te szabadságod, testvér - folytatta a láma békésen. - Nem ismered véletlenül a Folyómat?

- Sohasem láttam még ilyen embert, mint te vagy - súgta Kim elámulva. - Hát még a kígyók is megértik beszédedet?

- Ki tudja? - Egy lépéssel közeledett a kígyó fejéhez, melyet az összetekert poros teste gyűrűin fektetett. - Gyere hát! - kiáltott vissza.

- Nem én - szólt Kim. - Én megkerülöm!

- Gyere, nem bánt!

Kim habozott egy pillanatig. A láma hosszú kínai idézetekkel kísérte parancsát, amiket Kim varázsigének tartott. Engedelmeskedett, átugrott a patakon; a kígyó valóban nem mozdult.

- Sohasem láttam még ilyen embert! - Kim letörölte az izzadságot a homlokáról. - És most hova megyünk?

- Azt neked kell megmondanod. Én öreg vagyok és idegen ezen a helyen, messze a hazámtól. Ha a vonat nem töltené meg fejemet pokoli zajjal, most elmennék vele Benáreszbe... csak hogy akkor elkerülhetnénk a folyót.

A nagy fáradtsággal megművelt föld három, sőt négy termést is ad egy évben - cukornád-, dohány-, retektáblákon át egész nap mentek előre. Minden csepp vizet megtekintettek, s délben felverték az alvó falvak kutyáit. A láma rendíthetetlen egyszerűséggel válaszolt a kérdések özönére. Megtörtént, hogy az emberek nevettek, de többnyire végighallgatták a történetet, helyet kínáltak őket az árnyéokban, tejjel, s egy kis ennivalóval. Az asszonyok mindenütt barátságosak voltak, és a gyermekek - mint a gyermekek az egész világon - hol félénkek, hol vakmerőek. Este egy vályogkunyhós falucska nagy fája alatt pihentek, a falu főnökével beszélgetve. A gulya éppen hazaért a legelőről, és az asszonyok a vacsorát készítették. Az éhes Umballa konyhakertjein túl dús mezők mérföldekre terjedő zöldje vette körül őket.

A főnök fehérszakállú, nyájas öregember volt. Megszokta, hogy idegenekkel beszélgessen. Egy kötélágyat húzott ki a lámának, meleg ételt rakott eléje, megtömte pipáját és miután a falu templomában elvégezték az esti ájtatosságot, elküldött a falu papjáért.

Kim a nagyobb gyermekeknek Lahore nagyságáról és szépségeiről mesélt, a vonaton való utazásról és hasonlókról. A férfiak halkán beszélgettek, mialatt állataik kérődtek.

- Ilyet még nem is hallottam - szólt a főnök végre a paphoz. - Mit értesz te ebből az egészből?

A láma miután elmondta mondókáját, az olvasóját morzsolta.

- Ez egy kutató - felelt a pap. - Az ország tele van ilyenekkel. Gondolj csak arra, aki az elmúlt hónapban járt itt. A fakír a teknősbékával.

- Csakhogy annak oka volt, mert maga Krishna jelent meg neki és megígérte, hogy égő máglya nélkül jut a Paradicsomba, ha Prayagba zarándokol. Ez az ember viszont olyasmit keres, amiről én semmit sem tudok.

- Hallgass ide - szólt a lámához fordulva. - Innen nyugatra, vezet a Nagy Út Kalkuttába.

- De én Benareszbe akarok menni, Benareszbe.

- Az víz Benareszbe is. Ez az út átvezet India északi részének minden folyóvizén. Azt mondom neked, szent férfiú, pihenj itt holnapig. Aztán kövesd az utat és próbálj meg minden folyóvizet, amelyet érint. Úgy értettem, hogy a víz ereje nem egy helyre gyűlik, hanem végig a folyón. Akkor, ha az istenek is úgy akarják, bizonyosan eléred a megváltást.

- Helyes. - A lámának nagyon tetszett a terv. - Holnap felkerekedünk. Légy áldott, hogy öreg lábaimnak megmutattad a közeli utat.

Hosszú, monoton kínai mondókéval zárta be a mondatot. Még a papra is hatást tett, a főnök pedig valami veszedelmes varázslattól tartott, de senki sem tudott a láma egyszerű, átszellemült arcába tekinteni úgy, hogy tovább kételkedjen benne.

- Látod, tanítványom? - szólt, miközben szippantott burnótos szelencéjéből. - Kötelessége volt a nyájasságot ugyanazzal viszonzni.

- Látom, hallom.

A főnök Kim felé tekintett, aki a rőzsetűz mellett álló kékruhás kislánnyal beszélgetett.

- Ő is keres valamit - folytatta a láma. - Nem folyót, hanem egy Bikát. A vörös Bika zöld mezőben, egy napon dicsőséghez fogja juttatni. Ő, azt hiszem, nem ebből a világból való. Hirtelen jelent meg, hogy segítségemre legyen. Az Egész Világ Barátjának hívják.

A pap mosolygott.

- Hallod-e, Egész Világ Barátja - kiáltott a fojtó füstön át -, mi vagy te?

- Ennek a szent embernek a tanítványa.

- Ő azt mondja, hogy but (szellem) vagy.

- Hát tudnak a szellemek enni? - kérdezte Kim mosolyogva. - Mert én éhes vagyok.

- Ez nem tréfa - kiáltott a láma. - Egy csillagolvasó abban a városban, melynek a nevét elfelejtettem...

- Umballa, ahol a múlt éjjel aludtunk - súgta Kim a papnak.

- Umballa volt? Igen... Horoszkópot vetett és kijelentette, hogy a tanítványom vágya három napon belül teljesülni fog. De mit olvasott még ki a csillagokból, Egész Világ Barátja?

Kim a torkát köszörülte és körülnézett a falu vénei között.

- Az én csillagom háborút jelent - felelte kérkedő hangon.

Valaki nevetett a kis toprongyos alakon, aki büszkén lépdelt a téglarakásokon, a zöldellő fa alatt.

- Igenis, háborút! - felelte.

- Ráduplázott - mormogta egy hang. - Amennyire tudom, a határok mentén mindig van háború.

- De ez nagy háború lesz - nyolcezer ember háborúja! - Kim hangja végigsüvöltött a gyorsan gyülekező tömegben; ő maga is meglepődött.

- Vöröskabátosok, vagy a saját ezredeink?

Az öregember megpuhult, mintha hozzá hasonlót kérdezett volna. A hangja tiszteletet parancsolt Kimnek.

- Vöröskabátosok - szólt Kim találmra. - Vöröskabátosok és ágyúk.

- A csillagjós egy szót sem szólt erről! - kiáltotta a láma szörnyű nagyokat szippantva felindulásában.

- De én tudom, hallottam. Háború lesz, nyolcezer vöröskabátos háborúja. Pindiből és Peshawarból indítják őket.

- A fiú vásári csevegést hallott - szólt a pap.

- Mindig mellettem volt - szólt a láma. - Hogyan tudhatta meg? Én semmit sem tudok.

- Ebből ügyes szemfényvesztő lesz, ha az öreg meghal - mormogta a pap a főnökhöz. - Miféle új képesség ez?

- Bizonyítékot! Mondj valami bizonyítékot! - dörrent rá az öreg hirtelen. - Ha háború lenne, a fiaim megmondták volna.

- Ha minden készen lesz, akkor majd megmondják a fiaidnak. De a fiaid messze-messze vannak attól az embertől, akinek ezek a dolgok a kezében vannak.

Kim belemelegedett. A levélhordás közben szerzett tapasztalataira emlékeztette a helyzet, mikor néhány garas kedvéért igyekezett jobban értesültnek mutatkozni, mint amilyen valójában volt. De most nagyobb dolgokért játszott, az izgalomért és a hatalom érzetért. Nagyot lélegzett és folytatta:

- Öreg ember, te bizonyíts! Altisztek parancsolnak nyolcezer vöröskabátosnak, meg ágyúknak?

- Nem!

Az öreg még mindig úgy válaszolt, mintha Kim egyenrangú társa volna.

- Hát ismered Őt, aki a parancsot adja?

- Láttam már...

- Ráismernél?

- Ismertem, mikor még hadnagy volt a tüzérségnél.

- Magas ember. Sudár termetű, fekete hajú férfi; és így jár! - Kim néhány lépést tett, mint valami fabáb.

- Igaz. De ezt bárki láthatja.

A tömeg lélegzetét visszafojtva figyelt.

- Igaz - szólt Kim. - De mondok én többet is! Ide nézz! A nagy ember először így jár. Azután így töpreng. (Kim mutatóját végighúzta homlokán, felülről lefelé az álláig.) Aztán így ránt egyet az ujjain. Aztán bal hóna alá csapja a kalapját. - Kim mutatta a mozdulatot és úgy állt, mint egy gólya.

Az öregember nyögött és elhalt a szava bámulatában. A tömeg reszketett.

- Úgy, úgy, úgy! - De hogyan tesz, mikor parancsot adni készül?

- Dörzsöli a tarkóját, így! Azután az asztalra teszi egyik ujját és az orrán keresztül zajosan szimatol. Azután így szól: Rendeljétek ki ezt és ezt az ezredet. Küldjétek ágyúkat.

Az öregember mereven fölkel és tisztelgett.

- Mert - Kim a nép nyelvére fordította a döntő mondatokat, miket az umballai öltözőszobában hallott. - Mert ezt már rég meg kellett volna tennünk. Ez nem háború. Ez büntetés!

- Elég, hiszek neked, így láttam őt csaták füstjében. Láttam és hallottam. Ez ő! Valóban ő...

A tömeg mélyen és reszketve lélegzett, fölváltva hol az öregembert bámulta, hol a rongyos Kimet, aki kiemelkedett a bíborszínű szürkületből.

- Nem megmondtam? Ugye mondtam, hogy más világból való! - kiáltotta a láma büszkén. - Ő az Egész Világ Barátja. Ő a csillagok barátja.

- Ó, te fiatal igazmondó - kiáltotta egy ember -, van nekem egy vöröstarka tehenem; akár a testvére is lehetne a Bikádnak.

- Bánom is én! - szólt Kim. - Az én csillagaim nem törődnek a te szarvasmarháddal.

- Persze hogy nem, de a tehén nagyon beteg - vágott közbe egy asszony. - Az uram egy bivaly, különben jobban megválogatta volna szavait. Mondd meg: a tehén meggyógyul-e?

Ha Kim közönséges fiú lett volna, tovább üzte volna a játékot, de végtére is nem azért ismeri valaki tizenhárom esztendőn át Lahore városát és még inkább a fakírokat a taksali kapunál, hogy az emberi természetet ne ismerné.

A pap sandán nézett rá, kissé fanyarul, száraz, gúnyos mosollyal.

- Hát nincs pap a faluban? Azt hiszem, éppen most láttam egy nagyszerűt! - kiáltotta Kim.

- Igen, de... - kezdte az asszony.

- De te, meg az urad azt remélték, hogy a tehenet egy sor hálálkodásért kigyógyítják. - A vágás jó helyre talált. Hírhedtek voltak arról, hogy a legszűkmarkúbbak a faluban. - Nem helyes a templomokat megcsalni. Adj egy fiatal borjút a saját papodnak, és ha az isteneid még nem haragudtak meg rád engesztelhetetlenül, egy hónapon belül ismét fejheted a tehenet.

- Hiszen te koldusművész vagy - bólogatott a pap helyeslően. - Negyvenesztendőös ravaszság sem mondhatott volna találóbbat. Te tetted gazdaggá az öregembert?

- Egy marék liszt, egy kis vaj - lehet ezen meggazdagodni? - felelt Kim a dicsérettől kipirultan, de mégis óvatosan.

- Ő valóban a folyót keresi? Nem kincset?

- Bolond Ő, tisztára bolond. Ennyi az egész.

Ekkor az öreg katona feltápáskodott és megkérdezte Kimet, elfogadja-e éjszakára vendégszerető hajlékát. A pap biztatta, hogy csak fogadja el. A láma elszállásolásának tisztessége a templomot illeti meg. A láma gyanútlanul mosolygott. Kim egyik arcáról a másikra tekintett, és levonta a következtetéseit.

- Hol a pénzed? - súgta, miután intett az öregembernek, hogy vonuljon vissza a sötétbe.

- A keblemben. Hol volna másutt?

- Add ide, gyorsan add ide.

- Minek? Itt nem kell jegyet váltani.

- A tanítványod vagyok, vagy nem? Hát nem én vezetem öreg lábaidat biztos úton? Add ide a pénzedet, hajnalban visszakapod.

A láma övébe csúsztatta kezét és elővette az erszényt.

- Legyen úgy. - Az öreg biccentett fejével. - Nagy és rettenetes világ ez... Sohasem gondoltam, hogy ennyi ember él benne.

Másnap reggel a pap igen rosszkedvű volt, de a láma egészen boldog; és Kim igen érdekes estét töltött az öreg katonával. Előhozta lovassági kardját, amit aszott csontos térdein lóbálgatott és meséket mondott a lázadás idejéből és fiatal kapitányokról, akik harminc esztendeje pihennek már sírjaikban, Kim közben csendesen elszunnyadt.

- Ennek a vidéknek a levegője határozottan jó - szólt a láma másnap reggel. - Igen ébren szoktam aludni, mint minden öregember; de az éjjel virradatig fel sem ébredtem. Még most is kábult a fejem.

- Igyál egy korty forró tejet - szólt Kim, aki nem egy ilyen orvosszerről hallott ópiumszívó ismerőseitől. - Ideje, hogy ismét fölkerelkedjünk.

- Igen, a hosszú útra, ami India valamennyi vizét átszeli - szólt a láma vidáman. - De mit gondolsz, tanítványom, hogyan jutalmazzuk meg ezeket az embereket, különösen a papot, nagy nyájasságukért? Igaz, hogy eltévedt lelkek, de meglehet, hogy egy másik életben rájuk is árad majd világosság. Adjunk egy rúpiát a templomnak? A templom belseje csak kő és vörös festék. Ha jó emberi szívre akadunk, azt el kell ismernünk, bármikor és bárhol akadunk is rá.

- Szent atyám, utaztál te már egyedül?

Kim élesen pillantott, mint az indiai hollók.

- Hát persze, gyermek. Kulutól Pathankotig. Kulutól, hol az első tanítványom meghalt. Ha az emberek nyájasak voltak hozzám, ajándékokkal kedveskedtem nekik. Mindenki jóindulatú volt hozzám, mindenütt a Hegyek között.

- Itt Indiában másképp van - szólt Kim szárazon. - Az istenek sokkezűek és rosszindulatúak. Ne törődj velük.

- Egy darabig elmegyek veletek, hogy útba igazítsalak téged meg a sárga embert. - Az öreg katona egy ösztövére, sánta pónin dőcögött feléjük a falu utcáján; csak körvonalai látszottak a szürkületben. - Az elmúlt éjjel elszáradt szívemben fölbuzdult az emlékek forrása, és ez áldás volt nekem. Valóban háború van a levegőben. Érzem a szagát. Lásd, elhoztam a kardomat.

Lelógó, hosszú lábbal ült a kicsi állaton, hosszú, nagykardjával az oldalán, keze a markolaton pihent, vadul tekintett észak felé, a síkságon át.

- Mondd el ismét, milyen volt ő. Szállj föl, és ülj mögém. Az állat megbír kettőnket.

- Én ennek a szent embernek vagyok a tanítványa - szólt Kim, mikor túl voltak a falu kapuján.

A falubeliek mintha sajnálkoztak volna, hogy eltávoznak, de a pap búcsúja hideg és tartózkodó volt. Ópiumot vesztegetett olyan emberre, akinél nem is volt pénz.

- Jól beszélsz. Nem szoktam szent emberekhez, de a tisztelet mindig helyénvaló. Manapság már senkit sem tisztelnek. De akit csillaga háború felé vezet, minek követ az egy szent embert?

- Ő valóban szent ember - szólt Kim komolyan. - Igazságban, beszédben, cselekedetben. Nem olyan, mint a többiek. Ilyen embert sohasem láttam. Mi nem vagyunk jövendőmondók, sem bűvészek vagy koldusok.

- Te nem, azt látom, de az öreget nem ismerem. Azért jól ki tud lépni.

A láma hosszú, könnyed, teveszerű lépésekkel haladt a hűvös reggelen; mélyen elmerülni látszott gondolataiban, olvasóját gépiesen morzsolgatta.

A kerécsapásos, elhanyagolt községi útra tértek, mely végigkanyargott a síkságon a nagy sötétzöld mangó-ligetek között, míg kelet felől halványan látszott a hóborította Himalája körvonala. Egész India a mezőkön serénykedett, a kutak kerekei nyikorogtak, az ekeszarv mögül harsány kiáltások törtek az állatok felé; hollók károgtak a magasban. Még a póni is érezte a jótékony hatást és majdnem ügetésnek indult, mikor Kim a kengyelszíjra tette a kezét.

- Sajnálom, hogy nem tettem az oltárra egy rúpiát - szólt a láma, miután olvasójának mind a nyolcvanegy szemét lemorzsolta.

Az öreg katona a szakállába dörmögött, a láma most vette először észre.

- Te is a Folyót keresed? - kérdezte feléje fordulva.

- Még csak reggel van - hangzott a felelet. - Mi más szükség van folyóra, mint naplemente előtt öntözni? Mindjárt megmutatom neked a legrövidebb ösvényt, mely a Nagy Útra vezet.

- Szívességedet nem fogom elfelejteni, jóakarátú barátom. De minek a kard?

Az öreg katona olyan megszégyenülten nézett, mint a gyermek, kit játéka közben megzavarnak.

- A kard - szólt -, ó, az csak kedvtelés volt, egy öregember kedvtelése. Igaz, hogy a szabályok egész Indiában tiltják a fegyverviselést, de - folytatta felindultan a kardja markolatára ütve: - itt a környéken minden rendőr ismer!

- Nem jó kedvtelés - szólt a láma. - Mi haszna embert ölni?

- Bizony kevés, amennyire én tudom: de ha a gonoszokat nem ölnék meg hébe-hóba, akkor rossz világ járna a fegyvertelen álmodozókra. Én tudom, mit beszélek; láttam az országot Delhitől délre, vértől ázottan.

- Miféle örület volt az?

- Csak az istenek tudják, akik pestis gyanánt küldték. Örület kapott lábra az egész hadseregben, és a katonák tisztjeik ellen fordultak. Ez volt az első baj, de ezen még lehetett volna segíteni, ha nem emelik másra a kezüket. De jobbnak látták a sahibok feleségét és gyermekeit is megölni. Aztán jöttek a sahibok a tengeren túlról és kegyetlen számadásra vonták őket.

- Egyszer régen, mintha hallottam volna hírét ennek. Ha jól emlékszem Fekete Év-nek nevezték.

- Milyen életet éltél, hogy nem tudod az évet? Az egész világ tudta és reszketett.

- A mi földünk csak egyszer mozdult meg. Azon a napon, amikor Buddha befogadta az égi világosságot.

- Delhit láttam reszketni; Delhi pedig a világ közepe.

- Hát asszonyok és gyermekek ellen fordultak? Ez gonoszság volt, a büntetés el nem maradhatott.

- Én akkoriban egy lovasezredben szolgáltam. Fölláztak. Hatszáznyolcvan kard közül mit gondolsz, hány maradt hű? Három. Én voltam az egyik.

- Annál nagyobb az érdemed.

- Érdem! Néztük is mi akkor az érdemet! Az embereim, a barátaim, a testvérem elpártoltak tőlem. Azt mondták: az angolok ideje lejárt. Mindenki verekedjen ki magának egy kis birtokot. De én azt mondtam az embereknek: Várjatok egy keveset és a szél megfordul. Ezen a dolgon nem lesz áldás. Azokban a napokban hetven mérföldet lovagoltam egy sahib feleségével és gyermekével a nyeregben. Biztonságba helyeztem őket és visszamentem a tisztemhez, az egyetlenhez, kit őt közül élve hagytak. Adj munkát - szóltam -, mert kitagadtak saját véreim és kardomon atyámfia vére. Légy nyugodt - mondta -, nagy munka folyik. Ha ez az örület elmúlik, meglesz a jutalom.

- Csakugyan meglesz a jutalom, ha vége az örületnek? - motyogta a láma félig önmagában.

- Akkoriban még nem volt divat érmekeket aggatni mindenkire, aki véletlenül hallott egy ágyúlövést. Nem! Tizenkilenc csatában vettem részt, ahol ember ember ellen küzdött, negyvenhat lovasrohamban és számtalan kisebb portyázásban. Kilenc sebhely van a testemen és hat kitüntetés a mellemen, mert a kapitányaim, akik most tábornokok, emlékeztek rám! Azt mondták: Adjátok neki Brit-India rendjét! Most a nyakamba akasztva viselem. Birtokot is kaptam az államtól ingyen, a magam és családom számára. A hajdani idők emberei, valamennyien kormánybiztosok, a mezőkön át jönnek hozzám, büszkén, lovon, úgy, hogy az egész falu látja őket, és beszélgetünk régi csatákról és az egyik halott neve a másikhoz vezet.

- És azután? - kérdezte a láma.

- Azután elmennek, de nem addig, míg a falum nem látta őket.

- És mit teszel végül?

- Végül meg fogok halni.

- És azután?

- Az az istenekre tartozik. Én sohasem zaklattam őket imával, hát ők miért zaklatnának engem? Ide hallgass: hosszú életem folyamán azt tapasztaltam, hogy akik panaszokkal, jelentésekkel, bögéssel és könnyhullatással törnek az égiekre, azokért tüstént elküldenek, ahogyan az ezredesünk szokott a nagyszájú fecsegőkért. Nem! Én sohasem fárasztottam az isteneket. Erre emlékezni fognak, és egy csendes helyet juttatnak nekem, ahol az árnyékban a lándzsámat forgathatom és várhatok, hogy a fiaimat üdvözölhessem. Nem kevesebb, három van! Mind a három őrnagy, angol ezredekben.

- És ők szintén a Kerékhez kötve, bolyonganak életről életre és kétségbeesésből-kétségbeesésbe - suttogta a láma mintegy önmagának.

- Igen - az öreg katona nevetett. - Három őrnagy, három ezredben. Szeretik a játékot, de magam is szeretem. Jó paripájuk van; ma nem lehet csak úgy lovat szerezni, mint hajdan feleséget. Igaz, a birtokomból mindenre futja. Mit gondolsz? Jól öntözött ez a tábla, de az embereim megcsalnak. Csak a kardom hegyével tudom, hogyan kell számonkérni. Dühbe jövök, átkozom őket. Ők megbánást színlelnek, de a hátam mögött fogatlan vén majomnak neveznek.

- Más kívánságod sohasem volt?

- Dehogynem. Ezerszer is. Egyenes hátat, szoros térdet. Csak még egyszer! Gyors kezet, éles szemet; és mindenekfelett tiszta észet, ami az embert teszi! Ó, a régi férfierő napjai!

- Az az erő gyöngeség.
- Azzá lett; de ötven évvel ezelőtt másképp bizonyítottam volna - felelte az öreg katona, a póni sovány oldalába ütve sarkantyúját.
- Én ismerek egy gyógyító erejű Folyót...
- Ittam én a Gunga vizéből annyit, hogy kevés híján vízibetegséget kaptam tőle. Mindössze felpuffasztott, de erőt, azt nem adott.
- Az nem a Gunga. A Folyó, amit én keresek, minden bűn szennyét lemossa. Aki messze partjait eléri, azé a Szabadság. Életedet nem ismerem, de az arcod a becsületesek és nyájasak ábrázata. Te ragaszkodtál utadhoz és hűséges voltál, mikor nehéz volt hűségesnek lenni, a Fekete Esztendőben. Lépj a Középútra, mely a megváltás útja. Hallgasd meg a Legszentebb Törvényt és ne higgy ábrándoknak.
- Beszélj hát, öregem - a katona mosolygott félig tisztelegve. - Mi öregek mind fecsegők vagyunk.

A láma letelepedett egy mangófa tövébe, az árnyék tarkán játszadozott az arcán; a katona mereven ült a pónin; és Kim, miután meggyőződött, hogy nincsen kígyó a közelben, lefeküdt az ágas-bogas gyökerek mélyedésébe.

A forró napfényben az élet zsongító zümmögése hallatszott. Galambok turbékoltak, a mezőkön át kútkerek csikorgása hallatszott. A láma lassan és lelkesen beszélt. Tíz perccel utóbb az öreg katona lemászott a pónijáról, hogy jobban hallhassa - mint mondta -; és leülve, a kantárt csuklójára csavarta. A láma hangja akadozni kezdett, mondatai megnyúltak. Kim nagy buzgalommal figyelt egy szürke mókust. Mire a kis zsémbes állat bundája az ágak között eltűnt, a prédikáló is, meg a hallgatóság is mélyen aludt már. Az öreg katona feje a karján pihent, a lámáé pedig visszahanyatlott a fatörzsre. Úgy festett, mint egy sárga elefántcsont szobor. Egy mezítelen gyermek tipegett oda, elbámult és a tisztelet valami hirtelen felbuzdulásától sarkallva, ünnepélyesen meghajolt a láma előtt. De a gyermek oly apró és kövér volt, hogy oldalra bukott, és Kim nagyot nevetett rajta. A gyermek hangos bőgésre fakadt.

- Hé, hé! - szólt a katona talpraugorva. - Mi az? Mi a parancs!... Egy... egy gyermek! Azt álmodtam, hogy riadót fűjtak... Kicsike, kicsike! Ne sírj. Aludtam? Ez igazán udvariatlanság.
- Félek! Megijedtem - ordított a gyerek.
- Mitől félsz? Két öregembertől, meg egy fiútól? Milyen katona leszel majd, úrfi?

A láma is fölébredt, de mivel a gyermeket nem vette észre, az olvasóját kezdte csörgetni.

- Mi az? - faggatta szepege a csöppség, és hirtelen abbahagyta a rívást. - Add nekem!
- Aha! - szólt a láma mosolyogva és hurkot formák a fűvön az olvasóból, mialatt így zümmögött:

*Ez egy maroknyi cardamos,
Ez egy darabka - aranyom -;
Köles ez, jégeső gyöngy, meg rizs,
Vacsora néked is, nékem is!*

A gyermek sikoltott örömeiben, és a fényes fekete gyöngyök után kapott.

- Hol tanultad ezt a verset, világ megvetője? - kérdezte a katona.

- Pathankotban egy küszöbön ülve - szólt a láma szégyenkezve. - Üdvös dolog gyermekekhez nyájasnak lenni. Nincs tökéletes ember - folytatta komolyan és összezsavarta az olvasót. - Szaladj anyádhoz, kicsike.

- Hallottad? - szólt a katona Kimhez. - Szégyenli, hogy a gyermeket boldoggá tette. Jó családapa veszett el benned, barátom. Hé gyerek! - Pénzt dobott feléje. - A cukorka mindig édes. - És amint a kis alak tovaszökdécselt a verőfényben, hozzátette: - Felnőnek és emberek-ké válnak. Szent atyám, sajnálom, hogy elaludtam, mialatt prédikáltál. Bocsáss meg.

- Öregek vagyunk mindketten - szólt a láma. - Én voltam a hibás. Hallgattam, amit a világról és bolondságairól beszéltél, az egyik hiba a másikhoz vezetett.

- Ki hallott ilyet! Micsoda kárt szenvednek a te isteneid, ha egy gyermekkel játszol? Azt a dalt nagyon jól énekelted. Gyerünk tovább, és elénekelem neked Nikal Seyn dalát, a régi dalt!

Kijutottak a mangóliget homályából, és az öreg katona magas éles hangja végigharsant a mezőn. Az egyik hosszú panaszdal a másikat követte, elénekelte Nikal Seyn (Nicholson) történetét. Azt a dalt, amit a mai napig énekelnek Pandzsábben.

Kim ujjongott. A láma figyelmesen hallgatta:

*Oh, Nikal Seyn meghalt,
Delhi előtt halt meg!
Észak lándzsái, bosszuljátok
meg - Nikal Seynt!*

Kardjával verte a póni hátán az ütemet.

- És most kiértünk a Nagy Útra - szólt, miután Kim bókjait fogadta. A láma feltűnően hallgatag volt. - Régen ügettem ezen az úton, de a fiú beszéde fölelevenítette.

- Nézd, szent atyám, ez a Nagy Út, India gerince. Legnagyobb része árnyékos, mint itt, négy sor fával, a középső út jó kemény, a gyors járműveknek épült. Mikor még nem volt vasút, a sahibok százával utaztak rajta. Most csak szekerek járnak erre. Jobbról-balról göröngyösebb úton a nehezebb kocsik gabonát, gyapotot, fát, meszet meg bőrt szállítanak. Itt bátran lehet utazni, a rendőrállomások alig néhány mérföldnyire vannak egymástól. A rendőrök tolvajok és zsarolók (én magam ütnék szét köztük lovasokkal), de legalább nem tűnnek versenytársakat! Mindenféle kaszt és ember jár itt. Nézzed! Braminok és chumarok, bankárok és üstfoltozók, borbélyok s bunniák, zarándokok és fazekasok - az egész világ jön-megy!

Valóban, a Nagy Főút csodálatos látvány. Egyenesen fut, India ezeröttszáz mérföldnyi forgalmát torlódás nélkül bonyolítja le; az életnek ilyen folyója sehol másutt a világon nincsen. Bámulták a zöldíves, árnyékfoltos hosszát, fehér szélességén a lassan járó nép tarkaságát. Szemben velük feltűnt a rendőrállomás.

- Ki fog fegyvert a törvény ellen? - kiáltotta egy rendőr, amint meglátta a katona kardját. - Hát nem elég a rendőr, hogy elpusztítsa a gonosztevőket?

- A rendőrségtől vettem - hangzott a felelet.

- Nincs semmi baj Indiában?

- Resslerder sahib, minden rendben van!

Egyszerre dühös kiabálás, ostorcsattogtatás bontakozott ki a porfelhőből vagy ötven méternyire, ahol összetört egy kocsi.

- Te disznó szülötte, hát arra való az út, hogy te a hátaddal dörgölődzél rajta? Apja minden gyalázatos néembernek, férje tízezer mocsoknak, anyád az ördög szolgálója, őt meg az anyja vezette oda, valamennyi nénéd orr nélkül született hét nemzedéken át! Milyen örült bagoly tanácsára állítod a kocsidat keresztbe az úton? Eltört a kerék? Hát tedd hozzá a magad összetört fejét!

Egy pompás tüzes szemű kanca prüszkölve és tajtékosan ugrott ki a kavarodásból. Magas, ősz szakállú férfi ülte meg, mintha odanőtt volna. Az öreg katona arca kipirult a büszkeségtől.

- A fiam! - szólt.

- Hát szabad engem a rendőrség szeme láttára megverni? - kiáltozta a kocsis. - Igazságot! Igazságot követelek!

A kocsis kocsija kerekei alá menekült, onnan fenyegetődzött mindenféle bosszúval.

- Erős emberek a fiaid - szólt a rendőr, derülten piszkálva a fogát.

A lovas haragosan suhintott egyet ostorával és feléjük ügetett.

- Atyám!

Visszahátrált tíz méternyire és leszállt. Az öreg egy pillanat alatt leugrott a póniról és össze-ölelkeztek. Ahogy apa és fiú Keleten megöleli egymást.

NEGYEDIK FEJEZET

Kim egy fa alá ült pihenni, de a láma türelmetlenül rántott a könyökén.

- Gyerünk - szólt. - A mi Folyónk nem itt van.

- Ejnye! Hát nem gyalogoltunk eleget? A Folyó nem fog elszaladni. Türelem, majd kapunk az öregtől egy kis ajándékot.

- Ő a Csillagok Barátja - szólt hirtelen az öreg katona. - Tegnap hozta nekem a hírt. Magát a fővezért látta, amint parancsokat osztogatott. Háború lesz!

- Hm! - a fia széles melléből dörmögött. - Biztos valami vásári fecsegést hallott, azzal ügyeskedik.

Az apa nevetett.

- Hozzám nem jött új harci mént kérni, meg koldulni sem. A fivéreid ezredeit is mozgósították?

- Nem tudom! Szabadságot vettem és hozzád siettem, nehogy...

- Nehogy ők megelőzzenek a koldulásban! Valamennyien játékosok meg pazarlók vagytok. De te még sohasem indultál csatába. Ott igazán jó lóra van szükség. Aztán egy jó tisztiszolga, meg egy jó póni is kell. Lássuk csak... - dobolni kezdett a markolaton.

- Ez nem alkalmas hely a számadásra, apám. Menjünk a házádba.

- Akkor legalább fizess a fiúnak valamit. Nálam nincs egy fillér sem, és jó hírt hozott. Hé! Egész Világ Barátja, háború készül, ahogy megmondtad.

- Mi? - szólt a láma, aki már szeretett volna tovább menni. Az olvasóját morzsolta.

- Az én gazdám nem azért olvas a csillagokból, hogy pénzt csináljon vele. Elhoztuk a hírt, tanú vagy rá, elhoztuk és most megyünk. - Kim egyik tenyerét felfelé fordította, mintha koldulna.

A fia egy ezüst pénzt dobott fel a napfényben és a koldusokról meg szemfényvesztőkről dörmögött valamit. Négy anna volt: útközben elegendő néhány napi táplálékra. A láma, mikor meglátta a sok pénz csillanását, áldást mormolt.

- Indulj utadra, Egész Világ Barátja - sipákkolt az öreg katona, gebéjére mászva. - Életemben egyszer találkoztam igazi jóssal, aki nem tartozott a hadseregbe.

Apa és fia megfordultak; az öreg oly egyenesen ült, mint a fiatal.

Egy sárga vászonnadrágos pandzsábi rendőr somfordált feléjük az úton. Látta a feldobott pénzt.

- Megállj! - kiáltotta harsány hangon. - Nem tudjátok, hogy fejenként két anna büntetést fizetnek azok, akik erről az oldalról térnek az útra? A Sirkar rendelete szerint ezt a pénzt fák ültetésére és az út szépítésére kell fordítani.

- Meg a rendőrség bendőjére! - szólt Kim kartávolságon túl ugorva.

- Gondold meg mit fecsegsz, fajankó. Azt hiszed, hogy mi is a pocsolyából jöttünk ide, mint a béka, az apósod?

Kim tüstént visszavágott:

- Ismertem egy rendőrt, aki egyszer leszedte a cédulát egy szódavizes üvegről, kiragasztotta a hídra és egy hónapig mindenkit megvámolt, aki arra haladt, mondván, hogy a Sirkar rendelete. Aztán egy angol vetődött arra és beverte a fejét. Barátom, én városi vagyok, nem falusi varjú!

- Hagyj békét a fiúnak - szólt egy idősebb rendőr, miközben letelepedett a verandán, hogy elszívja pipáját.

A rendőr megszégyenülten vonult vissza, Kim az egész úton végig hujjogott utána.

- Hát volt valaha is ilyen tanítvány, mint én? Mindenki kifosztott volna már tíz mérföldnyire Lahoretől, ha nem vigyáztam volna rád.

- Azon gondolkodom, vajon szellem vagy-e, vagy gonosz, ördögös fickó - szólt a láma csöndes mosollyal ajkán.

- A te tanítványod vagyok - Kim lépésbe lendült melléje, azzal a leírhatatlan testtartással, mellyel a messzire gyaloglók az egész világon járnak.

- Lépünk ki - szólt a láma és az olvasó csörgésének ütemére szótlanul mérföldet mérföld után tettek meg. A láma, mint rendesen, mélyen elgondolkozott; Kim nagy, eleven szeme eközben mindent látott. Az életnek ez a széles hömpölygő folyása, úgy vélte, nagy haladás Lahore szűk és zsúfolt utcái után. Új emberek, új látnivalók, lépten-nyomon már ismert kasztbeliek és ismeretlenek.

Itt-ott tarkán öltözött falusi néppel találkoztak, kik valami közeli vásárról jöttek. Az asszonyok a hátukon csecsemőkkel, férjük után ballagtak, a nagyobb gyerekek cukornád boton ugrándoztak, és fél pennis - bádoggjátékokat húztak maguk után, vagy olcsó játéktükrökkel a napfényt villantották a felnőttek szemébe. Ez a vidám népség lassan lépdelt, egymást szolontgatva, édességárusokkal alkudozva, vagy megállt az útmenti oltároknál imádkozni néha hindu - néha muzulmán oltárnál. Majd egy élesen határolt kék vonal bontakozott ki a kavargó porfelhőkből föl-alá hullámozva, mint a hernyó háta, és gyorsan elhaladt mellettük hangos kopácsolás ütemére. Egy csapat changar - az asszony-nép, mely valamennyi északi vasútnak, valamennyi töltését felhordta -, egy lúdtalpas, nagymellű, tenyeres-talpas földmunkás nemzetség. Valami kínáló munká hírére siettek északra és útközben nem vesztegették az időt. Ahhoz a kaszthoz tartoznak, hol a férfiak nem számítanak és csípőre rakott kézzel, himbáló csípővel és magasra tartott fejjel járnak, mint olyan asszonyokhoz illik, akik nehéz terhet hordanak. Kevéssel utóbb egy lakodalmas menet tért a Nagy Útra, muzsikaszóval, nagy kurjongatás közepette, oly átható illattal, mely a por szagán is túltett. Látni lehetett a menyasszony hordszékét, egy vörös cifra padkát, mely imbolyogva haladt át a porfelhőn, mialatt a vőlegény fölkoszorúzott pónija félreugrott, hogy harapásra valót kapjon le egy elhaladó szekérről.

Azután Kim is részt vett a jókívánságok és rossz tréfák özönében, melyben az ifjú párnak száz fiút, de egy lányt sem kívántak.

Még érdekesebb volt és még többet hurráztak, mikor egy-egy kóbor bűvész haladt el mellettük, félig betanított majmokkal, vagy egy lihegő medvével, vagy asszonnyal, aki kecskeszarvakat kötött a lábára és himbáló kötélén táncolt, amitől a lovak megbokrosodtak, az asszonyok pedig visító, szünni nem akaró hahotába törtek ki.

A láma egyszer sem vetette föl a szemét. Nem vette észre a pénzbeszedőt, aki lúdtörzsű póniján sietett, hogy behajtsa a kegyetlen kamatokat; sem a zajongó, mély hangú tömeget; a még most is katonai rendben szabadságra menő bennszülött katonákat, akik örültek, hogy megszabadultak a katonaruhától. A láma még a gangeszvíz-árust sem látta, pedig Kim azt hitte, hogy legalább abból a drága léből vásárol majd egy palackkal. A földre szegezte tekintetét és állhatatosan gyalogolt órák hosszat, miközben az elméje ki tudja hol járt. Kim a

boldogság hetedik mennyországába jutott. Az útnak ez a része magas töltésen épült a közeli hegyekből jövő téli árvizek ellen, úgy, hogy az ember mintegy a vidék fölött gyalogolt. Pompás látvány volt, amint a gabonával és gyapottal megrakott igásszekerek lassan vánszorogva jöttek az utakon; a kerekek nyikorgása panaszosan hullámozott idáig, míg végre kiabálva, ordítózva, káromkodva, egyik kocsis a másikat gyalázva, fölkapaszkodtak a meredek lejtőn és a kövezett főútra értek. Éppen ilyen jó volt megfigyelni az egyes embereket apró, vörös meg kék, rózsaszín, fehér meg sárga foltokként, amint letértek az útról, hogy falvaikba térjenek, mialatt kettesével, hármasával haladtak a síkon, szétszóródva, egyre távolodva.

Kim mindezt látta és megfigyelte, bár érzelmeit nem tudta kifejezni. Megelégedett azzal, hogy hámozott cukornádat vásárolt, és egyre csak gondolkodott. Hébe-hóba a láma szippantott egyet, de Kim végre is megsokallta a csendet.

- Pompás egy vidék ez a déli táj! - szólt. - A levegő jó, a víz jó...

- És ezek valamennyien a Kerékhez vannak kötve - szólt a láma. - Odakötte, egyik életben a másik után. Egyik sem ismerte meg az Urat.

Ismét erre a világra eszmélt.

- Fárasztó utat tettünk meg - szólt Kim. - Bizonyára nemsokára pihenőhelyre érünk. Ott megállunk? Nézd; már alkonyodik.

- Ki ad majd szállást ma este?

- Akárki. Ezen a vidéken csupa jó ember lakik. Azonkívül - sűgássá halkult a hangja - van pénzünk is.

A tömeg sűrűbb lett a pihenőhelyhez közeledve, mely aznapi útjuk végét jelezte. Egy sor bódé, hol olcsó élelmet és dohányt árultak, egy rakás tűzifa, egy rendőrállomás, vályú, néhány fa, alattuk letaposott föld régi tüzek fekete hamvával: mindössze ennyi jelzi a Nagy Úton a pihenők helyét, ha nem számítjuk a koldusokat és a varjakat. Ezek is, azok is éhesek.

Akkorára a nap már széles aranysávokat küldött a mangota alsó ágai alá; galambok százai tértek haza; az ágak között denevérek lógtak, felkészülve az éjszakai őrésre. A fény hirtelen összefolyt és egy percre vérvörösre festette az arcokat, a kocsikerekeket és az ökrök szarvait. Leszállt az éj, és kék ökörnyál fátyolhoz hasonló alacsony, egyenletes ködlepelt borított a környékre. A fafüst és a barmok átható szagot árasztottak, míg a fahamuban sült búzapogácsa kellemes illatot.

Az esti őrző sietve jött ki az őrállomásról, fontoskodó köhéccseléssel és újra elmondott irogatott rendeletekkel. Kim a nap utolsó sugarainak csillogását leste.

A pihenőhely élete hasonlított a Lahorei karavánzállóéhoz, csak kisebb volt annál. Kim belemerült a boldog ázsiai rendetlenségbe, majd a legközelebbi bódéból egy kis főtt ételt vett és a fényűzés kedvéért néhány szárított trágyatéglát is, hogy tüzet rakjon. Az apró tüzek körül sűrögve-forogva, olajért vagy gabonáért, vagy édességeért, vagy dohányért kiabáltak és egymást taszigálták az emberek, mialatt a kútnál sorukra vártak a többiek.

Kim kiszemelt egy cifrán díszített családi ökörfogatot, kétpúpú tevéhez hasonló kettős kupolájú hímzett mennyezettel. Most vonult be a pihenőhelyre. Kísérete nyolc emberből állt, ketten rozsdás karddal voltak fölfegyverkezve, biztos jeléül annak, hogy valami előkelő személyiség szolgálatában állnak. Közönséges emberek nem viselnek fegyvert. A függönyök mögül panaszok és parancsok, tréfálkozás és európai fogalmak szerint mosdatlan beszéd fokozódó kerepelése indult meg. Nyilvánvaló volt, hogy itt asszony parancsol.

Kim fürkésző szemmel vizsgálta a kíséretet. A fele vékony lábú, ősz szakállú uria volt a síkságról. A másik fele vastag gyapjúruhába öltözött, posztósüveges északi hegyvidéki. Ez a keveredés ékesen beszélt, még ha nem is hallotta volna a két párt szakadatlan civódását. Az öreg hölgy délre ment látogatóba, valamely gazdag rokonhoz, valószínűen a vejéhez, aki tisztelete jeléül kíséretet küldött érte. Az bizonyos, hogy nem a lányát viszi férjhez, akkor a függöny bennszülött módra csipkés lett volna és az örök senkit sem bocsátottak volna a kocsi közelébe.

Vidám és nemeslelkű hölgy - gondolta Kim, egyik kezében a trágyatéglát, a másikban az ételt ingatva, mialatt lökdösődő vállával vezette a lámát. A találkozásból lehetne egy kis hasznot húzni. A láma ebben nem akarta segíteni, de mint lelkiismeretes tanítvány, Kim örömet koldult kettőnek.

A tüzet oly közel rakta a kocsihoz, ahogy csak lehetett. Arra várt, hogy a kíséret egyik tagja elparancsolja onnan. A láma fáradtan dőlt a földre, és ismét az olvasóját morzsolta.

- Kotródj odébb, koldus!

A parancsot az egyik hegyvidéki kiáltotta, tört hindosztáni nyelven.

- Huh! Ez csak pahari - szólt Kim félvállról. - Hát már a hegyi szamaraké egész Hindosztán?

A visszavágás Kim családfájának három nemzedékéig terjedő gyors és fényes rajza volt.

- Ah! - Kim hangja édeskésebb volt, mint valaha -, a mi vidékünkön ezt a turbékolás kezdetének hívják.

Az érces, éles nevetés a függöny mögött a hegyvidékit egy másik rohamra bátorította föl.

- Nem is olyan rossz, nem is olyan rossz - szólt Kim nyugodtan. - De vigyázz magadra, barátom, nehogy kedvünk kerekedjen egy átokkal fizetni! Mert a mi átkaink célba találnak ám!

Az uriák nevettek, a hegyvidéki fenyegetően előre ugrott; a láma hirtelen fölemelte a fejét és óriási kucsmáját az éppen meggyújtott tűz teljes fényébe vonta.

- Mi a baj? - szólalt meg.

Az ember kővé váltan állt meg.

- Egy... egy nagy büntől menekedtem meg - dadogta.

- Az idegen végre meglátta a papot - súgta az uriák egyike.

- Hé! Miért nem páholtátok el azt a koldusfajzatot? - kiáltotta az öregasszony.

A hegyvidéki visszavonult a kocsihoz és súgott valamit a függöny mögött ülőnek. Csend támadt, aztán susogás.

Ez jól megy - gondolta Kim, aki úgy tett, mintha se látna, se hallana.

- Ha... ha majd evett - szólt a hegyvidéki alázatosan Kimhez -, kérik a szent embert, tiszteljen meg látogatásával és váltson néhány szót valakivel, aki beszélni óhajtana vele.

- Ha evett, aludni fog - válaszolta Kim gögösen. Nem látta világosan, milyen fordulatot vehet a dolog, de el volt szánva, hogy hasznára fordítja. - Most elkészítem a vacsoráját. - Az utolsó szavakat hangosan mondta és sóhajjal fejezte be, mintha fáradt volna.

- Én... magam meg a társaim is segédkezünk, ha szabad.

- Szabad - szólt Kim még gögösebben. - Szent férfiú, ezek az emberek ennivalót hoznak nekünk.

- Ez az ország jó, délen minden ország jó - motyogta a láma álmosan.
 - Hadd aludjék - szólt Kim. - De legyen rá gondod, hogy mire felébred, jóllakhasson.
- Az uriák egyike megvető megjegyzést tett.
- Ő nem fakír és nem síkvidéki koldus - folytatta Kim keményen, a csillagok felé fordulva. - A szent emberek legszentebbike. Minden kaszt fölött áll. Én a tanítványa vagyok.
 - Ide gyere - szólt egy vékony hang a függöny mögött; és Kim ment, tudva, hogy olyan szem lesi, amit nem láthat. A kocsi szélén egy gyűrűvel megrakott csontos, barna ujj feküdt. A beszélgetés így folyt le:
 - Ki az ott?
 - Egy nagyon szent ember. Messziről jön. Tibetből.
 - Tibetből?
 - A havasok mögül, igen messziről. Ismeri a csillagokat; tud horoszkópot vetni és jósolni. De ezt nem pénzért teszi, hanem barátságból és igen nagy emberszeretetből. Én a tanítványa vagyok. Engem a Csillagok Barátjának hívnak.
 - Te nem vagy hegyvidéki?
 - Kérdezd meg tőle. Majd megmondja, hogy a csillagok küldtek hozzá, hogy zarándokútja céljához vezessem.
 - Hm! Idenézz, kölyök, én öreg asszony vagyok és nem egészen ostoba. A lámákat ismerem és tisztellem őket, de te éppúgy nem vagy igazi tanítvány, mint ahogyan az ujjam nem szekérrúd. Te egy kaszton kívüli hindu vagy, egy szemtelen koldus, aki talán csak nyereségvágyból csatlakoztál a szent emberhez.
 - Hát nem ezért dolgozunk valamennyien? - Kim megváltoztatta modorát, hogy a változott hangnak megfelelő lehessen.
 - Igen, én csak kolduskölyök vagyok, amint a Szépség Szeme mondta - szólt Kim siránkozva.
 - Szépség Szeme, bizony! Hát ki vagyok én, hogy koldusbókokat vágsz hozzám? - De azért nevetett a rég elfeledett megszólításon. - Negyven esztendővel ezelőtt lehetett volna mondani, és nem igazság nélkül. Még harminc éve is. Ez a föl-alá kóborlás Indiában az oka annak, hogy egy király özvegyének az ország minden söpredékébe bele kell ütköznie, hogy a koldusok csúfot űzhetnek belőle.
 - Nagy Királynő! - szólt Kim sietve, mert hallotta, hogy reszket a méltatlankodástól. - Nagy Királynő, az vagyok, akinek mondtál, de a gazdám azért éppen olyan szent. Ő még nem hallotta a Nagy Királynő parancsát, hogy...
 - Parancsot? Hogy én parancsolok egy szent férfiúnak, a Törvény Tanítójának, hogy jöjjön és egy asszonnyal beszéljen? Soha! - Én csak kértem. Világos ez?
- Egy ezüstpénz csendült meg a kocsi szélén. Kim elvette és mélyen hajbókolt. Az öreg hölgy belátta, hogy ki kell engesztelni Kimet, a láma szeme-fülét.
- Én a szent embernek csak a tanítványa vagyok. Ha evett, talán eljön.
 - Ó, te gonosz, szemtelen fickó! - A gyűrűs mutatóujj megfenyegette; de Kim hallhatta az öreg hölgy nevetését.

- Nos, mit mondasz? - szólt Kim leghízelgőbb és legbizalmasabb hangján, amiről tudta, hogy kevesen tudnak neki ellenállni. - Van-e fiúra szükség a családban? Csak beszélj bátran, mert mi papok... - (Ez utóbbit egy fakírtól plagizálta a taksali kapunál.)

- Mi papok! Te még nem vagy elég idős ahhoz, hogy... - az asszony újabb nevetéssel szakította félbe a tréfát. - Hidd el nekünk, ó pap, hogy mi asszonyok egészen más dolgokon jártatjuk az eszünket, mint fiúkon. A lányomnak különben már megszületett a fia.

- Két nyíl az íjban többet ér, mint egy, és három még többet! - Kim egy elmélkedő köhintéssel idézte a közmondást, s szerényen a földre szegezte tekintetét.

- Igaz, persze igaz. De tán az is meglesz. Bizonyos, hogy ezek a síkvidéki brahminok teljesen használhatatlanok. Ajándékokat, pénzt és ismét ajándékokat küldtem nekik, de csak jósoltak.

- Ah! - szólt Kim végtelen megvetéssel nyújtva a szókat. - Jósoltak!

Egy hivatásos jós sem mondta volna különben.

- Az imáimnak csak akkor lett foganatja, mikor a saját isteneimre gondoltam. Egy jelentős órát választottam és talán a te szent embered ismeri a Lung-Cho-kolostor apátját. Őhöz fordultam ez ügyben és lám, a kellő időre minden elkövetkezett, ahogyan kívántam. A brahmin azt mondta, hogy az ő imája segített, de ez tévedés! Majd megmagyarázom neki, ha utunk célját elértük, így ezután Buddha Gayához megyek, hogy shraddhat tegyek a gyermekeim apjának.

- Oda megyünk mi is.

- Ez duplán jó jel - csiripelte az öregasszony.

- Ó! Egész Világ Barátja! - A láma felébredt. Oly gyámoltalanul, mint egy gyermek, megrettent, hogy idegen fekvőhelyen találta magát, és Kimet hívta.

- Jövök! Szent férfiú, jövök! - A tűzhöz rohant, hol a lámát már mindenféle étellel körülrakva találta; a hegyvidékiek fanyalogva nézték.

- Menjetek odébb! Húzódjatok hátra! - kiáltotta Kim. - Hát nyilvánosan eszünk mi, mint a kutya?

Csöndben elfogyasztották az ételt, kissé félrefordulva a másiktól. Kim egy bennszülött cigarettával zárta a bö étkezést.

- Hát nem százszor mondtam, hogy a Dél nagyszerű ország? Itt van egy hegyvidéki rádza erényes és magas születésű özvegye, aki azt mondja, hogy Buddha Gayához zárandokol. Ő az, aki nekünk ezeket az ételeket küldi, és ha jól kipihented magad, szeretne beszélni veled.

- Ez is a te műved?

A láma mélyen belenyúlt a tubákos szelencéjébe.

- Ki más örködött fölötted, mióta csodálatos utazásunkat megkezdtek? - Kim szeme szikrát hányt, amint a bűdös füstöt kifújta az orrán és csakhamar elterült a földön.

- Hát elmulasztottam a szükségleteidet megszerezni, szent atyám?

- Áldásom rád! - A láma meghajtotta a fejét. - Sok embert ismertem életemben és tanítványt sem keveset, de senki ember fia, ha asszony szülötte vagy, nem nyerte meg úgy a szívemet, mint te, ki megfontolt, okos és előzékeny vagy, de kissé ördögös is.

- Én sohasem láttam olyan papot, mint te vagy. - Kim elnézte a jóindulatú, sárga arcot, egyik ráncot a másik mellett. - Csak három napja, hogy útnak indultunk és mintha már száz esztendeje volna...

- Talán egy előbbi életemben megengedtetted nekem, hogy valami szolgálatot tegyek neked. Meglehet - mosolygott -, hogy megszabadítottalak valami kelepcétől; vagy talán mikor még nem voltam fölvilágosodott, megfogtalak egy horoggal és visszavetettelek a folyóba.

- Meglehet - szólt Kim nyugodtan. Már sokszor hallott ilyet sok ember szájából, kiket az angolok nem tekintettek volna álmodozóknak. - Ami az ökörfogatban ülő asszonyt illeti, azt hiszem, a lányának második fiúra volna szüksége.

- Nem ez az utunk célja - sóhajtott a láma. - De legalább ő is a hegyek közül való. Ah, a hegyek és a hó a hegyeken!

Fölemelkedett és az ökörfogathoz lépdelt. Kim az egyik fülét is odaadta volna, ha vele mehet, de a láma nem hívta. Az a kevés szó, amit meghallott, ismeretlen nyelven szólt.

Hegyvidékiek beszéltek egymás közt. Úgy tűnt Kimnek, hogy az asszony kérdéseket intéz a lámához, miket az meghányt-vetett magában, mielőtt válaszolt volna. Itt-ott valami kínai idézet éneklő ritmusa szüremlett feléje.

A láma végre visszatért. Mögötte hegyvidékiek jöttek takaróval, amit gondosan leterítettek a tűz mellett.

- Megérdemli, hogy tízezer unokája legyen - gondolta Kim. - Mégis, ha nem vagyok, ezeket az ajándékokat nem kapjuk.

- Erényes és okos asszony. - A láma úgy ült le a földre, mint egy lassú teve. - A világ tele van adakozással azok iránt, kik az Igaz Úton járnak.

A takaró nagyobb felét Kimre dobta.

- Mit mondott? - Kim begöngyölödzött a maga részébe.

- Sokat kérdezett tőlem, közülük a legtöbb haszontalan fecsegés, amit az ördög szolgálatában álló papokról hallott, akik azt állítják magukról, hogy az Igaz Úton járnak. Néhányra válaszoltam, néhányra megmondtam, hogy dőreség. A ruhát sokan viselik, de az Úton kevesen járnak.

- Igaz! - Kim azoknak az elgondolkozó és engesztelő hangján beszélt, akik bizalmat akarnak ébreszteni:

- Ahhoz a világossághoz képest, amiben részesült, igen egyeneslelkű. Szeretné, ha vele men-nénk Buddha Gayaba; úgy tudom, utunk dél felé soknapi járóföldön együtt visz bennünket.

- Hát még?

- Csak türelem. Erre azt feleltem, hogy az én keresésem mindenekelőtt való. Sok bolond legendát hallott már, de ezt a nagy igazságot a Folyóról nem hallotta még sohasem. Ismerte a Lung-Cho-kolostor apátját, de semmit sem tudott a Folyóról, sem a Nyíl történetéről.

- Azonkívül?

- Azért beszéltem neki a Keresésről és az Útról, és más üdvös dolgokról, mert egyre csak azt kívánta, kísérem el és imádkozzam egy második fiúért.

- Aha! Mi asszonyok nem gondolunk másra, csakis gyermekekre - idézte Kim álmosan.

- Hát, miután utunk együtt visz egy darabig, nem látom, hogy bármennyire is eltérnénk a Kereséstől; ha elkísérjük, legalábbis... Elfelejtettem a város nevét.

- Hé! - szólt Kim megfordulva, éles hangon az egyik uriához. - Hol a gazdád háza?

- Nem messze Saharunpore után, a gyümölcsöskertek között.

Megnevezte a falut.

- Ez az a hely - szólt a láma. - Addig legalább vele mehetünk.

- A légy dögre száll - szólt az uria elgondolkozva.

- A beteg tehénnek kányát, a beteg embernek brahmint. - Kim ezt a közmondást mintegy a fölöttük lombosodó fa koronája felé súgta.

Az uria dörmögött és hallgatott.

- Így tehát vele megyünk, szent férfiú?

- Van valami ellenvetésed? Én azért letérhetek és minden patakot megvizsgálhatok, amin az út átmegy. Kívánja, hogy menjek. Nagyon kívánja.

Kim feltörő kacagást nyomott el a takaró alatt. Úgy gondolta, hogy ha majd a fennhéjázó hölgy megszabadul természetes félelmétől a lámával szemben, alighanem érdemes lesz vele szóba állni.

Már majdnem elaludt, mikor a láma egyszerre egy közmondást idézett:

- A bőbeszédű asszonyok férjeire nagy jutalom vár a jó életben. - Azután Kim háromszor hallotta szippantani, majd elaludt, még akkor is mosolyogva.

A gyémánt fényű hajnal embert, állatot felébresztett.

Kim fölült, ásított, megrázkódott: repesett a szíve a gyönyörűségtől. Ez volt csak gyönyörű - számára, az életet a maga valójában látni! Ez az élet tetszett neki - az emberek sűrögtek-forogtak, kiabáltak, fölcsatolták övüket, ütötték az ökröket, a kerekek nyikorogtak, tüzet gyújtottak, ételt főztek: minden lépésre új látnivaló a gyönyörködő szemnek! A reggeli ködfelhők ezüstös foszlányokra szakadtak, a papagájok rikácsolva valami távolabbi patakhoz repültek: valamennyi kútkerék nyikorgott.

India felébredt és Kim a kellős közepén áll, éberebben és izgatottabban, mint bárki. Egy gallyat rágott, amit fogkefének használt: mert jobbról-balról kölcsönzött az ország minden szokásából, amit ismert és szeretett.

Nem kellett ennivalóval törődni, szükségtelen egy fillért is kiadni a zsúfolt bódékban. Szent ember tanítványa volt, akit egy erős akaratú öreg hölgy foglalt le magának. Mindent készítettek számukra és mikor tisztelettel hívták őket, leültek és falatoztak. Különben - Kim nevetett, amint a fogát tisztogatta -, a vendéglátó hölgy emeli az út gyönyörűségét. Hozzáértő szemmel vizsgálta meg az ökröket, amint igáikban lihegve, prüszkölve megpihentek. Talán akad majd a kocsirúdon valami kellemes ülőhely; a láma a kocsis mellett ül. A kíséret persze gyalog poroszkál, az öreg hölgy természetesen sokat fog beszélni és az eddig hallottak után ítélve, ez a beszéd nem lesz érdektelen. Már most is parancsolgatott, noszogatót, korholt és meg kell mondani - átkozta a szolgálakat a késedelemért.

- Adjátok oda a pipáját! Az istenek nevére, adjátok már oda a pipáját, hogy beálljon a baljóslatú szája - kiáltotta az uriak egyike, bugyrokkaal teleszórt fekhelyén.

- Ő, meg a papagájok, teljesen mindegy. Éppen így rikácsolnak hajnalban.

A libegő függönyök mögül szitkok özöne indult meg. Olyan csípős és olyan harapós, hogy még azt is majd fölülmúlta, amit Kim valaha hallott. Láta, amint a kocsis csupasz melle beroskad a megrökönyödéstől. Tisztelettel szálemezett, majd hirtelen leugrott a szekérről és segített a kíséretnek, hogy a maguk cókókjával kicihelődjenek a főútra.

Kim eddig is büszkén járt, mint a szent ember tanítványa, ma azonban tízszeres büszkeséggel lépdelt egy félig királyi menetben. Kijelölt helye volt egy bájos modorú, roppant gazdag öreg hölgy védelme alatt! A kísérők bennszülött módra bekötött fejfel, a kocsi két oldalán mentek és óriási porfelhőt kavartak.

A láma és Kim a kocsi oldalán gyalogoltak. Kim cukornád botját rácsálta és senkinek ki nem tért, aki nem volt pap legalább. Szüntelen hallhatták az öregasszony nyelvének kerepelését. Megparancsolta kísérőinek, mondják el mi történik az úton. Mihelyt mögöttük volt a pihenőhely, tüstént meglibbentette a függönyt és kikandikált harmadrészig lefátyolozott ábrázattal. Az emberei nem néztek rá közvetlenül, mikor szólt hozzájuk, így tehát az illendőség szabályait többé-kevésbé megtartották.

Egy sötét bőrű, sápadt angol rendőrfelügyelő, kifogástalan egyenruhában, ügetett el mellettük fáradt lovon. Miután a kíséretből látta, hogy az asszony miféle személyiség, incselkedni kezdett vele:

- Ó, anyám - kiáltotta -, hát így szokták a zenanasban (női lakosztály)? Hátha egy angollal találkozna és azt látná, hogy nincs orrod?

- Micsoda? - rikácsolt. - A tulajdon anyádnak nincsen orra? Minek beszélsz így a nyílt országúton?

A visszavágás ült. Az angol olyan mozdulattal vetette föl a kezét, mint akit vívás közben eltaláltak. Az asszony nevetett és bólintott.

- Hát olyan ábrázat ez, ami az erényt megtántoríthatná? - Egészen levetette fátylát és az angolra bámult.

Egyáltalán nem volt bájos. De amint a rendőrfelügyelő újra megragadta lova kantárszárát, mégis paradicsomi holdnak, az erény megtántorítójának nevezte és más hasonló fantasztikus jelzőkkel illette, ami az asszonyt jókedvre hangolta.

- Nagy kópé - mondta az asszony. - Valamennyi rendőr nagy kópé, de a rendőrtisztek a legnagyobbak. Hej fiam, mindezt nem azóta tanultad, mióta Belait-ból (Európa) eljöttél? Ki szoptatott?

- Egy hegyvidéki asszony Dalhousiából. Tartsd véka alatt szépségedet, oh, gyönyörűség osztogatója! - és ezzel elvágatott.

- Ez az a fajta - kezdte hozzáértő hangon és megtömté a száját pannal -; akire szükség van, hogy az igazságon öröködjének. Ismerik az országot és szokásait. A többiek, akik Európából jönnek, kiket fehér asszonyok szoptattak és akik nyelvünket könyvekből tanulják meg, rosszabbak, mint a pestis.

Azután megváltozott a hangulata és megparancsolta a kísérők egyikének, kérdezze meg, a láma akar-e mellette gyalogolni és vallási dolgokról beszélgetni. A láma magas kucsmája úgy látszott a porfelhőn át, mint a hold a ködön keresztül. Kim abból, amit hallott, azt következtette, hogy az öregasszony sír. Az uriák egyike félig-meddig bocsánatot kért a múlt esti durvaságáért. Űrnőjét még sohasem látta ilyen szelíd hangulatban, ezt az idegen pap jelenlétének tulajdonította.

Délben letértek az útról, hogy megebédeljenek. Az ebéd jó és bőséges volt; friss leveleken és tányérokra szolgálták föl, nem érte por. A maradékot koldusnak adták, hogy minden követelménynek eleget tegyenek. Azután nekiláttak a pipázáshoz. Az öreg hölgy visszavonult a függönyei mögé, de a beszélgetésből kivette a részét.

ÖTÖDIK FEJEZET

A lusta, poroszkáló menet ismét fölkerekedett. Az asszony a következő állomásig aludt. Rövid út volt és egy órával naplemente előtt, Kim még valami szórakozás után akart nézni.

- Miért nem pihentek? - szólt rá a kísérők egyike. - Csak az ördögök meg az angolok kóborolnak ok nélkül.

- Sohase barátkozzál ördöggel, majommal vagy sihederrel. Senki nem tudhatja, mire készülnek - szólt a társa.

Kim megvetéssel fordított hátat - nem akarta meghallgatni a régi mesét az ördögről, ki fiúkkal kezdett játszani, de megbánta -, és céltalanul nekivágott a vidéknek.

A láma mögötte lépdelt. Egész nap, valahányszor víz mellett haladtak el, azonnal letért, hogy megvizsgálja, de egy esetben sem érkezett égi intés, hogy megtalálta a Folyót. Jóleső érzés volt, hogy okosan beszélhetett valakivel, hogy kellő tekintettel voltak rá és tisztelték, mint egy előkelő hölgy tanácsadóját. Ez öntudatlanul egy kissé elterelte gondolatait a kereséstől. Felkészült arra is, hogy a kutatás akár évekig is eltarthat; semmi sem volt benne a fehér ember türelmetlenségéből, csak erős hite volt.

- Hová mész? - kiáltotta Kim után.

- Sehova. Jártam egy keveset. Mindez itt annyira új nekem - szólt Kim kezével ívet rajzolva a levegőbe.

- Kétségtelenül bölcs és okos asszony. De nehéz elmélkedni, mikor...

- Minden asszony ilyen.

Kim úgy beszélt, mintha Salamon szólt volna belőle.

- A kolostor előtt egy széles kő emelvény állott - mormogta a láma, kopott olvasóját összecsavarva. - Ott maradt a lábam nyoma, amint ezzel föl-alá jártam.

Széles legelőre érkeztek, mely barna-bíbor színt öltött a délutáni napfényben, középen sűrű magnólia csoport állott. Kimnek feltűnt, hogy egy ilyen alkalmas helyen nem áll oltár; úgy ügyelt az efféle dolgokra, mint egy szigorú pap. Messze a síkságon négy ember haladt egymás mellett, a távoból kicsinyeknek látszottak. Amint a távolság egyre fogyott, Kim napfényben szikrázó fegyvereket pillantott meg.

- Katonák. Fehér katonák! - szólt.

- Ha te meg én egyedül megyünk, mindig katonákkal találkozunk. Én sohasem láttam még fehér katonákat.

- Senkit sem bántanak, csak ha részegek. Állj a fa mögé.

A hűvös és sötét mangófa-erdő sűrűjébe léptek, onnan figyelték, hogy a hátrább menetelő csapat előőrse az erdő szélénél megállt, és a kezükben lévő lobogóval a mögöttük álló kis csapat felé integetett. Amint a kis csapat a táborhelyhez ért, harsány parancsszavak hallatszottak:

- A tiszti sátrakat a fák alá! A többiek a réten maradnak! A poggyászkocsiknak már kiszemeltetek megfelelő helyet?!

- Ide tűzd a zászlót - szólt az egyik katona.

- Mire készülnek? - szólt a láma megkövülten a csodálkozástól. - Ó, ez egy nagy és rettenetes világ. Miféle jelkép az a zászlón?

Néhány lépésnyire tőlük az egyik katona zászlórudat tűzött a földbe.

Kim meredő szemmel bámult, ziháló lélegzete élesen szűrődött ki fogai közül.

- Ó szent férfiú - lihegte Kim. - A horoszkópom! Amit a pap a porba rajzolt Umballában! Emlékezz, mit mondott. Először jön két ember, akik a dolgokat előkészítik, ahogy mindig lenni szokott a vízió kezdetén.

- De hát ez nem vízió - szólt a láma. - Ez csak a rendes világi káprázat, semmi más.

- És utánuk jön a Bika, a Vörös Bika, zöld mezőben. Oda nézz! Ott van!

A zászlóra mutatott, mely az esti szélben lobogott alig tíz lépésnyire tőlük. Közös tábori zászló volt, rajta az ezred jelvénye, a Vörös Bika.

- Látom, és emlékszem már - szólt a láma. - Ez kétségtelenül a te Bikád. Az is bizonyos, hogy a két ember eljött, hogy mindent előkészítsen.

- Ezek katonák, fehér katonák. Mit mondott a pap? A jel fölül, a Bikával szemben, háborút és fegyveres embereket jelent. Szent férfiú, ez már az én ügyem!

- Ez igaz. Ez már igaz. - A láma mereven bámult a címerre, mely úgy ragyogott a sötétben, mint valami rubin. - A pap Umballában azt mondta, hogy ez háborút jelent.

- Mihez fogjunk most?

- Várjunk. Csak várjunk.

- Még a homály is eloszlik - szólt Kim.

A leáldozó nap áttört a fatörzsek között és a ligetet megtöltötte színes, aranyos világossággal.

- Hallod? - szólt a láma -, dobolnak, messze!

Eleinte a hang, mely a csöndben már messziről hallatszott, olyan volt, mint mikor az ér lüktet a fejben. De csakhamar erősödni kezdett.

- Zene - magyarázta Kim. Ő már hallott katonazenekart játszani, de a láma meghökkent.

Messze, a síkság szélén nehéz, sűrű porfelhő tornyosult. A szél elhozta a dallamot.

A Maverick-ezred zenekara elkísérte a táborozásra a katonákat, akik teljes felszereléssel meneteltek. A hullámzó oszlopok befordultak a síkra. Mögöttük kocsik százai jobbra-balra oszolva, a legénység pedig nekilátott, hogy tábort üssön.

- Ez boszorkányság! - szólt a láma.

A síkságot sátrak lepték el, melyek mintha a kocsikból nőttek volna ki. Egy csapat katona a ligetbe rontott, ahol egy óriási sátrat állítottak fel, azután még nyolcat vagy kilencet mellette; kondérokot, lábasokat, batyukat szedtek elő, amiket egy sereg bennszülött szolgálta vett gondjaiba. A mangóliget percek alatt valóságos várossá alakult.

- Menjünk - szólt a láma, félelemmel visszahúzódva. Amint a tüzek lobogtak, a fehér tisztek kardcsörtetve az étkezősátorba léptek.

- Húzódj vissza az árnyékba. A tűz fényén túl senki sem láthat - szólt Kim, tekintetét még mindig a zászlóra függesztette. Még sohasem látott katonákat munkában. Harminc perc alatt tábort építettek!

- Nézd! Nézd! - szólt a láma -, amott jön egy pap.

Ez Bennet volt, az ezred anglikán káplánja, poros fekete ruhában cammogott. Valaki a nyájából korábban gúnyos megjegyzést tett a pap fürgeségét illetően; hogy lefőzze az embert, Bennet aznap egész nap lépcsőről lépcsőre velük gyalogolt. A fekete ruha, az aranykereszt az aranyláncán, borotvált arca és puha, fekete, széles karimájú kalapja elárulta az egyházi embert. Az étkezősátor mellett egy tábori székbe roskadt és levetette cipőjét. Három-négy tiszt gyülekezett köréje és nevettek.

- A fehér emberek beszédében nincsen semmi méltóság - szólt a láma, ki csak a hanghordozásból ítélt. - De annak a papnak az arcát megnéztem és azt hiszem, tanult ember. Gondolod, hogy megértene beszédünket? Szeretnék a Keresésről beszélni vele.

- Addig sohse szólj a fehér emberhez, míg jól nem lakott - szólt Kim egy közmondást idézve.
- Most enni készülnek, és ezektől aligha lehetne kéregetni. Gyerünk vissza. Ha majd ettünk, ismét eljövünk. Hiszen itt van a Vörös Bika. Az én Vörös Bikám!

Mindketten, gondolataikba mélyedtek, mikor az öreg hölgy cselédei elébük rakták az ételt; így hát senki sem szólt, mert nem szerencsés dolog vendégeket zavarni.

- Most - szólt Kim - visszatérünk a táborba; de neked, szent férfiú, kissé távolabb kell várakoznod, mert a te lábad lassúbb, mint az enyém, és én nagyon szeretnék többet látni abból a Vörös Bikából.

- Hogyan érted meg, mit beszélnek? Menj lassan. Az út sötét - felelte a láma nyugtalanul.

Kim nem felelt a kérdésre.

- Kiszemeltem egy helyet a fák közelében, ahol leülhetsz és várhatsz, míg hívlak - mondta. Mikor a láma ellenkezni próbált, így szólt: - nem, ne felejtsd, hogy most az én ügyemen van a sor. Az én Vörös Bikámon. A jelek a csillagokban nem neked szóltak. Én ismerem kissé a fehér katonák szokásait, és mindig új dolgokat akarok látni.

- Mit tudsz te erről a világról?

A láma engedelmesen telepedett le a földön egy mélyedésben, alig száz méternyire a mangófa csoporttól, mely sötétben emelkedett ki a csillagfényes tájból.

- Maradj itt, amíg hívlak.

Kim átsurrant a sötétben. Tudta, hogy minden valószínűség szerint őrszemek vannak a tábor körül és mosolygott magában, mikor az egyik nehéz lépteit meghallotta. Egy olyan fiú, aki holdvilágban Lahore háztetőin át tudott siklani, mialatt minden sötét helyet és szögletet felhasznál, hogy kifogjon üldözőin, azt még egy sor gyakorlott katona sem tartóztatja föl. Szaladva és megállva, leguggolva és meglapulva a megvilágított étkezősátor közelébe férközött. Szorosan egy mangófa mögé lapult, és várt valami elkapott szóra, amit érdemes továbbadni.

Most csak az járt az eszében, hogy a Vörös Bikáról többet tudjon meg! Mert meglehet, hogy ezek az emberek - Kim a fogalmakat éppen olyan különösen és hirtelen alkotta, mint ahogyan véghezvitte őket - a kilencszáz eleven ördög, kikről apja jóslata szólt, imádják az állatot, mikor besötétedik, mint ahogyan hinduk imádkoznak a Szent Tehénhez. Ez egészen helyes és logikus volna. Az aranykeresztes pátert kellene megkérdezni. Tán nem bizonyult be Umballában, hogy az ő jele a csillagokban háborút jelent? A hasán feküdt és az étkezősátor ajtaja felé kúszott, egyik kezét a nyakába akasztott amulettre tette.

Úgy történt, amint gyanította. A sahibok imádkoztak isteneikhez. Az asztal közepén egy arany bika állott, a pekingi Nyári Palotában ejtett zsákmányból a vörös-arany bika zöld mezőben, mely bőszen, haragosan tombolt. A sahibok a bika fölé tartották poharaikat és összevissza kiabáltak.

Arthur Bennet, a tiszteletes úr a felköszöntő után, mint rendszerint, ott hagyta a társaságot. Meglehetősen elfáradt, mozdulatai a szokottnál is szögletesebbek voltak. Kim kissé fölemelt fejjel még mindig az asztalon álló jelképre bámult, mikor a pap jobb lapockájára lépett. Kim megvonaglott a csizma alatt és oldalra fordulva lefektette a káplánt, aki mint minden tetterkész ember, azonnal torkon ragadta és kis híján megfojtotta. Kim végső erejével a gyomrába rúgott. Mr. Bennet lihegett, megfordult, de anélkül, hogy elengedte volna, föltápászkodott és szó nélkül a saját sátrába tuszkolta Kimet.

- Ejha! Egy fiú - szólt, mialatt zsákmányát a sátorlámpa fényébe hurcolta, azután keményen megrázta és rákiáltott. - Mit kerestél itt? Tolvaj vagy? - Az üldözött és kedveszegett Kimnek az volt a szándéka, hogy nem tagadja meg a számára kiállított erkölcsi bizonyítványt. Mihelyt lélegzethez jutott, csinos mesét talált ki az egyik szakács rokonáról, míg éles szemmel figyelte a pap bal hóna alját. Kínálkozott is alkalom; lebukott és az ajtónak igyekezett, de egy hosszú kar gyorsan a nyakához kapott, megragadta az amulettet.

- Add vissza a papirosokat!

A szavak angolul hangzottak - bennszülöttek nehézkes, darabos nyelvén. A pap felugrott.

- Hát te beszélsz angolul? Tudod-e, hogy a tolvajokat megverik? Tudod?

- Én nem lopok - én nem loptam! - Kim vonaglott kínjában, mint a kutya a fölemelt bot láttára. - Jaj, add vissza! Ez az amulett! Ne lopd el tőlem!

A pap ügyet sem vetve rá, az ajtóhoz ment és kiáltott. Egy borotvált képű, kövér férfi jelent meg.

- A tanácsát akarom kérni, Victor atya - szólt Bennet. - Ezt a fiút az étkezősátor mellett csíptem el. Rendes körülmények között el kellett volna páholnom és szélnek eresztetni. Azt hiszem, tolvaj. De angolul beszél, és értéket tulajdonít az amulettfélének, amit nyakában hord. Gondoltam, a segítségemre lehet.

- Egy tolvaj, aki angolul beszél, azt mondja? Hadd látom az amulettjét. - Kinyújtotta utána a kezét.

- Én nem loptam! - tiltakozott Kim. - Te összevissza rugdostál. Add ide az amulettet! El akarok menni.

- Csak ne olyan gyorsan; előbb megnézzük - szólt Victor atya lassan kigombolyítva szegény Kimball O'Hara „ne varietur”-ját, elbocsátólevelét és Kim születési bizonyítványát. Ez utóbbira valami zavaros gondolattal azt hihette, hogy csodát művel a fia javára, annyiszor ráírkálta: „Viseljétek gondját a fiamnak. Tessék a fiamnak gondját viselni”, aztán aláírta nevét és az ezred számát.

- Pokoli hatalmak! - szólt Victor atya, az egészet átadva Mr. Bennetnek. - Tudod, hogy mik ezek?

- Tudom - felelt Kim. - Az enyéme és el akarok menni.

- Nem értem egészen - szólt Mr. Bennet. - Alighanem szándékosan hozta őket magával. Ez valami koldusfurfang.

- Én még sohasem láttam koldust, ki szívesen szökne az adakozótól. Valami titok lappang a dologban. Hisz a Gondviselésben, Bennet?

- Hiszek a csodákban, ami egyre megy. Pokoli hatalmak! Kimball O'Hara! És a fia! De akkor ez a kölyök bennszülött! Én adtam össze Kimballt Annié Shottal. Mióta vannak nálad ezek az írások?

- Kicsi korom óta.

Victor atya gyorsan előrelépett és szétnyitotta Kim felső ruháját.

- Látja Bennet, nem nagyon fekete... Hogy hívnak? Te vagy Kimball? Hát még hogyan?

- Kim Rishtinek is hívnak.

- Mi az, hogy Rishti?

- Eyerishti - az volt az apám ezrede.

- Aha, már értem: ejris! (ír származású).

- Igen, így mondta az apám, amíg élt.

- Hol élt?

- Élt. Aztán meghalt, elment.

Bennet félbeszakította:

- Lehetséges, hogy igazságtalan voltam a fiúhoz. Bizonyos, hogy fehér, ámbar nagyon elhanyagolt. Alighanem megsebesítettem. Nem hiszem, hogy valami ital...

- Adjon neki egy pohár sherryt és hadd üljön le a tábori ágyra. Nos, Kim - folytatta Victor atya - semmi bántódásod nem lesz. Ezt idd meg és beszélj magadról. De igazat, ha nincs ellenedre.

Kim köhécselt, mikor az üres poharat letette és latolgatott. Ez olyan alkalomnak látszott, mikor az óvatosság és a képzelet játéka egyaránt helyénvaló volt. Kisfiúkat, akik a táborok körül ólálkodnak, általában megbotozzák és elkergetik, de ő még nem kapott ütleget. Az amulett nyilván a javára szolgált, és úgy látszott, hogy az umballai horoszkóp, meg az a néhány szó, amire az apja dadogásaiból emlékezett, csodálatosan megegyeznek. Különben az atya miért lett volna annyira meghatva és a sovány pap miért adott volna neki sárga, meleg bort?

- Apám meghalt Lahore városában, mikor még igen kicsi voltam. Az asszony egy kabarri üzletet tartott, közel a bérkocsi állomáshoz.

Kim zavartan kezdte. Nem tudta, hogy az igazság mennyire lesz a javára.

- Az anyád?

- Nem! - felelte Kim megvető mozdulattal. - Az anyám meghalt, amikor születtem. Az apám ezeket a papirosokat kapta a Jadoo-Gherből, minek is hívják? (Bennet bólintott), mert jóállású ember volt. Ezt apám mondta. Azt is mondta, meg a brahmin is, ki két nappal ezelőtt Umballában a porban rajzolt, hogy találok egy Vörös Bikát, zöld mezőben és az a Bika segíteni fog nekem!

- Bámulatos kis hazug - dörmögte Bennet.

- Pokoli hatalmak, micsoda ország! - dörmögte Victor atya -, folytasd csak, Kim.

- Nem loptam! Azonkívül most egy igen szent ember tanítványa vagyok. Ő kint ül. Két embert láttunk jönni zászlókkal, akik a helyet előkészítették. Ez mindig így szokott történni álom közben, vagy egy-egy jóslat beteljesedésekor. Így tudtam meg, hogy az enyém beteljesedett. Láttam a Vörös Bikát zöld mezőben. Az apám azt mondta: Kilencszáz ördög és maga az ezredes lovon nyargalva fogják gondodat viselni, ha a Vörös Bikát megtaláltad. Nem tudtam, mihez fogjak, mikor a Vörös Bikát megláttam. Elmentem és ismét visszajöttem, mikor besötétedett. Újra látni akartam a Bikát, és láttam a Bikát, sahibok imádkoztak körülötte. Azt hiszem a Bika segíteni fog nekem. A szent ember is azt mondta. Ő kint ül. Nem bántjátok ha idehívom? Igen szent férfiú. Bizonyítani tudja mindazt, amit mondtam. És ő tudja, hogy nem vagyok tolvaj.

- Hogy a tiszték egy bikához imádkoznak! Mi a csodát ért mindebből? - szólt Bennet. - Egy szent ember tanítványa! Megbolondult ez a fiú?

- Ez O'Hara fia, egészen bizonyos. O'Hara fia, valamennyi ördöggel szövetkezve. Az apja is így tett volna, mikor részeg volt. Jobb lenne, ha a szent embert idehívnánk. Ő tán tud valamit.

- Semmit sem tud - szólt Kim. - Megmutatom, hol van, ha velem jöttök. Ő a gazdám. Akkor azután elmehetünk?

- Pokoli hatalmak - mindössze ennyit tudott Victor atya mondani, mikor Bennet elindult, erős kézzel fogva Kim vállát.

Ott találták a lámát, ahol visszamaradt.

- Én befejeztem a keresést - kiáltotta Kim bennszülött nyelven. - Megtaláltam a Bikát, de isten tudja, mi lesz most. A sahibok nem bántanak. Gyere a kövér pap sátrába és lásd magad a többi. Minden új, és ők nem tudnak hindu nyelven. Sületlen szamarak!

- Nem helyes tréfát űzni a tudatlanságukból - felelte a láma. - Örülök, hogy boldog vagy tanítványom.

Méltóságteljesen és gyanútlanul lépett be a kis sátorba, mint pap üdvözölte a papokat és leült egy nyitott faszénserpenyő mellé. A sátor sárga vásznán visszavert lámpafény aranyvörösre festette az arcokat.

Bennet annak a felekezetnek a háromszorosan vértezett közömbösségével nézett rá, mely a föld lakóinak kilenczized részét „pogányok” elnevezés alatt foglalja egy kalap alá.

- És mi a keresés vége? Milyen ajándékot hozott a Bika? - szólt a láma Kimhez fordulva.

- Azt mondja, mi a szándékotok? - Bennet zavartan bámult Victor atyára, Kim pedig a saját érdekében a tolmács szerepére vállalkozott.

- Nem látom, hogy ennek a fakírnak mi köze lehet a fiúhoz. Vagy bolond, vagy a cinkosa - kezdte Bennet. - Nem engedhetjük meg, hogy egy angol fiú...

- Én azt tapasztaltam, hogy a keleti ember lelkéhez sohasem lehet hozzáférközni. Nos, Kimball, azt akarom, hogy az öregembernek szóról szóra megmondd, amit én mondok.

Kim összefoglalta a következő mondatok tartalmát, így kezdte:

- Szent férfiú, a sovány bolond, aki úgy néz ki, mint egy teve, azt mondja, hogy én egy sahib fia vagyok.

- Hogyan?

- Biz' a dolog igaz! Én már a születésem óta tudom. De ő csak úgy tudott rájönni, hogy elolvasta az amulettet, amit a nyakamon hordok, elolvasott minden papirost. Azt gondolja, aki egyszer sahib, az mindig sahib marad. Azt tervezik, hogy itt fognak az ezrednél, vagy pedig iskolába küldenek. Ez már sokszor megtörtént. De én mindig megszöktem. A kövér bolond is mást akar, meg a tevéforma is. De ez nem változtat a dolgon. Egy éjszakát még itt tölthetek és talán a következőt is. Megtörtént már máskor is. Azután megszököm és visszatérek hozzád.

- De hát mondd meg nekik, hogy a tanítványom vagy. Mondd el nekik, hogyan kerültél hozzám, mikor gyöngé és tehetetlen voltam. Mondd meg nekik, hogy mit keresünk és bizonyosan elengednek.

- Már mondtam nekik. Nevetnek és a rendőrséget emlegetik.

- Mit mondasz? - kérdezte Bennet.

- Ejh! Csak azt mondja, ha nem engedtek vele, nem nézhet sürgős ügyei után. - Ez utóbbi részlet volt egy csatornázási hivatalból való európai díjokkal folytatott beszélgetésből, de csak mosolyogtak rajta. Kim bosszankodott. - És ha tudnátok, hogy mi járatban van, hát nem sietnétek olyan átkozottul, hogy beleártsátok magatokat.

- Mi járatban van hát? - szólt Victor atya nem minden érzés nélkül, amint a láma arcát vizsgálta.

- Ebben az országban van egy folyó, amit oly nagyon szeretne megtalálni. Egy nyíl fakasztotta folyó, amit... - Kim türelmetlenül toppantott a lábával, a hindu dialektust nehezen fordította döcögős angol nyelvre. - Óh, amit a mi Urunk Istenünk, Buddha fakasztott, és aki abban fürdik, minden bűntől megtisztul és olyan fehér lesz, mint a gyapot. - (Kim a maga idejében hallott hittérítőket beszélni.) - Én a tanítványa vagyok és a Folyót meg kell találnunk.

- Ez nagyon fontos nekünk.

- Mondd csak el még egyszer a mesét - szólt Bennet.

Kim engedelmeskedett és még meg is toldotta.

- De hisz ez gonosz istenkáromlás! - kiáltotta Mr. Bennet.

- Ugyan! - szólt Victor atya jóindulattal. - Sokat adnék érte, ha ezt a tájszólást megérteném. Egy folyóról beszél, mely elmossa a bűnt! És mióta keresitek?

- Óh, már sok napja. Most pedig szeretnénk elmenni és tovább kutatni. Látjátok, hogy a folyó nincs itt...

- Azt látom - szólt Victor atya komolyan. - De ez a fiú nem mehet el az öregember társágában... Más volna a dolog Kim, ha nem volnál angol katona fia. Mondd meg az öregnek, hogy az ezred a gondodat viseli, és olyan kitűnő embert farag belőled, amelyet csak lehet. Mondd meg neki, ha hisz csodákban, el kell hinnie, hogy...

- Arra nincs szükség, hogy játsszunk a hiszékenységével - vetett közbe Bennet.

- Nem is teszem! El kell hinnie, hogy miután a fiú idejött, a saját ezredébe, bikát keresni, ebben valami csodálatos van! Ez az egy fiú és csak a mi ezredünk van úton egész Indiában, hogy találkozzanak. Ez mintha predesztináció volna... Igen. Mondd meg neki, Kim, hogy ez a Kismet. A Kismet (Sors). Mallum? (érted?)

- Azt mondják - az öreg szeme fölcsillant, amint Kim beszélni kezdett -, hogy a horoszkópom jóslata beteljesedett és mivel visszakerültem, bár te tudod, hogy csak kíváncsiságból jöttem ezekhez az emberekhez és a Vörös Bikához, most valami iskolába kell mennem, hogy sahibot

faragjanak belőlem. Úgy teszek, mintha beleegyeznék. A legrosszabb esetben is csak egy pár ebédjüket eszem meg. Azután megszököm és követlek az úton lefelé Saharunporebe. Azért, szent férfiú, maradj a kului asszony mellett, és ne tágíts a kocsija mellől, amíg én utánad nem jövök. Kétségtelen, hogy az én jelvényem a háború és a fegyveres emberek. Nézd, még bort is adtak és milyen tisztas helyre ültettek. Az apám valami nagy ember lehetett. Bárhogyan történik is, visszaszököm hozzád, mielőtt meguntam. Csak Radspurni mellett maradj, különben nem talállok rád... - Nos mindent megmondtam neki, amit parancsoltatok - szólt a fiú.

- Miért is várna tovább - szólt Bennet, nadrágzsebében kotorászva. - A részleteket később is elintézhethetjük. Adok neki egy ru...

- Engedj időt neki. Meglehet, hogy szereti a fiút - szólt Victor atya, félig megakadályozva a pap mozdulatát.

A láma kicibálta az olvasóját és rengeteg kalapkarimáját a szemére húzta.

- Mit akarhat?

- Azt mondja - Kim felemelte az egyik kezét -, legyetek nyugodtan. Négyszemközt akar velem beszélni. Látjátok, egy szót sem értek abból, amit mond. Azt gondolom, ha beszéltek, meg fog átkozni benneteket. Mikor így szedi a szemeket az olvasón, akkor mindig békességet akar.

A két angol megilletődve ült, de Bennet tekintetében volt valami baljóslatú Kim számára. Ha majd ezeknek a jámbor kezeknek a hatalma alá kerül!...

- Egy sahib, meg egy sahib fia! - A láma hangja rekedt volt a fájdalomtól. - De nincs fehér ember, aki úgy ismerné az országot, meg az ország szokásait, mint te. Hogy lehetséges ez?

- Nem baj, szent férfiú, gondolj arra, hogy csak egy-két éjjel tart ez így. Tudod, hogy én hamar át tudok változni. Minden ismét úgy lesz, mint amikor először beszéltem veled a nagy Zam-Zammah alatt.

- A fehér emberek ruhájába voltál öltözve, amikor először mentem a Csodaházba. Másodszor hindu voltál. Mi lesz a harmadik átváltozás? - Fáradtan nevetett. - Ó tanítvány, rosszat tettél egy öregemberrel, mert a szívem megszeretett.

- Az én szívem is téged! De hogyan tudhattam volna, hogy a Vörös Bika ilyen bajba sodorhat.

A láma ismét eltakarta arcát és idegesen csörgette olvasóját. Kim melléje telepedett és megfogta a ruháját.

- Érted, hogy sahib vagyok? - folytatta halk hangon. - Olyan sahib mint az, aki a képeket őrizte a Csodaházban.

A láma kevés fehér embert ismert. Mintha egy leckét ismételt volna:

- Így hát nem való, hogy mást tegyen, mint amit a sahibok tesznek. Vissza kell mennie a saját népe közé.

- Csak egy napra, meg egy éjjelre, s még egy napra - vigasztalta Kim.

- Nem, azt nem teheted!

- Én nem ismerem a fehér emberek szokásait. A képek papja a Lahorei Csodaházban nyájasabb volt, mint ez a soványabbik. Ezt a fiút elrabolják tőlem. Sahibot faragnak a tanítványomból? Jaj nekem! Hogy fogom a Folyót megtalálni? Hát nekik nincsenek tanítványaik? Kérdezd meg!

- Azt mondja: igen szomorú! Hogy most már nem találhatja meg többé a folyót. Azt mondja: Hát nincsenek tanítványaitok? és miért nem hagytok neki békét? Le akarja mosni a bűneit.

Sem Bennet, sem Victor atya nem tudott mit felelni. Kim, akinek fájt a láma gyötrelme, így szólt angolul:

- Azt gondolom, hogy most engedjete el, csöndben elmegyünk és nem lopunk. A folyót fogjuk keresni, mint mielőtt elfogtatok. Bár ne jöttem volna ide a Vörös Bikát keresni. Biz' nekem nem kell...

- Soha még ilyen jót nem tettél magaddal, fiatalember - mondta Bennet.

- Jóságos Ég! Nem tudom, hogyan vigasztaljam meg - szólt Victor, a lámát figyelve. - A fiút nem viheti magával, pedig jó ember, egész bizonyosan jó ember. Bennet, ha azt a rúpiát neki adja, hát apástól-fiústól megátkozza.

Egymás lélegzetét hallgatták három, négy, öt percig. Azután a láma fölemelte a fejét és belebámult a semmibe.

- Én az Út követője vagyok - szólt keserűen. - Enyém a bűn, enyém a büntetés. Elhittem magammal, mert most már látom, hogy ámitás volt, hogy a csillagok küldtek segítségül a Folyót keresni. Megszerettelek a jószívűségédért, a nyájasságodért és okosságodért. De azoknak, akik az Utat követik, nem szabad szeretni vagy vágyakozni, mert az csak káprázat. Amint mondja... - Egy régi kínai szöveget idézett, azután egy másikat, ezeket egy harmadikkal erősítette meg. - Letértem az igaz útról tanítványom. De nem a te hibád volt. Gyönyörködtem éleslátásodban, az új emberekben az úton és a te örömedben, mikor mindezt láttad. Gyönyörködtem benned, pedig nekem egyedül csak a kereséssel kellett volna törődnöm. Most szánom-bánom. Téged elvesznek és a Folyó meg messze van. Megszegtem a Törvényt!

- Pokoli hatalmak! - szólt Victor atya, ki tapasztalt gyóntató volt és minden szóból kiérezte a fájdalmat.

- Most már látom, hogy a Vörös Bika éppúgy a te jeled volt, mint az enyém. Minden vágy vörös és rossz. Vezekelni fogok és a Folyót egyedül találom meg.

- Térj vissza a kului asszonyhoz, különben eltévedsz az úton - szólt Kim. - Ő majd táplál addig, amíg én visszatérek hozzád.

A láma intett a kezével, annak jeléül, hogy már elintézte magában a dolgot.

- Most - a hangja megváltozott, amint Kimhez fordult - mit fognak tenni veled? Én legalább jóvá tehetem az elkövetett hibát és érdemet szerezhettek.

- Sahibot akarnak belőlem faragni. De holnapután visszatérek. Ne búsulj.

- És milyen? Olyant, mint ez? Vagy az? - Victor atyára mutatott. - Vagy olyat, amelyeneket ma este láttunk, akik fegyvereket viseltek és dobogva jártak?

- Meglehet.

- Ez nincs rendjén. Ezek az emberek vágyakat követnek és semmit sem érnek el. Neked nem szabad hozzájuk hasonlónak lenned.

- Az umballai pap azt mondta, hogy az én csillagom a háború - vetette közbe Kim. - Megkérdezem ezeket a bolondokat, de igazán nincs rá szükség. Még ma éjjel megszököm, csak látni akartam ezeket a dolgokat...

Kim két vagy három kérdést intézett Victor atyához és lefordította feleletét a lámának.

- Tehát: A láma azt mondja: Elveszitek tőlem a fiút és nem tudjátok megmondani, hogy mit csináltok belőle. Mondjátok meg ezt nekem, mielőtt elmegyek, mert nagy dolog egy fiúból embert faragni.

- Iskolába fogjuk küldeni; később majd meglátjuk. Azt hiszem Kimball, kedved lesz katonává lenni.

- Nem! Nem! - Kim hevesen rázta a fejét. Természetében nem volt semmi, ami katonai drillre, katonai szokásokra emlékeztetett volna. - Én nem akarok katona lenni!

- Az leszel, amit parancsolnak - szólt Bennet -, és hálásnak kell lenned, hogy segítünk rajtad.

Kim szórakozottan mosolygott. Ha ezek az emberek azt hiszik, hogy ő olyasmit fog tenni, amihez nincs kedve, annál jobb.

Ismét hosszú csönd következett. Bennet idegesen türelmetlenkedett és azt javasolta, hívjanak egy őrszemet, aki a lámát elvezeti.

- A sahibok ingyen adják, vagy árulják a tudományt? Kérdezd meg tőlük - szólt a láma. Kim lefordította.

- Azt mondják, hogy megfizetik a tanítót: de azt a pénzt az ezred adja... De mi szükség erre? Hiszen csak egy éjjelről van szó.

- És minél több pénzt adnak, annál jobb a tanítás? - A láma nem vette figyelembe, hogy Kim mihamarább szökni készül. - Tanulásért fizetni nem helytelen dolog; a tudatlant bölcsességhez segíteni mindig érdem.

Az olvasó dühösen pattogott, mint valami számológép. Azután a láma szembefordult zsarnokaival.

- Kérdezd meg tőlük, hogy mennyiért adnak megfelelő és okos tanítást és milyen városban adják azt?

- Hát - szólt Victor atya angolul, miután Kim lefordította a kérdést -, az a körülményektől függ. Az ezred fizet érted mindaddig, amíg a katonai árvaházban leszel.

- Tudni akarja, mibe kerül - szólt Kim jámboran.

- Két-háromszáz rupia egy évben. - Victor atya már túl volt azon, hogy csodálkozzék, a türelmetlen Bennet pedig nem értette.

- Azt mondja: írd a nevet meg az összeget egy papirosra, és add neki. És azt mondja, írd a nevedet is alája, mert egy napon majd írni fog neked. Azt mondja, te jó ember vagy, a másik bolond... Ő most elmegy.

A láma hirtelen fölemelkedett.

- Megyek a Folyót keresni - kiáltotta és eltűnt.

- Egyenesen az őrszemek karjaiba szalad - kiáltotta Victor atya fölgorva, amint a láma kilépett. - A fiút nem hagyhatom...

Kim gyors mozdulatot tett, hogy kövesse, de megállt. Kívül nem hallatszott kiáltás, hogy valakit megállítottak volna. A láma eltűnt.

Kim nyugodtan letelepedett a pap ágyára. A láma megígérte, hogy a kului radzsput asszony mellett marad, és a többi nem fontos. Sokáig sugdostak. Victor atya nyilván valami tervet akart Bennettel elfogadtatni, aki hitetlenkedett. Mindez új és érdekes volt, de Kim elálmosodott. Katonákat hívtak a sátorba, az egyik bizonyosan az ezredes volt, ahogy apja megjósolta.

Rengeteg kérdést intéztek hozzá, főképpen az asszonyról, aki gondját viselte és Kim engedelmesen felelt. Úgy látszott, hogy az asszonyt nem tartották jó gyámnak.

Sok beszéd után, amit nem tudott megérteni, átadták egy őrmesternek, azzal a szigorú utasítással, hogy őrködjék felette. Az ezred Umballába készült, őt Sanawar-ba küldik.

- Ez minden képzeletet felülmúlóan csodálatos, ezredes úr - szólt Victor atya, tíz percnyi beszéd után. - A buddhista barátja megugrott, miután a nevemet és a címemet fölírtam neki. Nem tudom, fizetni akar-e a fiúért, vagy a maga szakállára valami ördögösségen töri a fejét. - Azután Kimhez fordult: - Azért lesz még idő, hogy hálás leszel barátodnak, a Vörös Bikának. Sanawarban embert faragunk belőled.

- Egészen bizonyosan - szólt Bennet.

- De ti nem mentek Sanawarba - szólt Kim.

- De Sanawarba megyünk, kis barátom. Így szól az ezredes parancsa, aki valamivel nagyobb ember, mint O'Hara fia.

- Ti nem mentek Sanawarba, ti a háborúba mentek.

Az egész sátor nevetett.

- Ha majd jobban ismered az ezredet, akkor az útvonalat nem fogod a harcvonallal össze-
tévesztetni, Kim. Reméljük, hogy egyszer majd háborúba is megyünk.

- Ah, én mindent tudok.

Kim találomra ismét elröppentette a nyilát. Ha ezek nem mennek háborúba, akkor legalábbis nem tudják azt, amit ő az umballai verandán kihallgatott beszélgetésből tudott.

- Azt tudom, hogy most nem vagytok háborúban; de azt mondom nektek, hogy mihelyt megérkeztek Umballába, tüstént a háborúba küldenek benneteket. Az új háborúba. Nyolcezer ember fog harcolni, az ágyúkon kívül.

- Ez világos. Más képességeiden kívül még jósnak is föl akarsz csapni? Őrmester, vigye. Kerítsen neki egy öltözetet a dobosoktól. És vigyázzon, hogy ki ne csússzék a kezei közül. Ki mondja, hogy a csodák kora lejárt?

Egy órával utóbb Kim a tábor másik végén hallgatagon ült, mint egy ragadozó - tetőtől talpig megmosdatva, egy rettentően merev öltözetben, mely kezét-lábát dörzsölte.

- Bámulatos jómadár - szólt az őrmester. - Idevetődik egy sárgafejű, fene brahmin pap társaságában, az apja bizonyítványaival a nyakában és beszél. Mit mondtál a háborúról?

- Nyolcezer ember, az ágyúkon kívül - szólt Kim. - Hamarosan meglátod.

- Átkozottul ördögös kis fickó vagy. Feküdj a dobosok közé és aludj. Ez a két fiú majd vigyáz az álmodra.

HATODIK FEJEZET

A sátrakat másnap korán reggel felszedték és eltűntek. A Maverickek egy mellékútra tértek, mely Umballába vezetett. A pihenőhelyet nem érintették és Kimet, ki egy poggyászkocsi mellett poroszkált, katonafeleségek a megjegyzések özönével árasztották el, de ő nem volt olyan közlékeny, mint előző este. Észrevette, hogy szorgosan ügyelnek rá, egyik oldalon Victor atya, a másikon Bennet. Délelőtt az ezredes megállította őket. Egy tevés katona levelet adott át neki. Elolvasta és egy őrnaggyal kezdett beszélni. Kim rekedt és örvendező zúgást hallott a sűrű poron keresztül feléje hömpölyögni. Azután hátra ütötte valaki és rákiáltott:

- Mondd, te kis sátánfajzat, honnan tudtad?

Egy póni termett mellette és a pap nyerge mellé cipelték.

- Hát fiam, múlt esti jóslatod beteljesült. Parancsot kaptunk, hogy holnap Umballában vonatra ülünk és a frontra menjünk.

- Mi az? - kérdezte Kim, akinek a „front” szó új volt.

- Hát háborúba megyünk, ahogyan te mondtad.

- Persze, hogy mentek. Hiszen megmondtam az este!

- Tényleg megmondtad; de a pokolba is, honnan tudtad?

Kim szemei szikráztak. Összeszorította ajkát és bólintott, igazán különösnek látszott. A káplán előrement, közkatonák, őrmesterek és altisztek egymás figyelmét hívták fel a fiúra. Az ezredes a menet élén kíváncsian bámult rá.

- Sokan vannak olyanok Indiában, mint te? - kérdezte Victor atya.

- Miután megmondtam nektek - szólt a fiú -, visszamehetek az öregemberhez? Ha nem maradt a kului asszony mellett, attól tartok, meghal.

- Amennyire én láttam, éppen úgy gondoskodik magáról, mint amikor te is mellette voltál. Visszakerültél hozzánk és mi embert faragunk belőled. Visszaviszlek a poggyászkocsihoz és estére hozzám jössz.

A nap további részében Kim azt tapasztalta, hogy rendkívüli megkülönböztetésben részesül a néhány száz fehér ember között. A táborban való megjelenésének története, származásának fölfedezése és a jóslata semmit sem veszített érdekességéből azzal, hogy széltében-hosszában beszéltek.

Egy kövér, alakatlan fehér asszony, nagy halom ágynemű tetején, titkolódzva kérdezte tőle, vajon a férje hazajön-e a háborúból? Kim komolyan gondolkodott és azt felelte, hogy visszajön, mire az asszony ennivalót adott neki. Ez a hosszú, sokszor zenés menet, ez a csevegő és vidáman nevető tömeg sok tekintetben a Lahorei városi ünnepekhez hasonlított, Kim elhatározta hát, hogy nem zárkózik el a látványosság elől.

Estére zenekar jött eléjük és zeneszóval kísérték a Maverick-ezredet táborhelyére, Umballa vasúti állomása közelében. Érdekes éjszaka volt. Más ezredbeli katonák jöttek látogatóba. A Maverick-ezred katonái is felkerekedtek. Az őrszemek utánuk siettek, hogy visszahozzák őket és idegen ezredes őrszemeivel találkoztak, kik ugyanolyan járatban voltak. Kis idő múlva eszeveszett kűrtharsogással hívtak több őrszemet és tisztet, hogy a kavardásnak véget vessenek. A Maverickek igen mulatós fiúk hírében álltak. De a következő reggel kifogástalan

alakban és állapotban jelentek meg a peronon és Kim, aki az asszonyokkal, betegekkel és gyermekekkel visszamaradt, arra eszmélt, hogy izgatottan kiált búcsút az elrobogó vonat után.

Eddig még élvezet volt sahibnak lenni, ő mégis nagyon óvatosan vette ki részét ebből. Egy dobosfiú kíséretében azután visszaküldték egy üres, fehérre meszelt barakkba, amelynek padlóján mindenféle lom, kötél és papiros hevert.

Bennszülött szokás szerint összekuporodott egy csupasz tábori ágyon és elaludt. Egy haragos ember döcögött le a verandáról. Fölkeltette azzal, hogy ő az iskolamester.

- Én semmit sem tudok. Menj innen - szólt Kim rosszat sejtve. Erre az ember fülön fogta és egy terembe hurcolta. Vagy egy tucat dobosfiú ült ott a padokban. Azt mondta, hogy üljön feszesen, ha egyebet nem tud. Ezt sikerült is megtennie. Az ember magyarázott valamit - fehér vonalakkal fekete táblán -, legalább félórán át. Kim közben folytatta megszakított álmát. A dolog mostani állása csöppet sem tetszett neki. Ez az az iskola és fegyelem volt, aminek az elkerülésében fiatal élete kétharmadában serénykedett. Hirtelen pompás gondolata támadt és csodálkozott rajta, hogy ez előbb nem jutott eszébe.

A tanító elbocsátotta őket és Kim volt az első, aki a verandán át a szabad napfényre ugrott.

- Hé, te! Várj! Állj! - kiáltotta egy magas hang a sarkában. - Nekem vigyáznom kell rád. Az a parancsom, hogy ne tévesszelek szem elől. Hova mész?

A dobosfiú volt, aki egész délelőtt körülötte ólálkodott. Egy kövér, szeplős tizennégy éves fiú, akit Kim tetőtől talpig utált.

- A bazárba, édességet venni neked - szólt Kim rövid meggondolás után.

- A bazár túl van a határon. Ha odamegyünk, elvernek bennünket. Gyere vissza.

- Milyen messzire mehetünk? - Kim nem tudta, hogy a határ meddig terjed, de udvarias akart maradni, legalábbis egyelőre.

- Hogy milyen messzire. Addig a fáig az úton.

- Akkor hát odáig megyek.

- Csak menj. Én nem megyek. Nagyon meleg van. Innen is szemmel tarthatlak. Ha megszöknél, úgyis tüstént elcsípnének. Ez mind kincstári holmi, ami rajtad van. Nincs olyan őrszem Umballában, aki ne hozna vissza hamarabb, mint megszöktél.

Ez nem tett Kimre akkora hatást, mint az a tudat, hogy testéhez simuló ruházata akadályozná, ha szaladni próbálna. Egy kopár út sarkán levő fához somfordált. A bazárba siető bennszülöttet figyelte. A legtöbbje a legalsó osztályból való rabszolga volt. Kim egy utcaseprőnek kiáltott, aki tüstént gorombasággal felelt, abban a természetes hiszemben, hogy az európai fiú nem érti meg. A halk, gyors felelet megmutatta, hogy csalódott. Kim beleadta bilincsbevert lelkét. Hálát adott a véletlennek, hogy szidalmazhat valakit azon a nyelven, amit a legjobban tudott.

- Most pedig siess a legközelebbi levélíróhoz a bazárban, és mondd meg neki, hogy jöjjön ide! Levelet akarok íratni.

- Miféle fehér ember fia vagy te. hogy levélíróra van szükséged? Nincs iskolamester a barakkokban?

- Hogyne, még a pokol is tele van velük! Tedd, amit parancsoltam... te... fűreg! Az anyád kosár alatt ment férjhez! Te Lal Beg szolgája! (Kim nem ismerte az utcaseprők istenét.) Menj, ahova küldtelek, mert különben...

Az utcaseprő sietve elkotródott.

- Egy fehér fiú vár a barakkoknál egy fa alatt, aki nem fehér fiú - dadogta az első levélírónak, akivel a bazárban találkozott. - Szüksége van rád.

- Fizet? - kérdezte a nyalka tollforgató, összeszedve íróasztalát, tollait és a pecsétviaszt, mindent szép rendben.

- Nem tudom. Nem olyan, mint más fiú. Menj és nézd meg. Érdeemes.

Kim türelmetlenül topogott, mikor a karcsú fiatal Kayeth feltűnt. Mihelyt meghallhatta a hangját, szitkokkal árasztotta el.

- Először a pénzemet akarom látni - szólt a levélíró. - Szitkaid fölemelték a taksát. De ki vagy te, ki így öltözködöl és így beszélsz?

- Ez kiderül a levélből, amit meg kell írnod, ilyen történetet úgysem hallottál még. De nekem nem is sietős. Másik levélíró is megteszi. Umballában éppen annyi van belőlük, mint Lahoreban.

- Négy anna! - szólt az író leülve és kiterítve vásznát egy elhagyott barakk árnyékában.

Kim az utálatos, tapadó nadrág ellenére, öntudatlanul leguggolt melléje, ahogyan csak bennszülöttek tudnak leguggolni.

A levélíró a szeme szögletéből nézte.

- Ilyen árat sahiboktól kell kérni - szólt Kim. - Mondjál elfogadható árat.

- Másfél anna. Honnan tudhatom, hogy nem fogsz elszaladni, ha a levelet megírtam?

- Ezen a fán nem szabad túlmennem. A bélyegről se feledkezz meg.

- A bélyegek árából nem kapok százalékot. Mondd már, miféle fehér fiú vagy te?

- Majd elmondom a levélben, ami Mahbub Alinak, a lócsiszárnak szól Lahoreban a karaván-szerájban. Ő a barátom.

- Egyik csoda a másik után - mormogta a levélíró a nádat már a tintába mártva. - Hindu nyelven kell írnom?

- Hát persze! Tehát Mahbub Alinak! Kezdjed! Az öregemberrel egészen Umballáig jöttünk vonaton. Umballában átadtam az üzenetet a pejkanca családfájáról. - A kertben látottakról nem szándékozott írni.

- Lassabban. Mi köze egy pejkancának... Ez Mahbub Ali, a nagy lócsiszár?

- Ki más? A szolgálatában álltam. Mártsd be a tollat. Tovább... Úgy tettem, amint meghagytad. Azután gyalog mentünk Benaresz felé, de a harmadik napon egy bizonyos ezredre bukkantunk... Leírtad már?

- Ah, kópé - dörmögte az író szörnyen kíváncsian.

- A táborukba mentem és elcsíptek. Az amulett segítségével, amit a nyakamban hordtam és amit te ismersz, megállapították, hogy közülük valakinek a fia vagyok, a Vörös Bikáról szóló jóslatnak megfelelően, miről, tudod, nálunk a bazárban széltében-hosszában beszéltek. - Kim várt, míg ez a nyíl is kellően befürödik az író lelkébe, a torkát köszörülte és folytatta: - Egy pap felöltöztetett és új nevet adott nekem... A ruháim igen nehezek, de sahib vagyok és a szívem is nehéz. Iskolába küldenek és ütnek. A levegő meg a víz nem tetszik itt nekem. Gyere

hát és segíts rajtam, Mahbub Ali, vagy küldj pénzt, mert nincs elég pénzem még azt sem kifizetni, aki ezt a levelet írja.

- „Aki ezt írja”... A saját hibám, hogy becsaptak. Olyan ügyes vagy, mint Husain Bux, aki Nucklaoban a kincstári bélyegeket hamisította. Micsoda mese! Igaz lehet ez?

- Mahbub Alinak nem érdemes hazudni. Jobban teszi, aki segít a barátainak és bélyeget kölcsönöz neki. Ha megjön a pénz, fizetek.

Az író kétkedve dörögött, de kivett a fiókjából egy bélyeget, lepecsételte a levelet, átadta Kimnek és eltávozott. Mahbub Ali neve hatalom volt Umballában is.

- Ez a módja, az istenekkel barátságot kötni - kiáltotta utána Kim.

- Fizess duplán, ha megjön a pénz - kiáltott vissza az ember.

- Mit főztél ki azzal a négerrel - szólt a dobos fiú, mikor Kim visszatért a verandára. - Figyeltelek.

- Csak beszélgettem vele.

- Hát te úgy is tudsz beszélni, mint egy néger?

- Neem! Neem! Csak egy keveset tudok. Mihez fogjunk most?

- A kürt egy fél perc múlva ebédre szól. Istenem! Bárcsak a frontra mentem volna az ezreddel! Rettentő, mikor az ember nem tesz egyebet, csak az iskolában ül. Te nem utálod?

- De mennyire!

- Megszöknék, ha tudnám hova, de amint mondják, ebben a virágzó Indiában az ember csak szabadon járkáló rab. Mihelyt megszöksz, tüstént visszahoznak. Én már torkig vagyok.

- Te már voltál Be... Angliában?

- Csak az elmúlt csapatszállításkor jöttem ki anyámmal. Elhiszed azt, hogy voltam Angliában? Milyen tudatlan koldus vagy te. Az utcán nevelkedtél, ugye?

- Hát persze. Mesélj valamit Angliáról. Az apám onnan jött.

Kim nem akarta mondani, de egy szót sem hitt el abból, amit a dobos a liverpooli külvárosról mondott, ami neki egész Anglia volt. De közben elmúlt az unalmas idő ebédig, egy nem éppen csábító lakomáig, amit a fiúknak és néhány betegnek a barakk egyik sarkában tálaltak fel. Kim elcsüggedt volna, ha nem írt volna Mahbub Alinak. A bennszülött tömegek részvétlenségét már megszokta; de ez a teljes elhagyatottság a fehér emberek között, emésztette. Megörült, mikor délután folyamán egy magas katona elvezette Victor atyához, aki a barakk másik szárnyában lakott, egy másik poros gyakorlótéren túl. A pap egy lila tintával írott angol levelet olvasott. Nagyobb kíváncsisággal nézett Kimre, mint valaha.

- Nos, hogyan tetszik eddig, fiam? Nem nagyon, mi? Nehéz lehet, nagyon nehéz, egy ilyen vad teremtménynek. Most hallgass ide. Egy bámulatos levelet kaptam a barátodtól.

- Hol van? Jól van? Ah, ha leveleket tud nekem írni, akkor jól kell lennie.

- Hát te szereted őt?

- Hogyne szeretném. Ő is szeret engem.

- Ebből a levélből az látszik. Ugye, a barátod nem tud angolul írni?

- Nem tudok róla, hogy tudna. Persze találhatott levélíró, aki jól tud angolul, így hát írt. Remélem, hogy megérted?

- Tudsz valamit a pénzügyeiről?

Kim arca azt mutatta, hogy nem.

- Mit tudhatnék én?

- Éppen azt kérdeztem. Hallgasd meg, értesz-e valamit ebből? A bevezetést kihagyjuk... A kelet: Jagadhir Road... Az út szélén ülök mélyen gondolkodva, remélve, hogy Kegyelmességed helyeslő felelettel fog megtisztelni ezért a lépésemért, mely arra kéri Kegyelmességedet, hogy a Mindenható nevében intézkedjen. A jó nevelés a legnagyobb áldás. Különben nincs haszna a földön. (Istenemre az öreg fején találta a szöveget.) Ha Kegyelmességed szíves lesz őt a legjobb Xavér nevelésben részesíteni (azt hiszem, St. Xavier in Partibura gondol), amint sátrában e hó 15-én megbeszéltünk (szinte üzleti szellem van benne), akkor a Mindenható Isten áldása legyen Kegyelmességed ivadékain harmad- és negyedízig - most figyelj! - és bízzék meg Kegyelmességed alázatos szolgájában, hogy pontosan fog fizetni évenként háromszáz rúpiát a költséges St. Xavier, lucknowi nevelésért. Rövid időn belül választ kérek, hogy azt India bármely részébe elküldjem, ahogy Kegyelmességed kívánja. Kegyelmességed szolgájának most nincs hova fejét lehajtani, mert Benareszbe ment vonaton az öregasszony után, ki annyit beszél és nem akar Saharumpoereben lakni, mint családtag. Mi a csodát jelenthet ez?

- Az asszony alighanem felkérte, hogy legyen a papja Saharumpoereban. De ezt nem tehette a Folyó miatt.

- Te világosan érted, mi? Én semmit sem értek. Benareszbe megyek a címért és elküldöm a rúpiákat a fiú részére, ki a szemem fénye és a Mindenható Istenre kérek, lásd el a nevelését és a kérelmeződ, kit leköteleztél, mindig áhítattal fog érted imádkozni, írta Sobrao Satai, tisztelendő Teskoo Láma, Suchzen papja számára, ki egy Folyót keres. Cím: Tirthankers templom, Benaresz. Ne tessék feledni, a fiú a szemem fénye és a háromszáz rúpiát évenként előre küldöm. A Mindenható Istenre! Mármost ez tiszta örület, vagy egy üzleti ajánlat? Azért kérdezek, mert én nem tudom, mit gondoljak.

- Ha azt mondja, hogy háromszáz rúpiát ad évenként, akkor adni fog.

- Te így képzeled?

- Hát persze. Ha egyszer azt mondja.

A pap füttyentett; aztán úgy beszélt Kimmel, mint egyenrangúval.

- Én nem hiszem; de majd meglátjuk. Ma kellene a sanawari katonai árvaházba menned, ahol az ezred addig neveltetne, míg elég idős lennél, hogy katonának állhass.

Kim csak a lámát látta képzeletében: dél felé megy a vonaton és nincsen, aki kolduljon számára.

- Mint a legtöbben, én is megvárom a sorát. Ha a barátod elküldi a pénzt Benareszből - pokolba is, honnan hajthatna fel egy utcai koldus háromszáz rúpiát? -, akkor Lucknowba mégy, én fizetem az útiköltséget, mert a gyűjtött pénzhez nem nyúlhatok, ha végrehajtom szándékomat és keresztényt nevelek belőled. Ha nem küld, akkor a katonai árvaházba mégy az ezred költségére. Három napi haladékat adok neki, de egyáltalában nem hiszek benne. Még akkor is, ha később nem fizetne... erről már nem tehetek. Ezen a világon egyszerre csak egy lépést tehetünk, hála Istennek.

- Óh, igen - szólt Kim, nem értve a dolgot.

A pap előrehajolt.

- Egyhavi fizetésemet odaadnám, ha megtudhatnám, hogy mi megy most végbe a gömbölyű fejedben.

- Abban semmi nincs - felelte Kim és megvakarta a fejét. Azon tűnődött, vajon Mahbub Ali küld-e neki legalább egy egész rúpiát. Akkor kifizethetné a levélíró és leveleket írhatna Benareszbe a lámának. Lehetséges, hogy Mahbub Ali meglátogatja, ha majd legközelebb délre jön lovakkal. Tudnia kell, azáltal, hogy Kim Umballában átadta a levelet a tisztnek, tört ki a nagy háború, amiről a kaszárnnyában most olyan hangosan vitatkoznak. De ha Ali nem tudná, nem volna tanácsos megmondani neki. Mahbub Ali kegyetlenül üldözte az olyanokat, kik sokat tudtak, vagy sokat akartak tudni.

- Amíg további híreket kapok - Victor atya hangja megszakította az elmélkedést -, elmehetsz játszani a többi fiúval. Azok majd megtanítanak valamire; de nem hiszem, hogy kedvedre lesz.

Lassan esteledett. Mikor Kim aludni készült, megmagyarázták neki, hogy hajtsa össze a ruháját, és hogyan tegye ki a cipőjét az ajtó elé. A többi fiú nevetett rajta. Hajnalban trombitaszó ébresztette fel; reggeli után elcsípte az iskolamester, egy oldalnyi érthetetlen betűt tartott az orra alá, amelynek ostoba neveket adott, és minden ok nélkül elpáholta. Kim azon gondolkozott, hogy az egyik barakktisztogatótól ópiumot kölcsönöz és megmérgezi. Azután meggondolta. Miután közös asztalnál ettek valamennyien (ami Kimet szörnyen megbotránoztatta, mert evés közben hátat fordítottak a világnak), a csínyből baj lehetne. Azután abba a faluba próbál szökni, hol az öreg katona lakott s ahol a pap ópiummal etette meg a lámát. De a sasszemű örök minden kísérletnél visszakergették a kis vörös alakot. A nadrág és a kabát testét, lelkét egyformán megnyomorította, így hát letett erről a tervről is. Keleti szokás szerint időre és alkalomra várt. Három kínos nap telt el a nagy, kongó fehér termekben. Délutánonként a dobos fiú felügyelete mellett kísétált. Társaitól nem hallott egyebet, csak szitkokat, amik a fehér ember szókinsének úgy látszik, a kétharmadát tették. Kim már régen ismerte és utálta őket. Hallgatását és részvétlenségét a fiú azzal bosszulta meg, hogy elverte, ami egészen természetes volt. Nem törődött a bazárokkal, ahova eljárhattak volna. Minden bennszülöttet négernek nevezett, de a cselédnép és az utcaseprők csúf szidalmakat vágtak a szemébe és mivel alázatos külsőt mutattak, sohasem értette meg őket. Ez némiképpen kárpótolta Kimet az ütlegekért.

A negyedik nap reggelén érte a büntetés a dobosfiút. Együtt mentek ki az umballai versenytérre. Sírva tért vissza egyedül a hírrel, hogy a fiatal O'Hara, kit egyáltalában nem bántott, egy lovon ülő vörös hajú négernek kiáltott valamit, s hogy a néger ott helyben egy kegyetlenül csípő lovaglóostorral megkorbácsolta őt, majd felkapva a nyeregbe O'Harát, elvágatott. A hírt megvitték Victor atyának, ki lehúzta hosszú felső ajkát. Már eléggé meg volt rökönyödve egy levél miatt, amit a benáreszi Tirthankers templomból kapott egy bennszülött bankártól, egy háromszáz rúpiáról szóló utalvány és egy csodás imádságot tartalmazó füzet: a „Mindenható Istenhez” kíséretében. A lámát bántotta volna a dolog, ha tudta volna, hogy a levélíró hogyan fordította le az ő kifejezéseit: „érdemeket szerezni”.

- Pokoli hatalmak! - Victor atya zavartan gyűrögette az utalványt - és most egy hasonszőrű barátjával megszökött! Nem tudom, mi lesz nagyobb megkönnyebbülésemre, ha visszakerül, vagy ha megszabadulok tőle? Nem tudom megérteni. Hogy az ördögbe - igen, tényleg az az ember, akinek gondoltam. Hát lehetséges az, hogy egy koldus háromszáz rúpiát küldjön egy fehér fiú neveltetésére?

Három mérföldre az umballai versenytértől, Mahbub Ali, egy szürke kabuli ménen nyargalva így szólt Kimhez, aki előtte ült a nyeregben:

- De, Kis Barátja a Világnak, az én becsületedet és jó híreket is figyelembe kell vennem! Az ezred valamennyi sahib tisztje, az egész Umballa ismeri Mahbub Alit. Az emberek látták, hogy felvettelek és elnászpángoltam azt a fickót! A síkon most is messziről látnak bennünket. Hogyan vihetnélek el, s hogyan adhatnék számat az eltűnésedről, ha most letennék és engedném, hogy nekiszaladj a vetéseknek? Börtönbe zárnának! Légy türelemmel. Aki egyszer sahib lett, mindig sahib marad! Ha majd ember lesz belőled - ki tudja -, hálás leszel Mahbub Alinak!

- Vigyél túl az őrszemeken bárhova, ahol levethetem ezt a vörös ruhát. Adjál pénzt és Benareszbe megyek, hogy ismét a lámával lehessenek. Nem akarok sahib lenni. Ne felejtse, hogy azt az üzenetet átadtam.

A mén vad iramban rohant. Mahbub Ali vigyázatlanul belevágta szügyébe éles sarkantyúját. (Nem tartozott az újmódi lócsiszárok közé, akik angol csizmát és sarkantyút viselnek.) Hogy Ali így elárulta magát, Kim levonta a maga következtetését.

- Semmi volt az egész. Éppen útba esett Benaresz. Én meg a sahib már el is felejtettük. Annyi levelet, meg üzenetet küldök embereknek, akik lovak felől kérdezősködnék, hogy nem is igen emlékszem mindegyikre. Nem valami pej kancáról volt szó, melynek Peters sahib akarta a családfáját?

Kim tüstént átlátta a csapdát. Ha azt felelte volna, hogy igen, pej kanca, akkor abból a készségből, hogy helyben hagyja a másikat, Mahbub Ali látta volna, hogy a fiú gyanít valamit. Kim tehát így felelt:

- Pej kanca? Dehogy! Én nem felejtsem el ilyen könnyen az üzeneteket. Fehér mén volt.

- Csakugyan, az volt. Egy fehér arab mén. De te pej kancát írtál nekem.

- Hát majd bolond leszek igazat mondani egy levélírónak - felelte Kim, a szívéen érezve Mahbub Ali tenyerét.

- Hé! Mahbub Ali, vén gonosz! Állj meg! - kiáltott egy pónin ülő férfi. - A fél országot tüvé tettem érted. Az a kabuli jól vágat! Persze eladó? Van egy fiatal példányom. Az ég is a pompás és nehéz pólóversenyre teremtette. Nincsen párja. Pólót játszik és felszolgál az asztalnál. Persze. Ismerjük. Mi az ördögöt viszel itt?

- Egy fiút - szólt Mahbub komolyan. - Egy másik fiú ütlegette. Az apja valamikor katona volt a nagy háborúban. Lahoreban nevelkedett. Játszott a lovaimmal, mikor még kicsi gyerek volt. Nemrég csípte el az apja ezrede, mely a múlt héten a háborúba ment. De nem hiszem, hogy kedve volna mundérban szolgálni! Kissé meglovagoltatom. Mondd meg, hol vannak a barakkok, majd ott leteszlek.

- Engedj el, a barakkokat magam is megtalálom.

- És ha megszöksz, ki fogja mondani, hogy nem az én hibám?

- Visszaszalad ez a gyerek az ebédjéhez. Hova szaladhatna máshová? - kérdezte az angol.

- Ebben az országban született. Vannak barátai. Oda megy, ahova tetszik neki. Ravasz fickó. Csak a ruháját kellene felcserélnie! Egy szempillantás alatt alsó kasztbeli hindu fiúvá válna.

- Az ördögöt! - szólt az angol Kimet vizsgálva, mialatt Mahbub Ali a barakkok felé hajtotta lovát. Kim a fogát csikorgatta.

Mahbub gúnyt üzött belőle.

- Iskolába küldenek, nehéz csizmát adnak a lábadra és ebbe a maskarába bújtatnak! Végül is mindent elfeledsz, ami hasznosat eddig tanultál! Melyik a te barakkod?

Kim nem tudott szólni. Victor atya barakkjára mutatott, mely fehérén meredezett a közelben.

- Meglehet, jó katona lesz belőle - szólt Mahbub elgondolkodva. - Legalábbis jó küldönc. Egyszer egy üzenettel ide küldtem Laboréból. Egy fehér mén családfájára vonatkozó üzenettel...

Kim lángba borult arccal nézett Mahbub Alira az árulásért, de a maga számára csak kaszárnnyák, iskolák és ismét kaszárnnyák hosszú sorát látta. Könnyörögve tekintett az éles metszésű arcra, melyben elismerésnek még nyoma sem látszott; de még ebben a végszükségben sem jutott eszébe a fehér ember irgalmát kérni, sem az afgánt megvádolni. Mahbub Ali nyugodtan nézett az angolra, ez éppen olyan nyugodtan nézett Kimre, aki reszketett és szólni sem tudott.

- A lovam jól be van törve - szólt a lócsiszár -, más lovak rúgtak volna sahib.

- Ó - szólt végre az angol, az ostora gombjával dörzsölve pónija izzadt nyakát. - Ki nevel katonát e pompás fickóból?

- Azt mondja, az az ezred, amely rátalált. Különösen az ezred páterje.

- Itt a páter! - szólt Kim fuldokolva, Victor atya a verandáról feléjük tartott.

- Pokoli hatalmak! O'Hara! Hát hány barátod van Ázsiában? - kiáltotta, mialatt Kim lecsúszott a nyeregből és ügyefogyottan megállt mellette.

- Jó reggelt, tisztelendő atyám! - szólt vidáman az ezredes. - Hírből nagyon jól ismerem. Már korábban is szándékomban volt tiszteletemet tenni. Creighton vagyok.

- Az etnológiai hivataltól? - kérdezte Victor atya.

Az ezredes intett.

- Istenemre, örülök, hogy találkozom önnel; és köszönettel tartozom, hogy visszahozta a fiút.

- Nem nekem tartozik köszönettel. Különben is a fiú nem akart megszökni. Ön nem ismeri az öreg Mahbub Alit. - A kupec mozdulatlanul ült a napon. - Majd megismeri, ha egy hónapig az állomáshelyünkön lesz. Valamennyi gebéjét nekünk adja el. De ez a fiú valami ritkaság! Mondhat valami részletesebbet róla?

- Hogy mondhatok-e? - előzékenykedett Victor atya. - Ön lesz, aki kiségit zavaromból. Önnek elmondhatom, ezredes! Pokoli hatalmak! Majd elemészt a vágy, hogy valakit megkérdezzek, aki a bennszülöttek dolgában járatos.

A sarkon egy lovász fordult be.

Az ezredes nyomban, hangos urdu nyelven, Mahbub Alihoz fordult.

- Bánom is én, Mahbub Ali. De minek mesél annyit nekem arról a póniról. Egy fillérrel sem adok érte többet háromszázötven rúpiánál.

- A sahib a lovaglás után kissé izgatott és heves - felelt a csiszár olyan ember hunyorgásával, akinek szabad tréfálnia. - Tüstént megláthatja a lovam előnyeit. Majd várok, míg a tisztelendő atyával befejezte beszélgetését. Ott a fa alatt megtalál.

- Vigyen el az ördög - nevetett az ezredes. - Így jár az ember, ha Mahbub Ali lovaira néz. Valóságos vén pióca, szentatyám. Várjon hát, ha ráér, Mahbub. Rendelkezésére álllok, tisztelendő atya.

Egy székbe vetette magát. Jól láthatta Mahbub Alit és Kimet, amint egy fa alatt beszélgettek. A pap a házba ment szivarért.

Creighton hallotta, amint Kim keserűen mondta:

- Inkább higgyél egy brahminnak, mint egy kígyónak, inkább egy kígyónak, mint egy szajhának, és inkább egy Szajnának, mint egy afgánnak, Mahbub Ali.

- Az mindegy. - A nagy vörös szakáll ünnepélyesen mozgott. - Gyerekeknek addig nem kellene a szőnyeget a szövőszéken látni, míg a minta nincs készen. Hidd el nekem Barátja a Világnak, nagy szolgálatot teszek neked. Nem fognak katonát nevelni belőled.

- A ravasz vén gazember! - gondolta Creighton. - Majdnem igaza van. A fiút nem szabad elhanyagolni, ha olyan ügyes.

- Bocsásson meg egy percre - kiáltotta belülről a páter. - Az esetre vonatkozó iratokat keresem.

- Ha általam a vitéz és okos sahib-ezredes a kegyeibe fogad, nagy tisztességre emelkedsz. Mivel fogod ezt meghálálni Mahbub Alinak, ha majd ember lesz belőled?

- Kértelek, hogy engedj az országútra, ahol biztonságban lettem volna, de te eladtál az angoloknak. Milyen vérdíjat kapsz tőlük?

- Pompás, fiatal ördög! - Az ezredes a szivarját rágta. Udvariasan Victor atyához fordult.

- Milyen levelek azok, miket a kövér pap az ezredes előtt forgat? Állj a mén mögé, mintha a kantárt néznéd - szólt Mahbub Ali.

- Egy levél a lámától, amit Jagadhir Roadból írt. Az áll benne, hogy háromszáz rúpiát fog évenként a taníttatásomért fizetni.

- Hát ilyen ember az öreg vöröskalap? És milyen iskolába?

- Isten tudja. Azt hiszem, Nucklao.

- Igen, ott van egy nagy iskola sahibok és félsahibok számára. Láttam, amikor lovakat adtam ott el. Tehát a láma is megszerette a Világ Barátját?

- Bizony; de ő nem hazudott, és fogságba sem vitt vissza.

- Nem csuda, hogy a páter nem tudja kibogozni a csomót. Milyen gyorsan beszél az ezredeshez. - Mahbub Ali nevetett. - Allahra! - Átható szeme egy pillanatra végigsöpört a verandán. - Amit a te lámád küldött, úgy fest, mintha váltó volna! Már nekem is volt dolgom váltókkal.

- Mit segít mindez rajtam? - szólt Kim csüggedten. - Te elmész és engem visszavisznek ezekbe az üres szobákba. Jó fekvőhely sincs, a fiúk meg ütlegetnek.

- Nem hiszem. Csak légy türelemmel. Nem minden pathan hitszegő. Kivéve lóüzletnél...

Öt, tíz, tizenöt perc telt el. Victor atya hevesen beszélt.

- Nos, mindent elmondtam önnek, amit a fiúról tudok. Szörnyen megkönnyebbültem. Hallott valaha már ilyesmit?

- Az öregember mindenesetre elküldte a pénzt. Gobind Sahai aláírása innentől egészen Kínáig készpénzt ér - szólt az ezredes. - Minél többet tud az ember bennszülöttekről, annál kevésbé tudja megmondani, mit fognak tenni és mit nem.

- Ez vigasztaló az Etnológiai Hivatal főnökétől. Jaj, az a Vörös Bika, meg a Gyógyító Folyó (szegény pogány, isten könyörüljön rajta), meg váltó, meg bizonyítványok. Rettentő összevisszaság. Ez az összevisszaság az, ami zavar engem. És hogy megjósolta a háborút az ezredesünknek, amint ott ült az ágyamon, kihajtott inggel. A fehér bőre kicsillant; és hogy beteljesült a jóslat! Ezekből a bolondságokból majd kigyógyítják St. Xavierben, nem gondolja?

- Locsolja meg szentelt vízzel - nevetett az ezredes.

- Istenemre, talán meg kellene tennem néha. De remélem, jó katolikust nevelnek belőle. Csak az nyugtalanít, hogy mi lesz az öreg koldussal.

- Láma, kedves uram. Sokan közülük nagy urak a hazájukban.

- Tehát láma, de mi lesz, ha a láma a következő évben nem fizet?... A pillanat hevében jó üzletembernek mutatkozott, de hát előbb-utóbb neki is meg kell hálnia. És elfogadni egy pogány pénzét, hogy egy gyermeknek keresztény nevelést adjunk...

- De hisz világosan megmondta, mit akar. Mihelyt megtudta, hogy a fiú fehér, ennek megfelelően rendelkezett. Odaadnám egyhavi zsoldomat, ha meghallhatnám hogyan magyarázta meg a dolgot Benareszben, Tirthankers Templeben. Hallgasson meg, tisztelendő. Én nem mondom, hogy sokat tudok a bennszülöttekről, de ha azt mondja, hogy fizetni fog, akkor fizet, akár életben van, akár nem. Talán az örökösei fogják az adósságot vállalni. Azt tanácsolom, küldje a fiút Lucknowba. Mint katonai árva szabadjeggyel utazhat, így megtakaríthatjuk az úti-költséget is. Felszerelést meg az ezred gyűjtötte pénzen vehet neki. Egyszerű. A jövő héten Lucknowba kell mennem, útközben ügyelek majd a fiúra.

- Ön nagyon jó ember.

- Nem. A láma határozott célra küldött pénzt. Bajosan adhatnánk vissza. Úgy kell tennünk hát, amint mondja. Ebben megállapodtunk, ugyebár? Mondjuk, kedden átadja a fiút az esti vonatnál. Addig három nap van hátra. Három nap alatt nem történhet sok baj.

- Nagy teherről könnyebbültem meg, de az az izé itt - az utalványt lobogtatta. - Nem ismerem Gobind Sahait, sem a bankját, meglehet, az egész csak füst.

- Ön sohasem volt eladósodott tiszt. Ha akarja, beváltom és elküldöm a készpénzt.

- Még ezzel is megterheljem? Félek, túl sokat kérnék.

- Igazán semmi fáradságomba nem kerül. Sőt, mint etnológust, még érdekel is. Megemlítem a kormányznak küldendő jelentésemben. Hogyan lesz egy ezredjelképből fétis, mint az önök Vörös Bikájából, amit a fiú követ. Ez igen érdekes.

- Nem tudom Önnek eléggé megköszönni.

- Talán egy kis szívességgel mégis. Mi etnológusok úgy irigykedünk egymás felfedezéseire, mint a csókák. Még ha rajtunk kívül senkit sem érdekelnek. De hiszen tudja. Ne szóljon kérem senkinek a fiú jellemének ázsiai vonásairól, kalandjairól, jóslatairól és így tovább. Később majd mindent kihúzok a fiúból és... Érti már?

- Hogyne. És nagyszerű jelentést készít belőle. Egy szót sem szólok, míg nyomtatásban nem látom.

- Köszönöm. Ez egy etnológus szívét egyenesen meghódítja. Tyűh, vissza kell térnem reggelizni. Nagy Egek! Az öreg Mahbub még itt van? - Hangosan beszélt és a lócsiszar kilépett a fa árnyékából. - Nos, mi lesz?

- Ami azt a fiatal lovat illeti - szólt Mahbub Ali -, azt mondom, ha egy csikó póló-póninak született és minden tanítás nélkül tud a labda után szaladni, ha egy csikó égi sugallatra ismeri a játékot, akkor azt mondom, nagy vétek azt a csikót teherkocsiba fogni, sahib!

- Én is azt mondom, Mahbub! A csikót csak pólóra fogják fogni. (Ezek a fickók a világon semmire sem gondolnak, csak lovakra, tisztelendő.) Holnap majd megnézem, Mahbub, hogy van-e valami eladnivalója.

Mahbub lovas módra, szabad kezével köszönt.

- Légy egy kis türelemmel, Világ Barátja - súgta a megriadt Kimnek. - Kész a szerencséd. Nemsokára Nucklaoba mész és nesze, itt van valami, mivel a levélíró megfizess. Azt hiszem, sokszor foglak látni.

És azzal elvágatott az úton.

- Ide hallgass - szólt az ezredes a verandáról a bennszülöttek nyelvén. - Három nap múlva Lucknowba mégy, ahol csupa új dolgokat láatsz és hallasz. Maradj hát vesztig három napig. Lucknowban iskolába kell járnod. Sokat tanulhatsz ott.

- Ott majd találkozom a szent emberemmel? - nyöszörögte Kim.

- Lucknow közelebb van Benáreszhez, mint Umballa. Lehet, hogy velem utazol. Mahbub Ali is tudja ezt. Megharagszik, ha visszatérsz az útra. Ne felejtsd el, hogy sokat hallottam, amit nem felejtetek el.

- Majd várok - szólt Kim. - De a fiúk ütnek!

E pillanatban megszólaltak az ebédre hívó kürtök.

HETEDIK FEJEZET

Délután Kim a bazárba sietett, ahol megtalálta a fiatal levélíró, akinek a bélyeggel tartozott.

- Most fizetek - szólt Kim büszkén -, és egy másik levelet akarok megíratni.

- Mahbub Ali Umballában van - szólt a levélíró vidáman. A foglalkozása révén valóságos tudakozó hivatal volt.

- Ez nem Mahbubnak, hanem egy papnak szól! Ragadj tollat és írd szaporán: Teskow lámának, a szent férfiúnak Bhotiyalból, aki egy folyót keres és aki most Benareszben a Tirthankers Templeben van. - Mártsd be a tollat. - Három nap múlva kell mennem Nucklaoba, az iskolába. Az iskola neve St. Xavier. Nem tudom, hol az az iskola, de Nucklaoban van.

- Én ismerem Nucklaot - vágott közbe a levélíró -, ismerem az iskolát.

- Írd meg neki, hol van és kapsz egy fél annat.

A nádtoll szorgalmasan sercegett.

- Nem tévedhet. - A levélíró fölemelte a fejét. - Ki figyel minket az utca másik oldaláról?

Kim sietve tekintett föl és Creighton ezredest látta teniszruhában.

- Ó, ez egy sahib, aki ismeri a kövér papot a kaszárnnyából. Int nekem.

- Mit csinálsz? - kérdezte az ezredes, mikor Kim odaszaladt.

- Nem szököm meg. Levelet íratok a szent férfiúnak, Benáreszbe.

- Erre nem gondoltam. Megíratad neki, hogy én viszlek el?

- Nem, nem íratam. Olvasd el a levelet, ha nem hiszed.

- Hát miért hagyta ki a nevemet a szent férfiú leveléből? - Az ezredes furcsán mosolygott. Kim fölbátorodott.

- Egyszer azt mondták nekem, hogy nem tanácsos idegenek nevét semmiféle dologba belekeverni. A nevek miatt sok jó terv megghiúsul.

- Jól tanítottak - szólt az ezredes és Kim elpirult. - A szivartárcámat a páter verandáján felejtettem. Estére hozd el.

- Melyik házba? - kérdezte Kim. Gyors esze megsúgta neki, hogy próbára teszik és résen volt.

- Kérdezz meg bárkit a nagy bazárban.

Azzal továbbment.

- A páternél felejtette a szivartárcáját, este el kell vinnem hozzá - szólt Kim visszatérve. - Ennyi az egész levél. Csak még azt írd oda háromszor: Gyere hozzám! Gyere hozzám! Gyere hozzám! Most fizetek a bélyegért és postára adom. - Fölállt, hogy távozzék és mintha eszébe jutott volna valami, megkérdezte: - Ki az a haragosképű sahib, aki elhagyta a szivartárcáját?

- Creighton sahib, egy igen bolond sahib. Egy ezredes, ezred nélkül!

- Mit csinál?

- Isten tudja. Lovakat vásárol, amiket nem tud megülni és talányokat kérdez Isten teremtéséről, növényekről, kövekről, meg a nép szokásairól. A kupec a bolondok atyjának hívják, mert a lovakkal olyan könnyű becsapni. Mahbub Ali azt mondja, hogy bolondabb valamennyi sahibnál.

- Oh - szólt Kim és távozott.

Kimet eddigi életmódja némi emberismeretre tanította. Azt gondolta, hogy bolondnak nem adnak olyan utasítást, amely - az ágyúkon kívül - nyolcezer embert háborúba visz. India főparancsnoka nem úgy beszél a bolondokhoz, ahogyan Kim hallotta beszélni. Mahbub Ali hangja nem változott volna meg, valahányszor az ezredes nevét említette, ha az ezredes bolond lett volna. Tehát - Kim ugrándozni kezdett -, valamilyen titok lappang a dologban, és Mahbub alighanem úgy kémkedett az ezredesnek, mint ahogyan Kim kémkedett Mahbubnak. És mint a lókupec, az ezredes is megbecsüli azokat, akik nem nagyon akarnak okosnak látszani.

Örült, hogy nem árulta el: tudja az ezredes címét. Visszatérve a kaszárnnyába azt tapasztalta, hogy az ezredes nem hagyta ott a szivartárcáját, ez még nagyobb örömmel töltötte el. Kedvére való ember volt, aki ravasz alattomosággal játszott egy titkos játékot. Hát ha az ezredes bolond, Kim is lehet.

Semmit sem árult el gondolataiból, mialatt Victor atya három hosszú reggelen át beszélt neki egy egész sor új istenről és istenségről. Különösen egy istennőről, akit Máriának hívnak és aki, úgy vélte, azonos Bibi Miriammal. Nem mutatott felindulást akkor sem, amikor a tanítás után Victor atya az egyik üzletből a másikba vitte és összevásárolta a felszerelését. Akkor sem panaszkodott, amikor az irigykedő dobosfiúk megrugdosták, mert magasabb iskolába kerül, hanem érdeklődéssel várta, hogy mit hoz a jövő.

A jó Victor atya kivitte az állomásra. Creighton első osztályú fülkéje mellett egy üres másodosztályú fülkébe ültette és mély megindultsággal elbúcsúzott tőle.

- Embert faragnak belőled St. Xavierben. O'Hara fehér embert és remélem, jó embert. Tudják, hogy mész és az ezredes majd ügyel rá, hogy útközben el ne vessz, vagy el ne tévedj. Néhány vallási fogalmat adtam neked, legalábbis remélem. Ha a vallásodat kérdik, ne feledd, hogy katolikus vagy. Jobban mondva, római katolikus.

Kim egy erős cigarettára gyújtott, azután lefeküdt, hogy elmélkedjék. Az utazás különbözött a lámával való utazástól.

A sahibok nem sokat élveznek az utazásból, gondolta. - Hej! Haj! Egyik helyről a másikra megyek, mint valami labda. Ez az én sorsom. Senki sem kerülheti el a sorsát. De ezután Bibi Miriamhoz imádkozom és sahib vagyok. - Fájdalmasan tekintett a csizmáira. - Nem, nem vagyok sahib. Ez a nagy világ és én csak Kim vagyok. Kicsoda Kim? - A saját egyéniségén kezdett gondolkodni, ezt az előtt sohasem tette. Ő csak egy jelentéktelen személy Indiának ebben a zajongó örvényében, ki dél felé halad ismeretlen végzete felé.

Az ezredes csakhamar érte küldött és sokáig beszélgetett vele. Kim annyit értett meg, hogy szorgalmasnak kell lennie és később esetleg az Indiai Mérnöki Hivatal szolgálatába állhat. Ha jól viseli magát és leteszi a megfelelő vizsgákat, harminc rúpiát is megkereshet havonta, mire tizenhat éves lesz. Creighton ezredesnek lesz rá gondja, hogy megfelelő alkalmazást találjon neki.

Kim úgy tett, mintha értené. Az ezredes mégis észrevette a gondját és az urdu nyelvre tért át. Kim boldog volt. Nem lehetett az bolond, aki ezt a nyelvet ilyen alaposan ismerte, aki olyan kecsesen és zajtalanul mozgott, és akinek a szeme annyira különbözött más sahibok fénytelen, duzzadt szemétől.

- Igen, képet kell alkotnod magadnak utakról, hegyekről, folyókról. Ezeket a képeket lelki szemeid előtt kell tartanod, míg alkalmas idő kínálkozik arra, hogy lerajzold őket. Egy napon talán, ha majd mérnöksegéd leszel, azt fogom neked mondani: menj át a hegyeken és nézd meg, mi van azokon túl. Valaki majd azt mondja, hogy a hegyekben gonosz emberek laknak, akik megölik a mérnöksegédet, ha látják, hogy sahibhoz hasonlít. Mit teszel akkor?

Kim gondolkodott. Tanácsos-e az ezredes csapdájába lépni?

- Azt mondanám, amit mások mondanának.

- De ha azt felelném: Adok háromszáz rúpiát, ha megtudod, mi van azok mögött a hegyek mögött, egy folyó rajzáért, néhány hírért, miket beszélnek az emberek a falvakban?

- Hogyan tudhatnám? Hiszen még csak gyerek vagyok. Várj, amíg ember leszek. - Azután mikor látta, hogy az ezredes arca elsötétül, folytatta: - Azt hiszem, néhány nap alatt megkereshetném a száz rúpiát.

- Hogyan?

Kim elszántan rázta a fejét.

- Ha megmondanám, hogyan keresném meg, valaki más megelőzne. Nem jó dolog tudományt ingyen árusítani.

- No, mondd meg.

Az ezredes egy rúpiát vett elő. Kim keze majdnem elvette, de lehanyatlott.

- Nem, sahib, nem. Én tudom, mi az ára a feleletnek.

- Akkor hát fogadd el ajándékba - szólt Creighton odadobva a pénzt. - Benned eleven lélek lakik. Ne engeddd, hogy St. Xavierben elsorvadjon. Ott sok olyan fiú van, aki megveti a feketéket.

- Azoknak az anyja kofa volt - szólt Kim. Tudta, hogy a félvérűek gyűlölik legjobban a feketéket.

- Igaz, de te sahib vagy, egy sahib fia. Ezért sohase gyűlöld a fekete embert. Ismertem fiúkat, akik az állam szolgálatába léptek, és eltitkolták, hogy ismerik a feketék nyelvét és szokásait. Tudatlanságukért kisebb fizetést kaptak. Nincs nagyobb vétek, mint a tudatlanság. Ezt tartsd észben.

A hosszú utazás alatt az ezredes többször küldött Kimért és újra meg újra ugyanezt a témát hozta elő.

- Akkor hát valamennyien egy cipőben járunk - szólalt meg Kim -, az ezredes, Mahbub Ali meg én, ha majd mérnöksegéd leszek, azt hiszem, ő is úgy fog használni engem, ahogy Mahbub Ali alkalmazott. Jó lesz, ha majd ismét visszatérhetek az Útra. Ez a ruha nem lesz könnyebb attól, hogy tovább hordom.

Mikor a zsúfolt Lucknow állomásra érkeztek, a lámának nyomát sem látták. Kim szótlanul viselte el a csalódást, az ezredes tekintélyes poggyászával egy kocsiba gyömöszölte, és egyedül küldte St. Xavierbe.

- Nem mondok istenhozzádót, mert találkozni fogunk - kiáltotta. - Gyakran, ha becsületes lélek lakik benned. Még nem álltad ki a próbát.

- Akkor sem, amikor elhoztam neked - Kim tegezni merte az ezredest - a fehér mén családfáját?

- Feledékenységgel sokat lehet nyerni, kis barátom - szólt az ezredes és szúrós tekintettel nézett Kimre.

Percekbe telt, amíg Kim az ezredes tekintetétől magához tért, azután megkönnyebbülve szívtva az új levegőt.

- Pompás város - szólt. - Gazdagabb, mint Lahore. Milyen bazár lehet itt? Kocsis, hajts a bazáron keresztül.

- Nekem azt parancsolták, hogy az iskolába vigyelek.

A kocsis tegezte, ami gorombaság, ha fehérnek szól. Kim a legvilágosabb és a legfolyékonnyabb bennszülött nyelven hívta fel a figyelmét erre. Aztán felmászott a bakra és néhány órán keresztül föl-alá hajtott vizsgálva, összehasonlítva, gyönyörködve. Nincsen város a városok királynőjét, Bombayt kivéve, mely szebb volna, mint Lucknow. Pompázó stílusában, akár a folyó fölött, a hídról nézi az ember, akár az Imambara tetejéről tekint a szem Chutter Munzik ernyő alakú tetőire és a hatalmas fákra, amelyekbe mintha beletemetkezne a város. A királyok fantasztikus épületekkel ékesítették, hivatalokat létesítettek és gyakran vérrel áztatták. Lucknow volt a központja a henyeségnek, ármánykodásnak, fényűzésnek és Delhi mellett itt beszélnek egyedül tiszta urdu nyelven.

- Szép város, pompás város!

A kocsisnak, mint lucknowinak tetszett az elismerés és sok csodálatos dolgot mesélt Kimnek. Egy angol vezető csak a Lázadásról beszélt volna.

- Most már az iskolába megyünk - szólt végre Kim.

A régi nagy iskola St. Xavier in Partibus, egy sor alacsony fehér épület, óriási telken épült a Gumti folyó túlsó partján, távol a vasúti állomástól.

- Milyen népség lakik ott?

- Fiatal sahibok, valamennyien ördögök, de hogy igazat beszéljek - pedig sokat viszek a vasútra meg vissza, sohasem láttam még egyet sem, aki nagyobb ördögnek ígérkezett volna nálad!

Éppen azon volt, hogy a kocsis utóbbi szemtelenségét is kellő elismerésben részesítse, amikor egy alakot pillantott meg, a fehér kapuoszlop mellett ült.

- Állj! - kiáltotta. - Várj itt. Nem megyek egyenesen az iskolába.

- De ki fog engem ezért az ide-oda hajtásért megfizetni? - kiáltotta a kocsis indulatosan. - Bolond ez a fiú? Egy papért ilyen izgalomba jönni!

Kim hanyatt-homlok rohant és cirógatta a poros lábat a piszkos-sárga ruha alatt.

- Másfél napja várok itt - kezdte a láma szelíd hangon. - Egy tanítvány is volt velem, a barátom Tirthankers Templeből, egy vezetőt adott mellém az útra. Mikor megérkeztem Benareszből, megkaptam a leveledet. Jól vagyok. Semmiben nem szenvedek hiányt.

- Miért nem maradtál a kului asszony mellett? Hogyan jutottál Benareszbe? Nehéz volt a szívem, mióta elváltunk.

- Az asszony szakadatlan beszéddel kínzott és mindig amuletteket kért a gyerekeknek. Megváltam ettől a társaságtól és megengedtem nekik, hogy ajándékokkal szerezzenek érdemeket. Bőkezű asszony. Megígértem neki, hogy majd visszatérek házához, ha a szükség úgy hozza. Mikor arra eszméltem, hogy egyedül vagyok ebben a nagy és rettenetes világban, vonattal mentem Benáreszbe, ahol szállást találtam egy ismerősömnél a Tirthankers Templeben, aki éppúgy keres valamit, mint én.

- Ó, a Folyó - szólt Kim. - Elfelejtettem a Folyódat.

- Ilyen hamar? Mikor elhagytalak, úgy gondoltam, jobb lesz, ha a templomba megyek tanácsért, mert India igen nagy, és éltek előttünk okos emberek, talán ketten, vagy hárman, akik följegyezték, hol van a Folyó. A Tirthankers Templeben vitatkoznak ezen a kérdésen, egyik ezt mondja, a másik meg azt. Igen kedves emberek.

- Ez rendben van, de mit csinálsz most?

- Érdemeket szerzek azzal, hogy segítek neked bölcsességet szerezni, tanítványom. Azoknak az embereknek a papja, akik a Vörös Bikát tisztelik, azt írta nekem, hogy minden úgy lesz, ahogy kértem. Ezután eljöttem, hogy megnézzek, amint bevonulsz a Tudás Kapuján. Másfél napig vártam, nem mintha valami irántad való szeretet vezetett volna, ez nem része az Útnak. A Tirthankers Templeben mondták, miután a pénzt tanulásodért megfizettem, helyénvaló, hogy magam lássam a dolog végét. A templomban teljesen eloszlatták kétségeimet. Attól féltem, hogy hátha azért jöttem, mert látni óhajtottalak, a szeretet vörös ködétől megtévesztve... Nem így van... Azonfelül bánt egy álom...

- De szent férfiú, csak nem felejtetted el az Utat és mindazt, ami útközben ért bennünket? Talán azért is jöttél, hogy engem is láss?

- A lovak megfáznak, az etetés ideje elmúlt - jajgatott a kocsis.

- Menj a pokolba - förmedt rá Kim és a láma felé fordulva folytatta: - Egyedül állok ebben az országban, nem tudok hova menni és azt sem tudom, hogy mi lesz velem. A szívemet küldtem abban a levélben. Mahbub Alit kivéve, pedig ő pathan, nincs barátom, csak te, szent férfiú. Ne hagyj el egészen!

- Ezen én is gondolkodtam - felelt a láma remegő hangon. - Nyilván érdemet szerzek, ha hellyel-közzel meggyőződöm róla, hogy a bölcsesség útján jársz, ha ugyan előbb meg nem találom a Folyómat. Nem tudom, mire fognak tanítani, de a kövér pap azt írta, hogy egyetlen sahíb fiát sem fogják különben tanítani egész Indiában, mint téged. Ezért néha meglátogatlak. Meglehet, olyan sahíb lesz belőled, mint aki ezt a pápaszemet adta, a Lahorei Csodaházban. Ez a reménységem, mert ez a bölcsesség kútforrása volt, bölcsőbb, mint sok főpap... Az is lehet, hogy elfelejtesz engem és azt is, hogy találkoztunk.

- Hogyan felejtethnélek el valaha, mikor a kenyeredet eszem? - kiáltotta Kim szenvedélyesen.

- Nem, nem - félretolta a fiút -, vissza kell mennem Benáreszbe. Időről időre majd levelet küldök, néha meg eljövök és meglátogatlak.

- Hát én hova küldjem a leveleimet? - jajgatott Kim a láma ruhájába kapaszkodva. Egészen megfélelkezve arról, hogy sahíb.

- Benáreszbe, a Tirthankers Templebe. Ezt a helyet szemeltem ki magamnak, amíg a Folyómat megtalálom. Ne sírj, minden vágy csak káprázat, ami még szorosabban köti az embert a Kerékhez. Menj a Tudás Kapujához. Hadd lássalak menni... Ha szeretsz, akkor menj, mert a szívem megszakad... Majd eljövök. Ismét eljövök.

A láma nézte a kocsit, amint a kapun behajtott, azután elindult.

A Tudás Kapuja zajosan csapódott be Kim mögött.

Az olvasót aligha érdekelnék Kim tapasztalatai St. Xavierben, két-háromszáz koravén fiú között. Elszenvedte a szokásos büntetéseket, amiért kiszökött a városba, amikor kolerajárvány volt. Ez még akkor történt, amikor valahogyan megtanult angolul írni és kénytelen volt egy bazárbéli levélíróat keresni. Persze, dohányzásért is megbüntették, meg durva szavaiért. Megtanult mosakodni a bennszülöttek képmutató gondosságával, akik az angolokat igen piszkosnak tartják. Elkövette a szokásos tréfákat a türelmes kulikkal, akik a legyezőket hajtották a hálótermekben, ahol a fiúk forró éjszakákon hánykolódtak, reggelig meséltek, összehasonlította magát önhitt társaival.

Voltak itt vasúti, postai, hajózási hivatalnokoknak, nyugalmazott és szolgáló katonatiszteknek, meg valamely hűbéres rádza hadsereg parancsnokainak, állami nyugdíjasoknak, ültetvényeseknek, üzlettulajdonosoknak és misszionáriusoknak a fiai. A szüleik ugyan Angliában is neveltethették volna őket, de szerették azt az iskolát, amelybe fiatal korukba maguk is jártak. Így egyik sápadt nemzedék a másikat követte St. Xavierben. Az otthoniak mindenfelől érkeztek, Howrahtól, hol vasutasok laknak, egészen az elhagyott katonai állomásokig, mint Monghyr és Chuar; a Shillong-út mentén fekvő elfeledett teaültetvénytől a falvakig, hol apáiknak Oudhban vagy Deccanban nagy földbirtokaik voltak; a hittérítő állomásokról, melyek egyheti járásnyira fekszenek a legközelebbi vasúttól az ezer mérföldnyire délen fekvő kikötőig, szemtől szembe az Indiai-óceán rezesfényű hullámaival; és még messzebb délen fekvő kínafa ültetvényekig. Viszontagságaik pusztá elmondása - amik az iskolában és hazautazásuk közben érték őket, és amiket nem is tekinthettek viszontagságnak - egy nyugati fiúnak még a hajszálait is égnek meresztette volna. Megszokták egyedül nekivágni száz mérföldnyi útnak őserdőkön keresztül, hol mindig számíthattak a csábító lehetőségekkel, hogy tigrisek lepik meg őket. De éppen oly kevésbé fürödtek volna meg az Angol csatornában, mint ahogyan európai testvéreik nem feküdtek volna nyugodtan, ha egy leopárd szaglássza palankinjukat. Voltak közöttük tizenötéves fiúk, akik másfél napot töltöttek egy megáradt folyó szigetén, ahol magától értetődően átvették a halálra rémült zarándokok vezetését, kik valami útszéli oltártól tartottak hazafelé. Voltak közöttük idősebbek, akik mikor az eső elmosta az apjuk otthonába vezető kocsit, valamelyik rádzsának véletlenül útjukba vetődő elefántját Xavéri Szent Ferenc nevében a maguk számára egyszerűen lefoglalták és a rengeteg állatot kis híján a futóhomokba vesztették. Volt egy fiú közöttük, aki elmesélte (és senki sem kételkedett szavaiban), hogy puskákkal segített az apjának a verandáról visszaverni az akák egy támadását, még abban az időben, amikor ezek az embervadászok meg merték támadni az egyedülálló ültetvényeket.

Kim figyelt, hallgatott és helyeselt. Ez nem volt a dobosfiúk unalmas, egyhangú fecsegése. Ez arról az életről szólt, melyet értett és félig-meddig ismert. A környezet tetszett neki és szemlátomást gyarapodott ő is. Mikor az idő fölmelegedett, egy öltözet fehér gyakorlóruhát kapott. Éppúgy örült az újra megtalált testi kényelemnek, mint annak, hogy megélesült eszével az eléje tett föladatoknak feküldhetett. Gyors fölfogása gyönyörűséggel töltött volna el egy angol iskolamestert is. St. Xavierben azonban ismerték a forró nap alatt érő elmék hirtelen nekilendülését, és a huszonharmadik évben beálló szellemi megtorpanást.

Mindamellettszerűen viselte magát, ahogy a lelkére kötötték. Mikor forró éjszakákon meséltek egymásnak, Kim nem mesélte el visszaemlékezéseit, mert St. Xavierben megszólják azokat, akik a bennszülöttekkel cimborálnak. A sahibnak sohasem szabad elfelejtenie, hogy sahib és hogy egy napon - majd ha a vizsgáit letette -, parancsolnia kell a bennszülötteknek. Kim ezt nem felejtette el. Kezdte megérteni, hogy a vizsgák hova vezetnek.

Azután jött a szünidő, augusztustól októberig! A hosszú szünidő, amit a hőség és az esőzés parancsolt. Kimnek tudtára adták, hogy északra megy valami katonai állomásra a hegyek közé, Umballán túl, ahol Victor atya gondoskodik róla.

- Valami barakkiskolába? - szólt Kim, ki sokat kérdezett és még többet gondolkozott.

- Azt hiszem, igen - szólt a tanító. - Nem lesz károdra és távol fog tartani a csínytevésektől. Egészen Delhiig a fiatal De Castró-val mehetsz.

Kim megfontolta a dolgot. Szorgalmas volt, ahogy az ezredes tanácsolta. A szünidőkben a fiúk azt tehettek, amit akartak, erről társai már felvilágosították. St. Xavier után a barakkiskola gyötrelme volt a számára. Azonfelül - és ez külön büvészet volt, mint bármi más -, már tudott írni. Három hónap alatt megtanulta, hogy az emberek hogyan üzenhetnek egymásnak, fél anna költséggel és egy kis tudománnyal, anélkül, hogy közvetítőre volna szükségük. A lámáról nem hallott semmit, de tudta, hogy az Út megmaradt. Vágyott a puha sár simogatására, mely fölszökken a lábujjak között; s a vajjal és káposztával töltött birkahús, a kardamonnal fűszerezett rizs, hagyma, fokhagyma és a bazárok tiltott, zsíros cukorsüteményei után. A barakkiskolában félnyers marhahússal etetnék és titokban kellene dohányoznia. De hát ő mégiscsak sahib volt St. Xavierben, és ez a disznó Mahbub Ali... Nem. Mahbub Ali vendégszeretetét nem veszi igénybe - de mégis... A hálóteremben végiggondolta a dolgot és arra az eredményre jutott, hogy igazságtalan volt Mahbub Alival.

Az iskola üres volt; a tanítók már valamennyien elszéledtek; Kim kezében volt a vasúti szabadjegy, amit Creighton ezredes küldött neki. Szörnyen büszke volt rá, hogy Creighton ezredes és Mahbub pénzét nem tékozolta el. Még mindig volt a zsebében két rupia és hét anna. Új, „K. O'H.” jelzésű bivalybőr kofferje és összehajtott ágyruhája az üres hálóteremben hevert.

- Sahibok mindig a poggyászukhoz vannak kötözve - szólt Kim feléjük bólintva. - Ti itt maradtok. - Cinkos mosollyal kiment a meleg esőre, legközelebbi útja egy étkezőbe vitte, hol pukkadásig jóllakott mindenféle zsíros nyalánksággal.

A lucknowi pályaudvaron figyelte a pattanásos, fiatal De Castrót, aki egy másodosztályú szakaszba szállt. Kim egy harmadikban telepedett le és a lelke volt a társaságnak. Elmesélte, hogy a segédje volt egy szemfényvesztőnek, aki lázas betegen otthagya. Most a gazdája után megy Umballába. Amint az utasok változtak, más mesét talált ki, amit egy feslő képzelet minden virágával fölékesített. Tán még bujábbakkal, mert olyan régóta nem beszélhetett anyanyelvén. Azon az éjszakán egész Indiában nem volt olyan boldog ember, mint Kim. Umballában kiszállt és nekivágott keletnek az elázott mezőkön keresztül lubickolva, egyenesen a faluba, ahol az öreg katona lakott.

Ez idő tájt Creighton ezredest Simlában egy távirat arról értesítette, hogy Kim eltűnt Lucknowból. Mahbub Ali éppen lovakat adott el a városban, és az ezredes egy reggel a lóversenytéren közölte vele a hírt.

- Óh, semmi baj sincsen - szólt a lócsiszár -, az ember olyan, mint a ló. Időnként só kell neki. Ha só nincs a jászolban, hát fölnyalják a földről. Egy kis időre visszatért a Nagy Útra. Az iskola kifárasztotta. Tudtam előre. Máskor magam viszem az Útra. Ne búsuljon, Creighton sahib. Olyan ez, mint mikor a pólópóni kiszabadul és elszalad, hogy egyedül tanulja a játékot.

- Eszerint nem gondolja, hogy meghalt volna?

- Egyedül a láz ölhetné meg. Semmi mástól nem félttem. Majom nem esik le a fáról.

Másnap reggel Mahbub Ali ménje a versenytéren az ezredes mellé ugratott.

- Úgy van, amint gondoltam - szólt a lócsiszár. - Átjött Umballán, és mivel megtudta a bazárban, hogy itt vagyok, levelet írt nekem.

- Olvassa el - szólt az ezredes megkönnyebbülten sóhajtva.

Képtelenség volt, hogy egy hozzá hasonló állású ember egy névtelen csavargó iránt érdeklődjék; de az ezredes emlékezett a beszélgetésre a vonaton és az elmúlt hónapokban gyakran kapta magát azon, hogy a különös, hallgató és önérzetes fiún jár az esze. Szökése persze a legnagyobb szemtelenség volt, de önállóságra és bátorságra vallott...

Mahbub szeme ragyogott, amint a népes térség közepére lovagolt, ahol senki sem közeledhetett észrevétlenül. „A Csillagok Barátja, aki az Egész Világ Barátja...”

- Hát ez mi?

- Így hívtuk Lahoreben. „A Világ Barátja búcsúzik és elmegy a maga kedves helyeire. A kijelölt napon majd visszatér. Hozasd el a koffert, és ha hibát követtem el, fordítsd félre jóbarát kezével a balszerencse ostorát”... Tovább is van, de...

- Nem baj, csak olvassa.

„Azok, akik villával esznek, nem tudnak bizonyos dolgokat. Jobban esik egy ideig két kézzel majszolni. Szólj az érdekemben azoknál, kik ezt nem értik meg, hogy visszatértemkor ne legyen baj.” A kifejezések a levélírótól valók, de figyelje meg, hogy a fiú milyen ügyesen eszelte ki a dolgot! A célzásokat azonban csak a beavatottak érthetik.

- Ez az a barátságos kéz, mely elhárítja a balszerencse ostorát? - nevetett az ezredes.

- Lám, milyen okos fiú. Az Útra kíváncszott vissza, amint mondtam. Mivel nem tudta, mi a hivatalod...

- Ebben nem vagyok bizonyos - suttozta az ezredes. - ... hozzám fordul, hogy a békét közvetítem. Hát nem okos? Azt mondja, visszatér. Csak a tudományát tökéletesíti. Gondolkodjál, sahib! Három hónapig volt az iskolában. Ehhez a zablához még nem szokott a szája. Én örülök: a póni tanulja a játékot.

- Jó, de máskor nem szabad egyedül mennie.

- Miért? Azelőtt is egyedül járt, mielőtt ön védelmébe vette! Ha majd a nagy játékot kezdi, akkor is egyedül kell mennie. És a fejét kell kockára tennie. Akkor, ha másképp köp, tüszent, vagy másképp ül le, mint a bennszülöttek szoktak, megölhetik. Miért akadályozzuk most. Ne felejtse, mit mond a perzsa: A Mazanderan vadonban élő sakált csak a mazanderani kutya tudja megfogni!

- Ez igaz, Ali. Ha nem éri baj, semmi jobbat sem kívánok. De nagy vakmerőség a fiútól.

- Azt sem mondja meg, hova megy - szólt Ali. - Van esze. Ha az ideje lejárt, majd eljön hozzám. Az idő, ami a gyöngyöt megérleli, rajta is megkezdte munkáját. Gyorsabban érik, mint a sahibok gondolják.

Ez a jóslat egy hónappal utóbb betűről betűre beteljesült. Mahbub elment Umballába, hogy egy új lószállítmányt hozzon. Kim találkozott vele, amint szürkületkor egyedül lovagolt a Kalkai úton. Kim alamizsnát kért, szidalmat kapott, mire angolul válaszolt. Senki sem volt olyan közel, hogy meghallhatta volna Mahbub szörnyű elámulását.

- Ajjha! Hol voltál?

- Fönn is, lenn is: Mindenfelé!

- Gyere az esőről a fa alá, és beszélj.

- Egy ideig az öregemberrel voltam Umballában, majd egy ismerős családnál. A család egyik tagjával lementem délre, egészen Delhiig. Nagyszerű város. Azután egy olajáros ökrét hajtottam, aki északra ment; de meghallottam, hogy Puttialában valami nagy ünnepség folyik, hát odamentem egy rakétacsináló társaságában. Az volt ám a nagy ünnepség! - Kim a gyomrát dörzsölte. - Láttam rádsákat és elefántokat, ezüstös-aranyos szerszámmal. Valamennyi tűzijátékot egyszerre gyújtották meg. Tizenegy ember meghalt, köztük az én rakétacsinálóm is. Engem a robbanás átvágott egy sátron, de nem esett bajom. Azután egy szikh katonával visszajöttem az Útra. Amiért enni adott, a lovásza lettem. És most itt vagyok!

- Gazfickó! - szólt Mahbub Ali.

- Mit szól a sahib ezredes? Nem akarnám, hogy megverjenek.

- A barátságos kéz elhárította a balszerencse ostorát; de máskor, ha az Útra akarsz térni, velem kell jönnöd. Ez kissé korán történt.

- Nekem elég későn. Az iskolában megtanultam angolul írni és olvasni. Nemsokára egész sahib lesz belőlem.

- Hallott valaha valaki ilyet? - nevetett Ali az elázott kis alakra tekintve, aki az esőben táncolt.

- Szálem, sahib - és gúnyosan köszöntött. - Meguntad az Utat? Velem jössz Umballába és visszatérsz a lovakkal?

- Veled megyek, Mahbub Ali.

NYOLCADIK FEJEZET

- Akkor hát, húzz kéket a vörös helyébe - szólt Mahbub, Kim dicstelen turbánjának hindu színére célozva.

Kim a régi közmondást vetette ellene:

- Elhagyom a hitemet, meg az agyamat, de neked kell megfizetned!

A lócsiszár úgy nevetett, hogy majdnem leesett a lóról. A város szélén egy boltban, megtörtént a változás. Kim - legalábbis külsőleg - mohamedánként távozott az üzletből.

Mahbub egy szobát bérelt az állomással szemben, a legjobb vacsorát hozatta, édességekkel és lucknowi vágott dohányt.

- Az iskolában nem adnak efféle ennivalót - szólt Kim nevetve, amint leguggolt.

- Szeretnék valamit arról az iskoláról hallani - Mahbub teletömte magát fűszerezett, zsírban sült birkahússal, káposztával és pirított hagymával. - De mindenekelőtt azt mondd meg, de őszintén, hogy szöktél meg? Nem hiszem, hogy gyakran megesik, hogy egy sahib fia megszökik onnét.

- Hogyan szöknének? Hiszen nem is ismerik az országot. Semmi sem volt az egész - szólt Kim és elkezdte a mondókáját. Mikor elmondta, hogyan öltözött álruhába, Mahbub Alit elhagyta a komolysága. Hangos nevetésre fakadt, és a csípőjét ütötte a kezével.

- Gazfickó! Úgyesen csináltad, fiam! Mit szól ehhez a türkizcsiszoló? De csak lassan! Mi történt azután? Semmit se hagyj ki!

Kim töviről-hegyire mindent elmondott, közben nagyokat köhögött, az erős dohányfüst a tüdejére szállt.

- Mondtam - dörmögött Ali magában -, hogy ez egy pólót játszó, elszabadult póni. A gyümölcs már érett. Csak a távolságot, az utat, a mérőláncot és a tájolót kell még megtanulnia.

- Ide hallgass. Az ezredes ostorát elhárítottam a bőrödről. Ez nagy szolgálat volt.

- Igaz - helyeselt Kim vidáman. - Nagyon igaz.

- Ne gondold, hogy ez az ide-oda szökdösés nem vezet jóra?

- A szünidőben történt, Hadzsi. Túl sokáig voltam rabszolga. Miért ne szaladjak, mikor az iskolát bezárták? Azonfelül mialatt a barátaimnál éltem vagy a kenyeremért dolgoztam, mint a szikh katonánál, az ezredes sahibnak sok pénzt takarítottam meg.

Mahbub Ali ajka megrándult a gondosan ápolott mohamedán bajusz alatt.

- Bánja is az ezredes azt a néhány rúpiát. - A pathananyagul nyújtotta ki a kezét. - Akar valamit, azért fizet, nem pusztán szeretetből.

- Tudom - szólt Kim halkan.

- Ki mondta?

- Az ezredes sahib. Nem ilyen cikornyásan, de elég világosan ahhoz, hogy megértsem. A vonaton mondta, mikor Lucknowba mentünk.

- Jól van. Akkor hát többet is mondok, Világ Barátja, bár ezzel a kezedbe adom a fejemet.

- Azt már akkor a kezembe adtad - szólt Kim gyönyörűséggel -, amikor Umballában a nyeregbe emeltél, miután a dobosfiú megvert.

- Beszélj kissé világosabban. Mindenki hazudhat, csak te meg én nem. Mert a te fejed is úgy elveszett, ha kedvem támadna az ujjamat fölemelni.

- Ezt is jól tudom - szólt Kim, mialatt a faszén parazsat megigazította a pipájában. - Ez erős kötelék közöttünk. Bár te erősebben tartasz, mint én téged, mert ki keresne egy agyonvert fiút, akit az út mentén valami kútba dobtak? De itt is, Simlában is és a hegyeken túl is sok ember mondaná: baj érte Mahbub Alit, ha holtan találják a lovai között. Az ezredes sahib is vizsgálatot indítana. Másrészt - Kim arca ráncokat vetett a ravaszságtól -, túl sokat nem firtatná a dolgot, nehogy az emberek azt mondják: mi köze az ezredes sahibnak ahhoz a lócsiszárhoz? De én, ha életbe maradnék...

- Biztosan meghalnál!

- Meglehet, de azt mondom: ha életben maradnék, csak én tudnám, hogy valaki, talán csak közönséges tolvaj, éjjel behatolt Mahbub Ali rekeszébe a karavánzállóban és megölte őt mielőtt vagy miután alaposan megvizsgálta a nyeregzsákokat és a papucsának a talpait. Törődne ezzel a hírral az ezredes? Vagy azt mondaná nekem: mi közöm nekem Mahbub Alihoz?

Sűrű füstfelhő szállt fölfelé. Hosszú csönd ülte meg a szobát, majd Mahbub Ali szólalt meg, csodálattal a hangjában.

- Ilyen remek ésszel ott üldögélsz a sahibok fiai között az iskolában, és engedelmesen tanulsz a tanítóidtól?

- Ez a parancs - szólt Kim derülten. - Ki vagyok én, hogy a parancsnak ellenszegüljek?

- Eblis kitűnő fia vagy - szólt Mahbub Ali. - De mi volt ez a tolvajmese, meg a kutatás?

- Amit azon az éjjel láttam, amikor a láma meg én a melletted lévő rekeszben aludtunk, a karavánzállóban - szólt Kim. - Az ajtót nyitva felejtettem, ami nem szokásod, Mahbub. Úgy jött be az az ember, mint aki tudja, hogy sokáig nem térsz vissza. A deszkafal lyukán láttam mindent. Mintha valamit keresett volna. Nem pokrócot vagy kengyelt vagy rézedényeket, hanem valami apró és gondosan elrejtett dolgot. Különben miért bökdösött volna késsel a papucsod talpa közé?

- Hah! - Mahbub Ali szelíden mosolygott. - Amikor mindezt láttad, milyen mesét gondoltál ki magadban, Igazság Kútja?

- Semmilyen. Az amulettre tettem a kezemet, amit mindig a testemen hordok, és egy fehér mén családfájára gondoltam, amit egy muzulmán kenyérből haraptam ki. Aztán elmentem Umballába, abban a tudatban, hogy fontos küldetést bíztak rám. Ha akkor akartam volna, leütik a fejedet. Csak annyit kellett volna annak az embernek mondani: Egy papiros van nálam, ami egy lóról szól, nem tudom elolvasni. És akkor? - Kim Mahbub Alira nézett a szemöldöke alól.

- Akkor már csak kétszer ittál volna vizet. Talán háromszor - szólt Mahbub egyszerűen.

- Igaz, erre is gondoltam, de leginkább arra, hogy szeretlek Mahbub. Azért mentem el Umballába, amint tudod. De azt nem tudod, hogy elrejtőztem a kerti fűben. Látni akartam, mihez fog Creighton ezredes sahib, ha majd a fehér mén családfáját elolvasta.

- És mit csinált?

Kim elhallgatott.

- Te barátságért adod a híreket, vagy pénzért árulod? - kérdezte Kim.

- Veszem és eladom.

Mahbub kivett egy négyannás pénzdarabot és föltartotta.

- Nyolcat! - szólt Kim öntudatlanul a keleti kalmárösztön szellemében.

Mahbub nevetett és eltette a pénzt.

- Ezen a vásáron könnyű alkudozni, Világ Barátja. Mondd el szeretetből. Az életünk egymás kezében van.

- Hát jó. Láttam a főparancsnokot egy nagy ebéden, Creighton sahib irodájában. Láttam, amint ketten elolvasták a fehér mén családfáját. Hallottam a parancsot, ami a nagy háborút megindította.

- Hah! - Mahbub lángoló szemmel bólintott. Jól ment a játék. - Annak a háborúnak már vége; és reméljük, a bajt csírájában elfojtották. Hála nekem és neked. Mit csináltál azután?

- Ebből a hírből ennivalót és becsületet szereztem magamnak a falusiak között, kiknek papja meg akarta lopni a lámámat. De én előre elvettem az öregember erszényét, és a brahmin nem talált nála semmit. Dühös is volt másnap reggel. Haha! Akkor is fölhasználtam a hírt, amikor a fehér ezrednek a kezébe kerültem.

- Bolondság volt - dörmögte Mahbub Ali. - A hírek nem arra valók, hogy az ember szétszórja őket, mint a trágyatéglaikat. Takarékosan kell velük bánni, mint az ópiummal.

- Én is így gondolom. Semmi hasznom nem is volt belőle. De ez már régen volt. - Úgy tett, mintha az egésztest el akarná söpörni vékony, barna kezével. - Azóta az iskolai legyezők alatt, éjszaka megtanultam komolyan gondolkodni.

- Szabad kérdezni, az Égi Szülött gondolatai most milyen irányt vettek? - kérdezte Mahbub Ali maró gúnnyal, lángvörös szakállát simogatva.

- Szabad - szólt Kim ugyanolyan hangon. - Nucklaoban azt tartják, egy sahib sose vallja meg egy fekete embernek, hogy tévedett.

Mahbub a töréhez kapott: egy pathant négernek nevezni, halálos sértés. Azután meggondolta magát és nevetett.

- Beszélj, sahib, a te fekete embered hallgat.

- De nem vagyok sahib - szólt Kim -, s azt mondom, hibáztam, amikor megátkoztalak, Mahbub Ali. Umballában azt hittem, hogy elárultál. Esztelen voltam: új volt a fogságom, és azt a dobosfiút szerettem volna megölni. Ma azt mondom, helyesen cselekedtél. Világosan látom az utat magam előtt, mely a hasznos munkához vezet. Az iskolában maradok mindaddig, amíg mindent megértetek!

- Jól beszélsz, különösen a távolságokat, a számokat és az iránytű használatát kell jól megtanulnod. A hegyekben vár már valaki, hogy kioktasson.

- Mindent megtanulok, amire megtanítanak - egy feltétellel: ha minden kérdés nélkül megengedik, hogy az iskola bezárása után azt tehessek, ami nekem tetszik. Erre kérd meg nevemben az ezredest!

- Miért nem magad kéred, a sahibok nyelvén?

- Az ezredes az állam szolgája! Neki parancsra kell ide-oda mennie, és a saját előmenetelével kell törődnie. Látod, mennyit tanultam Nucklaoban? Azonfelül az ezredest csak három hónapja ismerem. De Mahbub Ali már hat éve az ismerősöm. Tehát iskolába járok, tanulok és sahib lesz belőlem. De ha az iskolának vége, akkor szabaddá kell válnom, hogy a népem közé mehessek! Különben meghalok.

- Ki a te néped, Világ Barátja?

- Ez a nagy és gyönyörű ország - szólt Kim kört írva kezével a sárból épült kis szobában, ahol az olajlámpa pislogott a sűrű dohányfüstben. - A lámámat is szeretném újra látni. Meg pénz is kellene.

- Mindenkinek kellene - szólt Mahbub panaszosan. - Adok nyolc annat. A lóüzlet alig jövedelmez, be kell osztani a pénzt. Egyébként elégedett vagyok veled. Igyekezz tanulni és három év múlva, de lehet, hogy már hamarabb, jó segítség leszel. Még nekem is...

- Olyan nagy kolonc voltam eddig? - szólt Kim kisfiúsan kacagva.

- Ne feleselj - dörögött Ali. - Te most az új lovászfíúm vagy. Menj az embereim közé aludni. Az állomás északi bejáratánál őrzik a lovaimat.

- De az állomás déli végéig röpitenek, ha fölhatalmazás nélkül megyek.

Mahbub megfogta az övét, megfestette a hüvelykujját egy darab kínai tussal és rányomta egy darab puha indiai papírra. Balkh-tól Bombay-ig ismerték ezt a durva ujjlenyomatot, középen a régi forradással.

- Elég, ha ezt megmutatod a főlovásznak. Reggel én is jövök.

- Melyik úton? - kérdezte Kim.

- A városba vivő úton. Csak egy van. Azután Creighton sahibhoz megyünk. Megmentettelek a veréstől.

- Allah! Mit számít egy verés, ha valakinek lazán áll a feje a nyakán?

Kim csöndesen kiosont az éjszakába. Szorosan a fal mellett, a ház másik oldalára került, és nekiiramodott az állomás felé. Azután nagy kerülőt tett és lassan visszaballagott. Időre volt szüksége, hogy valami mesét kieszeljen, ha Mahbub Ali emberei kérdezősködnének. A puszta telken tanyáztak a vasút mellett és bennszülöttek lévén, természetesen nem rakták ki a lovakat a két vagonból. A főlovász - bágyadt, sorvadásos külsejű muzulmán - tüstént rátámadt Kimre, de amikor meglátta Mahbub Ali ujjlenyomatát, megnyugodott.

- A hadzsi kegyes volt engem szolgálatába fogadni - szólt Kim sértődötten. - Ha kételkedsz ebben, várj reggelig, amíg eljön. Addig helyet a tűz mellett!

Tégladarabok, hulladékok, összezsúfolt lovak és mosdatlan lovászok között feküdni nyirkos éjjelen: ilyen ágy kevés fehér fiúnak volna ínyére, de Kim szerfölött boldog volt. Változatos hely, foglalkozás és környezet: ez volt Kim egyik életeleme.

Öreg vagyok - gondolta álmosan. - Minden hónapban egy évvel öregszem. Fiatal és ráadásul tapasztalatlan voltam, amikor Mahbub Ali üzenetét Umballába vittem. Még akkor is, mikor azzal a fehér ezreddel tartottam. De most minden nap tanulok és három év múlva az ezredes kivesz az iskolából, azután az országúton mehetek Mahbub Alival lovak családfáit hajszozni, vagy megtalálom a lámát és vele megyek. Igen, ez lenne a jobb. Ismét tanítványként járni a lámával, ha majd visszajön Benareszbe. - Gondolatai fáradtan és kuszáltan kergették egymást. Álomba szenderült már, mikor egyszerre csak halk suttogás ütötte meg a fülét. A vas falú vagon mögül jött a hang.

- Ő nincs itt?

- Hol volna másutt: dőzsöl a városban! Ki keres patkányt békák között? Gyerünk innen, úgysincs itt.

- A szorosokon nem szabad még egyszer átjutnia, ez a parancs.

- Valami asszonyt kell felfogadni, aki megmérgezi. Az csak néhány rúpiába kerül és nincs bizonyíték...

- Az asszonyt kivéve. Biztosabban kell csinálni. Ne feledd a fejére kitűzött díjat!

- Igen ám, de a rendőrségnek hosszú karja van, és messze vagyunk a határtól. Ha legalább Peshawarban volnánk.

- Igen, Peshawarban - gúnyolódott a másik hang. - Peshawarban a rokonai, a búvóhelyei és az asszonyai között, akiknek a szoknyája mögé elrejtőzik. Peshawar, vagy a pokol egyformán alkalmas lenne.

- Akkor hát, mit csináljunk?

- Ej, te bolond, hát nem százszor megmondtam már? Várj, amíg lefekszik, azután egy biztos lövés. Köztünk és az üldözők között állnak a vagonok. Csak át kell szaladnunk a vágányokon. Nem fogják látni, honnan jött a lövés. Várj itt legalább hajnalig. Milyen fakír vagy, hogy még egy kis lesbenállástól is reszketsz?

- Ohó! - gondolta Kim szorosan lehunyta szeme mögött. - Hát ismét Mahbubról van szó? Nem jó üzlet fehér mének családfáját árulni a sahiboknak! Nem tudom Mahbub hol tanyázik; de ha hajnal előtt idevetődik, agyonlövök. Ennek semmi hasznát nem látnád, Kim. Ráadásul ez nem a rendőrségnek való. Annak Mahbub sem látná a hasznát! Majdnem hangosan felnevetett: - Semmilyen Nucklaoban tanult leckére sem emlékszem, aminek itt hasznát vehetném. Allah! Itt van Kim és ott vannak ők. Kimnek tehát először föl kell ébrednie és úgy kell távoznia, hogy ne gyanakodjanak. Az embert fölébresztheti egy rossz álom, így ni... Urr-urr-urr-urr! Ja-la-la-la! Narain! A churel! A churel!

(A churel olyan asszony különösen rosszindulatú szelleme, aki gyermekágyban halt meg. Magányos utakon jár, lába feje visszafelé áll a bokáján, és a férfiakat gyötri.)

Kim reszkető ordítózása mind hangosabb lett, míg végre talpra ugrott és álmosan kitámolygott társai közül. A tábor átkozta, amiért fölébresztette. Vagy húsz méternyire, a vasút mellett ismét lefeküdt és ügyelt rá, hogy a sugdosok hallják nyögéseit és sóhajait, amint végre megnyugszik. Néhány perc múlva már az út felé kúszott és ellopakodott a sűrű sötétségben.

Sietve futott előre, míg egy vasúti áthidaláshoz érkezett. Innen mindent láthatott, de őt senki.

Két-három kocsi haladt el a külvárosok felé zörögve, egy köhécselő rendőr, néhány siető gyalogos, akik énekeltek, hogy távortartsák maguktól a gonosz szellemeket, aztán egy ló patkolt patájának zaja.

- Egészen olyan, mintha Mahbub volna - gondolta Kim, amint a ló megijedt a kicsi fejtől a kőpárkányzat fölött.

- Hé, Mahbub Ali - suttogetta -, vigyázz magadra!

A ló kantárát abban a percben majdnem csípőig rántotta vissza és a híd felé kényszerítette.

- Többé sose viszek patkolt lovat éjjeli lovagláshoz - szólt Mahbub Ali. - Minden csontot és szöveget fölszed a városban. - Lehajolt, hogy felemelje a ló elülső lábát, valójában Kimhez hajolt. - Maradj fekve - suttogetta. - Az éjszaka csupa szem.

- Két ember vár rád a vagonok mögött. Lelőnek, mihelyt lefekszel, mert díj van a fejedre tűzve. Hallottam, mikor a lovak közelében aludtam.

- Láttad őket?... Maradj veszteg, ördögök nagyapja! - szólt a lóra.

- Nem.

- Nem volt az egyik fakírnak öltözködve?

- Az egyik azt mondta a másiknak: Milyen fakír vagy te, hogy reszketsz egy kis lesben-állástól?

- Menj vissza a táborba és feküdj le. Ma éjjel nem halok meg. - Mahbub megfordította a lovát és eltűnt. Kim lerohant az árkon, míg eredeti fekvőhelyével szembe nem ért. Ott átosont az úton, mint a menyét és begöngyölődött a pokrócába.

- Most legalább tudja - gondolta elégedetten. - Úgy beszélt, mint aki várt erre. Nem hiszem, hogy az a két ember ma éjjel sikerrel jár...

Elmúlt egy óra. Bár a legerősebben elhatározta, hogy egész éjjel virrasztani fog, mélyen elaludt. Hébe-hóba egy éjjeli vonat dübörgött végig a síneken, alig húsz lábnyira tőle; de megvolt benne valamennyi keleti ember közömbössége minden zaj iránt, még csak álom sem szövődött belőle.

Mahbub nem aludt. Szörnyen bántotta, hogy más fajhoz tartozó emberek az életére törnek. Első gondolata az volt, hogy üldözői hátába kerül és végez velük. De aztán sajnálattal arra gondolt, hogy a kormányzatnak van egy másik ága is, mely Creightonnal semmilyen összeköttetésben sincsen és magyarázatot követelhet. Tudta, hogy a határtól délre nagy hűhót csinálnak egy hullából. Amióta Kimet Umballába küldte az üzenettel, nem volt ilyen kellemetlensége. Azt remélte, hogy a gyanú végképp elhárult róla. Azután kitűnő ötlete támadt.

- Az angolok örökösen igazat mondanak, ezért minket bennszülötteket örökké bolondokká tartanak. Allahra! És ha megmondanám az igazat egy angolnak? Mire való az államrendőrség, ha egy szegény kabuli lovát még a vagonból is kilopják? Olyan volna, akár Peshawarban! Panaszt kellene tennem az állomáson... Vagy még jobb volna valami fiatal sahib vasutasnál! Ezek igen buzgó emberek. Ha valami tolvajt fognak, nagy dicséretben részesülnek.

Az állomáson kívül megkötötte a lovát és a peronra lépett.

- Halló, Mahbub Ali - kiáltott egy fiatal forgalmi segédellenőr, ki a lefelé menő vonatra várt. - Mit keres itt? Gebéket árul?

- Dehogy, most nem a lovaimon jár az eszem. Lutuf Ullahot keresném. Egy kocsirakomány lovam van itt az állomáson. Elviheti azokat valaki a vasút tudta nélkül?

- Aligha, Mahbub. Igénnyel léphet föl ellenünk, ha elviszik.

- Két embert láttam a kocsik alatt kucorogni egész éjjel. Fakírok nem szoktak lovakat lopni, így hát nem is törődtem vele. Szeretném Lutuf Ullahot, a társamat megtalálni.

- Mi az ördög! Láttá őket? És nem törődött velük? Na, még jó, hogy találkoztunk! Hogy néztek ki?

- Fakírok voltak. Talán nem akarnak mást, mint egy kis szenet valamelyik kocsiból. Sok kocsi áll a vágányokon. Az állam meg sem érzi ezt a kis ajándékot. A társamat, Lutuf Ullahot keresem.

- Ne törődjön most a társával. Merre vannak a kocsijai?

- Ahol lámpákat égetnek a vonatoknak, onnan kissé errébb.

- A jelzőlámpánál. Értem.

- És a jobboldali úthoz legközelebb eső vágányon... Lutuf Ullah magas ember, törött orral és vadászkutyával.

Az ifjú elrohant és fölébresztette a lelkes rendőrt.

Mahbub Ali festett szakállába nevetett.

- Csizmában mennek és zajt csapnak. Majd csodálkoznak, ha nem találhatnak fakírokat. Ügyes fickók ezek...

Néhány percig várt, remélve, hogy látja őket tettekre készen a vágányok között elsietni. Az állomáson kis mozdony siklott át és a vezetőfülkében megpillantotta a fiatal Bartont.

- Igazságtalan voltam a fiú iránt - szólt Mahbub Ali. - Nem bolond. Új játék: mozdonnyal indulni a tolvaj után.

Mahbub Ali hajnalban érkezett vissza a táborhelyre.

Senki sem tartotta érdekesnek, hogy elmesélje neki az éjjeli újságot. Senki, csak egy kis lovászfíú, akit a nagy ember csak most kegyeskedett szolgálatába fogadni. Akit Mahbub a sátrába hívott, hogy a csomagolásban segítsen.

- Mindent láttam - suttozta Kim a nyeregzsákok fölé hajolva. - Két sahib jött egy vonaton. Én a kocsik innenső oldalán szaladgáltam, amíg a vonat lassan föl-alá járt. Aztán rátámadtak két emberre a kocsi alatt. Hadzsi, hová tegyem ezt a csomag dohányt, a sószsák alá? Igen, és leütötték őket. De az egyik fegyverrel védekezett, és az első sahib vére kiserkent, így a másik sahib, miután a maga emberét leütötte, leütötte azt is, aki egy rövid puskával hadonászott, amely az első ember kezéből hullott ki. Úgy verekedtek, mint az örültek.

Mahbub égi nyugalommal mosolygott.

- Nem! Ez már nem örülség, inkább büntény. Puska, azt mondd? Legalább tíz év a hüvösön!

- Aztán mindketten csöndben elfeküdtek. Félholtak lehettek már, mikor a vonatra rakták őket. Így mozgott a fejük! Sok vér maradt a vágányon... Gyere, nézd meg!

- Láttam én már elég vért. A börtön biztos hely. Hamis neveket fognak használni, és hosszú ideig senki sem akad rájuk. Nem voltak a barátaim. A te sorsod az enyémmel egy szálon függ. Mily pompás mese lesz ez a gyöngycsiszolónak! Gyorsan a nyeregzsákokkal meg a főzőedényekkel! Kirakjuk a lovakat, aztán neki, Simlának.

Gyorsan - ahogyan a keletiek a gyorsaságot értik - hosszú magyarázatokkal, szitkozódással, széllélbélelt fecsegéssel, hanyagul, száz elfeledett hitvány apróság okozta késedelemmel felszedték a táborn, és a fél tucat ijedős lovat nekihajtották a kalkai útnak, az esőtől hüvös, hajnali levegőben.

Kimet Mahbub Ali kedvencének tartották valamennyien, akik a nagy ember kedvében akartak járni. Nem is fogták munkára. Alig tettek meg valamennyi utat, néhány óra múltán máris megálltak egy pihenőnél. A kalkai úton igen sok sahib utazik és - ahogy Ali mondja - minden sahibnak lószakértőnek kell magát tartania és még akkor is, ha nyakig úszik az adósságban, úgy kell tennie, mintha vásárolni akarna. Ezért állították meg őket a sahibok sorban, amikor kocsijaikon elhajtottak mellettük. Mindegyik megszólította őket. Olyan is akadt, aki leszállt lováról és megtapogatta a lovak lábát és ostoba kérdéseket tett fel. Egy másik, a bennszülött nyelv fogyatékos ismeretében, vastag gorombaságokat mondott a rendíthetetlen lócsiszárnak.

- Mikor először volt dolgom sahibokkal - szólt Mahbub bizalmasan Kimhez, aki egy fa alatt Ali pipáját tömte -, még nem tudtam, milyen bolondok és dühbe jöttem. Egyszer... - egy esetet mesélt el Kimnek, melyben egészen ártatlanul egy bizonyos kifejezést használt, ami Kimet jól megneveztette. - Most már látom - lassan eregette a füstöt -, ők is olyanok, mint más ember. Bizonyos dolgokban bölcssek, másban igen balgák. Nagy balgaság egy idegennel szemben helytelen szót használni. Ha nincs is sértő szándék benne, az idegen ezt honnan tudhatná? Inkább törrel keresi a maga igazát.
- Igaz beszéd - szólt Kim ünnepélyesen. - A bolondok például macskáról beszélnek, mikor egy asszony megbetegszik. Ezt már hallottam.
- Olyan helyzetben, mint te vagy, erre mind a két alakodban különösen gondolj. Sahibok között sose feledd, hogy sahib vagy, India népe között pedig gondolj arra, hogy... - Zavartan hallgatott.
- Mi vagyok: muzulmán, hindu, dzsain, vagy buddhista? Fogas kérdés...
- Kétségtelenül hitetlen vagy, és azért el fogsz kárhozni. Így mondja a Törvény. Legalábbis azt hiszem, hogy így mondja. De te az én kis barátom vagy és én szeretlek. Ezt a szívem mondja. A vallás kérdése olyan, mint a ló. Az okos ember tudja, a ló arra jó, hogy hasznót csináljanak belőle. Ami engem illet, ha nem volnék jó muzulmán, aki gyűlöli a tirahokat, ugyanezt mondhatnám valamennyi vallásra. Nyilvánvaló, hogy egy kattawari kanca, ha Nyugat-Bengáliában viszed hazája homokjáról, megsántul, sőt egy balkhi mén is (pedig nincsen jobb ló, mint a balkhi, csak ne volna olyan széles a szügye). Láttam, nem sokat számít az északi sivatagokban a tevék mellett. Ezért mondom, hogy a vallás a lovakhoz hasonló. Mindegyik a saját hazájában boldogul.
- Az én lámám egészen mást mondott.
- Ó, az öreg álmodozó. Kissé haragszom rád, Világ Barátja, hogy akkora érdemeket látsz egy ismeretlen emberben.
- Igaz, hadzsi, de én látom azokat az érdemeket, és a szívem vonzódik hozzá.
- És az övé hozzád, amint hallom. A szívek olyanok, mint a lovak. Zabla és sarkantyú nélkül is jönnek, mennek. Kiálts csak oda, Gul-Sher-Khannak, hogy jobban verje be annak a pejnek a pályacövekjét. Nem akarom, hogy minden pihenőnél megszökjön egy ló. Ezt a sötétbarnát, meg ezt a feketét majd megzabolázzuk egy kisé... Most hallgass ide. Szüksége van a szívednek arra, hogy a lámát lásd?
- Ez a szerződéselem egyik pontja. Ha nem látom, ha elrabolják tőlem, megszököm abból a nucklaoi iskolából, és ha egyszer kívül vagyok, ki fog megtalálni?
- Igaz, csikót sohasem kötöttek gyengébb pályára, mint téged - szólt Mahbub fejével bólintva.
- Ne félj - szólt Kim. - A láma azt mondta, meglátogat az iskolában.
- Ha azt a koldust meg a koldustányérját meglátják a fiatal sahibok...
- Nem mind az! - förmedt rá Kim. - Szemük kékes és a körmük fekete az alsó kasztbeli vértől.
- Világ Barátja - szólt Mahbub Ali, odalökve pipáját a fiúnak, hogy tisztítsa meg -, én már sok emberrel, asszonnyal, gyerekkel és nem egy sahibbal találkoztam. De ilyen ördögös fickót, mint te, egész életemben nem láttam.
- Miért? Mikor mindig igazat mondok.

- Talán éppen azért, mert ez a világ tele van veszedelmekkel a becsületes emberek számára.

Mahbub Ali föltápaszkodott, fölcsatolta övét és a lovakhoz indult.

- Vagy pénzért áruljam?

Volt valami Kim hangjában, ami megállította és visszafordította.

- Miféle új gonoszság ez? - szólt.

- Adj nyolc annat és megmondom - szólt Kim. - Téged érdekel.

- Ó, sátán.

Mahbub odaadta a pénzt.

- Emlékszel arra a kis tolvaj ügyre akkor éjjel, Umballában?

- Ha az életemre törnek, nem felejtetem el egészen. Miért?

- Emlékszel a Lahore-i karavánszerájra?

- Megcibálom a füledet, sahib!

- Arra nincs szükség, pathan. A második fakír, az, akit a sahibok félholtra vertek, az volt az az ember, aki a zárkádát átkutatta Lahoreben. Láttam az arcát, amikor föltették a mozdonyra.

- Miért nem mondtad ezt előbb?

- Úgyis börtönbe kerül, és jó helyen lesz pár évig. Sohasem kell többet elmondani, mint szükséges. Azonkívül, akkor nem kellett pénz süteményre!

- Allah kerim! - szólt Mahbub Ali. - Egyszer majd eladod a fejemet is, ha cukorra lesz étvágyad?

Kim élete végéig megemlegeti azt a hosszú, lassú utazást Umballából föl Simlába, a Kalkán keresztül, a Pindsore kertek mellett. A Gugger folyó egy hirtelen áradása elsodorta az egyik lovat (persze a legértékesebbet). Kim pedig majdnem a vízbe fulladt a görgeteg szikladarabok között. Följebb a kormány egy elefántja szétriesztotta a lovakat; másfél napba telt, míg ismét összerelték őket. Azután Sikandar Khannal találkoztak, aki eladhatatlan gebéket hajtott lefelé - a szállítmány maradékát -, s Mahbub Ali, akinek a kisujja is többet értett a lócsiszársághoz, mint Sikandar Khan egész feje, persze megvette a két legrosszabb gebét, ami nyolc órai fáradságos alkudozásba és rengeteg dohányba került.

Kimnek mégis csupa gyönyörűség volt mindez: a meredek hegyek között kanyargó, emelkedő, majd lejtős út; a távoli havasokon fölgyúló hajnalpír; az ágas-bogas kaktuszok egyik sora a másik után a sziklás hegyoldalon; az ezernyi csobogó patak, a rikácsoló majmok, a pompás cédrusok lehajló ágaikkal; a kilátás az alattuk elterülő síkságra; a tonga kürtök szakadatlan harsogása és a lovak vad riadása, valahányszor egy kordé feltűnt az út kanyarulatánál; az imaszünetek; a beszélgetések, amikor a tevék és ökrök csöndesen kérődztek és a hajtók elmesélték, mi újság az Úton - mindettől Kim szíve repesett örömeiben.

- Ha a tánc és ének véget ér, akkor az ezredes sahib következik - szólt Mahbub Ali -, az pedig nem olyan kellemes.

- Szép ország, gyönyörű ország India, az Öt Folyó országa szebb valamennyinél, oda megyek vissza, ha Mahbub Ali vagy az ezredes kezét vagy lábat emelne rám. És ha elmentem, ki talál meg? Nézd, hadzsi, amott van Simla városa. Allah, micsoda város!

- Az apám fivére emlékezett arra, amikor még csak két házból állt. Ő öregember volt, amikor Mackerson sahib kútja új volt Peshawarban.

Levezették a lovakat az alsó simlai bazárba, a zsúfolt nyúltenyésztőbe, mely a völgyből a városházáig negyvenöt fokos szög alatt kapaszkodik föl. Aki ott ismeri az utat, az kifoghat India nyári fővárosának egész rendőrségén, olyan ravaszul érintkezik veranda a verandával, átjáró az átjáróval, búvóhely a búvóhellyel. Itt laknak azok, kik a vidám város szükségleteiről gondoskodnak, a jhampanik, akik éjjel szép hölgyek kocsijait húzzák és reggelig kockáznak; a szatócsok, olajárosok, ritkaságkereskedők, papok, zsebtolvajok és a bennszülött állami alkalmazottak. Itt beszélnek meg a félvilági hölgyek azokat a dolgokat, amikről azt hiszik, hogy az Indiai Államtanács legféltettebb titkai, és itt gyülekeznek az összes belföldi állam kis ügynökei. Mahbub Ali is itt bérelt szobát egy muzulmán marhakereskedő házában; ezt a szobát sokkal biztosabban zárhatta, mint a fülkáját Lahoreban. Itt csodák is történtek: szürkületkor egy muzulmán lovászgyerek ment be ide és egy órával később eurázsiai ifjúként jött ki onnan, rosszul szabott ruhában.

- Beszéltem Creighton sahibbal. Másodszor is elhárítottam a balszerencse ostorát rólad. Azt mondja, hogy mivel már hatvan napot tékoztál el az úton; nagyon késő van arra, hogy valamelyik iskolába menj a hegyek közé.

- Megmondtam, hogy a szünidő az enyém. Kétszer egymásután nem megyek iskolába. Ez a szerződéselem egyik pontja...

- Az ezredes sahib egyelőre még semmit sem tud a szerződésedről. Lurgan sahibnál fogsz lakni, míg vissza nem kell menned Nucklaoba.

- Inkább veled szeretnék lakni, Mahbub Ali.

- Nem vagy tisztában a megtiszteltetéssel. Lurgan sahib maga kérte, hogy hozzá szállásoljanak el. El kell felejtened, hogy valaha is láttál és beszéltél velem, Mahbub Alival, aki lovakat ad Creighton sahibnak, akit szintén nem ismersz. Ezt a parancsot el ne feledd!

Kim bólintott.

- Jó - mondta. - És ki az a Lurgan sahib? - Észrevette Mahbub Ali szikrázó tekintetét. - Még sohasem hallottam a nevét. Netán ő is közülünk való? - szólt lehalkítva hangját.

- Mi az, hogy közülünk való, sahib? - válaszolta Ali olyan hangon, amit európaiakkal szemben szokott használni. - Én pathan vagyok; te pedig egy sahib fia. Lurgan sahibnak üzlete van az európai üzletek között. Egész Simla tudja ezt. Kérdezősködj ott. Egész Világ Barátja... Olyan ember, akinek a szempillája minden rebbenésére is engedelmeskedni kell. Varázslónak tartják, de ezzel ne törődj. Menj föl a hegyre és kérdezősködj. Kezdődik a Nagy Játék...

KILENCEDIK FEJEZET

Kim örömmel vetette magát a Kerék következő fordulójára.

Ismét sahib lesz egy ideig. Büszkén tekintett körül, hogy imponáljon valakinek. Elérte a széles utat a simlai városháza alatt. Egy tízesztendős forma hindu gyermek guggolt az egyik lámpaoszlop alatt.

- Hol van Mr. Lurgan háza? - kérdezte Kim.

- Nem tudok angolul - hangzott a felelet. Kim megismételte a kérdést bennszülött nyelven.

- Megmutatom - válaszolt a fiú.

Együtt indultak el a sejtelmes szürkületben, a hegyoldali városrész tompa zajában; a csillagokat söprő cédrusokkal koszorúzott Jakko hegyről hűvös szellő fűjt. A lejtőkön elszórt házak lámpafénye második égboltként borult a tájra. A lámpafény mozdulatlan volt, amíg a többi fényfoltok - a gyaloghintók lámpái - lassan vonultak a fecsegő angolokkal.

- Itt van - szólt Kim vezetője, megállva egy verandán, egy szintben az úttal. Egy nádfüggöny mögül világosság szűrődött ki.

- Megjött - szólt a fiú sóhajtva és eltűnt. Kim biztos volt benne, hogy a fiút vezetőnek állították ki, de nem sokat törődött vele. Széthúzta a függönyt. Egy fekete szakállú férfi ült az asztalnál, zöld fényellenzővel a szemén. Rövidujjú fehér kezével apró fémgolyócskákat szedett föl egyenként egy tálcáról, fényes selyemszálra fűzte őket és dudorászott magában. Kim észrevette, hogy a szoba sarkai és a falak zsúfolásig tele vannak mindenféle tárggyal, melyek olyan szagot árasztottak, mint Kelet valamennyi temploma. Mosusz illata, szantálfa szaga és jázminolaj bűze csapta meg az orrát.

- Itt vagyok - szólt végre Kim a bennszülöttek nyelvén, az illat elfeledtette vele, hogy itt sahibnak kell lennie.

- Hetvenkilenc, nyolcvan, nyolcvankettő - az ember halkan számolta és olyan gyorsan fűzte a gyöngyöket, hogy Kim alig tudta követni az ujjait. Föltolta a zöld fényellenzőt és hosszan, mereven nézte Kimet. Pupillája előbb kitágult, majd összeszűkülött akkorára, mint egy gombostűfej. (A taksali kapunál volt egy fakír, aki ugyanígy tudta mozgatni a pupilláját. Pénzt is keresett vele, különösen akkor, amikor együgyű asszonyokra mondott átkot.) Kim érdeklődve figyelte. Rosszhírű barátja még a füleit is tudta mozgatni, akár a kecske, és Kim csalódást érzett, hogy ez az új ember erre nem képes.

- Ne félj - szólt Lurgan hirtelen.

- Miért félnék?

- Ma éjjel itt alszol. Addig maradsz velem, amíg el nem jön az ideje, hogy Nucklaoba menj. Ez parancs.

- Ez parancs - ismételte Kim. - Hol fogok aludni?

- Ebben a szobában. - Lurgan sahib a szoba sötét részére mutatott.

- Jól van - szólt Kim nyugodtan. - És most?

A férfi bólintott és feje fölé emelte a lámpát. Amint a fény szétterjedt, a falakon tibeti ördögtáncmaszk-gyűjtemény tűnt elő. Szarvas, vicsorító, örült rémületet kifejező maszkok fügtek az ördögökkel himzett drapéria fölött. Az egyik sarokban egy vértezett, tollsisakos

japán harcos állt alabárdjával; a gyenge fényt lándzsák, török és kardok verték vissza. Ez jobban érdekelte Kimet, mivel maszkokat már Lahoreban is eleget látott. A szelíd szemű hindu fiú, aki idáig kísérté, az asztal alatt ült, keresztbe vetett lábbal, mosolyogva.

- Azt hiszem - gondolta magában -, Lurgan sahíb meg akar ijeszteni. Az az ördög ivadéka, az asztal alatt is azt szeretné látni, hogy félek. Ez a hely - szólt hangosan - olyan, mint a Csodaház. Hol az ágyam?

Lurgan sahíb egy indiai vánkosra mutatott az egyik sarokban, a félelmetes maszkok alatt. Aztán elvitte a lámpát, és sötétség borult a szobára.

- Ez volt Lurgan sahíb? - kérdezte Kim, mialatt lekuporodott. Senki sem felelt. Hallotta a hindu fiú lélegzését, a hang után végigmászott a padlón, öklével csapkodva kiáltotta: - Felelj, ördög! Hát illik hazudni egy sahíbnak?

Úgy tűnt, mintha a sötétből nevetés visszhangját hallaná. Nem a fiú volt, mert az sírt. Kim fölemelte a hangját és kiáltott:

- Lurgan sahíb! Az is parancs, hogy a szolgád ne szóljon hozzám?

- Az is parancs!

A hang mögüle jött, és Kim összerezzent.

- Jól van. De ne feledd - dörmögte, mialatt újra megkereste a vánkost -, hogy reggel elverlek. Nem szívlelem a hindukat.

Nem volt kellemes az éjszaka, a szoba tele volt hangokkal és muzsikával.

Kim kétszer fölébredt arra, hogy valaki a nevét kiáltja. Másodszor keresni kezdte, ki az. Végül beverte az orrát valami szekrénybe, mely kétségtelenül emberi hangon beszélt, bár nem emberi kiejtéssel. A szekrény bádogtrombitában végződött és drótokkal egy kisebb szekrényhez volt erősítve a padlón, legalábbis amennyire ki tudta tapogatni. A kemény, berregő hang a trombitából hallatszott. Kim az orrát dörzsölte és dühbe jött, és mint rendesen, hindu nyelven gondolkodott.

- Ez helyénvaló lenne egy bazárbeli koldussal, de én sahíb vagyok, egy sahíb fia és ami ennél is több, diák Nucklaoban. Igen! - Már angolul beszélt. - St. Xavieri diák! Vakuljon meg, Mr. Lurgan! Ez valami gépezet, talán varrógép. Igen nagy pimaszság tőle, de minket lucknowi fiúkat nem lehet így megijeszteni. Nem! - Aztán ismét hindu nyelven folytatta: - Mit nyer ezzel? Ő csak egy kalmár, még ha a boltjában is vagyok. De Creighton sahíb ezredes. Azt hiszem, ez Creighton ezredes parancsára történik! Hogy elpáholom én azt a hindut reggel! Mi az már megint?

A trombitás szekrény magas, közönyös hangon, a legválogatottabb szitkokat zúdította felé. Egy pillanatra égnek meredtek rövid hajszálai. Mikor az ocsmány jószág lélegzetet vett, Kimet megnyugtatta a halk varrógépszerű berregés.

- Hallgass! - kiáltotta és ismét halk neszezést hallott, ami megérlelte elhatározását. - Hallgass, vagy kitöröm a nyakadat!

A szekrény ügyet sem vetett rá. Kim csavarintott egyet a trombitán és az recsegve engedett. Ha az ördög volt belül, ütött az órája. Szaglászni kezdett. Ilyen szaga volt a varrógépnek is a bazárban. Majd elbánik ő azzal a sátánnal! Levetette a kabátját és belegyömöszölte a szekrény nyílásába. Berregés hallatszott, majd a hang elhallgatott. Ahogy el is kellett hallgatnia, ha valaki egy összehajtott kabátot gyömöszölt egy drága fonográf viaszhengerére és szerkezetébe. Kim derült lélekkel merült álomba.

Reggel arra eszmélt, hogy Lurgan sahib figyeli.

- Ó - szólt Kim, elhatározva, hogy tartja magát sahíbságához.

- Valami láda az éjjel csúnya szidalmakkal illetett. Leállítottam. A magáé volt?

Az ember a kezét nyújtotta.

- Hadd szorítom meg a kezét, O'Hara - szólt. - Igen, az én szekrényem volt, azért tartom, mert barátaim, a rádzsák kedvelik az ilyesmit. Ez tönkrement, de nem sajnálom.

Kim a szeme sarkából vizsgálgatta. Annyiban sahib volt, hogy a sahibok ruháját viselte; de urdu kiejtése és angol hanghordozása arra vallottak, hogy bármi lehet, csak sahib nem. Mintha megértette volna, min jár Kim esze, nem fáradozott magyarázatokkal, mint Victor atya és a lucknowi tanítók. Úgy kezelte Kimet, mint vele egyenrangú ázsiait.

- Sajnálom, hogy a fiút ma reggel nem verheti el. Azt mondja a gyerek, hogy késsel, vagy méreggel, de meg fogja ölni. Féltékeny, ezért a sarokba kergettem és ma nem beszélek hozzá. Az imént engem próbált megölni. Lesz szíves a reggelinél segíteni? Annyira féltékeny, hogy nem lehet megbízni benne.

A bolt hátsó verandája a meredek hegyoldal fölé épült, az ember lenézhetett a szomszédja kéményébe, mint Simlában szokás. A bolt még jobban elragadta Kimet, mint a perzsa ebéd, amit Lurgan sahib a tulajdon kezével főzött. A Lahorei múzeum nagyobb volt, de itt több volt a csoda: Tibeti kísértet-török és imádságos kerekék, türkiz és borostyán nyakláncok, zsírkőből való köszöntők; pompás csomagolású tömjénrudacsok gránitokkal kirakott korszakban, a múlt esti ördögmaszkok és egy egész fal, tele pávakék drapériákkal, aranyozott Buddha-szobrok és kis, hordozható, lakkozott oltárok; türkizzel kirakott orosz szamovárok; tojáshej vékonyságú kínai porcelánkészletek nyolcszögletű nádszatolyákban; sárga, elefántcsont feszületek Japánból; kellemetlen szagú szőnyeggyöngyölegek, szétkorhadt és tépett térképtáblák mögé dobva; perzsa vizeskorszok evés utáni kézmosáshoz; otromba kínai réz tömjénfüstölők, táncoló ördögöket ábrázoló szegéllyel; tompa fényű ezüst övek; zöld kalcedonból és elefántcsontból készült hajtűk; mindenféle fegyver és ezernyi más ritkaság ládákban, vagy egyszerűen csak szerteszórva a padlón. Csak a dűledező asztal körül maradt egy kis hely, ahol Lurgan sahib dolgozott.

- Ez mind semmi - szólt a házigazda, Kim tekintetét követve. - Megveszem ezeket, mert érdekes dolgok. Néha el is adok belőlük, ha tetszik a vevő ábrázata. Az én igazi munkám itt van az asztalon.

Az asztalon, a reggeli éles fény sugarában vörös, kék, zöld villanások, imitt-amott egy gyémánt csábító, kékesfehér szikrázása tűnt elő.

Kim tágra nyílt szemmel bámult.

- Ezeknek a köveknek semmi bajuk, nem árt nekik, ha rájuk süt a nap. Ezenkívül olcsók. De a hibás kövekkel egészen másként áll a dolog. - Újra megrakta Kim tányérját. - Csak én tudom orvosolni a beteg gyöngyöt, és csak én tudom a türkiz színét visszaadni. Az opált, persze nem mondom, mert azt akármelyik sült bolond is meg tudja gyógyítani. De a beteg gyöngynek én vagyok az orvosa! Tegyük föl, hogy meghalnék! Senki se volna... Értesz valamit az ékszerekhez? Jó lesz, ha valaha érteni fogsz kissé a türkizhez...

A veranda végére ment, hogy a nehéz cserépkorszok megtöltse a vízsűrőből.

- Akarsz inni?

Kim igenlően intett.

Lurgan sahib tizenöt lábnyi távolságban rátette kezét a korsóra. A következő pillanatban Kim könyökénél állt, fél hüvelyk híján színig tele. Csak egy kis ránc a fehér abroszon mutatta, hol csúszott oda.

- Uhhh! - szólt Kim szörnyen elképedve. - Ez bűvészet! - Lurgan sahib mosolygása elárulta, hogy tetszett a bók.

- Dobd vissza!

- De eltörik.

- Azt mondtam: dobd vissza!

Kim találomra elröpítette, de nem eléggé. Ötven darabra tört, a víz pedig átfolyt a veranda összetákolts padlóján.

- Mondtam, hogy eltörik.

- Nem baj. Ide nézz. Nézz a legnagyobb darabra!

A legnagyobb cserépdarabban, a padlón, kevés víz csillogott. Kim erősen nézett rá: Lurgan sahib egyik kezét gyengéden Kim tarkójára tette, majd kétszer-háromszor végigsimította és suttogott:

- Nézd, a darabokból egyenként ismét egész lesz. Először a nagy darabhoz fog jobbról-balról két kisebb darab hozzátapadni. - Jobbról és balról. Nézd!

Kim, még ha az életébe kerül, sem tudta volna a fejét megfordítani. A könnyű érintés satuként tartotta, a vére lüktetve bizsergett ereiben. A korsó három cserépdarabjából egy lett, fölötte az egész korsó homályos körvonala remegett. A körvonalakon keresztül látszott a veranda, de minden szilánkkal sötétebb és tömörebb lett a korsó. Pedig - milyen nehezen tudott gondolkodni! - a szeme láttára tört össze. Újabb perzselő hőhullám rohant végig a nyakán, mikor Lurgan sahib elvette róla a kezét.

Eddig Kim hindu nyelven gondolkozott, de most reszketés fogta el és nagy erőfeszítéssel - ahogy az úszó a cápa elől kilendül a vízből -, lelke kiszabadította magát a sötétségből, mely már-már elnyelte, és menedéket keresett - az angol egyszeregyben.

- Nézd! Visszanyeri az alakját - suttogta Lurgan sahib.

... A korsó szétzúzódott. Igen, szétzúzódott - ezt nem a bennszülöttek nyelvén gondolta: nem jutott eszébe ez a szó -, ötven darabra... és kétszer három az hat, és háromszor három az kilenc, és háromszor négy az tizenkettő, ismételve kétségbeesetten. Amikor a szemét megdörzsölte, a korsó homályos körvonalai szétfoszlottak, mint a köd. Ott heverték a cserepek, ott száradt a napon a kiömlött víz és a veranda hasadékein keresztül csíkokban látta az alsó házak fehér falait, és háromszor tizenkettő az harminchat!

- Látod már a régi alakot?!

- Eltörött!... - lihegte Kim. - Úgy van, ahogy volt, darabokban!

- Igen, úgy van, ahogy volt - szólt Lurgan. Erősen figyelte Kimet. - Te vagy az első, aki így látja...

Megtörölte széles homlokát.

- Mi volt ez? - kérdezte Kim gyanakodva. Megszűnt ereiben a bizsergés, ismét ébernek érezte magát.

- Csak látni akartam, hogy van-e hiba a drágakőben! Néha a legszebb drágakövek is darabokra repedeznek, ha az ember a kezébe veszi őket. Ezért kell óvatosnak lenni, mielőtt foglalatba tennénk. Mondd meg, láttad a korsó alakját?

- Rövid ideig: úgy nőtt fölfelé, mint a virág.

- És akkor mit csináltál? Úgy értem, hogyan gondolkoztál?

- Tudtam, hogy eltört, így azt hiszem, ezt is gondoltam. És valóban eltört!

- Megpróbálta már veled valaki ugyanezt ezelőtt?

- Ha megtette volna, azt hiszed, engedtem volna még egyszer? Elszaladtam volna.

- Nem félsz?

- Nem én!

Lurgan sahib komolyabban figyelte, mint valaha.

- Majd megkérem Mahbub Alit, nem most, majd egyszer később. Tetszel is nekem, meg nem is. Te vagy az első, aki megmenekült. Bár tudnám, hogy miért... De igazad van. Ezt nem kell elárulni. Még nekem sem.

A boltja sötét homályában tétovázva leült egy asztalhoz. Gyöngéden dörzsölgette a kezét. Az egyik szőnyegrakás mögül fojtott zokogás hallatszott. A hindu gyermek engedelmesen ült, de keskeny válla vonaglott fájdalmában.

- Mennyire féltékeny! Vajon megint megpróbált-e a reggelimbe mérget tenni, hogy újat kelljen főzőm?

- Kabi, kabi, nahin, (soha, soha, nem!) - hangzott a megtört felelet.

- És vajon megöli-e ezt a másik fiút?

- Kabi, kabi, nahin.

- Mit gondolsz, mit fog tenni?

Hirtelen Kimhez fordult.

- Nem tudom. Talán szélnek kellene eresztetni? Miért akart volna megmérgezni?

- Mert olyan nagyon szeret engem. Tegyük föl, megszeretnél valakit. Aztán jönne más, és az embernek, akit szerettél, jobban tetszene a jövevény, mint te. Mit tennél?

Kim gondolkozott. Lurgan sahib halkán megismételte a kérdést a bennszülöttek nyelvén.

- Hát az embert nem mérgezném meg. Inkább elverném a fiút - szólt Kim elgondolkodva -, de csak akkor, ha a fiú is szeretné az emberemet. De előbb megkérdezném a fiút, hogy szereti-e?

- Ez azt hiszi, hogy engem mindenkinek szeretnie kell!

- Akkor ez a fiú bolond!

- Hallottad? - szólt Lurgan sahib a vonagló fiúhoz. - A sahib fia azt mondja, bolond vagy! Gyere ki, és máskor, ha a szíved bánatos, ne próbálkozz patkányméreggel. Bizony, az ördög ma úr lett volna asztalunknál! Rosszul lehettem volna tőle, és egy idegen elvihette volna a drágaköveket... Gyere!

A gyermek sírástól duzzadt szemmel kimászott a köteg mögül. Szenvedélyesen Lurgan sahib lábához vetette magát. Annyira erőt vett rajta a bánat, hogy még Kimet is meghatotta.

- Hűségesen fogom őrizni ezentúl a drágaköveket! Óh, apám és anyám, csak őt küldd el! - Kimre mutatott.

- Még nem. Nemsokára elmegy. De most iskolába jár. Olyan iskolába, ahol te leszel a tanítója. Játszd a drágakövek játékát vele. Én majd írom.

A gyermek tüstént fölszárította könnyeit és a bolt hátulsó részébe rohant, majd egy réztálcával tért vissza.

- Te adogasd - szólt Lurgan sahibhoz. - Hadd jöjjenek a te kezedből, nehogy azt mondhassa, hogy előre ismertem őket.

- Lassan, lassan - felelte az ember és az asztal alatti fiókból fél marék csörgő követ szórt a tálcába.

- És most - szólt a gyermek - nézz rájuk, ameddig jólesik, idegen. Számold meg őket, ha kell a kezvedbe is veheted bármelyiket. Nekem elég egyetlen pillantás is - mondta, s büszkén hátat fordított.

- Miben áll a játék?

- Mikor már megszámoltad és megnézted őket, és bizonyos vagy benne, hogy valamennyire vissza tudsz emlékezni, akkor ezzel a papirossal letakarom a tálcát. Neked pedig el kell mondanod Lurgan sahibnak, hogy mit láttál. A magamét leírom.

- Értem - a versengés szelleme föltámadt Kim szívében. A tálca fölé hajolt. Csak tizenöt kő volt rajta. - Ez könnyű - szólt egy perc múlva. A gyermek ráborította a papirost a csillogó drágakövekre, és firkált valamit egy lapra.

- A papír alatt van öt kék kő; egy nagy, két kisebb és három még kisebb - szólt Kim sietve. - Nagy zöld kő, az egyik lyukas, egy átlátszó sárga kő és egy olyan, mint a pipaszár! Két piros kő és, és... Tizenötöt számoltam, de kettőt elfelejtettem. Nem!... Az egyik elefántcsontból volt, kicsi és barnás; és, és... Várjunk csak...

- Egy, kettő... - Lurgan lassan tízig számolt. Kim a fejét rázta.

- Most hallgasd meg, én hogyan sorolom föl - szólt a gyermek, rázkódva a nevetéstől. - Először van két hasadt zafír. Azt hiszem, az egyik négy karát, a másik kettő. A négy karátos zafír, az egyik sarkán csorbult. Van egy turkisztáni türkiz, tele fekete erekkel. Kettőn fölírás, az egyik az Isten neve aranyban; a másik, mivel egy régi gyűrűből került ki, repedt, s így nem tudom elolvasni. Megvan mind az öt kék kő. Van négy hibás smaragd, az egyiket két helyen megfúrták, a másik kissé csiszolt.

- Milyen súlyúak? - kérdezte Lurgan sahib közömbösen.

- Három, öt, és négy karát, azt hiszem. Van egy darab zöld borostyán és egy csiszolt európai topáz; egy kétkarátos, hibátlan burmai rubin és egy kétkarátos, hibás ballasrubin. Van egy faragott kínai elefántcsont, mely egy patkányt ábrázol, amint tojást szürcsöl, és végül egy kristálygolyó, akkora, mint egy babszem, arany levélbe foglalva...

- Ő a mestered - szólt Lurgan sahib mosolyogva.

- Ismerte a kövek neveit - szólt Kim pirulva. - Próbáljuk meg olyan tárgyakon, amiket egyformán ismerünk.

Ismét megrakták a tálcát mindenféle aprósággal a boltból. Aztán a konyhából, de mindannyiszor a gyermek nyert. Kim elbámult.

- Kösd be a szememet és csak egyszer tapogathassam meg, még akkor is lehagylak, pedig neked nincsen bekötve a szemed.

Kimet majd szétvetette a bosszúság, amikor a fiú beváltotta hengegését.

- Ha emberek, vagy lovak volnának, többet tudnék - szólt Kim. - Ez a játék fogókkal, késekkel meg ollókkal, nagyon gyerekes.

- Előbb tanulj, azután taníts - szólt Lurgan sahib. - Ugye, hogy a fiú mestered?

- Igen. De hogyan csinálja?

- Úgy, hogy gyakorol. Érdekes...

A hindu fiú büszkén megveregette Kim hátát.

- Ne csüggedj - szólt. - Én magam foglak tanítani.

- És én ügyelek rá, hogy jól tanítsanak - szólt Lurgan sahib még mindig hindu nyelven. - Mert kivéve ezt a fiút itt (bolondság volt annyi arzént vásárolnia, mikor én is adhattam volna neki), soha senkivel nem találkoztam, akit érdekesebb lett volna tanítani, mint téged. Még tíz nap van hátra, mielőtt visszatérsz Lucknowba, ahol semmire sem tanítanak annyi pénzért. Azt hiszem, jóbarátok maradunk.

Őrült tíz nap volt, de Kim sokkal jobban érezte magát, hogysem ezen gondolkozott volna. Reggelenként a drágakövekkel játszottak, néha kavicsdarabkával, olykor egész csomó karddal és törrel, néha bennszülöttek arcképével. Délutánonként Kim meg a hindu fiú a boltban örködtek. Némán ültek egy halom szőnyeg vagy egy ellenző mögött, és onnan figyelték Lurgan sahib különös látogatóit. Kisebb rádzsák - kíséretük a verandán köhécselt - ritkaságokat, fényképeket és önműködő játékokat vásároltak. Hölgyek, kik nyakláncokat kerestek és urak - lehet, hogy a korai iskola Kim lelkét megrontotta, úgy tetszett -, akik a hölgyeket keresték; független és hűbéres udvarokból való bennszülöttek, kik azzal, hogy egy törött nyakéket javíttassanak - valóságos tűzláncokat vetettek az asztalra -, de akiknek, mintha az lett volna az igazi céljuk, hogy pénzt hajtsanak föl haragos fiatal rádzsák és hölgyeik számára. Jöttek a Babuk, kikkel Lurgan komolyan és szigorúan beszélt, de minden beszélgetésnek az lett a vége, hogy pénzt adott nekik. Néha hosszú ruhájú bennszülött színészek gyűltek össze a boltban, s bengali nyelven a metafizikát tárgyalták. A vallási kérdések nagyon érdekelték Lurgan sahibot. Esténként Kimnek és a másik fiúnak - kinek neve Lurgan sahib szeszélye szerint változott - számot kellett adni arról, amit láttak és hallottak, hogy mi a véleményük minden egyes ember arcáról, modoráról és a beszédéből következtethető jelleméről; hogy mit tartanak jövetelük igazi céljának. Ebéd után a „kiöltöztetés” következett. Ebben a játékban Kim mindig nagy érdeklődéssel vett részt. Bámulatosan tudott arcokat befesteni; itt egy ecsetvonással, amott egy ráncsal a fölismerhetetlenségig meg tudta őket változtatni. A bolt tele volt mindenféle ruhával és turbánokkal, melyekkel Kimet a legkülönféléképpen öltöztették fel; jó családból való fiatal mohamedánnak, olajkereskedőnek, vagy egy földbirtokos fiának. Lurgan sahib sasszemmel fedezte föl a legcsekélyebb hibát is az öltözékben; és egy megviselt teakfágyon elnyújtózva, hosszasan magyarázta, hogy ez meg ez a kaszt hogyan beszél, jár vagy köhög, köp, vagy tüsszent. Mindennek megmagyarázta a „miért”-jét, a „hogyan” nem sokat számítván ezen a világon. A hindu gyermek ezeket a szerepeket igen ügyetlenül játszotta. Ez a kis agy bármilyen éles volt is (amikor drágaköveket kellett azonosítani), nem tudott más ember lelkébe behatolni. Kimben ilyenkor egy démon ébredt fel, és örömmel énekelt, mialatt a ruhákat fölöltötte, melyekkel együtt beszédét és mozdulatait is megváltoztatta.

Lelkesedésében egyik este arra vállalkozott, hogy bemutatta, hogyan koldulnak bizonyos kaszthoz tartozó fakírok tanítványai, régi ismerősei Lahoreból. Azután azt, hogyan beszélne egy angolhoz, egy vásárra menő pandzsábi paraszthoz és egy fátyol nélküli asszonyhoz. Lurgan sahib sokat nevetett. Kérte Kimet, maradjon úgy, amint volt a hátulsó szobában, mozdulatlanul, keresztbe rakott lábbal, hamuval bemázolva, vérbenforgó szemekkel. Ekkor egy esetlen, elhízott Babu lépett be, lábikrája rengett a hájtól. Kim az útszéli beszéd özönét zúdította rá. Lurgan sahib - ez bosszantotta Kimet - nem a játékot, hanem a Babut figyelte.

- Azt hiszem - szólt a Babu nehézkesen, mialatt szivarra gyújtott -, rendkívüli és tökéletes. Ha nem figyelmeztet előre, hát elhiszem, hogy hajba akar kapni velem. Körülbelül mikorra lesz félig-meddig alkalmas, mérnöksegéd? Akkor állást szerzek neki!

- Azt kell Lucknowban megtanulnia.

- Mondjátok meg neki, siessen a tanulással. Jó éjszakát, Lurgan.

A Babu egy vemhes tehén mozdulataival cammogott ki. Mikor elsorolták az aznapi látogatókat, Lurgan sahib megkérdezte, mit gondol, ki lehetett a Babu.

- Isten tudja - szólt Kim vidáman. Mahbub Alit talán megtévesztette volna Kim hangja, de a beteg gyöngyök orvosánál kudarcot vallott.

- Igaz. Isten tudja! De én azt akarom tudni, te mit gondolsz?

Kim oldalt nézett a társára, akinek tekintete kikényszerítette az igazságot.

- Azt hiszem, ő akar alkalmazni, ha kikerülök az iskolából -, bizalmas lett a hangja, mikor látta, hogy Lurgan sahib helyeslően int -, de nem tudom megérteni, hogyan tud sokféle öltözetet viselni és sokféle nyelven beszélni.

- Idővel sok mindent meg fogsz érteni. Régi históriákat ír egy ezredes számára. Simlában nagy tiszteletben áll. Említésre érdemes még, hogy nincs neve, hanem csak száma és betűjele...

- Az ő fejére is tűztek ki már díjat, mint Mah... mint a többiekére?

- Nem. De ha egy fiú felkelne és elindulna - az ajtó nyitva áll -, és elmenne egy bizonyos házhoz, melynek vörösre festett verandája van és az alsóbb bazár hajdani színháza mögött áll, és besúgná az ablakredőnyön: Hurree Chunder Mookerjee vitte el a múlt havi rossz hírt, az a fiú egy egész övre való rúpiát vihetne el...

- Mennyit? - kérdezte Kim gyorsan.

- Ötszázat, ezret. Amennyit kér.

- S mennyi ideig élhetne az a fiú, aki ezt az újságot elárulná?

Vidáman nevetett Lurgan sahib szeme közé.

- Ó, ezt jól meg kell gondolni. Ha ügyes, talán estig is élélhetne; de reggelig már bajosan.

- És mi a Babu fizetése, ha akkora díj van a fejére tűzve?

- Nyolcvan, száz, talán százötven rupia. De a fizetés a legkevesebb a dologban. Időről időre, Isten jóvoltából születnek emberek, te is közülük való vagy, kiknek kedvük van a nagyvilágba menni, az életük kockáztatásával új dolgokat felfedezni. Ma még talán távoli dolgokat, holnap valami rejtett helyet, holnapután viszont egészen közeli embereket, akik az állam ellen valami oktalanságot követtek el. Ilyen lélek kevés van. Közöttük is csak tízen legjobbak. Ezek közé számítom a Babut is.

- Igaz, de az én napjaim lassan múlnak. Én még csak gyerek vagyok és alig két hónapja, hogy megtanultam angolul írni-olvasni. Még most sem tudok jól olvasni. És még évek múlva is csak segédmérnök lehetek.

- Légy türelemmel, Világ Barátja - Kim meghökkent, amikor ezt a megszólítást hallotta. - Bár nekem volna néhány ilyen évem. Többféle módon kipróbáltalak. Erről nem feledkezem meg, ha majd az ezredes sahibnak jelentést küldök. - Azután nagy nevetéssel angolra terelte a beszédet. - Istenemre, O'Hara, nem kis tehetség lakik benned, de nem szabad elbizakodni és nem szabad fecsegni. Vissza kell menned Lucknowba, jó fiúnak lenni és könyvekkel törődni, ahogy az angolok mondják. A következő szünidőre, ha kedved tartja, tán visszajöhetsz hozzám. - Kim ábrázata megnyúlt. - Ó, én csak azt mondom, ha kedved van. Tudom, hova akarsz menni.

Négy nappal később Kim és kis kofferje számára egy hátulsó ülést foglaltak a kalka-tongán. Útitársa a vízilóforma Babu volt. Kirojtosodott sálat csavart a nyaka köré, áttört harisnyába bujtatott bal lábát az ülésen maga alá húzta, reszketett és nyögött a reggeli hidegben.

- Hogyan lehet ez az ember közülünk való? - gondolta Kim, hájas hátát nézegetve, mialatt lefelé döcögtek az úton. Ez a gondolat kellemes ábrándozásra indította. Lurgan sahib öt rúpiát adott neki - fényes összeg -, és pártfogásáról is biztosította, ha jól dolgozik. Mahbubbal ellentétben, Lurgan sahib igen nyíltan beszélt a jutalomról, ha engedelmes lesz. Kim meg is volt elégedve. Bárcsak ő is, mint a Babu, részesülhetne a betű és a szám méltóságában - bár az ő fejére nem tűznének díjat! Ezt mind meg fogja érteni, sőt többet is. Valamikor akkora ember lehet, mint Mahbub Ali. A hajdani háztetők helyett fél Indiát fogja föl kutatni; királyok és miniszterek nyomában fog járni, ahogyan Lahoreban Mahbub Ali kedvéért ügyvédek és biztosokat követett nyomon. Addig pedig itt van a nem is olyan kellemetlen iskola. Lesznek új fiúk, akikhez leereszkedhet. Új szünidei kalandokat fog hallani. Még a legnagyobb fiúk is - akik már borotválkoznak -, kövé válnának, ha elmondhatná, amit tudott. Erről persze szó sem lehetett. Annak is hamarosan eljön az ideje, hogy díjat tűzzen ki a fejére, ahogy erről Lurgan sahib biztosította. Ha most bolondokat beszélne, nemcsak ezt játszáná el, de Creighton ezredes is eltaszítaná őt, és arra a rövid időre, amit még élhetne, átengedné Lurgan sahib és Mahbub Ali dühének.

Valamennyi fiú közül, akik visszasiettek St. Xavierbe, senki sem volt annyira telve buzgalommal, mint Kimball O'Hara, mialatt Hurree Chunder Mookerjee mögött cammogott, akinek a neve az Etnológiai Hivatal egyik osztályának könyveiben R.17. volt. A Kalkában elfogyasztott óriási lakoma utáni beszélgetésből Kim többek közt megtudhatta, hogy Hurree Chunder semmit sem tapasztalt megbecsülhetetlenebbnek, mint egy nyolcvanegyszemes vagy egy száznyolcszemes olvasót, „mert azt sok részre és alrészre lehetett osztani és szorozni”. Az angol szóáradatból Kim megértette a lényegét és roppantul érdekelte. Íme, egy új mesterség, amit az ember elrakhat a fejébe és amint a széles, nagy világ föltárult előtte, úgy tetszett neki, minél többet tud valaki, mindent annál jobban élvezhet.

Miután a Babu vagy másfél órát beszélt, így szólt: Ad interim, ha szabad ezt a kifejezést használnom, fogadja tőlem ajándékkul ezt a szelencét. Igen értékes, négy évvel ezelőtt két rúpiámba került.

Olcsó, szivar alakú, sárgaréz jószág volt, három rekesszel az elmaradhatatlan arékapálma-dió, mész és a betelbors levelei számára, de helyettük fiolákkal tele.

- Ez a jutalom, amiért ott fenn olyan jól adtad a szent embert. Lám, oly fiatal vagy, azt hiszed, örökké fogsz élni, ezért nem gondozod magad. Rettentő kellemetlen, mikor az ember nyakig van a munkában és megbetegszik. Én nagyon szeretem a gyógyszereket és ezek igen

alkalmasak arra, hogy a szegény embert meggyógyítsák. Ezek jó gyógyszerek olyan betegségek ellen, amik India egyes részeiben otthonosak. Kinin és így tovább. Emlékeim adom. Most pedig Isten megáldjon. Sürgős magánügyem van itt az út mentén.

Nesztelenül, mint a macska szállt ki a kocsiból az umballai úton, egy éppen elhaladó ekkának kiáltott és elrobogott. Kim a bámulattól némán fogta kezében a sárgaréz szelencét.

Egy fiú nevelésére vonatkozó följegyzések csak a szülőket érdeklik és amint az olvasó tudja, Kim árva volt. St. Xavier in Partibus könyveiben följegyezték, hogy minden szemeszter végén jelentés készült az előmeneteléről Creighton ezredesnek és Victor atyának, akik pontosan fizettek neveltetéséért. Továbbá bejegyezték ugyanazokba a könyvekbe, hogy készséget mutatott a matematika és a térképkészítés iránt, díjat is nyert a szaktudományokban való jártasságáért (Lord Lawrence élete, két borjúbőr kötésű kötetben, kilenc rupia, nyolc anna). Tizennégy éves és tíz hónapos volt ekkor. Újra oltották (amiből arra következtethetünk, hogy Lucknowban újabb himlőjárvány dühöngött). Ceruzával följegyezték a régi osztálykönyv szélére, hogy többször büntették, mert hozzá nem illő emberekkel társalgott. Egy ízben, úgy látszik súlyosan bűnhődött, amiért egy egész napra megszökött egy öreg koldus társaságában. (Ekkor átmászott a kapun, és egész nap könyörgött a lámának, hogy a következő szünidőben elkísérhesse útjain, egy hónapra, vagy csak egy rövid hétre; de a láma rendíthetetlen maradt, mint a szikla. Azt vetette ellene, hogy ennek az ideje még nem érkezett el. Kim föladata - mondta az öregember, mialatt együtt ették a kalácsot -, hogy a sahibok minden tudományát megszerezze. De majd meglátja, mit tehet az érdekében.) A barátságos kéz ismét elhárította a balszerencse ostorát, mert hat héttel utóbb Kim kitüntetéssel letette a földmérés tanvizsgáját; ekkor tizenöt éves és nyolc hónapos volt. Ettől az időtől kezdve nincsenek feljegyzések. Neve nem szerepel azoknak a listáján, akik India alsóbb földmérési hivatalában szolgálatba álltak. A neve mellett az áll, hogy megegyezés alapján elbocsátott.

Benareszben, a Tirthankers Templeben ez alatt a három év alatt többször feltűnt a láma, egyre soványabban és sápadtabban, de éppen oly nyájasan és jóindulattal eltelve. Néha dél felől érkezett, Tuticorinból, ahonnan a csodálatos tűzhajók Ceylonba indulnak, ahol a papok ismerik Pálit. Néha a nyirkos, zöld nyugatról érkezett az ezernyi gyapotkémény világából, amik Bombayt környezik; egyszer északról jött, menet-jövet nyolcszáz mérföldet gyalogolva, hogy egy napig beszélgethessen a Csodaházban a képek őrzőjével. Mikor megérkezett, hűvös márványcellájába vonult vissza. A templom papjai jóindulattal voltak az öregemberhez. Lemosta az út porát, imádkozott, majd elutazott Lucknowba, harmadosztályú szakaszban; megszokta már a vonatot. Visszatérte után feltűnő volt - barátja, a Kereső, figyelmeztette a főpapot -, hogy egy ideig megszűnt Folyója elvesztén szomorkodni és az Élet Kerekéről csodás képeket rajzolni. Inkább egy titokzatos tanítvány szépségéről és okosságáról beszélt, akit a templom lakói közül soha senki nem látott. Az életben már csak az a feladat várt rá, hogy a Nyíl Folyóját megtalálja. De álmai megmondták neki, hogy erre csak akkor vállalkozhat valaki a siker reményével, ha vele tart az a tanítvány, akit a Gondviselés kijelölt a Folyót szerencsésen megtalálni. Aki járatos a tudományban, olyan tudományban, mint a Képek őrzője.

- Régen, nagyon régen, mikor még Devatta volt a király Benareszben - mindenki hallgassa meg a Jatakat - harmincöt esztendeig tart, míg az elefánt teljes ereje kifejlődik és harmincöt Esőszakon át a gyűrűs elefánt barátja volt a fiatalnak és ez alatt az idő alatt a béklyó bemélyedt a húsba.

- Ekkor az egyik napon a fiatal elefánt meglátva a béklyót, az idősebbikhez fordult és így szólt: - Mi ez? - Éppen ez az én bánatom, felelte az elefánt, aki pártfogásába vette. Ekkor a másik kinyújtotta az ormányát és egy szempillantás alatt széttörte a gyűrűt, mondván: - A kitűzött idő elérkezett. - Így az erényes elefánt, mely türelmesen várt és jó cselekedeteket követett, megszabadult a kitűzött időre, éppen a megmentett és gondozott elefánt által. Mindenki hallgassa meg a Jatakat! - mert az elefánt Amanda volt és a borjú, mely eltörte a gyűrűt, nem volt más, mint maga az Úr...

A láma azután jóságosan rázta a fejét és az olvasója fölé hajolva kifejtette, hogy az az elefánt mennyire mentes volt a büszkeség bűnétől. Olyan alázatos volt, mint egy tanítvány, aki látván, hogy gazdája a Tudás Házának Kapuján kívül a porban ül, átugrott a kapun, bár zárva volt, és az egész döllyfős város szeme láttára keblére ölelte. Az ilyen gazdára és az ilyen tanítványra nagy jutalom vár, mikor elérkezik az ideje, hogy együtt keressék szabadulásukat!

Így beszélt a láma, mialatt nesztelenül, mint a denevér, jött-ment Indiában. Egy élesnyelvű öregasszony Saharunporen túl, olyan tiszteletben részesítette, ahogy a prófétát tisztelte. De a szobája nem a belső házban volt. A cselédudvar egyik helyiségében, mely fölött galambok turbékolnak, ott szokott megtelepedni. Ilyenkor az asszony letette haszontalan fátylát és szellemekről fecsegett neki, kului ördögökről és eljövendő unokákról, és a szabadszájú kölyökről, akivel a pihenőhelyen beszélgetett. Sőt egyszer Umballán túl egyedül letért a Nagy Főútról, hogy ellátogasson a falu papjához, aki régen nagy kegyesen élelemmel kínálta. De a kegyes Ég, mely a lámák fölött örökös, a gyanútlan és gondolatokba merült embert a szürkületben a mezőkön keresztül az öreg katona házához vezette. Itt majdnem komoly félreértés támadt, mert az öreg katona megkérdezte, hogy a Csillagok Barátja miért járt arra egyedül hat nappal azelőtt.

- Alig lehetséges - szólt a láma. - Visszament a saját népe közé.

- Csak ötödik este, hogy ott, abban a sarokban ült, és száz vidám történetet mesélt - erősködött a házigazda. - Igaz, hajnalban hirtelen eltűnt, miután sok számárságot fecsegték a lányunkkal. Szemlátomást nőtt, de ugyanaz a Csillagok Barátja volt, aki a háború hírért hozta. Hát elszakadtatok egymástól?

- Igen is, nem is - felelte a láma. - Nem egészen szakadtunk el, de az idő még nem érett meg arra, hogy együtt induljunk az Útnak. Másutt tanul bölcsességet. Várnunk kell!

- Mindegy, de ha nem az a fiú volt, hogyan történhetett, hogy egyre csak rólad beszélt?

- És mit mondott? - kérdezte a láma.

- Kedves szavakat, százezret, hogy te vagy az apja is, az anyja is és csupa jót. Kár, hogy nem áll a Királynő szolgálatába. Bátor fiú.

Ez a hír meghökkentette a lámát, aki nem tudta, hogy Kim milyen lelkiismeretesen tartotta magát a szerződéshez, amit Mahbub Alival kötött és amit kényszeredetten Creighton ezredes is helyben hagyott...

- A fiatal pónit nem lehet a játéktól visszatartani - szólt a lócsiszár, mikor az ezredes kifejtette, hogy képtelenség a szünidőben összevissza csavarogni Indiában. - Ha nem engedik meg neki, hogy úgy tegyen, amint neki tetszik, hát fittyet hány a tilalomnak! És akkor ki fogja meg? Ezredes sahib, csak minden ezredik évben akad ehhez a játékhoz ennyire alkalmas ló, mint ez a csikó. És nekünk szükségünk van emberekre.

TIZEDIK FEJEZET

Lurgan sahib nem nyilatkozott ilyen határozottan, de tanácsa megegyezett Mahbubéval, az eredmény kedvező volt Kim számára. Most már okosabbat is tudott, mint Lucknowot bennszülött öltözékben elhagyni. Ha Mahbub megbízásából levelet vitt valahova, akkor tanyájára ügetett és az ő gyakorlott szeme láttára öltözött át. Ha a kis festékes doboz - amit az iskolában térképkészítéshez használt - beszélni tudott volna szünidei csínyeiről, talán ki is csapták volna. Egyszer Mahbubbal egészen a szépséges Bombay városáig ment, három vagon omnibuszlóval. Mahbub majdnem elolvadt a nyájasságtól, amikor Kim megpendítette, hogy jó volna az Indiai-óceánon átvitorlázni, és arab telivéreket vásárolni, mert a lócsiszár Abdul Rahman egyik lógósától megtudta, hogy ezek jobb áron kelnek el, mint a kabuli lovak.

Ezzel a nagy csiszárral akkor szűrte össze a levelet, amikor egyszer Mahbub Ali és néhány hitsorsosa valami nagy zarándoklaton járt. Visszajövet a tengeren, Karachi felé szerezte Kim első tapasztalatát a tengeri betegségről. Egy parti gőzhajó fedélzetén ült, szilárdan meggyőződve arról, hogy megmérgezték. A Babu híres orvosságos skatulyája hiábavalónak bizonyult, bár Kim Bombayban újra megtöltötte. Mahbubnak Quettában volt dolga és itt Kim, miután Mahbub Ali megengedte, megkereshette az ellátása költségeit, sőt tán valamivel többet is. Beállt kuktának, és négy vidám napot töltött egy kövér felügyelőnél, kinek hivatali szekrényéből a megfelelő pillanatban kilopott egy hártypapírból készült főkönyvet, ami látszólag csupa marha és teve adásvételéről szólt. Ezt egy éjszaka alatt a melléképület mellett meghúzódva, a holdvilágnál lemásolta. Aztán visszacsempészte a helyére és Mahbub Ali után sietett, aki hat mérföldnyire megelőzte az úton.

- A katona egy kisebb hal - magyarázta Mahbub Ali. - Idővel majd horogra kerül a nagy hal is. Csak két áron ad el ökröket: az egyik ár az övé, a másik az államé, és azt hiszem, ez nem olyan nagy bűn.

- Miért nem egyszerűen azzal intéztük el, hogy elhozom a könyvet?

- Mert akkor megijedt volna és azonnal szól a gazdájának. Így talán sok puskát elszalasztottunk volna, amit most Quettából északra csempész neki. A játék oly nagy, hogy egyszerre csak kis része látható.

- Aha! - szólta Kim és elhallgatott.

Ez abban az évben történt, szünidőben, amikor a matematika versenyen díjat nyert. A karácsonyi szünidőt - tíz napot kivéve - Lurgan sahibnál töltötte, ahol többnyire a fából rakott pattogó tűz előtt ült. A Jakkó-utat négy láb magas hó borította, a kis hindu elment megházasodni, ő meg Lurgan sahibnak segített gyöngyöket fűzőgetni. Lurgan sahib egész fejezeteket tanított meg Kimnek a Koránból. Addig kellett gyakorolnia, amíg ugyanolyan folyékonyan és hangsúlyosan tudta elmondani, mint egy mullah. Megismertette Kimet egy egész sereg bennszülött orvosság nevével és tulajdonságával. Esténként varázsigéket írt pergamenre, művészien kidolgozott pentagrammákat, amiken a két ördögnek, Murranak és Awannak, a királyok barátainak a neve díszelgett. Ennél többet ért, hogy megtanította Kimet a betegségek gyógyítására és a gyógyszerek használatára. Mielőtt az iskolába visszatért volna, Creighton ezredes - ez nem volt szép tőle - kérdőívet küldött neki, ami csupa pálcákra, láncokra, mértékekre és szögekre vonatkozó feladványt tartalmazott.

A következő szünidő alkalmával Mahbub Alival indult útnak, és kis híján szomjan veszett. Egy teve hátán gázoltak át a sivatagon, a titokzatos Bikaner városáig, ahol a kutak négyszáz láb mélyek és tevecsonkkal vannak kirakva. Kim számára ez nem volt valami kellemes kirándulás, mert szerződése ellenére az ezredes megparancsolta, hogy erről a vad, fallal övezett városról készítsen térképet. A mohamedán lovászfűk és pipaárusok nemigen kaphatók arra, hogy egy független, bennszülött állam fővárosának falai körül mérőláncot húzzanak-vonjanak, így Kim valamennyi távolságot egy olvasóval kényszerült lemérni. Alkalmadtán a fekvés meghatározására tájolót használt, különösen a sötétség beállta után, amikor a tevék már abrakoltak. A kis festéktartó segítségével, amiben hat festékgomb és három ecset volt, összepingált valamit, ami némiképp hasonlított Jeysalmir városához. Mahbub nagyot nevetett és azt tanácsolta, hogy írott jelentést is csatoljon hozzá.

- Mindent tartalmaznia kell, amit láttál, érintettél, vagy megfigyeltél. Úgy írd, mintha a Jung-Lat sahíb titokban maga jött volna el egy nagy hadsereggel, hogy háborúba szálljon.

- Mekkora hadsereggel?

- Hát ötvenezer emberrel!

- Bolondság! Gondolj arra, hogy a sivatagban milyen kevés kút van, és azok is milyen rosszak. Ezt a várost ezer szomszagos ember sem tudja megközelíteni.

- Akkor ezt is írd le, meg a régi omlásokat is a falakon, és hogy hol vágják a tüzelőfát. Írd a király vérmérsékletéről és természetéről. Én itt maradok, amíg a lovaimat eladom. Majd egy szobát bérelek a kapuhoz vezető úton és te leszel a könyvelőm. Az ajtóra jó lakatot teszünk.

Visszautazásuk közben, a második napon, Kim egy petróleumlámpa mellett, izzadva lefordította Mahbub Alinak, amit írt. A pathan fölemelkedett és tarka nyeregtagaskái fölé hajolt.

- Tudtam, hogy díszöltözéket érdemelsz, készültem is erre - szólt mosolyogva. - Ha Afganisztán emíre lennék, (egyszer majd őt is meglátjuk), arannyal tölteném meg a szádat.

A ruhadarabokat szertartásosan rakta Kim lábához. Egy arannyal hímzett peshawari turbánt, amely kópban végződött és egy aranyrojtos turbánkendőt, delhi hímzett mellényt, amit egy jobboldalt gombolós bő és lobogós, tejfehér ing fölé kellett húzni; zöld hálóruhát fonott selyem derékzsinórral, és hogy semmi se hiányozzék, orosz bőrből készült topánka, isteni illatú, hetykén fölfelé kunkorodó orral.

- Szerdai napon, ráadásul reggel, új ruhát ölteni, jót jelent - szólt Mahbub ünnepélyesen. - De a gonosz emberekről sem szabad megfeledkeznünk. Így ni!

E pompás dolgokat, melyek a gyönyörködő Kimnek még a lélegzetét is elállították, egy 45-ös, gyöngyházzal kirakott, nikkelezett revolverrel tetézte.

- Eredetileg kisebb kaliberűre gondoltam, de aztán eszembe jutott, hogy ebbe jók a kormánytöltényei is. Ilyeneket könnyű beszerezni, különösen a határon. Kelj fel, hadd lássalak. - Megveregette Kim vállát. - Bár soha el ne fáradnál, Pathan. Jaj a szíveknek, amiket majd összetörsz, és jaj a szemnek, melyet pironkodva sütnék le miattad.

Kim megfordult, ujjhegyre ágaskodott, kinyújtózkodott és önkéntelenül a bajuszát tapogatta, ami éppen serkedni kezdett. Aztán Mahbub lábai felé hajolt, hogy hízelgéssel fejezze ki kellő elismerését. Szíve annyira csordultig telt, hogy nem talált szavakat. Mahbub azonban megelőzte és megölelte.

- Fiam - szólt. - Mi szükség van közöttünk a szóra? Hát nem gyönyörű ez a pisztoly? A kebleden kell viselni, közvetlenül a testeden, az olajosan tartja. Sohase hordd másutt. Adja Isten, hogy valaha agyonlőjj vele valakit.

- Hai mai! - kiáltott Kim panaszosan -, ha egy sahib megöl valakit, akkor fölakasztják!

- Igaz, de egy lépéssel a határon túl az emberek már okosabbak. Tedd el, de előbb töltsd meg. Mi haszna egy töltetlen pisztolynak?

- Amikor visszamegyek az iskolába, akkor rád kell, hogy bízjam. Ott nem szabad pisztolyt hordani. Te majd megőrzöd nekem.

- Fiam, én már meguntam azt az iskolát, ahol az ember legszebb éveit rabolják el arra tanítva őt, amit csak Úton tanulhat meg. A sahibok esztelenségének nincsen se vége, se hossza. Sebaj, meg lehet, hogy ez a jelentésed megment majd a további rabszolgaságtól. És Allah a tanúm, hogy a Játékban egyre több és több emberre van szükségünk.

A sivatag homokja ellen védekezve, bekötött szájjal gyalogoltak Jodhporeig, ahol Mahbubnak és jóvágású unokaöccsének, Hahib Ullahnak nagy üzleti összeköttetések voltak. Itt Kim újra európai ruhákba bújt, melyeket már majdnem teljesen kinőtt, és visszautazott St. Xavierbe, hogy a második osztályt is elvégezze. Három héttel később, amikor Creighton ezredes Lurgan sahib üzletében tibeti szellemtörökre alkudozott, Mahbub Ali nyílt lázadásával találta szemben magát. Lurgan sahib is segített neki.

- A póni kész - be van fejezve, sahib. Mostantól fogva már csak veszteni fog természetességéből, ha tovább tart a játék. Vesse a hátára a gyeplőt és engedje szabadon! Szükségünk van rá - szólt a lócsisár.

- De még olyan fiatal, Mahbub, tizenhat sem múlt el.

- Én már tizenöt éves koromban lelöttem az emberemet, sahib...

- Megrögzött vén, bűnös pogány. - Creighton Lurganhoz fordult. A fekete szakáll helyeslően bólintott az afgán festett vörös szakállának bölcsességéhez.

- Én már rég bevettem volna - szólt Lurgan. - Minél fiatalabb, annál jobb. Én az igazán értékes drágaköveim őrizetét mindig a gyerekekre bízom. Ön elküldte hozzám próbára. Én minden módon kipróbáltam. Ő az egyedüli, akit nem tudtam rákényszeríteni, hogy lássa azt, ami nincs.

- A kristályban? A tintásüvegben? - kérdezte Mahbub.

- A kezem alatt állt. Ilyesmi nem fordult még elő. Ez is azt mutatja, hogy elég erős. Ez három évvel ezelőtt történt. Azóta sok mindenre megtanítottam. Creighton ezredes, én is amondó vagyok, hogy mostantól kezdve csak az időt pocsékolja...

- Hm! Lehet, hogy igazuk van. Most amúgy sincs munkája.

- Engedje el - vágott közbe Mahbub. - Ki várhatná el egy fiatal csikótól, hogy már az elején nehéz terhet cipeljen. Hadd szaladgáljon a karavánokkal, mint a teveborjak. Próba szerencse. Magam is elvinném, de...

- Délen volna egy kis munka, ahol igen jól hasznát lehetne venni - szólt Lurgan elgondolkodva, lesütve vastag, kékes szempilláit.

- Azt a munkát E.23.-nak adtam ki - szólt gyorsan Creighton. - Oda nem szabad mennie. Törökül sem tud...

- Csak azt kell neki megmondani, hogy milyen alakja és milyen szaga van a leveleknek, és ő el fogja őket hozni - makacskodott Lurgan.

- Az a munka férfinak való - szólt Creighton.

Két ember levelezéséről volt szó, akik közül az egyik minden mohamedán vallási kérdésben a legfőbb tekintély akart lenni az egész világon, a másik egy királyi ház fiatal tagja, aki feketelistára került, brit területen elkövetett nőrablásért. A muzulmán határozott és erőszakos volt, a fiatal herceg csak duzzogott, hogy a jogait megnyirbálták, de arra nem volt szükség, hogy olyan levelezést folytasson, mely egyszer kompromittálni fogja. Egy levelét ugyan megszerezték, de a megtalálót később holtan találták az út szélén, arab kereskedőnek öltözve, amint ezt egy ügynök kötelességszerűen jelentette.

- Hát hadd induljon el a lámával - szólt a lócsiszár, látható idegenkedéssel. - Őt szereti és legalább megtanulja az olvasó mellett a lépéseit is számolni.

- Levelet váltottam az öreggel - szólt Creighton magában mosolyogva. - Hol járhat most?

- Föl-alá az országban, már három éve. Egy folyót keres. Allah átka legyen valamennyi... - Mahbub elhallgatott. - Amikor visszatér, a Tirthankers Templeben, vagy Buddha Gayaban üti fel a tanyáját. Aztán elmegy az iskolába meglátogatni a fiút. Kimet már kétszer vagy háromszor meg is büntették miatta. Teljesen bolond, de igen békés ember. Találkoztam vele és a Babunak is akadt vele dolga. Három év óta figyeljük. A vörös lámák nem olyan gyakoriak Indiában, hogy nyomukat lehetne veszíteni.

- A Babuk igen különösek - szólt Lurgan elgondolkozva. - Tudjátok, hogy mi az igazi szándéka Hurree Babunak? Etnológiai adatok gyűjtésével a Royal Society (Királyi Tudományos Akadémia) tagja akar lenni. Bevallom, elmondtam Hurreenak mindazt, amit a lámáról megtudtam. Hurree Babu le akar menni Benáreszbe, azt hiszem, a saját költségén.

- Igen - szólt Creighton röviden. - A Babu útiköltségeit maga fizette, mert nagyon kíváncsi volt a lámára. Mindent tudni akart róla.

- Többször fordult a lámához felvilágosításért a lámaizmust, ördögtáncot, varázslatokat és amuletteket illetően. Szent Szűz! Mindezt évekkel ezelőtt megmondhattam volna neki én is. Azt hiszem Hurree Babu öregszik. Jobban szeret inkább népszokások gyűjtésével foglalkozni. A Tudományos Akadémia tagja akar lenni!

- Hurreenak is jó véleménye van a fiúról, ugye?

- De még milyen, de azt hiszem, kár volna őt Hurreeval az etnológiára eltékozolni.

- Máris elegendő tapasztalata van, sahib. Mint a hal, ura a víznek, amelyben él, de mindenképpen jó lesz őt az iskolától megszabadítani.

- Hát jó - szólt Creighton félig magában. - Menjen a lámával, és ha Hurree Babu szemmel akarja őket tartani, annál jobb. Nem fogja a fiút bosszantani, ahogy Mahbub bosszantaná. Különös, hogy a Tudományos Akadémia tagja szeretne lenni, bár érthető ez a becsvágy. Hurree valóban az etnológiában a leghasználhatóbb.

Creighton sem pénzért, sem más előnyökért nem hagyta volna el munkáját az Indiai Mérnöki Hivatalban (tulajdonképpen titkos politikai felügyelő hivatal), de az ő szíve mélyén is ott rejtőzött a vágy, hogy a Tudományos Akadémia tagja lehessen. Tudta, hogy bizonyos kitüntetések ügyességgel és barátai útján megszerezhetők, de legjobb tudomása szerint csakis a munka, s egy papírra vetett egész élet munkája emelhet valakit a Társaságba, melyet már évek óta ostromol, különös ázsiai kultúrákról és ismeretlen népszokásokról szóló monográ-

fiakkal. A Tudományos Akadémia felolvasásairól tíz ember közül kilenc megszökött volna az unalomtól, de Creighton a tizedik ember volt és néha vágyott a kényelmes London zsúfolt szobái után, ahol ezüsthajú, meg kopaszfejű úriemberek, akik semmit sem értenek katonai dolgokhoz, spektroszkópiai kísérletekkel, a fagyos tundrák alsóbbrendű növényeivel, vagy repülési magasságot mérő villamos gépekkel foglalatoskodnak, vagy olyan készülékekkel kísérleteznek, amelyekkel egy nőstény szúnyog bal szemét ezredmilliméternyi vékony szeletekre vágják.

Az ezredes letette a tört, és Mahbubra nézett.

- Mennyi idő múlva lehet a csikót kivezetni az istállóból? - szólt a lócsiszár szemébe nézve. - Hm! Ha most kirendelem az iskolából, mit gondolnak, mit fog tenni? Én még sohasem segítettem efféle növendék tanításában...

- Hozzám fog sietni - szólt Mahbub mohón. - Lurgan sahib és én majd felkészítjük az Útra.

- Legyen hát. Hat hónapig szaladgálhat kedvére. De ki kezeskedik érte?

Lurgan sahib gyöngén meghajtotta fejét.

- Semmit sem fog elárulni, ha ettől fél, Creighton ezredes.

- Végül is gyerek még...

- Igen, de először is nincs mit elmondania, másodszor meg tudja, hogy mi lenne a következménye. Ezenkívül igen szereti Mahbubot és engem is egy kisé.

- Fog fizetést kapni? - kérdezte a praktikus lócsiszár.

- Csak élelmezési költségeket. Havonta húsz rúpiát.

A Titkosszolgálati Hivatalnak az is előnye, hogy nem tart fárasztó rovincsolásokat. Persze nevetségesen szűkmarkúan bánnak a pénzzel, de az alapokat néhány olyan férfiú kezeli, akik nem követelnek részletes számlákat. Mahbub szeme a pénzvágytól majdnem úgy villant, mint egy szikhé. Sőt még Lurgan sahib közömbös arca is megváltozott. Azokra az évekre gondolt, amikor Kim a nagy játék szolgálatába állt, amely éjjel-nappal folyik egész Indiában. Már hallani vélte a dicséretet és elismerést a kiválasztott kevesek szájából, amit ezzel a tanítvánnyal szerez majd.

A mesterek öröme sápadt és illanó volt Kim öröméhez képest, amikor az iskola főnöke félrehívta és megmondta neki, hogy Creighton ezredes érte küldött.

- Úgy tudom, O'Hara, hogy az ezredes állást szerzett magának a Hajózási Hivatalban, mint segédmérnöknek, látja, ez az eredménye annak, hogy a matematikára adta magát. Ez nagy szerencse, mert még csak tizenhét éves, de maga persze tudja, hogy addig nem lesz véglegesítve, amíg az őszi vizsgákat le nem tette. Tehát ne gondolja, hogy máris megcsinálta a szerencsáját és mulatozni megy a világba. Még sok fárasztó munka áll maga előtt!

A főnök még sok tanáccsal látta el magaviseletére, szokásaira és erkölcsére vonatkozóan. Idősebb iskolatársai, akiknek még semmilyen állás nem ígérkezett, részrehajlásról és korrupcióról beszéltek.

Aznap este Kim a lucknowi vasúti állomáson, a poggyászmérleg mellett állva, így szólt Mahbub Alihoz:

- Attól félttem, rámszakad a tető, mielőtt kiszabadulnék. Most már tényleg vége mindennek, apám?

Mahbub az ujjával csettintett, hogy jelezze, mennyire vége mindennek, a szeme izzott, mint a parázs.

- Akkor hát hol a pisztoly, hogy viselhessem?

- Csak lassan. Fél évig szaladgálhatsz pányva nélkül. Ezt kikunyeráltam Creighton sahibtól. Havonta húsz rúpiát kapsz. Az öreg Vöröskalap tudja már, hogy jössz?

- Három hónapig jutalékot fizetek neked a béremből - szólt Kim komolyan -, havonta két rúpiát. De először ezektől kell megszabadulnunk. - Megrántotta vékony vászonnadrágját és megcibálta a gallérját. - Mindent magammal hoztam, amire az Úton szükségem lehet. A koffereket Lurgan sahibhoz küldtem.

- Üdvözl téged...

- Lurgan sahib igen ügyes ember. És te mit csinálsz?

- Fölmegyek északra, a Nagy Játék után. Mi mást tennék? Még mindig az a bogarad, hogy az öreg Vöröskalap után szaladsz?

- Ne feledd, hogy ő tett azzá, ami vagyok - ámbar ő nem is tudott erről. Évről évre elküldte a pénzt, amiből tanultam.

- Azt én is megtehettem volna, ha ostoba fejemnek eszébe jutott volna - dörögött Mahbub. - Gyerünk. A lámpákat már meggyújtották, a bazárban senki sem fog észrevenni. Huneefa házába megyünk.

Útközben Mahbub körülbelül ugyanazokat a tanácsokat adta neki, amikkel Lemuelt (az arab királyt) ellátta az anyja.

- Én emlékszem valakire, aki azt mondta, hogy inkább higgy egy kígyónak, mint egy szajhának és inkább egy szajhának, mint egy pathannak, Mahbub Ali.

- Minden igaz, kivéve ami a pathanokra vonatkozik, akikhez én is tartozom. Ez különben a Nagy Játékban igaz, ahol mindig asszonyok miatt hiúsulnak meg a tervek és ők az okai, ha egy hajnalon átmetszett torokkal akadnak ránk az úton. Volt már ilyen...

Nagy részletességgel festett le egy esetet.

- Akkor hát, miért...? - Kim habozva állt meg egy piszkos lépcső előtt, amely egy emeleti szoba meleg homályába vezetett azon az udvaron, amely Azim Ullah dohányosboltja mögött volt. Akik ismerik ezt a helyet, Madárkalitkának hívják, annyit susognak, turbékolnak és csiripelnek itt.

A szoba, tele piszkos párnákkal és félig szívott pipákkal, émelyítően bűzlött a megdohosodott régi dohányfüsttől. Az egyik szögletben hatalmas, alaktalanná hízott nő hevert, zöldes muszlinba öltözve; homloka, orra, füle, nyaka, csuklója, karja, dereka, bokája vastagon megrakva nehéz, bennszülött ékszerekkel. Ahogy moccant, úgy csörgött rajta minden, mint a cintányér. Az ablakon kívül az erkélyen, egy sovány macska éhesen nyávogott. Kim zavartan állt meg az ajtófüggöny előtt.

- Hát ez az új anyag, Mahbub Ali? - szólt Huneefa lustán, alig véve ki szájából a pipát. - Csinos képű legény!

- Ez a lóvásárra vonatkozik - magyarázta Kimnek Mahbub, aki nevetett.

- Az efféle beszédet ismerem, hatnapos korom óta. Mit akarunk itt?

- Megváltoztatjuk a színedet. Ez az iskola úgy kifehéřített, hogy olyan vagy, mint a fal. De Huneefa ismeri a festék titkát. Ezzel én ajándékozlak meg, fiam. Rakj ide minden fémbl készült tárgyat, amit magadnál hordasz. Készülj, Huneefa.

Kim előszedte az iránytűjét, a festéktartóját és a frissen feltöltött zsebgyógyszertárát. Ezek mind vele voltak utazásai közben, és ifjú léte szörnyen sokat adott rájuk.

Az asszony lassan fölemelkedett és maga előtt kissé széttartott kézzel feléje indult. Kim csak akkor vette észre, hogy vak.

- Igen, igen - mormogta halkán -, a pathan igazat beszél, az én festékem színe nem fakul meg egy hét, vagy egy hónap alatt, és akiket a pártfogásomba veszek, azok erős védelem alatt állnak...

- Mikor egy ember messze van és egyedül, nem volna jó hirtelen megfoltosodni és bélpoklossá válni - szőlt Mahbub. - Mikor veled voltam, ellenőrizhettem a dolgot. Azonfelül egy pathan világosbőrű... Vetközz le derékig, és nézd meg, mennyire megfehéředtél. - Huneefa közben visszatapogatódzott egy belső szobából. - Az nem baj, hogy nem lát. - Egy cinkcsészét vett át a nő gyűrűvel megrakott kezéből.

A festék kékesnek és ragadósnak látszott. Kim megpróbálta a csuklóján egy darab vattával, de Huneefa meghallotta.

- Nem, nem - kiáltott -, így nem lehet csak a megfelelő eljárással. A befestés a legkevesebb a dologban... Én teljes védelmet nyújtok neked az útra.

- Ez valamilyen varázslat? - szőlt Kim kissé meghökkenve; zavarta a fehér, fénytelen szem. Mahbub megfogta Kim nyakát és egészen a földig nyomta úgy, hogy az orra egy hüvelyknyire volt a padlótól.

- Ne félj, fiam, semmi bajod nem lesz.

Kim nem láthatta, hogy az asszony mit csinál. Csak az ékszerek csörgését hallotta jó néhány percig. A sötétségben gyufát gyújtottak. Az égő tömjéncsémák jól ismert sistergését hallotta. A szoba megtelt nehéz, illatos, kábító füsttel. Elálmosodott, de hallotta az ördögök neveit: Eblis fiát, Zubazanét, aki bazároknak és útmenti pihenőhelyeken tanyázik és az utazókkal elvetemült gonoszságokat művel; Dulhatét, aki láthatatlanul lebeg a mecsetek fölött, az igazhívők papucsában lakozik és az embereket imájukban megzavarja és Mosbutét, aki a hazugság és rémület istene. Majd Huneefa a fülébe sugdosott; hangja mintha a messzeségből jött volna és igen puhán megérintette. Mahbub keze nem eresztette el a nyakát, amíg a fiú fáradtan sóhajtott és elvesztette az eszméletét.

- Allah! Mennyire küzdött! Kábítószerek nélkül képtelenek lettünk volna megtenni. Azt hiszem, a fehér vére az oka - szőlt Mahbub bosszúsan. - Folytasd az ígézetet. Részesüljön teljes védelemben.

Huneefa sóhajtott és élettelen szeme nyugatnak fordult. A sötét szobát sóhajok és nyögések töltötték meg.

Az erkélyen egy hatalmas alak fölemelte nagy, gömbölyű fejét és idegesen köhécselni kezdett.

- Folytasd csak a hasbeszélő szellemidézőt, barátnőm - szőlt angolul. - Azt hiszem, téged is igen megviselhet, de mi már láttunk ilyet.

- ... Földidézem a romlásukat! Ó, Próféta! Légy elnéző a hitetlenekkel!

Huneefa arca északnak fordult, szörnyen rángatózott, a hangok mintha a szoba mennyezetéről feleltek volna vissza.

Hurree Babu ismét a kezébe vette jegyzőkönyvét, az ablakdeszkán himbálózott, de a keze reszketett. Huneefa extázisban rángatózott, mialatt Kim mozdulatlan feje mellett ült keresztbe vetett lábbal, és egyik ördögöt a másik után idézte a rítus régi sorrendjében, és kötelezte őket, hogy a fiú minden cselekedetétől tartsák magukat távol.

- Nála vannak a titkok kulcsai! Egyedül csak ő ismeri őket! Ő tudja, mi van a szárazföldön és mi van a tengeren!

A túlvilági, sípoló feleletek ismét megszólaltak.

- Remélem, hogy semmi rossz sincs ebben - szólt a Babu, Huneefa vonagló és rángatózó testét figyelve. - Csak nem ölte meg a fiút? Ha igen, hát kijelentem, hogy nem leszek tanú a tárgyalásán... Melyik volt az utolsó ördög, akit említett?

- Babuka - szólt Mahbub bennszülött nyelven - én semmibe se veszem India ördögeit, de egész más a helyzet Elbis fiaival, kik akár jóindulatúak, akár rosszindulatúak, a fakírokat nem szeretik...

- Azt hiszi, jobb volna, ha távoznék? - szólt Hurree félig fölemelkedve. - Ezek természetesen nem létező tünemények. Spencer azt mondja...

Huneefa krízise emberfeletti üvöltésben érte el tetőfokát, és amint ilyen esetekben történni szokott, habzott a szája. Kimerülten és mozdulatlanul feküdt Kim mellett. A tébolyult hangok lassan elnémultak.

- Brr... Ez is megtörtént. Allah adja, hogy a fiúnak javára váljék. Huneefa mestere a szellemidézésnek. Segítsen, Babu. Ne féljen.

- Hogy félnék attól, ami nem létezik? - szólt Hurree Babu angolul, hogy nekibátorodjék. - Borzasztó, amikor valaki még mindig rettegi a varázslatot, amit megvet, de amikor kutat, hogy népszokásokat gyűjtsön a Tudományos Akadémia számára, élénken hisz a Sötétség valamennyi Hatalmában.

Mahbub nevetett. Már máskor is volt úton a Babuval.

- Végezzünk a festéssel - szólt. - A fiú most már védettséget élvez, ha az égi hatalmaknak van fülük, amivel hallanak. Kísérje el az útra, Babu, és ügyeljen rá, hogy az öreg Vöröskalap meg ne szöktesse a szemünk elől. Nekem vissza kell térnem a lovaimhoz.

- Helyes - szólt a Babu. - Milyen furcsán fest most a fiú...

A harmadik kakasszóra Kim fölébredt időtlen ideig tartó alvásából. Huneefa erősen hortyogott egy sarokban, Mahbub eltűnt.

- Remélem, nem ijedt meg - szólalt meg egy öblös hang a könyöke mellett. - Végignéztem az egész műveletét, etnológiai szempontból igen érdekes volt, elsőrendű szellemidézés...

- Hah! - szólt Kim fölismerve a Babut, aki nyájasan mosolygott.

- Elhozattam Lurgantól az öltözkékét. Nem szokásom hivatalosan efféle motyót szállítani alárendeltjeimnek, de - vigyorgott - maga kivétel. Remélem, Mr. Lurgan megjegyzi ezt a szolgálatomat.

Kim ásított és nyújtózkodott. Kellemes volt ismét a bő ruhában forgolódnia.

- Mi ez?

Kíváncsian nézegette a nehéz darócszövetet, amiből a távol Észak illata áradt.

- Ó! Hát ez a tanítvány szerény ruházata, aki a vöröskalapos láma szolgálatában áll. Minden részletében tökéletes - szólt Hurree Babu az erkélyre cammogva, hogy a fogait megtisztítsa a vízhűtőből. - Különös, hogy az öregnek semmilyen vallása nincsen. Csöppet sem válogatós. Ebben a kérdésben az Asiatic Quarterly Review-ben már közöltem is jegyzeteket.

- Hát ismeri őt?

Hurree fölemelte a kezét, annak jeléül, hogy a fogmosással járó ceremóniával van elfoglalva, ami a jónevelésű bengáliak között szokásos. Aztán angolul elmondott egy teisztikus Arysomaini imádságot és megtömté a száját arékapálma dióval és pannal.

- Ó, igen. Többször találkoztam vele Benareszben és Buddha Gayaban, hogy vallási kérdésekben és ördögimádásban a tanácsát kérjem. Egészen agnosztikus, akár magam.

Huneefa megmozdult álmában és a Babu idegesen ugrott a réz-tömjénégőhöz, mely feketén és szintelenül állott a reggeli világosságban. Belemártotta ujját a fölgülemlett lámpakoromba és keresztben áthúzta az arcán.

- Ki halt meg a házában? - kérdezte Kim bennszülött nyelven.

- Senki, de tán megver a szemével ez a boszorkány - felelte a Babu.

- Most mit csinálsz?

- Elindítlak az Útra, Benareszbe, ha ugyan oda még, és elmondom, amit tudnod kell.

- Oda megyek. Mikor indul a vonat? - Felállt, körültekintett a kietlen szobában és Huneefa sárga arcába nézett, miközben a reggeli nap végiglopakodott a padlón. - Pénz is jár ennek a boszorkánynak?

- Nem. Varázslatával Huneefa minden ördög és minden veszély ellen biztosított; az ördögei nevében. Mahbub akarta - majd angolul folytatta: - Szörnyen régimódi ember, hogy ilyen babonákban hisz. Az egész csak hasbeszélés, mi?

Kim gépiesen csettintett az ujjával, hogy elhárítson minden bajt, amelyet Huneefa üzelmei közben netán beléje szívárogtak. Tudta, hogy Mahbub semmi rosszat nem forralt. Hurree idegesen felnevetett, de amikor átment a szobán, vigyázott, nehogy a padlón rálépjen Huneefa szétfolyó árnyékára. A boszorkányok - ha akarják - odatapasztathatják az ember talpát, ha odalép...

- Jól figyeljen - szólt a Babu, amikor kiértek a friss levegőre. - A szertartásokat, amiket most láttunk, részben a mi hivatalunk alkalmazottai számára való amulettek készítésénél is alkalmazták. Ha megtapogatja a nyakát, egy olcsó kis ezüst amulettet fog találni. Az a mienk. Érti?

- Ó, igen - hava dilli (szívbátorító) - szólt Kim a nyakát tapogatva.

- Huneefa két rúpiáért és tizenkét annaért készíti, más varázsszerekkel együtt. Közönségesek, kivéve azokat, amik fekete zománcúak, belül papírral, a hazai szentek neveivel. Látja, így keresi Huneefa a kenyerét. Huneefa csak nekünk dolgozik. Creighton ezredes nem tud róla. Ő európai... Igen, ez az út vezet a vasútállomásra. Most a lámával utazik, aztán majd remélem, velem, vagy Mahbub Alival... Tegyük föl, hogy bajba kerülünk. Én félénk vagyok, igen félénk, de mondhatom, többször voltam már csávában, mint amennyi a hajam szála. Szóval, ekkor maga majd azt mondja: - Én a varázslat gyermeke vagyok...

- Nem egészen értem... Itt nem szabad angolul beszélnünk. Meghallják.

- Nagyon helyes. Én csak egy Babu vagyok, aki magának az angol tudományommal dicsekszem. Mi, Babuk, mind angolul beszélünk, hogy dicsekedjünk - szólt a Babu, vidáman pöndörítve egyet a vállkendőjén. - Azt akartam mondani: varázslat gyermeke annyit jelent, hogy tagja a Sat Bhainak, a Hét Testvérnek. A legtöbben azt hiszik, hogy ez a társaság már megszűnt, de én kimutattam, hogy ma is létezik. Láthatja, az egésze én jöttem rá. Igen. A Sat Bhainak nagyon sok tagja van. Meglehet, hogy mielőtt elvágják a nyakát, megadják még a lehetőségét, hogy egy kicsit éljen. Ez mindenfeleképpen igen hasznos dolog. Ezek az ostoba bennszülöttek, ha nem buzdulnak túlságosan neki, mindig meggondolják, mielőtt megölnének valakit, ha az illető azt mondja, hogy valamilyen különös szervezethez tartozik. Érti már? Ha nagy bajban van, mondja azt nekik: Én a varázslat gyermeke vagyok, és talán megmenekül. De csak a végső esetben! Érti? Nagyon helyes. De tegyük föl, hogy én, vagy valaki más az osztályunkból áruházban, elváltoztatott külsővel jövünk magához. Fogadni mernék, hogy nem ismerne meg, ha csak meg nem mondanám, ki vagyok. Egyszer majd bebizonyítom... Tegyük fel, megjelenék magánál ladakhi kereskedőnek öltözve, és azt mondom: nem vesz drágaköveket? Maga erre azt feleli: hát úgy nézek én ki, mint aki drágaköveket vásárol? Erre én azt mondom: igen, szegény emberek is vehetnek türkizt, vagy tarkiánt.

- Hiszen az curry (fűszerezett étel) - szólt Kim.

- Hát persze. Erre maga azt mondja: Hadd látom azt a tarkiánt. Erre én azt mondom: asszony főzte és meglehet, hogy az ilyen kasztbelinek, mint maga, nem ízlik. Akkor maga azt mondja: nincsen kaszt, mikor valaki tarkiánt... megy... keresni. Egy kicsit megáll a két szó, a megy és a keresni között. Ez a titka az egésznek. Hogy megáll egy kicsit, mielőtt kimondja...

Kim próbaképpen megismételte a szavakat.

- Nagyon helyes! Azután, ha van idő, megmutatom a türkizeimet is. Ebből tudja, hogy ki vagyok és aztán beszélgetünk, kicseréljük írásainkat. Így tesz minden közülünk való. Néha türkizről, néha tarkiánról beszélünk, de a két szó között mindig megállunk kissé. Ez igen könnyű. Először tehát a Varázslat Gyermeke, ha bajban van. Lehet, hogy segít, lehet, hogy nem. Most elbúcsúzom, kedves barátom, és remélem, óriási szerencsével kikerül minden nehézséget.

Hurree Babu egy-két lépést tett a tömegben a locknowi vasútállomás bejárata felé és eltűnt.

Kim nagyot lélegzett és egész testében megkönnyebbült. Érezte a nikkelezett pisztolyt ruhája alatt. Az amulett a nyakán lógott; a koldustál, az olvasó, a tör (Lurgan sahib semmit sem felejtett el), minden kéznél volt, az orvossággal, festéktartóval és iránytűvel együtt, egy teknősbéka mintával hímzett, elnyűtt pénzeszacskóban pedig egyhavi zsoldja. Királyok sem lehettek volna gazdagabbak. Édességet vásárolt egy hindu kereskedőtől és nagy gyönyörűséggel falta, míg egy rendőr el nem kergette a lépcsőkről.

TIZENEGYEDIK FEJEZET

- Most már egyedül vagyok, egészen egyedül - gondolta Kim. - Egész Indiában senki sem olyan elhagyatott, mint én. Ha meghalnék, ki vinné hírét? És kinek? Ha életben maradok, díjat tűznek a fejemre, mert én a varázslat gyermeke vagyok. Én, Kim... De ki vagyok én valójában?

Lekuporodott a zajos váróterem egyik sarkába, ölébe tette kezét, pupillája gombostűfejnyire húzódott össze. Minden más gondolattól elzárkózott. Rövid idő múlva úgy érezte, hogy azonnal a rettentő talány nyitjára akad: de akkor, mint rendesen, lelke sebzett madár gyorsaságával lezuhant a nagy magasból. Kezével megsimogatta homlokát, megrázta a fejét.

Egy hosszú szakállú hindu bairagi (szent ember), aki éppen akkor váltotta meg a jegyét, abban a pillanatban megállt előtte és mereven rászögezte a tekintetét.

- Én is elvesztettem - szólt búsan. - Ez az Út Kapuinak egyike, de előttem már évekkel ezelőtt bezárult.

- Mit mondasz? - kérdezte Kim szégyenkezve.

- Azon tűnődtem magadban, hogy miféle dolog lehet a Lélek. A gondolat hirtelen rohant meg. Én tudom. Ki tudhatná jobban, mint én? Hova még?

- Kashiba (Benaresz).

- Ott nincsenek istenek. Én kipróbáltam őket. Prayagba megyek, már ötödször, keresem a Világosulás útját... Milyen hitű vagy?

- Én is kereső vagyok - szólt Kim a láma egyik kedvelt szavát használva. - Ámbár - egy pillanatra elfelejtette északi ruházatát -, ámbár egyedül Allah tudja, hogy mit keresek.

Az öreg a hóna alá csúsztotta mankóját és leült egy vörhenyes, kopott leopárdbőrre, miközben Kim a benareszi vonat kikiáltásakor felállt.

- Jóreménység kísérjen, fiatal testvér - szólt. - Hosszú az út az Egyedülvaló lábaihoz, de valamennyien oda tartunk.

Eztán Kim már nem érezte magát olyan elhagyatottnak. Még nem volt húsz mérföldnyire, de már egész sor csodálatos történettel derítette föl útitársait a zsúfolt vonaton a maga és gazdája bűvésztehetségéről.

Benaresz mint különösen piszkos város tűnt föl szemében, bár kellemesen tapasztalta, hogy ruháját milyen tiszteletben tartják. A lakosság harmada örökösen imádja a sok millió istenség egyik, vagy másik csoportját, éppúgy tisztelik a szent emberek mindenféle fajtáját is. Kimet a Tirthankers Templebe vezették, mely mérföldnyire fekszik a városon kívül, a Sarnath közelében. Egy véletlenül fölbukkant pandzsábi gazda volt a kalauza, aki hiába könyörgött házának minden istenéhez, hogy kisfiát meggyógyítsák és végső eszközül Benaresszel próbálkozott.

- Te északról való vagy? - kérdezte átfurakodva a bűzös, keskeny utcák tömegén, mint otthon, saját kedvelt bikája. - Kinek a szolgálatában állsz?

- Egy szent embert szolgállok, ki a Tirthankers Templeben lakik.

- Valamennyi szent igen kapzsi - szólt a jat keserűséggel. - Jártam az oszlopok körül és tapostam a templomok padlóját, míg a lábam elkopott, de a gyermek egy szikrányival sem lett jobban. És mivel az anyja is beteg... Csitt, kicsikém!... Más nevet adtunk neki, amikor a láz

rájött. Leányruhába öltöztették. Mindent megtettünk... Mondtam az anyjának, amikor útnak indított Benareszbe, hogy neki is el kellett volna jönnie. Mindent megpróbáltunk, kivéve Sarwar szultánt. Ő segíteni fog rajtunk. Tudjuk, milyen nemeslelkű, de ezek a déli istenségek egészen idegenek.

A gyermek megfordult, és duzzadt szemhéja alól Kimre pillantott.

- Minden hiábavaló volt? - kérdezte Kim élénk érdeklődéssel.

- Minden... - szólt a gyermek láztól szikkadt ajakkal.

- Az istenek jó ésszel áldották meg, ha már mással nem is - szólt büszkén az apja. - Ott van a templomod. Segíts rajtam...

Kim ágaskodó büszkeséggel gondolkozott egy ideig. Három évvel ezelőtt kapott volna azon, hogy kihasználja a helyzetet és gondolkodás nélkül odább állt volna, de most már a tisztelet is, amit a jat mutatott iránta, azt bizonyította, férfi lett. Ezenkívül egyszer-kétszer már ő is megízlelte, milyen is a láz. Eleget tapasztalt, hogy fölismerje a nyomorúságot ott, ahol látja.

- Hidd ki a lámát. A legjobb pár ökrömről adok írást neki, csak a fiamat gyógyítsa meg!

Kim megállt a templom faragott kapuja előtt. Egy fehérruhás ajmiri bankár, ki uzsorás vétkétől éppen most tisztult meg újra, megkérdezte, hogy mit keres.

- Tesu láma tanítványa vagyok, a szent emberé. Bhotiyalból. Azt üzente, hogy jöjjenek... Itt várom. Mondja meg neki.

- Ne feledd a fiamat - kiáltott utána a jat, azután pandzsábi nyelven elbődült: - Ó szent férfiú! Ó, szent férfiú tanítványa! Ó, egész világ istenei! Nézzétek ezt a nyomorúságot, mely előttetek fekszik!

Ez a kiáltás annyira általános Benareszben, hogy a járókelők nem is ügyelnek rá.

A kapus, miután kiengesztelődött az emberiséggel, bevitte az üzenetet a mögötte elterülő sötétségbe. A gyors, számolatlan keleti percek egymás után röppentek el. A láma éppen aludt cellájában, egyik pap sem akarta fölébreszteni. Mikor olvasója csörgése megtörte a belső udvar csöndjét, ahol az Arhatok hallgatag képei állnak, egy növendék pap odasúgta neki:

- Itt a tanítványod! - Az öregember rögtön kisietett. Imádságát is elfelejtette végigmondani. Magas alakja alig jelent meg az ajtóban, mikor a jat eléje rohant és a gyermeket magasra tartva kiáltotta:

- Nézz rá, Szent Atya és ha az Istenek is úgy akarják, élni fog. Élni fog!

Keresgélni kezdett az övében és egy kis ezüstpénzt húzott elő.

- Mi ez? - A láma kérdően nézett Kimre. Észrevehetően tisztább urdu nyelven beszélt, mint valamikor régen, a Zam-Zammah alatt.

- Láza van - szólt Kim. - A gyermek rosszul táplált.

- Mindentől undorodik, és az anyja sincs itt...

- Ha megengeded, meggyógyítom, szent atyám.

- Micsoda! Hát orvost neveltek belőled? Várj itt - szólt a láma. A jat mellé ült a templom legalsó lépcsőjére - Kim a szeme sarkából figyelte -, és lassan kinyitotta az arékalevél tartót. Az iskolában gyakran álmodozott arról, hogy mint sahíb tér vissza a lámához és megrétfálja, mielőtt fölfedi magát. Gyermeki ábrándnak látta ezt ma már. Sokkal hatásosabb volt, amint

elmélázva, ráncolt homlokkal keresgélt a tablettás üvegek között. A kinin tablettákban volt, a húskonzerv pedig rudacskákban. A kicsi nem akart enni, de mohón nyaldosta a rudacskát.

- Vedd hát ezt a hat darabot - Kim átadta őket az apának. - Dicsérd az isteneket és főzz meg hármat tejben, a másik hármat vízben. Ha a tejet megitta, add neki ezt (egy fél kininpirulát adott át), és takard be jó melegen. Adj neki kevés vízzel, és ha fölébredt, még egy fél pirulát. Itt van egy másik, barna orvosság is, ezt szopogassa hazafelé menet.

- Istenek, micsoda tudomány! - kiáltotta az ember, mohón kapva az orvosság után.

Ennyire emlékezett Kim a saját kezeléséből, mikor egy őszi váltóláz roham levette a lábáról. Ráadásnak motyogott még valamit, hogy a lámának jobban imponáljon.

- Most menj haza. Reggel ismét jöjj el.

- Mi az ára? - kérdezte a jat, hátravetve izmos vállait. - Ő a fiam, az én fiam. Ha meggyógyult, hogyan menjek vissza az anyjához, ha azt kell mondanom, hogy segítettek rajta és én még csak egy fazék túróval sem fizettem?

- Ezek a jatok mind egyformák - szólt Kim halkan. - ... „A jat a szemétdombján állott, mikor a király elefántjait arra hajtották... Ó, hajcsár, mennyiért adod el ezeket a kis szamarakat?” - idézte Kim a közmondást.

A jat hangos hahotára fakadt, de nyomban bocsánatot kért a lámától.

- Igen, ilyenek vagyunk. Holnap elhozom a gyereket és legyen rajtatok a házi isteneim áldása, akik jó istenek... No, fiam, most ismét megerősödtél... Ki ne köpd, aranyom. Szívem gyönyörűsége, ki ne köpd és erős ember lesz belőled, birkózó meg bajvívó holnap reggelre.

Halkan dudorászva távozott. A láma Kimhez fordult és apró szeméből egész, szerető öreg lelke sugárzott.

- Betegeket gyógyítani annyi, mint érdemeket szerezni. De előbb tudományt kell szerezni. Ezt okosan tetted. Ó, Világ Barátja.

- Te tettél okossá, szent atyám - szólt Kim, elfeledve St. Xaviert, fehér vérét, sőt a Nagy Játékot is, mialatt mohamedán módra meghajolt, hogy megérintse Ura lábát a dzsain templom porában. - Neked köszönhetem, hogy tanultam. Három évig ettem a kenyeredet. Az időm lejárt, kiszabadultam az iskolából. Eljöttem hozzád...

- Ez az én jutalmam. Lépj be. - A belső udvarra értek, hova a délutáni nap aranyos sugarakat küldött. - Állj fel, hogy lássalak, így! - Fürkésző szemmel vizsgálta. - Már nem vagy gyermek többé. Férfi lettél, bölcs és orvos. Helyesen tettem, helyesen tettem, mikor azon a sötét éjszakán átadtalak a fegyveres embereknek. Emlékszel az első napra, mikor találkoztunk?

- Bizony, hogy emlékszem - szólt Kim. - Emlékszel, mikor az első napon leugrottam a kocsiról... izébe menet...?

- A Tudás Házába? Hogyne! És amikor Nucklao mellett, a folyó partján, együtt ettük a kalácsot... Sokszor koldultál nekem, de aznap én koldultam neked.

- Volt miért - szólt Kim. - Akkor még tanuló voltam a Tudás Házában, sahibnak öltözve. Ne feledd, szent atyám - folytatta tréfásan -, most is sahib vagyok, a te jóvoltodból.

- Igaz. Olyan, akit nagyra becsülnek. Gyere a cellámba, tanítványom.

- Honnan tudod ezt?

A láma mosolygott.

- Először a nyájas pap levelei útján, akivel a fegyveres emberek táborában találkoztunk; de ő most visszatért hazájába és én a testvérének küldtem a pénzt.

(Creighton ezredes, aki Victor atya bizalmi állását elfoglalta, miután ő visszatért Angliába, bajosan lehetett Victor atya testvére.) - De a sahibok leveleit nem nagyon jól értem. Tolmácsra van szükségem. Találkoztam egy emberrel, aki azt mondta, hogy hindu, de megunta az isteneit...

- Kövér ember? - kérdezte Kim, szemével pislantva.

- Igen, kövér. Hamarosan azonban észrevettem, hogy a lelke haszontalan dolgokkal foglalkozik: ördögökkel, varázslatokkal, meg azzal, hogyan szokás nálunk a kolostorokban teát inni; hogyan avatjuk fel a növendék-lámákat. A te barátaid egyike volt, tanítványom. Azt mondta, mint írástudó, hogy dicsőséges úton jársz. Látom, orvos lett belőled.

- Igen, az vagyok, írástudó, már amikor sahib vagyok. De ez nem érdekes, mint tanítványod jöttem most hozzád.

- Már befejezted az iskolát? Nem szeretném, ha éretlenül jönnél ki.

- Teljesen szabad vagyok. Mihelyt eljön az ideje, szolgálatot vállalom az államnál, mint írástudó.

- Nem mint harcos! Ez nagyon helyes.

- De először vándorútra akarok menni veled. Ezért jöttem. Ki koldul neked mostanában? - folytatta gyorsan, attól tartva, hogy elérékenyül.

- Gyakran magam koldultam, de, amint tudod, ritkán vagyok itt, csak mikor eljövök a tanítványomat meglátogatni. India egyik végétől a másikig mentem gyalog és vonaton. Nagy és csodálatos ország! De ha ide visszatérek, úgy érzem, mintha a saját kolostoromban volnék.

Megelégedéssel tekintett körül a kis cellában. Egy alig húsz hüvelyk magas fekete asztal állott előtte réz teáscsészékkel megrakva. Az egyik sarokban parányi oltár állott, mely az ülő Buddha rézzel borított képmását hordta, előtte lámpa, füstölő és réz virágédények.

- A Csodaház őrzője érdemet szerzett azzal, hogy most egy éve ezekkel megajándékozott - szólt Kim tekintetét követve. - Mikor valaki távol van a hazájától, ilyen tárgyak emlékeztetik rá és nekünk imádnunk kell az Urat, amiért az Utat megmutatta. Nézd! - Egy színes rizs-szemekből összerakott halomra mutatott, amit egy fantasztikus fémdísz tetézett. - Mikor még apát voltam a magam helyén, naponként megtettem ezt a följajnlást. Ez az egész világ áldozata az Úrnak. Mi, Ehotiyalban így ajánljuk föl az egész világot a Legnagyobb Törvénynek. Ezt most is megteszem, bár tudom, hogy az Úr minden kapzsiság és hízélgés fölött áll.

- Helyesen cselekszel, szent atyám - mormogta Kim, kényelmesen letelepedve a párnákon, boldogan, de meglehetősen fáradtan.

- Képeket is írok az Élet Kerekéről - szólt nevetve az öreg. - Minden harmadnap egy képet. Éppen azzal foglalatostkodtam, de meglehet, hogy éppen elszundítottam, mikor az üzenetet hozták tőled. Jó, hogy itt vagy, majd megmutatom neked a művészetemet. Nem azért, hogy büszkélkedjem vele, hanem mert meg kell tanulnod. A sahibok sem tudnak minden bölcsességet a világon.

Az asztal alól előhúzott egy ív, jellegzetes illatú sárga, kínai papirost, ecseteket és tust. Tiszta és határozott körvonalakban rajzolta meg a Nagy Kereket hat küllővel, amelynek tengelye az egy alakká olvadt sertés, kígyó, galamb (tudatlanság, harag és kéjvágy), valamennyi eget, valamennyi poklot és az emberi élet minden viszontagságát mutatják. Azt beszélük, a

Baddhinatra maga rajzolta, homokba rakott rizsszemekből, hogy tanítványait megtanítsa a dolgok okára. Hosszú évszázadok alatt csodálatos egésszé tömörült, sok száz kicsi alakkal, melyek minden vonása jelent valamit. Kevesen tudják ezt a jelképet lefordítani, és alig vannak húszan az egész világon, akik emlékezetből le tudják rajzolni! És mindössze hárman, akik le is tudják rajzolni, és meg is tudják magyarázni!

- Tanultam egy keveset rajzolni is...

- Sok éve már, hogy rajzolok - szólt a láma. - Volt idő, mikor egyik lámpagyújtástól a másikig az egészet le tudtam rajzolni. Majd megtanítlak erre is, de előbb előkészületre van szükség. Megmagyarázom neked, mi a Kerék értelme.

- Akkor hát, útrakelünk?

- Igen, az Útra és a Keresésre indulunk. Csak rád vártam. Százszor is világosan megálmodtam. Különösen az azt követő éjjel, mikor a Tudás Kapuja bezárult mögöttem megéreztem, hogy nélküled sohasem találhatom meg a Folyót. A hegyektől a tengerig, a tengertől a hegyekig mentem, de minden hiábavaló volt. Azután eszembe jutott a Jataka.

Ismét elmesélte Kimnek a lábbilincses elefánt történetét, amit a dzsáin papoknak már annyiszor elmesélt.

- További kinyilatkoztatásra nincs szükség - fejezte be jókedvűen. - Téged a Gondviselés küldött segítségül. Amint ez a segítség megszűnt, a Keresés kudarcot vallott. Ezért ismét nekiindulunk együtt, és a Keresés sikere biztos lesz.

- Hova megyünk?

- Hát fontos az, Világ Barátja? Azt mondom, hogy a Keresés vége biztos. Ha szükség lesz rá, a Folyó előttünk buggyan ki a földből. Érdemet szereztem, mikor a Tudás Házába küldtelek és a bölcsesség drága ékességével megajándékoztalak. Most visszatértél, mint Sakyamuni orvos követője, kinek számos oltára van Bhotiyalban. Ez elég! Együtt vagyunk és minden úgy lesz, mint volt, Világ Barátja, Csillagok Barátja, tanítványom.

Kim a lenyugvó nap poros sugarát nézte, miközben a törével és az olvasójával babrált. Néha egy-egy dzsáin pap ment át az udvaron, aki áldozatot vitt az oltárokhoz, a földet söpörgetve maga előtt, nehogy véletlenül valami élőlény életét kioltsa. Lámpa fénye csillant, aztán fölhangzott az imádság. Kim a csillagokat figyelte, amint egyenkint kigyúltak a fülledt homályban, aztán az oltár lábánál elaludt.

- Szent atyám, nemsokára jön a gyermek, akinek az orvosságot adtuk - szólt három óra körül, mikor a láma, aki szintén felébredt álmaiból, zárandokútjára akart indulni. - A jat itt lesz, mihelyt virrad.

- Igazad van - szólt a láma. - Sietségemben rosszat tettem volna. - Visszaült a párnára és az olvasóját morzsolgatta. - Az öregek olyanok, mint a gyermekek - szólt megindultan. - Kívánnak valamit, és lám, annak tüstént meg kell lennie, különben reszketnek és sírnak.

- Mit lehetne enni? - kérdezte Kim ásítva. - Tegnap óta nem ettem.

- Van tea és hideg rizs.

- Ilyen eledellel nem sokáig tudunk gyalogolni...

Kim az európai ember minden étvágyával kívánta a húst, ami pedig egy dzsáin templomban nem szerezhető meg. Így hát hideg rizzsel tölte meg a gyomrát.

Virradatkor a hálálkodástól dadogva, megérkezett a paraszt, a beteg gyermekkel a karján.

- Az éjjel megtört a láz - kiáltotta. - Tapogasd meg, milyen friss a bőre. - Lehúzta a takarót a gyermek arcáról, aki álmosan mosolygott Kimre. A templom ajtajánál több dzsáin pap gyűlt össze, akik bár hallgattak, de annál jobban figyeltek.

- Köszönd a dzsáin isteneknek, testvér - mondta Kim.

- A láz valóban megtört.

- Nézzétek és lássátok! - szólt a láma, és sugárzó arccal tekintett házigazdáira, kiknek három év óta élvezte vendégszeretetét. - Kinek volt valaha ilyen tanítványa?

A dzsáinok helyeslően mormogtak.

- Ne feledd - szólt Kim a gyermek fölé hajolva -, hogy a baj ismét rátok jöhet.

- Akkor nem, ha elég varázserőd van - szólt az apa.

- Mi nemsokára elmegyünk innen.

A paraszt fölkelte és magához szorította gyermekét.

- Menj - súgta neki Kim. - Várj ránk a nagy vasúti hídnál és hozzád élelmet és édességet. Siess!

Az éhség sápadtsága jól illett Kimhez, amint ott állt karcsú, magas alakjával, földig érő ruhájában, egyik keze az olvasón, a másikat mintha áldásra emelte volna, hűségesen utánozva a lámát.

Hosszas volt a búcsúzás és ünnepélyes; háromszor kezdték újra. A papok szeretetük jeléül mindenféle apróságot erőszakoltak a lámára; arékalevél tartót, egy szép, új vas tolltartót, kenyérzsákot és sok hasonlót. Óva intették a külső világ veszedelmeitől és sikert jósoltak a Kereséshez. Kim közben elhagyatottabban, mint valaha, a lépcsőre kuporodott és átkozódott magában, ahogyan St. Xavierben megtanulta.

- A saját hibám - szólt végül. - Mikor Mahbubbal voltam, az ő kenyerét ettem, vagy Lurgan sahibét. St. Xavierben háromszor ettünk naponta. Itt bizony mindenről magamnak kell gondoskodnom. Elszoktam ettől. Hogy megennék most egy tál rostélyost... Végeztél, szent atyám?

A láma, mindkét kezét fölemelve utolsó istenhozzádot mondott cifra, kínai nyelven.

- A válladra kell támaszkodnom - szólt, miután a templom ajtaja bezárult mögöttük. - Azt hiszem, kezdek elmerevedni.

Egy hat láb magas ember súlyát nem könnyű támogatni. Kim, aki mindenféle batyu és csomag terhét cipelte, örült, mikor végre a vasúti híd árnyékába érkeztek.

- Itt megpihenünk és eszünk - szólt határozottan, mikor a kékruhás, mosolygó parasztot megpillantotta, egyik kezében kosárral, a másikon a gyermekkel.

- Lássátok hozzá, szent férfiak - kiáltotta már ötven lépésről. (A híd első íve alatt, a hídoszlop mögött védve voltak az éhes papok tekintete elől.) - Földeim királya - ezt kisfiának mondta -, mutassuk meg ezeknek a szent embereknek, hogy mi, jatok Jullundurból, meg tudunk hálálni egy szolgálatot...

Csendben jóllaktak a kitűnő étellel. Kim, mikor már az utolsó édességet is lenyalta ragadós ujjairól, akkor vette észre, hogy a jat is útra készen áll.

- Ha egy irányban visznek útjaink, veled megyek - szólt egyszerűen. - Az ember nem mindig talál csodatevőkre, és a gyermek még mindig gyöngé. Talán még hasznomat vehetitek...

Fölemelte lathiját, egy hosszú, vasgyűrűkkel övezett bambusznád botot, és megforgatta a levegőben. - Azt mondják, hogy a jatok veszekedő természetűek. Ez nem igaz. Ha nem bántanak bennünket, olyan jámborak vagyunk, mint a bivalyok.

- Úgy legyen - szólt Kim. - Akinek nagy botja van, annak igaza van.

A láma derülten nézett a folyó felé, ahol hosszú, ködös távlatban gomolyogtak a füstoszlopok a part menti hullaégetőkből.

- Ha te nem vagy - szólt az ember Kimhez, miközben a gyermeket szőrös melléhez szorította -, talán a víznek mentem volna a gyermekkel együtt. A papok azt mondják, hogy Benaresz szent város. Ebben senki sem kételkedik. Itt jó meghalni...

- Északnak megyünk - szólt a láma fölemelkedve. - Emlékszem egy gyümölcsfákkal benőtt, kellemes helyre, ahol az ember nyugodtan elmélkedhet séta közben. Ott üdítőbb a levegő. A hegyekből, a havasokból árad...

- Mi a neve? - kérdezte Kim.

- Honnan tudnám? Ez még akkor volt, amikor a hadsereg magával vitt téged. Ott elmélkedtem egy szobában, a galambdúccal szemben...

- Aha! Ez Saharumpoere mellett van - szólt Kim nevetve.

- Mit akar a gazdád? Gyalog megy, hogy régi bűnökért vezekeljen? - kérdezte óvatosan a jat. - Jókora ugrás ide Delhi...

- Nem - szólt Kim. - Majd összekoldulom a vonatköltséget. - (Indiában nem szívesen ismeri el az ember, hogy pénze van.)

Néhány órával később befurakodtak a vonatba, és amíg a nappali hőség tartott, aludtak. Kim meg volt elégedve a helyével; kinézhetett az északnyugati sík tájra, és beszélgethetett a folyton változó útítársak tömegével. Az indiai parasztok még ma is oktan elnyomásnak tartják, hogy a megváltott jegyeiket kilyukasztják. Nem értik, hogy ha megfizették a varázserejű papirost, minek hasítanak ki egy darabot belőle? Így aztán hosszú és dühös viták folytak az utasok és a kalauzok között. Két-három esetben Kim is segített bölcs tanáccsal, hogy a láma és a bámuló jat előtt megmutassa okosságát. De Sonnanál a végzet belekeverte valamibe, ami elgondolkodtatta.

Mikor már a vonat mozgásban volt, egy alacsony sovány kis emberke támolygott a szakaszba - egy mahratta, amennyire Kim a szoros turbán redőiből megítélhette. Az arca összevagdaltva, csalánvásznon felsőruhája összevissza tépve, az egyik lába bekötve. Elmondta, hogy egy szekér fölborult vele, és kis híján agyonzúzta. Delhibe megy, ahol a fia lakik. Kim fürkésző szemmel vizsgálta. Ha úgy történt, amint mondta és összevissza hempergett a földön, akkor a bőrén karcolások nyomának kellett volna látszódnia. De minden sérülése vágásnak látszott, arról nem beszélve, hogy ha valaki csak leesik egy szekérről, nem lehet ilyen szörnyű rémületben. Mialatt reszkető ujjával kioldotta nyakán a rongyos köteléket, Kim egy amulettet látott felcsillanni. Az amulettek ugyan elég gyakoriak, de nem azok, melyeket fonott sárgaréz dróton viselnek, és még kevésbé azok, mik ezüstből készültek, fekete zománccal. A fülkében nem volt más, csak a láma és a jat, s szerencsére régi gyártmányú volt, ahova menet közben nem lehetett bejönni. Kim úgy tett, mintha vakarózna, miközben kihúzta kebléből amulettjét. A mahratta arca megváltozott, és Kim az amulettet nyíltan kitette a mellére.

- Siettem - mondta a jathoz fordulva -, és a kocsit egy fattyúvérű hajtotta. Egyik kerekével nekiment egy oszlopnak. Azonfelül, hogy így jártam, még egy egész tátra való tarkián is odaveszett...

- Kár érte - szólt a jat közömbösen.
 - Ki főzte? - kérdezte Kim.
 - Egy asszony. - A mahratta fölpillantott.
 - Tarkiánt minden asszony tud főzni - szólt a jat.
 - És mit szól ehhez a kaszt?
 - Ah, ott nincsen kaszt, mikor az ember tarkiánt megy... keresni - felelte a mahratta, az előírt szünettel. - Kinek a szolgálatában állsz?
 - Ennek a szent embernek a szolgálatában.
- Kim a szunyókáló lámára mutatott, aki a kedves szó hallatára fölébredt.
- Az Ég küldte, hogy segítségemre legyen. Világ Barátjának hívják. Csillagok barátjának is hívják. Nagy az ő tudománya...
 - És ez kicsoda? - kérdezte a mahratta, ideges oldalpillantással.
 - Valaki, akinek a gyermekét meggyógyítottam, és aki nagyon hálás nekünk. Ül az ablakhoz, jullunduri ember. Egy beteg van itt.
 - Hm! Nem is akarok jöttment csavargókkal barátkozni... Az én fülem nem hall messzire. Én nem vagyok asszony, aki más titkait akarja kihallgatni.
- A jat egy távoli sarokba húzódott.
- Értesz valamit a gyógyításhoz? Nagy bajban vagyok - mondta a mahratta.
 - Mutasd a sebeidet. - Kim a mahratta nyaka fölé hajolt, mialatt szíve hevesen dobogott. Ez már a Nagy Játék volt a maga véres valóságában. - Gyorsan mondd el a mondókádat, miközben én varázsigéket olvasok rád.
 - Délről jövök, egyikünket megölték... Hallottad? - Kim a fejét rázta. - Miután megtaláltam a levelet, amiért küldtek, eljöttem. Kiszöktem a városból és Mhowba menekültem. Annyira biztosra vettem, hogy senki sem ismer, hogy az arcomat sem változtattam meg. Mhowban egy asszony megvádolt, hogy elloptam az ékszerét. Akkor már láttam, hogy nyomomban az üldöző falka. Mhowból éjjel menekültem úgy, hogy megvesztegettem a rendőrséget. Aztán egy hétig a régi Chitor egyik templomában rejtőztem, vezeklőnek öltözve; de a levéltől nem tudtam szabadulni. Chitorban elástam a Királynő köve alá.
 - Kim a világért sem szakította volna közbe. - Üldöztek, mint egy sakált, de Bandakuinál áttörtem. Hallottam, hogy már gyilkossággal is vádolnak, szerintük egy fiút gyilkoltam meg...
 - A kormány nem tud megvédeni?
 - Minket, akik a Játékhoz tartozunk, nem véd meg senki. Ha meghalunk, meghalunk. A nevünket kitörlik a könyvből. Ennyi az egész. Bandakuiban úgy gondoltam, elváltoztatom az arcomat és ezzel elvesztik nyomomat, így lettem mahratta. Innen Agrába mentem, mert vissza akartam menni Chitorba, hogy a levelet visszaszerezsem. De Agrában egy ember megvádolt, hogy az adósa vagyok. Egy csomó tanúval jött felém. Tüstént a rendőrségre akart hurcolni. Ravasz népség ez a déli. Azt állította, hogy gyapotügynök voltam. A pokol égesse meg!
 - És tényleg az voltál?

- Oh, te balga! Engem a levél miatt kerestek. A vágóhíd udvarán át menekültem el. Csak annyi pénzem volt, hogy Delhiig jegyet válthattam. Ott, mialatt lázas betegen egy árokban feküdtem, egy ember ugrott ki a bokorból, megvert, összevagdalt és tetőtől-talpig megmotosztott.

- Miért nem ölt meg? Ott a helyszínen?

- Ezek nem bolondok. Ha Delhiben gyilkosság miatt letartóztatnak, akkor átadnak annak az államnak, amelyik kiadta ellenem a körözést. Őrizettel visznek vissza és szörnyű kínhalállal halok meg, elrettentő például valamennyiünk számára. A délvidék nem az én ízlésem. Két napja nem ettem... Meg vagyok jelölve: - a piszkos kötésre mutatott a lábán -, úgy hogy Delhiben is rám ismernek.

- Itt már biztonságban vagy.

- Ezt nem mondanád, ha már egy éve részt vennél a Nagy Játékban! Delhiben minden távíró ellenem dolgozik! Még az utolsó rongyot is pontosan le fogják írni, ami rajtam van. Húszan, de ha kell, akár százan is látták, hogy az ismeretlen fiút megöltem. Hiába minden...

Kim tudta, hogy hogyan támadnak meg a bennszülöttek valakit. Nem kételkedett benne, hogy valóban így lesz, sőt még a holttest is ott lesz. A mahratta kínjában az ujjait tördelte.

- Van valami varázsszerez, amivel elváltoztathatod a külsőmet? Különböznék halál fia vagyok!

- Meggyógyítottad már, Csodatevő? - kérdezte a jat féltékenyen. - Elég sokáig kornyikáltál...

- Még nem. Most fogom csak elkezdni, ha megengeded, herceg!

Az ember könnyörögve emelte fel kezét:

- Ne! Ne gúnyolódj, kérlek!

- Meggyógyítom ezt a beteg embert. Érdemet szerzel, ha segítesz. Milyen színű hamu van a pipádban? Fehér? Ez jó. Volt sárgagyökér az ennivalóid között?

- Én... én...

- Nyisd ki a batyudat!

Kim okos bűvész módjára forgatott át mindent, mialatt mohamedán varázsigéket mormogott. A jat eltakarta fejét pokrócával.

- Ezt a tudományt a sahiboktól tanultam - súgta a lámának. - A csillagok nagy szerencsétlenséget jósolnak ennek az embernek... Elűzzem a bajt?

- Csillagok Barátja, te eddig mindenben helyesen cselekedtél. Tégy most is úgy, amint jólesik.

- Siess! - lihegte a mahratta. - A vonat minden pillanatban megállhat!

- Orvoslás a halál árnyéka ellen - szólt Kim, mialatt a jat lisztjét összekeverte a faszén- és dohányhamuval egy vörös cserépedényben. Az ember lehúzta turbánját és megrázta hosszú, fekete haját.

- Sárga saddhu lesz belőled! Gyorsan vedd le az inged és hajtsd a hajad a szemedre, amíg a hamut szétkenem rajtad. Most egy kasztjelet a homlokodra...

Kebléből kivette a festéktartót, abból a kármin lakkot.

- Te még csak kezdő vagy? - kérdezte E.23., a szó szoros értelmében reszketve életéért, mialatt kibújt ruháiból és mindössze a lágyéka köré csavart kendővel takarva állott Kim előtt. Kim pedig egy nemes kasztjelet mázolt hamuval bekent homlokára.

- Csak két napja, hogy beléptem a Játékba, testvér - felelte Kim. - Kenj több hamut a melledre. A lábadat is be kell kötnünk. A hamu meggyógyítja a sebet. Mázold be újra!

- Az istenek jók hozzánk! Add ezt ide!

Egy ópiummal teli cintégely volt, mely a jat batyujából került elő. E.23. egy fél marékkal lenyelt belőle.

- Ez jó éhség, félelem és fázás ellen. És a szemet is kivörösíti - magyarázta. - Most már lesz elég bátorságom végigjátszani a Játékot. Mi legyen a régi ruháimmal?

Kim összegöngyölte őket és köpenye alá gyömöszölte. Sárga festékkel bekente a lábát és mellét, jó vastagon, a sárgagyökér-, liszt és hamurétegre.

- A vér, ami a ruhákon van, elég ahhoz, hogy az akasztófára juttasson, testvér - szólt a saddhu.

- Meglehet, de azért ne dobd ki az ablakon!... Kész! - Kim hangja reszketett a Játék fölött való elragadtatás gyönyörűségétől. - Fordulj felém és idenézz, jat!

- Az istenek legyenek velünk! - kiáltott az ember, ki úgy bukkant elő kendője alól, mint bivaly a nádasból.

- De hova lett a mahratta? Mit csináltál?

A félős és reszkető kalmár helyett egy majdnem mezítelen, hamuval kent, okkerrel mázolt, poroshajú saddhu támaszkodott a szögletnek, duzzadt szemeiben (az ópium gyorsan hat, ha üres gyomorra szedik) kihívás és állati bujaság fénylett; lábait keresztben maga alá szedte; nyakában Kim barna olvasója, vállán egy elnyűtt, virágokkal festett gyapotvászon. E.23. hivatásánál fogva sem volt rossz színész. A gyermek hűledező apja karjaiba temette arcát.

- Tekints föl, hercegecském. Varázslókkal utazunk, de téged nem bántanak. Jaj, ne sírj... Mire jó egy gyermeket ma meggyógyítani és másnap halálra rémíteni?

- A gyermek szerencsés lesz egész életében. Nagy gyógyulás szemtanúja volt.

- Ha azonban bárkinek is elmondod, amit most láttál, akkor métely fogja elpusztítani a bivalyaidat, tűz fogja fölégetni a házadat, patkányok rohanják meg a magtárodát és az istenek átka lesz a földjeiden!

Ez egy régi átokformula része volt, amit Kim még gyermekkorában hallott egy fakírtól, a taksali kapunál. Hatásosságából azonban semmit sem veszített azzal, hogy Kim elismételte.

- Hallgass, szent férfiú! Kegyelemez és hallgass! Ne átkozd el egész házamat! - kiáltotta a jat.

- Én nem láttam semmit! Nem hallottam semmit! A fejőstehened leszek!

- Mivel abban a kegyelemben részesültél, hogy egy csipetnyi liszttel, egy kis ópiummal és más apróságokkal segítettél nekem, így az istenek áldása lesz jutalmad - mondta, és az ember végtelen megkönnyebbülésére megáldotta, úgy, ahogy Lurgan sahíbtól tanulta.

A láma ezt még jobban megbámulta, mint az áttöltöztetést.

- Csillagok Barátja - szólt végre -, nagy tudományt szereztél. Vigyázz, nehogy elkapasson.

E.23. tátott szájjal engedte át magát az ópium hatásának, ami a kimerült ázsiainak étel, dohány és orvosság egyszerre.

Így érkeztek meg lámpagyújtáskor néma félelemmel és rettegéssel Delhibe.

TIZENKETTEDIK FEJEZET

- Visszanyertem bátorságomat - szólt E.23. a pályaudvari sürgés-forgás védelme alatt. - Az éhség és félelem elkábítják az embert. Erre a menekülésre előbb is gondolhattam volna. Na, jönnek már, hogy elkapjanak. Megmentetted az életemet...

Egy csapat pandzsábi rendőr, egy izzadó, fiatal angol vezetése alatt utat tört a kocsik körül tolongó tömegben. Mögöttük, észrevétlenül, mint a macska, egy kicsi kövér ember lépdelt.

- Nézd, a fiatal sahib egy papírt néz. A személyleírásom van a kezében. Kocsiról kocsira mennek...

Mikor a menet a szakaszukhoz érkezett, E.23. rángatózó csuklóval morzsolni kezdte az olvasóját. Kim gúnyolódott rajta, amiért annyira beópiumozott, hogy még a csípővasát is elvesztette, ami a saddhu megkülönböztető jelvénye. A gondolataiba mélyen elmerült láma maga elé bámult; a paraszt lopva tekingetett körül és a holmiját szedte össze.

- Nincs itt más, csak egy csomó szenteskedő - szólt hangosan az angol és a tömeg nyugtalan fecsegése közben odébb ment.

- Most már csak azt kellene kitalálni - súgta E.23. -, hogyan küldjünk táviratot a helyre vonatkozóan, ahová a levelet rejtettem. Ilyen ruhában nem mehetek a postára.

- Hát nem elég, hogy megmentettem a nyakadat?

- Nem. A munkát be kell fejezni. A beteg gyöngyök orvosa azt sohasem mondta neked? Nézd, jön egy másik sahib.

Ez egy nyurga, sápadt, kerületi rendőrfelügyelő volt, övvel, sisakkal, sarkantyúval és miegyéb-bel felszerelve. Délcegen lépdelt, sötét bajuszát pödörgette.

- Micsoda bolondok ezek a rendőrsahibok - szólt Kim vidáman.

E.23. hunyorított.

- Jól mondtad - szólt hangját megváltoztatva. - Megyek vizet inni. Vigyázz a helyemre.

Ügyetlenül kibotladozott az ajtón, majdnem az angol karjaiba, aki nehézkes urdu nyelven leszidta.

- Tum nut? (részeg vagy?) Ne lökdösődj úgy barátom, mintha az egész állomás a tied volna.

E.23.-nak egyetlen arcizma sem rándult, s szitkok özönével felelt, Kim mulatott rajta. Az umballai dobosfű, meg az utcaseprő jutott eszébe, első iskolai élményeinek szörnyű idejéből.

- Menj vissza a kocsiba te futóbolond - szólt az angol vontatott hangon.

A saddhu alázatosan, lépésről lépésre vonult vissza, halk hangon átkozva közben a rendőrséget, majd valahogy rátért a Királynő Kövére, és az alája rejtett írásra, valamint egy egész sorozat istenre, kiknek egészen új neveket adott.

- Nem értem, mit beszélsz - szólt az angol kipirulva a haragtól -, biztos valami aljas szemtelenség lehet! Kifelé onnan!

E.23. mintha nem értette volna mit akar, elővette a jegyét. Az angol dühösen kirántotta a kezéből.

- Micsoda erőszakoskodás! - mormogta a jat a szögletben. - Ezért a kis tréfáért! - Tetszett neki a saddhu nyelvelése. - A varázsitalodnak ma rossz hatása van, szent férfiú.

A saddhu könyörögve és alázatosan követte a rendőrt. Az utazók, akik gyermekeikkel és csomagjaikkal bíbelődtek, nem is vették észre a dolgot. Kim a saddhu után osont, mert felvillant az agyában az, hogy ezt a mérges, ostoba sahibot már hallotta egyszer, mikor egy öreg hölgynek hangos gorombaságokat mondott az úton Umballa közelében, három évvel azelőtt.

- Most már rendben vagyunk - súgta a saddhu Kimnek, beszorulva a lármázó, kiabáló, kavargó tömegbe; a lába alatt egy perzsa agár, a hátán egy kalitka visító sólyom, egy radzspuri solymár őrizetében. - Elment, hogy megtáviratozza, hova rejtettem a levelet. Azt mondták, Peshawarban van. De tudhattam volna, hogy mint a krokodil, mindig más gázlónál lapul. Ő csak egy kellemetlenségtől mentett meg, de neked az életemet köszönhetem!

- Ő is közülünk való? - Kim átbújt egy mewari tevehajcsár zsíros karja alatt, és egyenesen egy sereg fecsegő szikh matrónának szaladt.

- Ő nem más, mint maga a főnökünk. Mindketten szerencsések vagyunk! Jelenteni fogom neki, mit tettél. Az ő védelme alatt már biztonságban vagyok.

Átfurakodott a tömegen, mely a kocsikat ostromolta és a távíróhivatal mellett lekuporodott egy padra.

- Menj vissza, mert elfoglalják a helyedet. Ne aggódj miattam, testvér. Te lehetővé tetted, hogy lélegzethez jussak. Strickland sahib pedig kihúzott a partra. Talán még találkozunk! Szerencsés utat!

Kim visszasietett a kocsijába. Örült, de izgatta, hogy a titkot nem tudja megfejtetni.

- Kezdő vagyok még a Játékban. Én nem tudtam volna így biztonságba jutni, mint a saddhu. Ő tudta, hogy a lámpa alatt van a legsötétebb. Sohasem gondoltam volna arra, hogy szitkozódás ürügye alatt híreket mondjak... És a sahib is milyen ügyes volt... Mindegy. Megmentettem egy ember életét... Hová lett a jat, szent atyám? - szólt Kim, mikor a megtelt szakaszban ismét elfoglalta helyét.

- Elfogta a félelem - felelt a láma a szelíd malícia némi árnyalatával. - Látta, ahogy a mahratta egy pillanat alatt saddhuvá lett... Ez megrémítette. Aztán azt is látta, hogy a saddhu egyenesen a rendőrség kezébe került, ami mind a te művészeted következménye volt. Kapta magát és fiástul elmenekült. Azt mondta, hogy te egy békés kalmárt vakmerő szájhőssé varázsoltál, ki a sahibokkal felesel. Hasonló sorstól félt. Hol a saddhu?

- A rendőrségen - felelt Kim. - Megmentettem a jat gyermekét.

A láma csöndesen szippantott.

- Jaj, tanítvány, lám téged is elfog a gyarlóság! Őt csak azért gyógyítottad meg, hogy érdemet szerez. De a mahrattát már büszkélkedő munkával varázsoltad el, figyeltelek. Hosszas oldalpillantásokkal igyekeztél egy öregembert és egy balga parasztot elkápráztatni. Ebből származik a baj és a gyanakvás...

A vonat kirobogott Delhiből az éjszakába.

- Igazad van - mormogta Kim. - Hibáztam...

- Ennél többet tettél, tanítványom. A világ ellen vétettél. Ez olyan, mint amikor egy követ a pocsolyába dobunk; senki sem tudhatja, meddig terjednek a következményei. A felkavart víz valóban gyűrűzni kezdett...

A simlai távíróhivatalba értesítés érkezett, hogy E.23. megérkezett Delhibe, valamint a levél rejtekhelyének megjelölése. Egy túlbuzgó rendőr ugyanekkor véletlenül elfogott a delhi állomáson egy erősen méltatlankodó, ajmiri gyapotkereskedőt, aki ellen az volt a vád, hogy egy messzi déli államban gyilkosságot követett el. A delhi állomáson Mr. Strickland előtt igyekezett kimagyarázkodni, mialatt E.23. mellékutakon Delhi szívébe lopakodott. Két óra múlva több távirat érkezett az egyik déli állam miniszteréhez, melyben azt jelentették, hogy a sebesült maharattának teljesen nyoma veszett. Mire a lassan haladó vonat megállt Saharumpoereban, a kő utolsó hullámai, a messze Rounban, egy mecset legalsó lépcsőjén törtek meg, megzavarva egy jámbor férfiút, imája közben.

A láma egy harmatos lugas közelében végezte ájtatos imáját, a szokásos formások kíséretében. Boldoggá tette a tiszta levegő, a napsugár és tanítványa jelenléte.

- Ezeknek hátat fordítunk - szólt, a fényes vágányon álló vonatra mutatva. - A zakatolás, bár nagyszerű dolog, de vizenyőssé teszi a csontjaimat.

- Gyerünk a kului asszony házába.

Kim vidáman lépdelt a batyuk terhe alatt. Korán reggel a saharumpoerei út tiszta és illatos.

- Mire való ez a nagy sietség? - szólt rá a láma. - Okos emberek nem rohangálnak, mint csirkék a napon. Már sok száz mérföldet gyalogoltunk, de eddig alig voltam veled egy pillanatig is egyedül. Hogy tudtál tanulni abban a tömegben? Hogyan elmélkedhetnék az Úton, amikor szakadatlan fecsegés zúg a fülemben?

- Csak nem szelídült meg az öregasszony nyelve a korával? - szólt Kim mosolyogva.

- Nem, sem pedig az amulettek utáni vágya... Emlékszem, amikor egyszer az Élet Kerekéről beszéltem neki - a láma a legutolsó rajzát keresgélte a keblében -, csak az ördögökre volt kíváncsi, akik a gyermekeket igyekeznek a hatalmukba keríteni. Ám most érdemet szerezhet azzal, hogy megvendégel bennünket. Most azonban kényelmesen fogunk ballagni és ügyelünk a dolgok menetére. A keresés vége biztos.

Így ballagtak könnyedén a széles, virágos gyümölcsöskertek között, Aminabad, Sahaigunge, Akrola és a kis Phulesa irányában. Északon a Sewalik hegylánc, mögöttük ismét a havasok. Miután a száraz ég alatt hosszan és mélyen aludtak, nagy sétát tettek az ébredező falun keresztül, ahol Kim a koldustálat szótlanul tartotta az emberek elé, tekintete azonban, a Törvény tilalma ellenére, az égen révedezett. Azután Kim a süppedő porban visszatért urához, kivel egy mangófa árnyékában, nyugodtan ettek-ittak. Dél tájban, egy kis beszélgetés és gyaloglás után aludtak egyet és újult erővel indultak útnak, mikor a levegő hűvösebb lett. Mire az éj rájuk köszöntött, megérkeztek abba a faluba, amit a síkságon már három órával korábban kiválasztottak.

Itt elmondták mondókájukat - ami Kimet illette, minden este mást -, aztán megvendégelték őket, akár a pap, akár a bíró; a vendégszerető Kelet szokása szerint.

Mikor az árnyék megrövidült és a láma jobban ránehezült Kim vállára, mindig kéznél volt az Élet Kereke, amit elő lehetett szedni, tisztára törölt kövön kiteríteni, és egy hosszú szalmaszállal körről körre elmagyarázni. Ezek az órák voltak az álmok álmái! Itt volt az Ég és a félistenek világa, a hegyek között küzdő lovasok; az állatokon elkövetett kínzások, a létrán föl- vagy leszálló lelkek, kiket tehát nem volt szabad háborgatni. Itt voltak a poklok, a tüzes és hideg és a meggyötört szellemek tanyái. Hadd tanulja meg a tanítvány, hogy milyen bajok származnak a falánkságból: a puffadt has és égő belek. A tanítvány lehajtott fejjel figyelt, de mikor az emberek zsibongó, haszontalan világához érkeztek, mely éppen a poklok fölött van, figyelme elterelődött, mert az út mentén maga az eleven Kerék forgott: emberek jöttek-

mentek, ettek, ittak, alkudoztak, házasodtak, civakodtak, minden az élettől lüktetett. A láma gyakran az élőképeket használta az oktatás szemléltetésére. Erősen Kim lelkére kötötte, hogy figyelje meg a testet ezer és ezernyi változatban, amit az emberek hol kívánatosnak, hol utálatosnak tartanak, pedig valójában egyik sem igaz, minden csak múlandó káprázat. Az ostoba szellem a disznó, a galamb és a kígyó rabszolgája; arékadió, egy pár új ökör, asszonyok, vagy királyok kegye után vágyakozik, ezért kénytelen követni a testet égen és poklon át - örökké újrakezdve ugyanazt az utat...

- Gyógyítsd meg őket, ha betegek - szólt a láma, mikor Kim dévaj kedve felülkerekedett. - Gyógyítsd meg őket, ha lázuk van, de semmi esetre se üzz velük varázslatot. Gondolj arra, milyen sorsra jutott a mahratta.

- Hát minden cselekvés rossz? - kérdezte Kim, mialatt elnyúlt a dooni út elágazásánál, és figyelte a kezén átszaladó hangyákat.

- A cselekvéstől tartózkodni helyes dolog, hacsak nem lehet érdemet szerezni vele.

- A Tudomány Házában arra tanítottak bennünket, hogy a cselekvéstől tartózkodni sahibhoz méltatlan dolog. Én pedig sahib vagyok.

- Egész Világ Barátja - szólt a láma egyenesen Kim szemébe nézve -, én öreg ember vagyok, nekem tetszik a látványosság, akár egy gyermeknek. Akik az Utat követik, azoknak nincsen sem fehér, sem fekete, sem India, sem Bhotiyal. Valamennyien csak lelkek vagyunk, akik a megváltást keressük. Mindegy, akármilyen tudományt tanultál is a sahiboktól, ha elérkeztünk a Folyóhoz, megszabadulsz minden csalódástól, az én oldalam mellett. Hej! A csontjaim úgy fájnak azért a Folyóért, ahogy a vonatban fájtak, de a lelkem a csontjaim fölött ül és vár. A Keresés vége biztos!

- Megfeleltél nekem. Kérdezhetek valamit?

A láma bólintott.

- Három évig ettem a kenyeredet... Szent atyám, honnan volt erre pénzed?

- Bhotiyalban sok van abból, amit gazdagságnak hívnak az emberek - felelt a láma nyugodtan.

- A magam helyén nekem is kijár a tisztelet káprázata. Amire szükségem van, azt kérem. A számadás nem tartozik rám, az a kolostorom dolga...

És mialatt ujjával a homokba rajzolgatott, hosszasan beszélt a fényes szertartásokról, miket a hógörgetegek ellen védett templomokban tartanak, a körmenetekről és az ördögtáncokról; tizenötezer látnyi magasan, a levegőben függő szent városokról, a kolostorok közötti intrikákról, a hangokról a hegyek között és arról a titokzatos délibábról, ami a fehér havon táncol. Még Lhassáról és a dalai lámáról is beszélt, akit látott és imádott.

Minden befejezett, hosszú nap gátként emelkedett Kim mögé, mely elválasztotta fajától és anyanyelvétől. Lassanként ismét hindu nyelven kezdett gondolkodni és álmodni, evésnél, ivásnál önkéntelenül követte a láma szertartásosságát. Az öregember szeme egyre a havasokat látta, képzelete mindinkább a kolostora felé fordult. Folyója legkevésbé sem bántotta. Néha-néha ugyan hosszasan elnézett egy-egy bokrot, vagy gallyat. Azt várta, úgymond, hogy a föld megnyílik és kibuggyan az áldás, de boldog volt, hogy a tanítványa a közelében volt és jól érezte magát az enyhe szélben, mely a síkság felől lengett. Ez nem Ceylon, sem Buddha Gaya, sem Bombay, sem pedig valami fűvel benőtt rom, amire két évvel ezelőtt bukkant. Ezekről a helyekről úgy beszélt, mint szerény tudós, alázatos Kereső, vagy mint egy higgadt és bölcs öregember, aki a tudást nagyszerű magyarázatokkal világítja meg. Apránként és összefüggéstelenül elbeszélte vándorlásait Indiában. Elbeszéléseit igaztörténetek tették elevenné. Kim, aki

eddig nem tudta, miért is szereti őt, már legalább ötven alapos okot tudott magában felsorolni. Így töltötték nagy boldogan az időt, és a Törvény parancsa szerint tartózkodtak a káromló szavaktól és mohó vágyaktól; nem ettek sokat, nem aludtak magas ágyon és nem viseltek cifra ruhát. A gyomruk megmondta hány óra, és a nap elhozta nekik táplálékukat, ahogyan mondani szokták. Aminabad, Sahaigunge, Akrola és a kis Phulesa falvakban valóságos urak voltak! Kim áldást osztogatott.

De a hír gyorsan jár Indiában, így nemsokára megjelent előttük egy fehérszakállú szolga, sovány száraz uria, kezében egy kosár gyümölccsel, egy ládikó szőlővel és ajándék narancssal és arra kérte őket, hogy tiszteljék meg jelenlétükkel asszonyát, aki nagyon bánkódik azon, hogy a láma olyan sokáig elkerülte házáat.

- Csak most emlékszem - szólt a láma, mintha valami egészen új dologról volna szó. - Erényes asszony, de rettentő nagy fecsegő.

Kim éppen egy tehénjászol szélén ült és a kovács gyermekeinek mesélt.

- Csak még egy fiút akar kérni a leánya számára, nem felejtettem el - szólt a láma. - Hadd szerezzen érdemet. Üzend meg, hogy jövünk.

Két nap alatt tizenegy mérföldet tettek meg a mezőségen keresztül, és mikor megérkeztek, elárasztották őket figyelmességgel, mert az öregasszony megőrizte a hagyományos vendég-szeretetet, és vejét is erre kényszerítette, aki az asszonynép papucsá alatt nyögött. Azzal vásárolta meg a békéjét, amit a pénzváltótól kölcsönzött. Az öregasszony kora nem gyön-gítette meg sem a nyelvét, sem az emlékezetét. Egy diszkrétan függönyzött ablakból, legalább egy tucat cseléd füle hallatára olyan kedvességeket mondott Kimnek, amikre európai fültanúk rémülten megbotránkoztak volna.

- Most is az a szemtelen koldusporonty vagy, aki a pihenőhelyen voltál - visította Kim felé. - Nem felejtettelek el. Mosakodjál és egyél. A vőmurem egy időre elment, így mi, szegény asszonyok némák vagyunk.

Ennek bizonyosságául szüntelenül korholta az egész háznépet, mialatt az ételt és italt behozták. Esténként pedig a füstillatos estéken, melyek bronzsínűre és türkizsínűre festették a mezőket - arra támadt kedve, hogy a palankinját füstös fáklyafénynél a piszkos első udvarra vitesse és itt fecsegett, nem túl szorosra húzott függönyök mögött.

- Ha a szent férfiú egyedül jött volna, másképpen fogadom, de ezzel a gézengúzzal az ember nem lehet eléggé óvatos.

- Hercegnő - szólt Kim, aki mint rendesen, a legcifrább megszólítást használta -, hát én tehetek róla, hogy nem más, mint egy sahib, egy rendőrsahib amikor az arcát meglátta...

- Csitt! Az a zarándokúton volt!

- ... a hercegnőt szíve repesztőjének és gyönyörúségek osztogatójának nevezte?

- No, hogy még erre is emlékszik! Igaz. Így mondta. Ez akkor volt, amikor még a szépségem virágában voltam. - Vigyorgott, mint az elégült papagáj a cukordarab fölött.

- Most pedig meséld el, merre járkáltál azóta, de csak azt, amit pironkodás nélkül meghall-gathatok. Hány lány és hány asszony csimpaszkodott már a szempilládba? Benáreszből származol? Ebben az évben is elmentem volna oda, de a lányomnak, azaz hogy nekünk csak két fiunk van! Bahh! Ez a hatása ennek az örökös síkságnak. A kului férfiak olyanok, mint az elefántok. De szeretnék a szent férfiútól, állj félre gézengúz! Valami varázsszert kérni püffe-

déses gyomorgörcs ellen, ami mangóéréskor a lányom legidősebb fiát szokta megtámadni. Két évvel ezelőtt hatásos varázsszert adott.

- Jaj, szent atyám! - szólt Kim, szörnyen mulatva a láma siralmas ábrázatán.

- Igaz; puffadás ellen adtam...

- Nem! fogra, fogra, fogra - kiabált közbe az asszony.

- Gyógyítsd meg őket, ha betegek, de semmi esetre se használj varázslatot - szólt Kim, gyönyörűséggel idézve a láma szavait. - Gondolj a mahratta sorsára.

- Ez két évvel ezelőtt történt. Kifárasztott a szüntelen zaklatással. - A láma sóhajtott, mintha igazságtalan bíró előtt állt volna. - Így történt meg és ezt jól jegyezd meg magadnak, tanítványom, hogy a léha asszonynépség még azokat is megtántoríthatják, akik az Úton akarnak járni. Míg a gyermek beteg volt, három napon át szüntelenül beszélt nekem.

- Ki máshoz beszélhettem volna? A gyermek anyja nem tudta, mitévő legyen, az apja pedig azt mondta, hogy imádkozzunk az istenekhez. Azzal szépen megfordult és horkolt tovább.

- Odaadtam neki a varázsszert. Mit tehettem volna?

- A cselekvéstől tartózkodni helyes dolog, kivéve, ha érdemet szerezhetünk vele...

- Jaj, tanítványom, ha te is elhagysz, akkor senkim sem lesz.

- A tejfogai mindenestre könnyen kibújtak - szólt az öregasszony... - Egyik pap olyan, mint a másik.

Kim rosszállóan köhögött. Noha fiatal volt, nem tetszett neki az asszony nyelveskedése.

A láma a beszélgetés védelme alatt kilopózkodott a sötétbe és a számára elkészített szobába ment.

- Lehet, hogy megharagítottad őt - szólt Kim.

- Nem! Fáradt, és én, mivel nagyanya vagyok, elfelejtettem. Soha másnak, mint nagyanyának nem kellene a gyermekek fölött őrködni. Az anyák csak arra valók, hogy megszüljék őket... Holnap, ha majd meglátja, hogy a lányom fia mennyire megnőtt, megírja a varázsszert. Akkor majd az új hakim orvosszereit is megítheti.

- Ki az új hakim, hercegnő?

- Olyan vándor, mint magad, egy okos bengali Dakkából, az orvosszerek mestere. Egy kis pirulával megszabadított a nyomástól, ami húsétel után bántott; olyan hatása volt, mint az eleven ördögnek. - Most mindenfelé utazik és nagyértékű szereket árul. Még angol nyelven nyomtatott papírosai is vannak, amik elmondják, hogy mit művelt beteghátú férfiakkal és gyöngé asszonyokkal. Négy napig volt itt, de mikor meghallotta, hogy jössz, azt hiszem elvonult valahova.

Mialatt lélegzetet vett a nagy szóáradat után, a régi szolga ezt mormogta:

- Ez a ház olyan, mint a csordaitató, minden kuruzsló és pap számára. A fiú ne egyen annyi mangót! De ki tud egy nagyanyával okosan beszélni? - Azután tiszteletteljes hangon folytatta:

- Sahib, a hakim étkezés utáni álmát alussza, a galambdúcok mögött van a szállása.

Kimben mocorogni kezdtek az ördögök. Egy Kalkuttában kitanult bengálival, egy dakkai, nyelves kotyvalékárussal versengeni és vitában legyőzni, pompás tréfának ígérkezett. Nem lenne illő, hogy a láma, vagy esetleg ő maga is, egy ilyen alak miatt háttérbe szoruljon. Ismerete azokat a furcsa, zagyva angol hirdetések a hazai lapok utolsó oldalán. St. Xavierben a fiúk

néha becsempésztek egyet-egyét, hogy a társaikkal mulassanak, mert a hálás paciensek történetei betegségükről és szerencsés gyógyulásukról mindig nagyon szórakoztatóak és tanulságosak voltak. Az uria, aki két élősdit egymásra akarta uszítani, már a galambdúc felé sompolygott.

- Igen - szólt Kim kimért gúnnyal -, üzleti tőkéjük egy kis festék és óriási nagy szemérmelenség, a zsákmányuk pedig letört királyok és megcsömörlött bengáliak.

Az öregasszony vigyorgott.

- Ne irigykedj. A varázsszerek többet érnek, mi? Én sohasem tagadtam. Láss hozzá, hogy a szent férfiú reggelre egy jó amulettet írjon nekem...

- Csak a tudatlan tagadja az amulettek értékét - szólalt meg váratlanul egy érdes hang a sötétben, miközben egy alak bukkant föl, majd lekuporodott az árnyékban.

- A patkány egy darab sárgagyökeret talált és azt mondta: fűszerkereskedést nyitok - idézte a mondást Kim.

Máris a csata hevében voltak. Hallották, amint az asszony főlegyenesedett, hogy jobban figyelhessen...

- Vannak olyan orvosszereim is, amik dühös és indulatos férfiak fejét gyógyítják. Sokan meghaltak már, mielőtt...

- Azt elhiszem! - szólt közbe Kim.

- ... mielőtt orvosszereim értékét megismerték. Betegeimnek nemcsak a tintát adom, ami az amulettre van írva, hanem hatásos szereket is, melyek a gyomorba szállnak és birokra kelnek a bajjal.

- De még mennyire!... - sóhajtott az öregasszony.

A hang ezután végtelen elbeszélésbe fogott mindenféle szerencsétlenségről, viszontagságról, melyek addig érték.

- Csak a sorsom az oka, mely mindent megghiúsít, hogy nem állok a kormány szolgálatában. Diplomámat a nagy kalkuttai iskolában szereztem, ahova talán egyszer ennek a háznak a fia is bekerül majd...

- Be bizony - szólalt meg az öregasszony. - Ha a szomszédunk kölykéből néhány év alatt F. A. (First Art. - egyetemi fokozat) lett, mi lehet az én unokáimból!

- Sohasem láttam még gyermeket - szólt -, aki olyan szerencsés órában született. Ha nincs a gyomorgörcs, mely sajnos akár kolerává is válhat és elviheti, akár a galambot, akkor sok-sok évig fog élni, és irigylésre méltó lesz.

- Hé! - szólt az öreg hölgy. - Gyermeket dicsérni veszedelmes! Nem is hallgatom tovább! Fel! Fel! Emeljétek fel a palankint. Körülnézek a ház körül! Döntse el a hakim és a fiatal pap egymás között, hogy mi a hatásosabb, a varázslat, vagy az orvosság. Ej! Hitvány népség! Hozzatok dohányt a vendégeknek!

A palankin elimbolygott, nyomában füstölgő fáklyák és egy sereg kutya. Húsz falu ismerte a sahibát - gyarlóságait, nyelvét és bőkezűségét. Ki is használták, az ősidők óta szokásos módon, azonban a háza táján a világ semmilyen kincséért sem loptak vagy raboltak volna. Mindamellet nagy húhót csinált a körülnézésből. A láрма jó messzire elhallatszott.

Kim megszelídült, ahogy kell is egy prófétának, mikor egy másikkal találkozik. A hakim, aki még mindig guggolt, barátságos arccal tolta oda neki a pipáját és Kim jókat szítt a pompás dohányból. A körülöttük ögyelgők komoly szakvitát vártak és talán ingyen orvosságot is.

- A tudatlanok előtt orvostudományról beszélgetni annyi, mint a pávát énekre tanítani - szólt a hakim.

- A túlzott udvariasság gyakran gorombaság - felelt Kim. (Ezeket a formáságokat - azért mondták el, hogy hatást keltsenek.)

- Hú! Kelés van a lábamon - kiáltott egy kukta. - Nézzétek meg!

- Takarodj! - szólt a hakim. - Ebben a házban szokás a tisztelt vendégeknek kellemetlenkedni? Úgy jöttök ide, mint a bivalycsorda.

- Ha a sahíba megtudná... - kezdte Kim.

- Aj! Gyerünk innen. Majd ha a fiatal sátán kigyógyul a kólikából, akkor talán mi, szegény emberek is szenvedhetünk...

- Az asszonyod etette a feleségedet, mikor börtönben ültél, mert beverted a pénzbeszedő fejét. Ki mer ellene szólni? - Az öreg szolga dühösen pödörgette fehér bajuszát az újhold világánál.

- Én vagyok felelős a ház becsületéért. Takarodjatok!

És maga előtt hajtotta a cselédnépet.

A hakim, majdnem csak lehelve a szavakat, így szólt:

- Hogy van, Mr. O'Hara? Nagyon örülök, hogy ismét láthatom...

Kim keze görcsösen markolta a pipaszárat. Mindenre fel volt készülve, csak arra nem, hogy ebben az eldugott fészekben Hurree Babura bukkan. Az is nagyon bántotta, hogy rászedhették és félrevezették.

- Ugye megmondtam Lucknowban: feltámadok és nem ismer meg. Mennyiben is fogadott, mi?

Kim nyugodtan rágott néhány kardamon-magot, de lélegzete meggyorsult.

- Miért jöttél ide, Babu?

- Ah! Ez itt a kérdés, amint Shakespeare mondta. Azért jöttem, hogy gratuláljak a nagyszerű teljesítményhez Delhiben. Mondhatom, valamennyien büszkék vagyunk magára! Igazán szép és ügyes volt. Közös barátunk nekem már régi barátom. Átkozottul veszedelmes helyeken járt. Most ismét el kell látogatnia néhány ilyen helyre. Ő mesélte nekem, én meg elmondtam Lurgan sahibnak, nagyon örül, hogy ilyen kitűnően levizsgázott.

Kim, először életében, megremegett a büszkeségtől. Hivatalos dicséretben részesült! Hízelgő dicséretben egy munkatárstól és méltánylásban a többiektől. Nincs a világon semmi, amit ezzel össze lehetne mérni! De aztán felkiáltott benne az ázsiai; Babuk nem utaznak ilyen messzire csak azért, hogy dicséreteket mondjanak valakinek.

- Mondd el a mondókádat, Babu - szólt parancsolóan.

- Ah, semmi az egész. Csak éppen Simlában voltam, mikor megjött a távirat, és tudatta, hogy közös barátunk mit rejtett el. Az öreg Creighton...

Figyelte, hogyan fogadja Kim ezt a merészséget.

- Az ezredes sahí - javította ki St. Xavier tanítványa.

- Persze! Éppen nem talált munkában, így nekem kellett Chitorba mennem, hogy azt a levelet elhozzam. Nem szeretem a Délvidéket, sokat kell vonaton ülni, viszont szép utazási pótlékot kapok... Hm!... Visszajövet találkoztam Delhiben közös barátunkkal. Most már nyugodt és azt mondja, hogy a saddhuöltözék jobban tetszik neki, mint bármi más. Hát ott hallottam, hogy milyen jól és gyorsan cselekedett, a pillanat szorongató hatása alatt. Mondtam is közös barátunknak, hogy még maga viszi el a legnagyobb dicsőséget. Azért jöttem, hogy ezt megmondjam.

- Umm!

A békák serényen kuruttyoltak az árokban, a hold leáldozóban volt. Egy boldog cseléd jött ki a házból, hogy mulasson az éjszakával és a dobot verje.

- Hogyan jutottál a nyomunkra? - kérdezte Kim.

- Ah! Az volt a legkönnyebb. Közös barátunktól tudtam, hogy Saharunporeba mennek. Így jöttem ide. A vörös lámák elég feltűnőek. Vettem egy gyógyszerészládát, és valóban jó orvos vagyok. Aztán tudakozódni kezdtem. Az egész köznép ismeri magukat, nagyon jól emlékeznek a láma látogatására. Tudom, hogy az öreg hölgyek nem tudják megállni medicina nélkül. Így hát, mivel doktor vagyok... Figyel rám egyáltalán? Szavamra Mr. O'Hara, a köznép ötven mérföldnyire innen is tud magáról meg a lámáról. Így hát itt vagyok. Nem bánja?

- Babu - szólt Kim a széles vigyorgó ábrázatba tekintve -, én sahib vagyok.

- Kedves, Mr. O'Hara...

- És remélem, hogy én is a Nagy Játékot játszom?...

- Maga jelenleg a beosztottam.

- Akkor hát miért úgy beszél, mint majom az ágon? Azért még senki sem jön Simlából idáig és változtatja el az öltözékét, hogy néhány kedves szót mondjon. Nem vagyok már gyerek. Beszéljen hindu nyelven, és térjünk a tárgyra: tíz szava közül több mint kilenc hazugság. Miért van itt? Beszéljen nyíltan.

- Ez az, ami olyan nehéz; európaiakkal okosan beszélni, Mr. O'Hara. Ezt magának már sokkal jobban kellene tudnia.

- Valóban - szólt Kim nevetve. - Ha a Játékról van szó, segíthetek. Hogy tehetnék valamit, ha úgy kerülgeti, mint macska a forró kását?

Hurree Babu a pipa után nyúlt és szívni kezdte, amíg csak úgy bugyborékol.

- Most hinduul fogok beszélni. Ne ijedjen meg, Mr. O'Hara - csak egy fehér mén családfájáról van szó...

- Megint? Hiszen azt már elintéztük.

- Ha majd mindenki meghalt, akkor a Nagy Játéknak is vége lesz. Előbb nem. Hallgass végig. Öt király három évvel ezelőtt rajtaütést készített elő, mikor Mahbub Ali rád bízta a fehér mén családfáját. A hír ismeretében azonban megrohanhatta őket a hadseregünk, mielőtt még felkészülhettek volna...

- Igen, nyolcezer ember, ágyúkkal. Emlékszem arra az éjszakára.

- De a háborút nem vették komolyan. Így szokta a kormány. A csapatokat visszavonták. Azt hitték, hogy az öt király belenyugodott a vereségbe, és egyébként sem olcsó ott fenn a magas hegysorosok között, katonákat etetni. Hilás és Bunár, ágyús rádzsák vállalkoztak arra, hogy megfelelő díjért, minden északról jövő ellenséggel szemben megvédik a szorosokat. Mind a

ketten félelmet és barátságot is színleltek. - A Babu vigyorogva szakította meg a beszédet és angolul folytatta. - Ezt persze nem hivatalosan mondom, hanem csak azért, hogy a politikai helyzetet is megvilágítsam, Mr. O'Hara. Hivatalosan tilos a felsőbbség ténykedését bírálnom. De folytatom: az ajánlat tetszett a kormánynak, mely azon volt, hogy a költségeket kímélje. Szerződést kötöttek hát, hogy havi ennyi meg ennyi rúpiáért Hilás és Bunár őrizni fogják a szorosokat, mihelyt a kormány visszavonta csapatait. Első találkozásunk idejében én még teát árultam Lehben, de azután hivatalnok lettem a hadsereg elszámolási hivatalánál. Miután a csapatok visszavonultak, engem hátrahagytak, hogy a kulikat fizessem, akik új utakat építettek a hegyekben. Ez az útépités a szerződés egyik pontja volt, amit a kormány Hilással és Bunárral kötött.

- Mondhatom, nyár elmúltával cudar hideg volt ott fönn - szólt Hurree Babu bizalmasan. - Minden éjjel attól félttem, hogy a Bunár emberei elmetszik a torkomat a nálam lévő pénzesládáért. A mellém rendelt bennszülött testőrség csak nevetett rajtam! Jupiterre! Borzasztóan félttem! De hát ez még csak hagyján. Sokszor megüzentem, hogy ez a két király az északiak zsoldjában áll, és ezt Mahbub Ali is megerősítette, aki még messzebb északon is járt. Semmit sem tettek. Csak a lábam fagyott el; egy ujjam odalett. Újra meg újra megüzentem, hogy az az út, amiért mi fizetünk idegeneknek, az ellenségnek készül.

- Kiknek?

- Az oroszoknak! A kulik nyíltan tréfálkoztak rajta. Aztán végre megidézték, hogy előszóval mondjam el, amit tudok. Mahbub is lejött északról. És lám! Az idén hóolvadás után - a Babu ismét megrázkódott - két idegen jött át a szorosokon, vadkecske-vadászat ürügyén. Fegyvert viselnek, mérőláncuk, szintmérőjük és iránytűjük is van.

- Aha! Kezd világosodni a dolog.

- Hilás és Bunár szívesen fogadták őket. Az idegenek nagy ígéreteket tesznek nekik, járnak a völgyeket és azt mondják: „Ide védőfalat lehetne építeni. Ez erősségnek alkalmas hely egy erőd számára. Ezen a helyen egy egész hadsereg ellen is meg lehetne védeni az utat.” Azokat az utakat, amikért havonta én fizettem a rúpiákat. A kormány tud a dologról, de nem tesz semmit. A másik három király, akiket nem fizettek meg a szorosok őrzéséért, futárok útján küldött értesítést Bunár és Hilás árulásáról. Nos! Miután megtörtént a baj, azaz a két idegen elhitette az öt királlyal, hogy napokon belül nagy hadsereg fogja végigsöpörni a szorosokat, akkor kapom a parancsot én, Hurree Babu, hogy menjek északra, és nézzem meg, mi járásban van a két idegen. Mondom Creighton sahibnak: - a mennyköbe, mondom, mi az ördögért nem bíz meg valakit, hogy mérgezze meg őket, elrettentő példaként. Creighton ezredes azonban a szemembe nevetett. Ez a maguk megveszekedett angol büszkesége! Azt hiszik, senkinek sincs bátorsága ellenük lázadni!

Kim lassan szívta a füstöt. Gyorsan végiggondolta a hallottakat.

- Ezek szerint útra kelsz, hogy kövesd az idegeneket.

- Nem. Eléjük megyek. Bejönnek Simlába, hogy leküldjék a trófeáikat kikészíteni Kalkuttába. Ezek ugyanis vadászok, bár a kormány különös kedvezményekben részesíti őket. Így követeli ezt az angol büszkeség!

- És miért kell úgy félni tőlük?

- Jupiterre, ezek nem feketék. Feketékkel természetesen mindenre képesek vagyok. Ezek oroszok, lelkiismeretlen emberek. Nem szeretnék tanú nélkül, szemtől-szembe kerülni velük.

- Megölnének?

- Mégha csak az történne! Vagyok annyira Herbert Spencer követője, hogy olyan csekélységgel, mint a halál bátran szembeszálljak, hiszen egyszer úgyis meg kell halni. De megverhetnek...

- Miért?

Hurree Babu bosszúsan csettintett az ujjával.

- Természetesen, mint valami lógós fogok a táborukhoz csatlakozni. Talán mint tolmács, vagy éhes gyengeelméjű, vagy más efféle. Aztán majd kilesem, amit lehet... Ez éppen olyan könnyű lesz, mint az öregasszony előtt a doktort játszani. Látja, Mr. O'Hara, az a baj, hogy ázsiai vagyok. Ez sok tekintetben komoly akadály. Aztán meg bengali is vagyok félénk természetű ember.

- A bengálit is, a nyulat is Isten teremtette. Van ezen mit szégyellni? - szólt Kim a közmondást idézve.

- Azt hiszem, ez természetes szükségszerűségből eredő fejlődési folyamat, de a tényen nem változtat. Borzasztó félénk vagyok. Egyszer, a lhassai úton, le akarták vágni a fejem... Leültem és zokogtam, Mr. O'Hara. Azt hittem, hogy kínai módra megkínoznak... Nem hiszem ugyan, hogy ez a két úriember megkínozna, de minden eshetőségre nézve biztosítani szeretném magamnak az európai segítséget. - Zavartan köhécselt. - Ez nem hivatalos ajánlat, amire nem felelhetné azt: Nem, Babu! Ha az ördöggel nincsen sürgős dolga, talán arrafelé terelhetné őt; talán én is segíthetek ebben. Szeretném, ha maga érintkezésben maradna velem, legalább amíg rátalálok a két fickóra. Nagyra értékelem magát, mióta Delhiben találkoztam a barátommal. Meg aztán, ha a dolgot véglegesen elintéztém, szeretném a nevét a hivatalos jelentésbe is befoglalni. Ebből még nagy haszna lehet... Tulajdonképpen ezért vagyok itt.

- Hm! Azt hiszem, a mese vége igaz, de hogy állunk az elejével?

- Az öt királlyal? Ó! az utolsó betűig igaz. Igazabb, mint gondolná - szólt Hurree komolyan. - Ugye jön? Innen egyenesen Doonba megyek. Csupa virágos, zöld rét van arrafelé. Onnan Mussooriebe megyek. Azután Rampuon át Kínába. Ez az egyetlen út, amelyen jöhetnek. Nem szeretek a hidegben várakozni, de várnunk kell. Velük akarok menni Simlába. Tudja, az egyik orosz francia származású, és én meglehetősen jól ismerem a franciákat. Vannak barátaim Chandernagoreban.

- Az öreg örülni fog, ha a hegyeit láthatja - szólt Kim elgondolkozva. - Tíz nap óta alig beszél másról. Ha együtt megyünk...

- Ó, ha a lámának úgy jobb, útközben nem szükséges ismernünk egymást. Én csak négy-öt mérfölddel leszek előrébb. Hurreenek nem sietős. Maguk a nyomomban lesznek. Böven van időnk. Persze ők majd terveznek, mérnek és rajzolnak. Én holnap indulok, maguk, ha úgy gondolják, holnapután. Helyes? Reggelig gondolkodhat rajta. Az ördögbe! Nemsokára virrad. - Nagyot ásított és búcsúszó nélkül a fekvőhelyére ment. Kim keveset aludt. Hindosztánon járt az esze.

- Okkal nevezik ezt Nagy Játéknak! Négy napig kukta voltam Quettában és kiszolgáltam az ember feleségét, akinek elloptam a könyvét. Ez is a Nagy Játék részlete volt! A mahratta délről jött, Isten tudja milyen messziről és a Nagy Játékot játszotta, mialatt az életéért remegett. Én most a messze északra megyek és szintén a Nagy Játékot játszom. - Ezt is a lámának köszönhetem, hogy részt vehetek benne. Mahbub Alinak és Creighton sahibnak is, de elsősorban neki. Igaza van: ez egy nagy és csodálatos világ, és én Kim vagyok. Egyedül a világ közepén. Látni akarom azokat az idegeneket a színtezőikkel és mérőláncaikkal...

- Mi lett a vége a múlt esti fecsegésnek? - szólt a láma, imáját bevégezvén.

- Egy kóbor gyógyszeráros vetődött ide, a sahibának egy lógósa. Ésszel és imádsággal semmivé tettem őt és bebizonyítottam, hogy a mi amulettjeink többet érnek az ő festett kotyvalékainál.

- Jaj! az amulettjeim... Az erényes asszony megint újakat akar?

- Igen.

- Akkor hát írni kell egyet, addig úgyse hagy békén! - Keresgélteni kezdett a tolltartóban.

- A síkságon - szólt Kim -, mindig sok az ember. Úgy tudom, hogy a hegyekben sokkal kevesebben vannak.

- Jaj! A hegyek, meg a hegyeken a hó. - A láma letépett egy négyzet alakú papírdarabot, ami egy amulettbe befér. - Mit tudsz te a hegyekről?

- Hát, hogy nagyon magasak! - Kim kitárta az ajtót és a Himalája hosszú, békés vonulataira tekintett, melyet aranyosra festett a reggeli napfény. - Kivéve azt, amikor sahibruha volt rajtam, még sohasem jártam ott.

A láma tűnődve szívta magába a friss reggel szagát.

- Ha északnak megyünk - Kim mintha a kelő naphoz beszélt volna -, elkerülnénk a nagy déli hőséget... Elkészült az amulett, szent atyám?

- Hét ostoba ördög nevét írtam rá. Egyik sem ér annyit sem, mint egy porszem a szemben. Ezek az ostoba asszonyok így cibálják le az embert az Útról!

Hurree Babu előbukkant a galambdúc mögül, és tüntető szertartásossággal megmosta a fogait. Hatalmas tömegével, hájas csípőjével, duzzadt nyakával és mély hangjával ártalmatlan ember benyomását keltette. Kim feltűnés nélkül intett neki, hogy minden rendben van. Amikor elkészült a reggeli öltözködéssel, Hurree Babu a lámához ment és udvarias bókokat mondott neki. Persze külön ettek. Aztán megjelent az öreg hölgy és rátért az unokája mangó kólikájára. A láma orvostudományi ismeretei persze igen csak hiányosak voltak. Elhitte, hogy egy fekete ló trágyája, kénnel keverve és kígyóbőrbe varrva kitűnő szer a kolera ellen, de a szimbolizmus jóval inkább érdekelte, mint a tudomány. Hurree Babu elragadó előzékenységgel hajolt meg ezek előtt a nézetek előtt, úgyhogy a láma udvarias orvosnak nevezte. Hurree Babu azt felelte, ő ugyan tapasztalatlan kontár a misztériumok dolgában, de annyit már tud - hála legyen az isteneknek -, hogy mikor áll mester előtt. Ő maga a sahiboktól tanult, a tudomány kalkuttai, fényes csarnokában. De ő mindig készséggel elismerte, hogy létezik egy minden földi tudomány fölött álló, magasabb tudomány is, az elmélyült elmélkedés magas tudománya. Kim irigykedve nézte. Az elhanyagolt, ömlengő, ideges Babu, akinek ő ismerte, eltűnt, s vele együtt eltűnt a tegnapi pökhendi gyógyszeráros is. Tapasztalt, balszerencsék által csiszolt, udvarias és figyelmes embert látott, aki a láma ajkáról leste a bölcsességet. Az öreg hölgy elárulta Kimnek, hogy az egészségből semmit sem ért. Ő olyan amuletteket szeretett, amiket sok tintával írtak, amit vízben le lehetett mosni, aztán lenyelni és azzal kész. Másképpen mi haszna az isteneknek? Szerette a férfiakat, az asszonyokat és beszélt is róluk; kisebb királyokról, akiket ismert, majd saját fiatalságáról és szépségéről; a leopárdok pusztításairól, a szenvedélyes ázsiai szerelemről, az igazságtalan adózásról, a túl magas bérekről, a temetési szertartásokról, a vejéről és még ezernyi más dologról. És Kim, akit éppúgy érdekelt a világi élet, mint azt az asszonyt, akinek ezt nemsokára majd itt kell hagynia, mohón hallgatott, mialatt a láma - filozófiai alapon - egymás után cáfolt meg minden orvosi elméletet, amivel Hurree előhozakodott.

Délben a Babu fölcsatolta rézzel pántolt gyógyszeresládáját, az egyik kezébe vette bőrcipőjét, a másikba kék-fehér napernyőjét, és nekiindult északnak a Doon felé, ahol, mint mondotta, a vidék kisebb fejedelmei már nagyon várták.

- Mi az esti hűvösben indulunk, tanítványom - szólt a láma. - Ez az orvos, aki nagyon jártas a gyógyszerekben és az udvariaskodásban, azt mondja, hogy ezeknek az alacsonyabb hegyeknek a lakói igen jámborak, adakoznak és nagy szükségük van a tanításra. Azt mondja a hakim, nemsokára hűvösebb vidékre, illatos fenyők közé érünk.

- A hegyek közé mentek? A kului úton? Ó, ti háromszor is boldogok! - sívított az öreg-asszony. - Ha a háztartás gondjai nem szorítanának, fognám a palankint... Én ismerem az Utat, minden gyalogösvényt ismerek. Jószívű emberekre fogtok találni, akik semmit sem tagadnak meg a tisztességes külsejüektől. Intézkedem, hogy el legyetek látva élelemmel. Útbaigazítson benneteket valamelyik cseléd? Nem?... Akkor legalább valami jó ennivalót készítek nektek!

- Micsoda asszony ez a sahíba! - szólt a fehérszakállú uria, mikor a konyha felől nagy zaj hallatszott. - Egész életében soha meg nem feledkezett egyetlen barátjáról, egyetlen ellenségéről sem. És a főztje! Ahh! - megdörzsölte horpadt gyomrát.

Volt itt kalács, cukros sütemény, hideg baromfi rizzsel és szilvával, annyi, hogy Kim akár egy ösvért is megrakhatott volna vele.

- Öreg vagyok már és hasznavehetetlen - szólt az asszony. - Senki sem szeret, senki sem tisztel, senki se tud úgy imádkozni, meg főzni, ahogy én! Jöjjetek el ismét, derék, jó emberek! Szent férfiú és tanítvány, gyertek ismét, amikor csak tudtok! A szoba mindig készen áll a fogadásotokra. Ejnye! Ne fordítsd föl a rizses zsákot... Áldd meg a házat, szent férfiú és bocsásd meg szolgálódnak ostobaságait...

Fátyla egyik csücskével megtörölte vörös öreg szemét és nagyokat csuklott.

- Asszonyi fecsegés - szólt végre a láma -, de hát ez az asszonyi gyarlóság. Egy amulettet adtam neki. Ő is a Keréken van és teljesen átengedi magát az élet káprázatának. Mindamellet, tanítványom, meg kell adni, erényes, barátságos, vendégszerető és helyén van a szíve. Ki mondhatja, hogy nem szerzett érdemet?

- Én nem, szent atyám - szólt Kim, vállára vetve a rengeteg élelmet. - Lelki szemeimmel megpróbálom olyannak elképzelni, mint aki teljesen mentes a Keréktől, akinek nincsen vágya, nem bűnös semmiben, valami ilyen apácafélének...

- És? - a láma majdnem hangosan nevetett.

- És nem sikerült...

- Nekem sem. De rá még sok-sok millió élet várakozik. Meglehet, hogy mindegyikben valamivel okosabb lesz.

- És ezen az úton majd elfelejti, hogyan kell sáfrányos ételeket főzni?

A láma nem válaszolt kérdésére.

- Egészen erősnek érzem magam - szólalt meg később. - Mikorra az alacsony hegyek közé érünk, még erősebb leszek. A hakimnak reggel igaza volt, amikor azt mondta, hogy egy lehelet a havasokról húsz évvel megfiatalítja az embert. Fölmegyek a hegyekbe, a magas hegyekbe, ahol hangos az olvadó hó vize és susogók a fák... A hakim azt mondta, bármikor visszatérhetünk a síkságra, mert ezeknek a kedves helyeknek úgyis csak a szélén járunk. A hakim csupa tudomány, éppen ezért nem büszke. Beszéltem vele, mikor te a sahibával beszél-tél, arról, hogy fáj a tarkóm. Azt mondta, hogy ennek a nagy meleg az oka, a hideg levegő

majd meggyógyítja. Mikor jobban utánagondoltam, elcsodálkoztam, hogy ez az egyszerű orvosság nem jutott eszembe.

- Megmondtad neki, hogy Kereső vagy? - szólt Kim kissé féltékenyen. Inkább ő tartsa a lámát szóval, mint a ravasz Babu.

- Hogyne! Elmondtam neki az álmomat, meg azt is, hogyan szereztem érdemet azáltal, hogy tudományra taníttattalak.

- Azt nem mondtad neki, hogy sahib vagyok?

- Minek? Sokszor mondtam neked, hogy mi két lélek vagyunk, akik keressük a menekvés útját. Azt mondta - és ebben igaza van -, hogy a Gyógyulás Folyója úgy, ahogy megálmodtam, a lábamnál fog kibuggyanni, ha erre szükség lesz. Valóban, miután megtaláltam az Utat, mely megszabadít a Keréktől, mi szükségem volna arra, hogy itt a gyarló földön keresgéljek, ahol minden csak káprázat? Esztelenség volna. Álmaim megismétlődtek, és itt vagy nekem te is, Világ Barátja. A horoszkópod megmondta, hogy egy Vörös Bika, zöld mezőben - nem felejtettem el - megbecsülésre fog emelni, így lett. Én voltam az eszköz. Te megtalálod a Folyómat, mert most te vagy az eszköz. A Keresés vége biztos...

A távoli hegyek felé fordította derült, boldog elefántcsont sárga arcát; árnyéka messze előtte járt a homokban.

TIZENHARMADIK FEJEZET

„Aki a hegyekbe megy, az anyjához megy” - mondja a hindu közmondás.

Átjutottak a Sewalik hegyláncon és a szubtropikus Doonon; maguk mögött hagyták Mussooriet és a keskeny utakon egyenesen északnak tartottak. Napról napra mélyebben hatoltak az egymás mellett szorongó hegyek közé és Kim napról napra láthatta hogyan erősödik a láma. A Doon fennsíkján még a fiú vállára támaszkodott és szívesen állt meg pihenni. Mikor Mussoorienál nekimentek a nagy emelkedőnek, úgy lendült előre, mint az öreg vadász a vadcsapáson. Mélyeket lélegzett a kristálytisztá levegőből és úgy ment, ahogy csak a hegylakó gyalogolhat. Kim, aki síkságon nevelkedett, lihegve csodálkozott.

- Ez az én hazám - szólt a láma. - Suchzenhez képest ez olyan sík, mint a rizsföld.

Lankadatlan, határozott lépésekkel kapaszkodott felfelé. Ugyanígy a nagy lejtőkön, mikor három óra alatt háromezer lábnyi távolságokat tettek meg lefelé. A nagy cédrus erdők tarka árnyékain át fáradhatatlanul haladtak előre, a páfránnal benőtt tölgy-, nyír-, fagyal-, rododendron- és fenyőerdőkön át, ki a kopár hegyoldalak napégette síkos fűvére, majd ismét vissza az erdők hűvösébe.

A láma a szürkületben vissza-visszatekintett a mögöttük elterülő roppant hegycsúcsokra és az út keskeny, halvány vonalára, amelyen jöttek, és új utakat jelölt ki a következő napra, vagy megállt egy magas hegyszoros torkolatánál, mely Spitire vagy Kulura nyílt, s vágyakozva nyújtotta ki kezét a látóhatáron emelkedő havasok felé, melyek virradatkor fölül vörösen, alul sötétkéken csillogtak, mikor az első napsugár végigcsókolta koronájukat. Egész napon át, mint a megolvadt ezüst, verték vissza a napsugarat, de estére ismét fölöltötték bíborköntösüket. Eleinte még csak enyhe szellőt küldtek az utazó felé, de néhány nappal később, mikor már kilenc-tízezer lábnyi magasságban jártak, a szellő csípőssé vált, és Kim szívesen megengedte, hogy egy hegy község lakói érdemet szerezzenek azzal, hogy darócköpenyt adnak neki. A láma kissé csodálkozott, hogy akadhat ember, akinek nincs ínyére a metsző, hideg szél.

- Ezek még csak alacsonyabb hegyek, tanítványom. Addig nincs hideg, amíg az igazi hegyek közé nem érünk.

- A levegő és a víz jó, és a nép elég jámbor, de az étel nagyon rossz - dörögött Kim. - Úgy sietünk, mintha bolondok, vagy angolok lennénk. Éjjel még fagy is...

- De csak annyira, hogy az öreg csontok annál jobban szeressék a napot. Nem szabad mindig csak puha ágyban és pazar táplálékban gyönyörködnünk!

- De legalább maradjunk az úton.

Kim, mint minden síkvidéki ember, szerette a simára taposott utat, amely alig hat láb szélességben kanyargott a hegyek között, de a láma, mint tibeti, nem tudta megállni, hogy a kiugró hegyrészek és kavicsos lejtőkön ne vágjon neki a rövidebb útnak. Ahogy sántikáló tanítványának magyarázta, a hegyek közt felnőtt ember előre megmondhatja merre vezet a hegyi út. Az alacsony felhők megtéveszthetik az idegent, aki a rövidebb utat keresi. Órákig tartó gyaloglás után, ami európai országokban komoly hegymászásnak számított volna, lihegve átjutottak a hegy gerincén, majd néhány földcsuszamláson, míg végül egy meredek, erdővel borított lejtőn át ismét kiérték az útra. Az út mentén feküdtek a hegyi nép falvai; vályogból, imitt-amott fából összetákolt kunyhók, melyek úgy lógtak a meredek hegyoldalakon, mint a fecskéfészkek, parányi sík helyen összezsúfolva, egy zugban a sziklák között, vagy a nyári

legelő kedvéért valami hegy hátán kuporogtak, melyet télen tíz láb magas hó borít. És a nép, a ványadt, szurtos, darócba öltözött nép mezítláb, eszkimószerű arccal kicsődült és imádta a jövevényeket. A síkság nyájasan és szelíden úgy bánt a lámával, mint szent emberrel bánnak szent emberek között. De a hegyek lakói úgy imádták, mint valamennyi ördög bizalmasát. Vallásuk (valami zavaros buddhizmus, természetimádással vegyítve) fantasztikus volt csakúgy, mint hazájuk, és szétszórt, mint a lépcsőzetesen sorakozó apró mezők. De a nagy kalapot, a csörgő olvasót és a becses kínai szöveget nagy szentségnek ismerték el, így az embert, aki a kalapot viselte, nagyon tisztelték.

- Láttunk, amikor lejöttél Eua keblén - szólt egyik este egy betah, aki sajttal, aludttejjel és kőkemény kenyérrel vendégelte meg őket. - Ritkán élünk ezzel, csak nyáron, ha eltévedt borjas tehenek vetődnek hozzánk. Azok között a sziklák között legcsöndesebb napokon is erős szél kerekedik, szinte leteríti az embert. Minek törődne ilyen nép Eua ördögeivel!

Kim, akinek minden porcikája fájt, szédült, ha a mélységekbe tekintett, a lába kisebesedett, amint kétségbeesetten kapaszkodott lábujjaival a kis repedéseken. Ilyenkor úgy örült a napi útnak, mint az a fiú St. Xavierben, aki megnyerte a negyedmérőföldes futóversenyt, és akit barátai megdicsérnek. A hegyek száraz levegője, amit lihegve lehelt be a kegyetlenül meredek hágók csúcsán, megerősítette tüdejét és a meredek rónaság új, kemény izmokat fejlesztett a lábán.

Gyakran elmélkedtek az Élet Kerekéről. Különösen attól az időtől kezdve, hogy (amint a láma mondta) megszabadultak látható csábításaitól.

Útjuk során néha szürke sast láttak, néha gyökerek után kutató medvét a távoli hegyoldalon, vagy hajnalban sárgaszemű leopárdot, amint kecskét falt föl; néha-néha fényestollú madarat, különben egyedül voltak a széllel és a zizegő fűvel. Az asszonyok a füstös kunyhókban miknek a tetőin jártak, mikor szálltak a hegyekről, piszkosak voltak, a férfiak pedig, akik ha nem a földet művelték, fát vágtak; alázatosak és hihetetlenül együgyűek. Hogy megfelelő társaságban is legyen részük (a sors akaratából) utolérték az udvarias dakkai orvost, aki az élelemért golyva elleni kenőccsel és tanáccsal fizetett a hegylakóknak, ami helyreállítja a békét a férj és feleség között. Mintha éppen úgy látszott, olyan jól ismerte volna ezeket a hegyeket, mint lakói nyelvét. A lámát útbaigazította Ladakh, illetve Tibet felé. Azt mondta, a rónaságra bármikor visszatérhetnek. A páciensekkel végezvén, a doktor pipára gyújtott, a láma tubákolt, Kim pedig a házak tetején legelésző parányi teheneket nézegette, vagy lelke, követve tekintetét, átrepült az egymás mögött sorakozó sötétkek mélységeken. Kim az erdőben külön is beszélgetett a doktorral, mikor az gyógyfüveket ment gyűjteni, és Kim mint kezdő orvos, követte őt.

- Látja, Mr. O'Hara, nem tudom mihez kezdek, ha vadászó barátainkra bukkanok. De ha maga nem téveszti szem elől a napernyőmet, ami kitűnő fix pont egy földmérőnek, akkor sokkal nyugodtabb leszek.

Kim végigtekintett a hegycsúcsok rengetegén.

- Ez nem az én hazám, hakim. Azt hiszem, könnyebben megtalálnék egyetlen tetűt a medve bundájában...

- Ó nekem éppen ez az erős oldalam... Nekem nem sietős... Nemrég Lehből voltak és azt mondták, hogy a Kara Korumról jöttek le. Csak attól félek, hogy Lehből orosz területre küldték vissza leveleiket és mindazt, ami kompromittáló. Szóval, Maga nem ismeri a hegyeket? - egy gallyal kezdett a földön kaparászni. - Ide nézzen! Sirnabarón, vagy Abbottabadon át kellett volna bejönniök. Ez a legközelebbi út. A folyó mentén, Bundzsín és Astoron át. De nyugaton rossz fát tettek a tűzre. Így tehát - balról jobbra egy barázdát húzott - kelet felé

mennek egészen Lehig (jaj! ott van ám cudar hideg), majd le az induson Han-léig (ismerem ezt az utat), ezután le Busharig és a Kínai völgyig. Ezt állapítottam meg kizárásos alapon. No meg azzal is, hogy kikérdeztem azokat az embereket, akiket gyógyítok. Barátaink régóta játszanak velünk, hogy megtévesszenek. Így aztán szélteben-hosszában jól ismerik őket. Meglátja, hogy valahol a Kínai völgyben csípem őket nyakon... Kérem, csak a napernyőmet tartsa szemmel.

Az ernyő úgy integetett a völgyeken és hegyoldalakon, mint valami szél mozgatta óriási harangvirág. Amikor elérkezett az ideje, a láma és Kim, akik iránytűvel mentek, beérték, mikor esténként kenőcsöt és orvosságot árulgatott.

- Ezen az úton jöttünk - szólt a láma és hanyagul visszamutatott a hegyekre, a napernyő pedig áradozott az elismeréstől.

Holdfénynél, havas szoroson mentek át, a hideg éjszakában. A láma, miközben szelíden korholta Kimet, térdig gázolt a hóban, mint a hosszú szőrű, hómezőkön nevelkedett baktriai tevék. Friss, puha hóból összeállt hófúvásokon gázoltak keresztül, vagy hóval porzott palasziklákon. Egy hóvihar elől tibeti juhászok táborában kerestek menedéket. Aztán még mindig hóval tarkázott füves hegyenyeregbe lyukadtak ki, majd az erdőn át ismét legelőre. Még ennyi gyaloglás ellenére sem akart Kedarnath és Badrinath közelebbnek látszani. Csak napok múlva, mikor Kim vagy tízezer láb magason állott, csak akkor látta, hogy a két nagyúr egyik szarva bár igen keveset, de megváltoztatta körvonalait.

Végre új világba érkeztek. Egy hosszú völgybe, ahol a magas hegynyergek a hegység törmelékeiből és morzsolódásából képződtek. Egész napi járassal alig jutottak tovább, mint a lidércálomban küszködő ember tehetetlen lába.

- Itt valóban az istenek laknak - szólt Kim, akit lenyűgözött a nagy csönd és a felhők döbbenetes vonulása -, ez nem embernek való hely!

- Régen, nagyon régen - szólt a láma mintegy önmagához -, megkérdezték az Úrtól, hogy a föld örökké él-e? Erre a Főnséges nem felelt... Mikor Ceylonban voltam, egy bölcs Kereső megerősítette ezt a Szentírással, amit tulajdonképpen páli nyelven írtak. Bizonyos, hogy amióta a szabadulás útját ismerjük, a kérdés értéktelen, de tekints magad körül és ismerd meg, mi a káprázat, tanítványom... Ezek igazi hegyek. Olyanok, mint az én hegyeim. Ezeknél különb hegyek nincsenek!

Fölöttük, még mindig roppant magasságban, az örök hó határáig tornyosult a föld, száz és száz mérföldnyi hosszúságban, nyugatról keleti irányba húzódva. Egyenesen, mintha vonalzóval húzták volna, vége szakadt az utolsó merész nyírfaerdőnek. E fölött kopár sziklamezőket borított a hó és még feljebb (a világ teremtése óta változatlanul) állt az örök hó birodalma. Itt-ott sötétebb vagy halványabb foltok látszottak ábrázatán, hol a vihar és a vándorló wulliewa táncolt. Alattuk az erdőség kékeszöld sávvá olvadt; az erdő alatt, a lépcsőzetes mezőség mentén egy falu terült el. Azt is tudták, hogy a falu mellett, noha a falut e pillanatban dühöngő vihar takarta el, vagy ezerötszáz láb magasságból ereszkedő lejtő szakadt a párás völgybe, a Sutluj forrásvidéke.

A láma, mint rendesen, mellékutakon vezette Kimet, messze a főúttól, melyen a „félénk” Hurree Babu három nappal ezelőtt olyan viharban vonult el, ami elől tíz angol közül kilenc joggal kitért volna. Hurree nem volt vadász; elsápadt, ha ravasz csattant, de mint maga mondta volna, sietni meglehetősen tudott és egy messzelátó segítségével tűvé tette az óriási völgyet. A sátrak fehér ponyvája messze látszik a zöld háttérben. Hurree Babu mindent látott, amit látni akart; a két kicsi pontot, melyek légvonalban vagy húsz, az út mentén pedig mintegy negyven mérföldnyire lehettek. Mihelyt világos volt a cél, munkához látott. A kövér, meztelen

lábak bámulatos utat tettek meg; ez volt az oka, hogy mialatt Kim és a láma Ziglaurban egy széljárta kunyhóban várták a vihar elmúltát, egy hájas, ronggyá ázott, de szüntelen mosolygó bengali, aki a legaljasabb szólásformákkal beszélte az angol nyelvet, megismerkedett két átázott és náthás idegennel. Sok képtelen terv megfordult az agyában, míg megérkezett a vihar kellős közepére, mely a tábor fölött éppen kettéhasított egy fenyőt, ami olyan erős hatást tett a két tucat teherhordó kulira, hogy megbokrosodva ledobták terhüket és berohantak az erdőbe. Egy hegyi rádza alattvalói voltak, aki, mint szokás, bérbeadta munkaerejüket a saját hasznára. Hogy személyes szenvedésük még tetőződjön, két idegen sahib puskával fenyegette őket. A legtöbben közülük már régóta ismerték a puskát és a sahibokat is. Hajtók és vadászok voltak az északi völgyekből. Merészen üldözték a medvét és a vadkecskét, de így még soha életükben nem bántak velük. Az erdő védőszárnyai alá vette a menekülőket és minden kiabálás és szitkozódás ellenére sem adta ki őket. Nem volt szükség arra, hogy a Babu hülyének tettesse magát, más módot eszelt ki, hogy biztosítsa magának a szíves fogadtatást. Kifacsarta nedves ruháit, fölhúzta patentbőr cipőjét, kinyitotta kék-fehér napernyőjét és délcegen, erősen dobogó szívvel lépdelve meghajolt előttük, a rampuri rádza öfelsége ügynökének adta ki magát.

- Uraim, miben lehetek szolgálatukra? - kérdezte előzékenyen.

Az urak el voltak ragadtatva. Az egyik nyilvánvalóan francia volt, a másik orosz, de beszéltek angolul, nem sokkal gyöngébben, mint a Babu. Nagyon megörültek váratlan jóakarójuknak. Az induláskor magukkal hozott szolgaszemélyzet Lehben megbetegedett. Siettek, mert nagyon szerettek volna a bőrökkel Simlába érni, még mielőtt beköpi azokat a moly. Valamennyi kormányközegnek szóló, általános ajánlólevelet hoztak magukkal, útközben nem találkoztak más vadásztársasággal. Csak maguknak vadásztak. Bő készletük volt. Szerettek volna tovább menni, mihelyt csak lehet. A Babu azonnal elcsípte a fák között guggoló egyik hegylakót és három percnyi beszélgetés után és egy kis ezüst hatására (de az állam szolgálatában nem lehet takarékoskodni), Hurree szíve vérzett a pazarlás miatt, a tizenegy kuli és a három lógós újra megjelent. A Babu közbenjárt az érdekükben is.

- Ezek csak egyszerű és nagyon tudatlan emberek - mondta engesztelően a dühös vadászoknak. - Örülnék, ha az uraságok szívesek volnának szemet hunyni balgaságuk fölött. Rövidesen eláll az eső, akkor indulhatunk. Önök vadászatnak ugyebár? Pompás multság!

Fürgén ugrott egyik sátortól a másikhoz, mintha mindent rendbe akart volna szedni... Az angol rendszerint nem bizalmasodik az ázsiaival, de nem koppantana a kezére egy szolgáltkész Babunak, ha véletlenül fölborított egy vörös viaszosvászonnal takart kiltát. Másrészt nem erőszakolna italt sem egy Babura, még ha olyan szolgáltkész lenne is, és nem kínálná meg ennivalóval. Az idegenek mindezt megtették és sok mindent kérdeztek, főképp asszonyokról, és a Babu vidáman és őszintén felelt. Borókapálinkához hasonló fehér folyadékot adtak neki, azután még néhányszor megkínálták, és a Babut csakhamar elhagyta komolysága, megoldódott a nyelve és nagyon illetlen szavakban fakadt ki a kormány ellen, mely egy fehér ember nevelését erőszakolta rá, de elmulasztotta egy fehér ember fizetését adni neki. Sokat fecsegett erőszakról és jogtalanságról, míg végül könnyek peregtek az arcán hazája nyomorúsága miatt. Azután bengali szerelmi dalokat énekelve eltámoltygott és egy nedves facsonkra roskadt. Az idegenek még sohasem találkoztak az angol uralomnak nálánál szerencsétlenebb áldozatával!

- Egyformák ezek mind - szólt az egyik vadász a másikhoz franciául.

- Ha a tulajdonképpeni Indiába érünk, majd meglátod. Szeretném a rádzsáját meglátogatni. Talán lehetne érte egy jó szót szólni. Lehet, hogy hallott már rólunk és ki akarja mutatni jóakarátát.

- Nincs időnk. Simlába kell sietnünk, ahogy csak lehet - felelte a társa. - Bár visszaküldtük volna jelentéseinket Hilás-ból vagy már Leh-ből.

- Az angol posta jobb és biztosabb. Ne feledd, minden kedvezményben részesülünk. Uram, Isten! Nekünk adnak kedvezményeket! Nem hihetetlen együgyűség?

- Ez büszkeség, mely megérdemli és meg is fogja kapni a büntetését.

- Mi az ördögért van Chandranagore olyan közel Kalkuttához - szólt magában Hurree Babu tátott szájjal horkolva az ázott mohán -, ha nem azért, hogy megértsem francia beszédüket? Gyorsan beszélnek! Sokkal jobb lett volna, ha elvághattam volna a torkukat...

Mikor ismét megjelent, fejfájásról panaszkodott. Bűnbánóan attól tartott, hogy részegségében esetleg indiszkrét volt. Nagyon szerette az angol kormányt, ami minden jólét forrása; ura Rampurban ugyanazon a véleményen volt. Az idegenek gúnyolódni kezdtek vele, korábbi szavait idézték, míg végre, sarokba szorítva, fanyar, képmutató vigyorgással a szegény Babu kénytelen volt megadni magát - és megmondani az igazat. (Mikor később elbeszélték a dolgot Lurgan sahibnak, ez hangosan siránkozott azon, hogy nem lehetett a buta, nemtörődöm kulik helyén, akik gyékényük alatt lesték az idő jobbrafordulását.) Valamennyi sahibnak, akit a kulik ismernek és akik minden évben szívesen visszatérnek a maguk választotta helyre, voltak szolgálói és szakácsai. Ezek a sahibok azonban kíséret nélkül utaztak. Tehát szegény sahibok voltak és tudatlanok, mert nincsen józan sahib, aki egy bengálinak a tanácsát megfogadná - gondolták a kulik. De a bengali, aki egyszer csak ott termelt, pénzt adott nekik és megpróbált a nyelvükön beszélni. Megszokták már, hogy saját fajtájuk bántalmazza őket; kelepécétől féltek és résen álltak, hogy kereket oldhassanak, mihelyt alkalom kínálkozik.

Az eső elállt, s a felfrissült levegőben, a föld kellemes illatú párájában a Babu levezte a menetet a lejtőn. Büszkén lépdelt a kulik előtt; az idegenek mögött pedig alázatosan. Gondolatai sokfelé jártak. De kellemes vezető volt, mindenkor készségesen mutatott rá királyi ura birtokainak szépségeire. Mindennel benépesítette a hegyeket, amit az idegenek löni akartak; tharra kecskével, csigaszarvú kecskével és medvével, ami csak kellett. Kifogástalan pontossággal értekezett botanikáról és etnológiáról, és rengeteg helyi mondát tudott.

- Eredeti fickó - szólt a magasabbik idegen.

- Kicsiben képviseli az átalakuló Indiát; a Kelet és Nyugat korcs keveredését - szólt az orosz. - A keletiekkel mi tudunk bánni.

- A saját hazáját elvesztette, és újat nem szerzett. De alaposan gyűlöli a hódítókat. Hallgass ide. A múlt éjjel bizalmasan megvallotta nekem...

A Babu feszülten fülelt, hogy megértse a gyorsbeszédű franciát és hogy szemmel tarthassa a kiltát, mely vörös viaszosvászonnal volt letakarva és tele volt iratokkal és térképekkel. Semmit sem akart ellopni. Csak meg akarta tudni, mi az, amit el kell lopni, és hogy alkalomadtán hogyan szökhetne meg vele. Hálát adott a hindosztáni isteneknek és Herbert Spencernek, hogy még maradt érték, amit érdemes ellopni.

Másnap az egyre meredekebben fölfelé ívelő úton egy fűvel benőtt szakadékra bukkantak. Itt történt, hogy napnyugta után az öreg lámával találkoztak. Keresztbe rakott lábbal ült egy titokzatos, kövekkel letakart rajz előtt, amit egy különös szépségű mosdatlan fiatalembernek, nyilván a tanítványának magyarázott.

- Hah! - szólt Hurree Babu, feltalálva magát, mint kandúr a csizmában. - Szent ember a környékről. Alighanem királyom egyik alattvalója.

- Mit csinál?

- Szent képet magyaráz, kézi rajz az egész.

A két idegen megállt a délutáni verőfényben, mely alacsonyan siklott végig az aranszínű pázsiton. A mogorva kulik örültek a pihenőnek, megálltak ők is és a földre csúsztották terhüket.

- Nézd - szólt a francia. - Olyan, mint egy születő vallás képe: az első tanító, az első tanítvány. Buddhista?

- Biztos valami eltorzult formából - felelt a másik. - A hegyekben nincsenek igazi Buddhisták. Nézd a ruháját, a mozdulatait... Milyen kihívó a szeme! Miért érzi az ember, ezt látva, hogy a mi népünk milyen fiatal még? - A beszélő dühösen rácsapott egy magas dudvára. - Sehol sem hagytunk még nyomokat magunk után. Sehol. Ez az, ami engem nyugtalanít.

Sötéten nézett a láma békés arcába és méltóságteljes, nyugodt alakjára.

- Légy türelemmel. Majd együtt hagyjuk a nyomunkat mi, meg a ti fiatal népetek. Rajzold le őket.

A Babu méltóságteljesen közeledett Kim felé, de tartása ellentétben volt alázatos beszédével és hunyorgásával.

- Szent férfiú, ezek sahibok. Az orvosságom meggyógyította az egyiknek a csúzá. Most Simlába megyek, hogy szemmel tartsam, amíg felgyógyul. Szeretnék látni a rajzodat...

- Beteget meggyógyítani mindig helyes dolog. Ez az Élet Kereke; - szólt a láma -, ugyanaz, amit Ziglaurban, a kunyhóban mutattam neked, amikor esett az eső.

- Szeretnék, ha elmagyaráznád nekik.

A láma szeme fölcsillant, új hallgatókra volt kilátás.

- A legnagyobb Utat megmagyarázni, helyénvaló dolog. Ismerik valamennyire Indiát, úgy mint a Képek Őrzője ismerte?

- Meglehet, ismerik kissé...

A láma, egyszerűen, mint a gyermek, ki új játékba merül, hátravetette fejét és hangos szóval elmondta az invokációt, amivel a teológia tudósai bevezetik a tanítást. Az idegenek hegymászó botjaikra támaszkodva hallgatták. Kim alázatosan leste a vörös napfényt arcukon és elmosódó, hosszú árnyékuk eltűnését. Nem angol lábszárvédő volt lábukon és külön volt az öv a derekukon. Eszébe jutott egy kép, melyet a St. Xavieri könyvtárban egy könyvben látott. Egy fiatal természettudós kalandjai Mexikóban, ez volt a könyv címe.

A sáros és néma kulik tiszteletteljes távolságban kuporogtak, a Babu, akinek vékony ruhaszárnya úgy lobogott a hideg szélben, mint valami jelzőzászló, a pártfogó boldog ábrázatával állott mellettük.

- Ezek azok az emberek - súgta a Babu a szertartás közben, mialatt a két európai a hajladozó fütengert követte tekintetével, amint a szél végigsöpört felette. - Minden írásuk a nagy kiltában van, a vörös takaróval. Könyvek, jelentések, térképek. Egy király levelét is láttam, amit vagy Hilás, vagy Bunár írt. Nagyon gondosan őrzik... Semmit sem küldtek még vissza, sem Hilásból, sem Lehből, ez biztos.

- Kik vannak velük?

- Csak a málhás kulik. Szolgáik nincsenek. Annyira vigyáznak, hogy az ételüket is maguk főzik.

- Én mit csináljak?

- Várj és figyelj. Csak azért mondtam, ha valami alkalom kínálkozna, tudjad, hol keresd a papírokat.

- Mahbub Alinál jobb kézben volnának, mint egy bengálinál - szólt Kim gúnyosan.

- Az ember másképpen is betalál a kedveséhez, mint ha ledönti a ház falát...

- Lám, itt a pokol, ahova a fősvények és a kapzsik kerülnek. Az egyik oldalon a mohóság, a másikon a türelmetlenség - magyarázta a láma. Egészen nekihevült a dolognak, és az egyik idegen lerajzolta a gyorsan tűnedező világosságban.

- Elég volt! - szólalt meg, nyers hirtelenséggel. - Nem értem mit fecseg, de akarom a képét. Jobb művész, mint én. Kérdezze meg, hogy eladja-e?

- Azt mondja: nem, uram - felelt a Babu.

A láma persze éppoly kevésbé adta volna oda a rajzot akármilyen útjába vetődő idegennek, ahogy egy püspök sem adná zálogba temploma szent edényeit. Egész Tibetet elárasztották a Kerek olcsó nyomataival, de a láma művész, és a maga hazájában gazdag rendfőnök volt.

- Talán három, négy, vagy tíz nap múlva, ha látom, hogy a sahib is Kereső és ha látom, hogy megértő ember, akkor talán magam fogok neki egy másikat rajzolni. De ezzel a novíciusokat tanítom be. Mondja meg neki, hakim.

- Pénzért akarja megvenni.

A láma lassan rázta fejét és összehajtotta a Kereket. Az orosz csak egy piszkos öregembert látott, aki egy darab piszkos papirossal kapzsiskodott. Kivett egy marék rúpiát és félig tréfásan kapott a rajz után, ami szétszakadt a láma erős fogása alatt. A rémület moraja futott végig a kulik során, akik jó buddhisták volna. A láma fölemelkedett, keze a nehéz vastolltartó után nyúlt, ami a pap fegyvere. A Babu vonaglott kínjában.

- Jaj! Uram! Uram! A szent férfiút nem szabad bántania!

- Tanítványom, meggyalázták a Szent Igét!

- Vigyázz!

De már késő volt. Mielőtt még Kim megakadályozhatta volna, az orosz a láma arcába sújtott. A következő pillanatban már hanyatt-homlok gurult le a lejtőn, Kim fojtogató markával a torkán. Az ütés minden szunnyadó ír ördögöt feltámasztott a fiú vérében, és ellenfele hirtelen zuhanása megtette a többit. A láma kábultan bukott térdre; a kulik oly gyorsan rohantak föl a hegyoldalon terhükkel, mint ahogy a síkvidéki szalad a rónán. Kifejezhetetlen szentségtörés tanúi voltak és menekülniök kellett, még mielőtt a hegyek istenei és ördögei bosszút nem állnak. A francia a láma felé szaladt és azzal a gondolattal nyúlt revolvere után, hogy túsul ejti, de az éles kövek zápora távol tartotta, mert a hegyvidékiek kitűnően tudnak célozni. Az egyik kuli magával vonszolta a lámát az eszeveszett menekülésben. Mindez olyan gyorsan történt, mint a hirtelen leszálló sötétség a hegyek között.

- Elvitték a csomagokat és a fegyvereket! - üvöltött a francia. Vaktában lövöldözve a félhomályban.

- Nem baj, uram! Nem baj! Ne lövöldözzön! Rögtön visszaszerzem. - És Hurree Babu leroht a lejtőn az örvendő és csodálkozó Kim karjaiba szaladva, ki éppen egy sziklához csapkodta ellenfele fejét.

- Menj vissza a kulikhoz - súgta a fülébe a Babu. - Náluk van a poggyász. A papírok a vörössel takart kiltában vannak. Nézd át mind. A papírokat vedd magadhoz, főleg a királyok levelét. Menj! Jön a másik.

Kim fölroht a hegyen. Mellette a sziklán revolvergolyó koppant. Kim hasra vetette magát.

- Ha lövöldöz - kiáltott Hurree -, lejönnek és valamennyiünket megölnék. Ezt a gentlemant megmentettem, uram. Ez nagyon veszedelmes játék!

- Istenemre! - Kim már alig tudott angolul gondolkozni. - Ez átkozottul veszedelmes helyzet! Azt hiszem, ez önvédelem. - A keblében Mahbub Ali ajándékát kereste és bizonytalanul húzta föl a ravaszt. Sohasem használta még, kivéve azt a néhány lövést, amit gyakorlásul a Bikaner sivatagban leadott.

- Ne lőjön uram! - A Babu mintha könnyezett volna. - Jöjjön le, és segítsen a barátját életre kelteni. Valamennyien farkasveremben vagyunk.

A lövések elhallgattak. Bukdácsoló léptek zaja hallatszott; Kim fölfelé sietett a sötétségben, veszettül káromkodva.

- Nem sebesítettek meg, tanítványom? - szólalt meg fölőtte a láma hangja.

- Nem. És téged?

Behatolt egy csomó alacsony fenyő közé.

- Sértetlen vagyok. Gyerünk; ezekkel az emberekkel Shamleghbe megyünk.

- De addig nem, míg igazságot nem tettünk - kiáltott egy hang. - Itt van a sahibok puskája! Mind a négy. Gyerünk le!

- Megütötte a szent embert, láttuk! Az állataink elhullanak, az asszonyaink nem fognak szülni! A hógörgeteg ránk szakad hazafelé menet. Nem elég, hogy minket bántottak!

A sűrű kis fenyves háborgó kulikkal népesült be. Halálra rémültek és mindenre képesek voltak. Az egyik megcsattantotta puskája závarját és lefelé indult.

- Várj csak, szent ember, nem lehetnek messze, várj, míg visszatérek.

- Én vagyok az, akit bántottak - szólt a láma végighúzva tenyerét homlokán.

- Éppen azért - hangzott a felelet.

- Ha én megbocsátok, a te kezed tiszta maradhat. Azonfelül érdemet szerzel, ha engedelmeskedsz.

- Várj, aztán valamennyien együtt megyünk Shamleghbe - makacskodott az ember.

A láma egy pillanatig habozott, éppen addig, míg a fegyvert meg lehet tölteni. Azután fölemelkedett és egyik ujját az ember vállára tette.

- Hallottátok, mit mondtam? Azt mondom, ne legyen emberölés. Én mondom, Such-zen apátja. Azt akarod, hogy mint patkány, vagy kígyó szülessél újra? Vagy mint féreg, a leg-aljasabb állat hasában? Azt akarod, hogy?...

Az ember térdre esett, mert a láma hangja úgy zengett, mint egy tibeti ördög-gong.

- Jaj, Jaj! - kiáltották az emberek. - Ne átkozz el bennünket! Ne átkozd el őt. Csak buzgalom volt, szent ember... Tedd már le azt a puskát, te bolond!

- Haragra harag! Rosszra rossz! Nem szabad ölni. Azok, akik megütöttek, a saját cselekedetük rabszolgái lesznek. A Kerék igazságos, hajszálnyit sem téved. Sokszor meg fognak születni, de mindig gyötrelmekre.

A feje lehanyatlott és Kim vállára nehezedett.

- Majdnem rosszat cselekedtem, tanítványom - súgta a fenyők alatt, halotti csöndben. - Elfogott a kísértés, hogy engedjem őket. Tibetben lassú halállal kellett volna bűnhődniök... Az arcomba sújtott...

Mély lélegzettel lassan leroskadt a földre és Kim hallotta szíve heves dobogását.

- Talán halálra sebeztek? - kérdezte az egyik ember, mialatt a többiek némán körülállták.

Kim halálos aggodalommal térdelt le a láma mellé.

- Nem! - kiáltotta izgatottan -, csak elgyengült. - Hirtelen eszébe jutott, hogy az idegenek teljes utazási felszerelése rendelkezésére áll. - Nyissátok ki a kiltákat! Talán a sahiboknak van orvosságuk.

- Ha van, akkor megismerem - kiáltott egy ao-chungi ember. - Nem azért voltam öt évig Yankling sahib vadásza, hogy az orvosságot ne ismerjem meg. Nézzétek!

Egy üveg olcsó whisky-t húzott elő a kebléből, amilyent utazóknak szoktak eladni Lehben. Ügyesen öntött néhány csöppet a láma fogai közé.

- Így tettem akkor is, amikor Yankling sahib az Astoron túl kifícamította a lábát. Én már belenéztem a kosarakba -, de Shamleghben majd igazságosan megosztozunk. Adj még egy kicsit neki. Kitűnő orvosság. Dörzsöld még a mellét! Talán ha várt volna, míg én a sahibokkal leszámolok, ez nem történik meg, lehet, hogy a sahibok már üldöznék minket... Akkor sem szabad a saját puskájukkal löni rájuk?

- Az egyik már megkapta jutalmát - szólt Kim a fogai között. - Lágyékon rúgtam, mielőtt legurultunk a lejtőn. Bár megöltem volna!

- Bátornak lenni nagyon jó, de nem akkor, ha az ember Rampurban lakik - szólt az egyik, kinek kunyhója a rádzsa rozzant palotájától néhány mérföldnyire állt. - Ha a sahibok között rossz hírünk lesz, többé senki nem fogad meg bennünket vadásznak...

- Ezek nem angol sahibok. Nem olyan vidám emberek, mint Fostum sahib, vagy Yankling sahib. Ezek idegenek. Nem tudnak angolul beszélni, mint a sahibok.

A láma köhögött, fölült és az olvasóját kereste.

- Nem szabad ölni - mormogta. - A Kerék igazságos. Rosszért rosszat...

- Nem, szent ember. Valamennyien itt vagyunk. - Az ao-chungi ember félénken simogatta a láma lábát. - Ha nem parancsolod, senkit sem ölünk meg. Pihenj még egy kicsit. Táborot ütünk és később, majd ha a hold felkel, elindulunk Shamleghbe.

- Hátul a nyakamban valami zsibbadást érzek, és hasogat a fejem... Hadd fektessem az öledbe tanítványom. Arra kell gondolnunk, hogy mindennek van oka...

- Adjatok takarót nekik. Tüzet nem merünk gyújtani, nehogy a sahibok meglássák.

Leültek kissé távolabb a lámától, és vízipipára gyújtottak, melynek egy régi pálinkás üveg volt a tartója. Az izzó parázs, amint a pipa kézről-kézre járt, megvilágította a pislogó szemeket, a kiálló kínai pofacsontokat és a vállukra vetett daróc redőibe vesző, vastag nyakakat. Úgy festettek, mint a bűvös barlangból való koboldok, hegyi manók gyülekezete.

Körülöttük lassanként elhalt a folydogáló hővíz zaja, beállt az éjjeli fagy.

- Ha a hold fölkel, Shamleghbe megyünk. Ott testvériesen elosztjuk a zsákmányt magunk között. Én megelégszem ezzel az új puskával és a hozzávaló valamennyi tölténnyel.

- Hát csak a te házad táján veszedelmesek a medvék? - szólt egyik társa, szörcsögve szíva a pipát.

- A sátrak vászna az asszonyaidé lehet, meg a főzőedények egy része is. Shamleghben mindent elosztunk, mielőtt megvirrad. Azután ki-ki megy a maga útjára és elfeledi, hogy valaha is ezeknek a sahiboknak a szolgálatában állt. Hiába mondanák, hogy elloptuk a holmijukat.

- Nekem jó, de mit szól a rádzsánk?

- Ugyan ki mondaná meg neki. Ezek a sahibok, akik nem tudnak a nyelvén beszélni, vagy a Babu? Semmit sem tudnak ránk bizonyítani.

- Ki van Shamleghben ezen a nyáron?

Shamlegh csak legelőhely, tán ha négy kunyhóból állott.

- A shamleghi asszony. Az nem szereti a sahibokat. A többieknek majd apró ajándékokat adunk. Van itt elég bőven.

Megveregette a legközelebbi kosár oldalát.

- De...

- Mondtam, hogy ezek nem igazi sahibok. Valamennyi elejtett állatfejet és szarvat a lehi bazárban vették. Ismerem a jelzést. Tavaly márciusban megmutattam nektek.

- Ez igaz, vásárolt bőr és szarv valamennyi. Van olyan is, amibe már a moly is beleesett...

- Mi semmi rosszat nem teszünk olyan sahiboknak, akiket ismerünk. Ezek papverők. Megijesztettek bennünket, mi meg elmenekültünk. Ki tudja, hol vesztettük el csomagjaikat!

- Jó, legyen ahogy akarod! De a nagy kiltát nem én viszem.

- Miért, mi a baj azzal a kosárral?

- Semmi, csak az, hogy tele van írott szóval, könyvvel és papirossal, meg szerszámokkal, melyek mintha istentisztelethez valók lennének...

- A shamleghi szemétdomb majd elnyeli őket.

- Igaz! De mi történik, ha megsértjük ezzel a sahibok isteneit? Nem szeretek dobálózni az írásokkal. Ez nem egyszerű hegylakónak való zsákmány...

- Az öregember még mindig alszik? Megkérdezzük a tanítványát.

- Pszt! Itt van egy kosár, amiben...

- Tudom - szólt Kim óvatosan. A láma halkan, egyenletesen lélegzett és Kim Hurree utolsó szavaira gondolt. - Nem tökfilkók kezébe való.

- Mondtam, ugye mondtam! - kiáltott az ember, aki a kiltát vitte. - Gondolod, bajt hozhat ránk?

- Ha nekem adjátok, akkor nem. Én kiveszem a varázserőt belőle.

- A pap mindig kiveszi a maga részét - szólt az ao-chungi ember, a whisky hatása alatt.

- Bánom is én! Tegyetek vele, amit akartok - felelt Kim ír ravaszsággal. - Osszátok szét magatok között, és lássátok, mi lesz belőle...

- Ugyan, csak tréfáltam!

Még egy óra hosszat hányták-vetették ártatlan terveiket, mialatt Kim reszketett a hidegtől és a büszkeségtől. Keleti és ír lelkét csiklandozta a helyzet humora. Itt voltak a félelmetes Északi Hatalmak ügynökei, akik éppoly nagy urak a saját hazájukban, mint Mahbub Ali, vagy Creighton ezredes, és most teljesen tehetetlenek. Kinn fekszenek valahol mögötte az éjszakában, térképek, táplálék, sátrak és fegyverek nélkül. Hurree Babu viszont velük van... Az ő Nagy Játékuknak ezt az összeomlását nem Hurree ravaszsága, s nem Kim ügyessége okozta, hanem egyszerűen csak jött magától, és bekövetkezett, ahogy Mahbub „fakír barátait” elfogta a buzgó fiatal rendőr az umballai állomáson.

- Ott vannak most minden nélkül a hidegben. De dühösek lehetnek! Sajnálom Hurree Babut.

A bengali abban a pillanatban testileg szenvedett ugyan a hidegtől, de a lelke magasságban szárnyalt. Egy mérfölddel lejjebb, a fenyőerdő szélén, két félig megfagyott ember - az egyik időről időre rosszul lett -, hol egymást vádolták, hol Hurree Babura támadtak dühös szitkokkal, aki, úgy látszott, egészen odavolt a rémülettől. Tanácsát követelték, hogy mitévők legyenek. A Babu megmagyarázta, örülhetnek, hogy életben vannak; és hogy a kulik, ha nem az életükre lesnek valahol, akkor már túl vannak hegyen-völgyön; hogy a rádza, az ő ura, kilencven mérföldnyire van tőlük és nemcsak hogy nem kölcsönözne nekik pénzt és kíséretet, amivel Simlába utazhatnának, hanem még börtönbe is vetné őket, ha megtudná, hogy megütöttek egy papot. Erről a bűnről és következményeiről hosszasan értekezett, míg rá nem parancsoltak: beszéljen másról. Egyetlen reményük - mondta -, ha községről-községe bujkálva menekülnek, míg civilizált vidékre jutnak.

Tíz lépés a sötétben elegendő lett volna ahhoz, hogy a Babu végképp megszabaduljon tőlük, élelmet és hajlékot szerezzen a legközelebbi faluban, ahol a szapora beszédű doktorok ritka vendégek voltak. De inkább tűrte a hideget, éhséget, szidalmat és néha az ütleget is tiszteletre méltó új gazdái társaságában. Egy fatörzs mellé kuporodva keservesen prüszkölt.

- Meggondoltad - szólt indulatosan a francia -, milyen látványt nyújtunk majd a hegyekben, az őslakók között?

Hurree Babu már jó ideje nem is gondolt más egyébre, de a kérdés nem neki szólt.

- Nem gyalogolhatunk. Alig tudok járni - nyögte Kim áldozata.

- A szent ember talán megbocsátana...

- Különös gyönyörűséggel gondolok rá, hogy annak a fiatal boncnak a hasába küldöm a pisztolyom golyóit, ha legközelebb találkozunk - hangzott a keresztényietlen felelet.

- Revolver! Bosszú! Bonc! - Hurree még kisebbre zsugorodott.

A zivatar ismét kitört.

- Magának még most is csak ezen jár az esze?!

- Maga semmibe sem veszi a veszteségünket? A csomagjaink! - A Babu hallotta, mint a beszélő toporzékolt a fűben. - Minden elveszett, amit eddig szereztünk! A zsákmányunk! Nyolc hónapi munkánk! Tudja mit jelent ez? Maga tönkretett mindent!

A Babu sejtette, hogy Kim már sort kerített a kiltákra, melyekben nyolc hónapi, ügyes diplomáciai ravaszkodás eredménye feküdt. Már azon gondolkozott, hogy fogja előadni a hegyekben történt dolgokat. Azt akarta, hogy Hilás, Bunár és a négyszáz mérföldnyi hegyiút népe sose felejtse el ezt a történetet.

- Jupiterre, ha magam csináltam volna - gondolta Hurree -, akkor sem sikerülhetett volna jobban! Az egészet én rendeztem. Milyen gyors voltam! Szinte pontosan így gondoltam ki, amikor lerohantam a hegyoldalra! A láma bántalmazása a véletlen műve volt ugyan, de csak én tudtam előkészíteni. Hogy fogunk majd az ezredessel nevetni! Bár csak nálam volnának már a papirosaik!

De a térben egyszerre csak egy helyet lehet elfoglalni. Ez alapigazság!

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

Holdkeltével az óvatos kulik szedelőzködni kezdtek. A lámának, akit fölűdített az alvás és a szesz, nem volt többre szüksége, mint hogy Kim vállára támaszkodjon. Így haladtak csendben és gyors léptekkel. Már egy órája gyalogoltak a gyeppel borított palán, amikor egészen új vidékre érkeztek. Legyező formájú hatalmas legelő terült el lábaik előtt, mely a Chini völgybe vezetett. A völgy peremén, félholdnyi sík területen néhány rozszant fakunyhó állt, melyek mögött - a hegyvidéken minden kunyhó a szélre épül - kétezer lábnyi szakadék zuhant alá. Ez volt a shamleghi szemétgyűjtő, ahova ember még nem tette be a lábát.

Az emberek eddig nem osztozkodtak a zsákmányon, míg a lámát a falu legjobb szállásán el nem helyezték.

- Küldünk élelmet is - mondta az ao-chungi ember. - Hajnalra semmi sem lesz, ami akár így, akár úgy ellenünk szólna. Ide nézz!

Kimutatott az ablakon, mely a tátongó holdfényes ürre nézett és kidobott egy üres whiskys üveget.

- Hiába hallgatódzik az ember, hogy az esését meghallja. Ez a világ vége - szólt és sarkon fordult, elment.

A láma karjával az ablakdeszkára támaszkodott és kitekintett opálfényű szemeivel. Az előtte elterülő rettentő szakadéokban fehér hegycsúcsok vágyakozva ágaskodtak a holdvilág felé. A mélység többi része sötét volt, mint a csillagtalan ég.

- Ezek már az én hegyeim - szólt a láma. - Így kellene az embereknek élnie, magasan a világ fölött, távol a gyönyöröktől, nagyszerű dolgokról elmélkedve.

- Igen, ha van az embernek tanítványa, aki elkészíti számára az ételt, megveti az ágát és kikergeti a borjadzó teheneket... - A szoba egyik mélyedésében kormos mécses pislogott halványan, a hold ragyogó fényében. A kettős világításban Kim árnyéka úgy bolyongott, mint egy nyurga kísértet.

- Úgy érzem, mintha kötél feszülne a tarkómra és a fejem is úgy lüktet.

- Nem csoda. Erős ütés volt.

- Ha nem vagyok indulatos, semmi baj sem történik.

- Milyen baj? A sahibokat megmentetted a haláltól, pedig százszorosan megérdemelték volna.

- Nem jól tanultad meg a leckét, tanítványom.

A láma lepihent egy összehajtott takarón, mialatt Kim elvégezte esti teendőit.

- Az ütés csak árnyékre vetett árnyék volt. A rossz bennem is rosszat támasztott: haragot, gyűlölséget és megtorlás iránti hajlandóságot. Ezek kavargtak a véremben és fölkavarták a gyomromat, elkábították a fületem. - Kivette Kim kezéből a poharat és lassan szűröszölte a forró teát. - Ha nem lettem volna indulatos, az ütés csak testi bajt okozott volna, sebet vagy zúzódást, ami csak káprázat. De a lelkem nem volt emelkedett, mert megrohant a bűnös indulat, hogy öljön. Az, hogy ezzel a kívánsággal viaskodtam, jobban földűlta és szétmárgolta a lelkemet, mintha ezer ütést kaptam volna. Addig nem tudtam megnyugodni, míg el nem mondtam az áldásokat. De a rossz mag, amit abban a pillanatban elvettem, kicsírázik. A Kerék igazságos és hajszálnyi sem téved. Tanuld meg a leckét, tanítványom!

- Ez magas nekem - mondta Kim. - Még most is reszketek. Örülök, hogy megsebesítettem azt az embert.

- Éreztem, mikor a térdeden aludtam lenn az erdőn. Nyugtalanított álomban az az indulat, ami a lelkedből az enyémre áramlott át. Másrészt - elővette az olvasóját - érdekemet szereztem azzal, hogy megmentettem két életet. Azoknak az életét, akik bántalmaztak engem. Most meg kell látnom a dolgok okát. Lelkem hajója imbolyog.

- Aludj, hogy erőt gyűjthess. Az a legokosabb.

- Elmélkedni akarok; erre most nagyobb szükségem van, mint gondolnád.

És egészen virradatig, míg a holdvilág elhalványult a magas csúcsokon, s amíg a távoli hegyek fekete öve meg nem zöldült, a láma mereven bámult a falra. Időnként felsóhajtott. A zárt ajtón kívül, ahova a kiszorult tehenek jöttek, megszokott istállójukat keresve, Shamlegh és a kulik zajos lakomát csaptak a zsákmányból. Az ao-chungi ember volt a vezető. Miután fölnyitották a sahibok konzerveit és úgy találták, hogy azok jók, nem volt megállás. Az idegenek minden holmija végül Shamlegh szemétgyűjtőjébe került.

Mikor Kim a rossz álmokkal töltött éjszaka után kilopódzott, hogy a hűvös reggeli levegőn megmossa fogait, egy világosbőrű asszony, fején türkizzel kirakott hajékkal, félrevonta.

- A többiek elmentek. Ezt a kiltát itthagyták neked, amint megígérték. Én nem szeretem a sahibokat, de egy amulettet fogsz érte cserébe adni. Nem akarjuk, hogy Shamlegh, emiatt a baleset miatt rossz hírbe kerüljön. - Nem úgy nézett Kimre, mint a sunyi tekintetű hegyvidéki asszonyok.

- Hogyne adnék! De titokban kell maradnia.

Az asszony könnyedén felkapta a nehéz kiltát és bevitte a kunyhójukba.

- Menj és zárd be az ajtót. Senkit ne engedj közel, amíg nem végeztem! - mondta Kim.

- Jó, de aztán szeretnék veled beszélgetni.

Kim a padlóra borította a kiltá tartalmát - földmérő műszerek, könyvek, naplók, levelek, térképek és különös illatú bennszülött levelezés. Legalul, egy hímzett zacskóban, lepecsételt, aranyozott és rajzokkal díszített dokumentum: királyok küldenek ilyet egymásnak. Kimnek elakadt a lélegzete a gyönyörűségtől. A helyzetet egy sahib szempontjából mérlegelte.

- A könyvekre nincsen szükségem, különösen a logaritmustáblák, azt hiszem. - Félretette őket.

- A leveleket nem értem, de Creighton majd megérti, mind megtartom őket. A térképeket - sokkal jobban rajzolnak, mint én -, persze szintén. - A hímzett zacskót szimatolta. - Ez vagy Hilás vagy Bunár levele. Hurree Babu igazat mondott, istenemre! Pompás lelet. Bár tudná Hurree Babu... A többi kidobom az ablakon.

Egy pompás prizmás iránytűt és egy teodolit fényes tetejét nézegette. De hát egy sahib mégsem lothat, ráadásul később kellemetlen bizonyítékok lehetnének ellene. Minden írást, minden térképet kiválogatott és a bennszülött leveleket is. Három fémcsatos könyvet és öt elnyűtt zsebkönyvet félretett.

- A leveleket és a király levelét a kabátom belsejében, az övem alatt fogom hordani, a kézzel írott könyveket pedig az izákban. Nagyon súlyos lesz. Azt hiszem, más nem maradt. Ha volt, akkor a kulik már ledobták a szakadékba. Annál jobb. Most ti is mehettek utána...

Mindent visszarakott a kiltába, amitől szabadulni akart és az ablakpárkányra emelte. Ezer lábnyi mélységben alatta lustán gomolygó ködtömeg feküdt puhán, amit még meg sem érintett a reggeli nap. Amikor egy erős széláramlat széthajtotta a ködöt, látta, hogy a mélységben hatalmas fenyves áll. A fák olyanok voltak, mint valami mohaágy.

A kosár kiürült esés közben. A teodolit egy kiálló szirtre esett és apró darabokra törött, mint a kagyló; a könyvek, a tintatartó, festéktartók, iránytűk és vonalzók méhrajként tűntek el a semmiben.

- Ötszáz, ezer rúpiáért sem lehetne ezeket megvenni - gondolta sajnálkozva. - Nagy pocskolós volt, de remélem, hogy mindenük, amit elkészítettek, a birtokomban van. Hogy az ördögbe értessem Hurree Babut? Az én öregemberem beteg... A leveleket viaszosvászonba kell csomagolnom, különben eláznak. Csak ne lennék ennyire egyedül!

Kóborló életmódja olyan tapasztalttá tette a csomagolásban, mint valami vén vadászt. A könyveket gondosan iszákja fenekére rejtette.

Az asszony zörgetett az ajtón.

- Csináltál már amulettet? - kérdezte.

- Nincs szükség rá...

Kim egészen elfelejtette, hogy egy kis csevegést ígért. Az asszony tiszteletlenül nevetett zavarán.

- Neked nincsen. Mert te egyetlen pillantással is tudsz varázsolni. De gondolj ránk, szegény emberekre. Mi lesz velünk, ha te már elmentél? Az este sokkal részegebbek voltak valamennyien, semhogy az asszonyokra hallgattak volna. Te nem vagy részeg?

- Én pap vagyok - szólt Kim felocsúdva, miután az asszony minden volt, csak rút nem, így a legjobbnak azt látta, ha mint pap áll vele szemben.

- Figyelmeztettem őket, hogy a sahibok haragudni fognak, vizsgálatot indítanak és jelentést fognak tenni a rádzsának. A Babu is velük van. Az írkoknak hosszú a nyelvük.

- Csak ez nyugtalanít?

Kim fejében már készen állt a terv. Elégedetten mosolygott.

- Ez még nem minden - szólt az asszony kinyújtva izmos, barna kezét, amit ezüstbe foglalt türkiz ékesített.

- Azzal egy pillanat alatt végezhetek - folytatta gyorsan Kim. - A Babu ugyanaz a hakim, aki Ziglaurnál a hegyek között járt. Jól ismerem őt.

- Még eljárhat a szája a jutalom kedvéért. Sahibok nem tudnak különbséget tenni hegylakók között, de a Babuknak férfiakhoz és asszonyokhoz értő szemük van.

- Vigyél el hozzá egy rövid üzenetet!

- Nincs, amit meg ne tennék érted...

Kim nyugodtan fogadta a bókot, ahogy azt illik egy olyan országban, ahol az asszonyok udvarolnak a férfiaknak. Kitépett egy lapot a jegyzőkönyvéből és tintaceruzával nagy shikast betűkkel a következőket írta: „Minden nálam van, a térképek és a levelek, köztük a királyé is. Üzend meg, mit tegyek; Shamleghben várom. Az öregember beteg.”

- Ezt vidd el neki. Ez majd befogja a száját. Még nem mehetett messzire.

- Persze, hogy nem. Még az erdőn vannak, a hegynyergen. Gyermekeink utánuk mentek és meglesték őket.

Kim csodálkozást színlelt.

A juhlegelő széléről héjaszerű visitás hangzott föl.

- A férjem is ott van, fát gyűjteni...

Az asszony egy marék diót vett ki a kebléből, feltört egyet és majszolni kezdte. Kim úgy tett, mint aki se lát, se hall.

- Hát te nem tudod, mit jelent a dió, pap? - szólt hízelegve és felé nyújtotta a szétválasztott héjakat.

- Okos gondolat - szólt Kim és gyorsan beléjük zárta a papírszeletkét. - Van viaszod, amivel leragaszthatom?

Az asszony sóhajtott és Kim meglágyult.

- Fizetés csak végzett munka után jár. Vidd el ezt a Babunak és mondd meg neki, hogy a Varázslat Fia küldi neki!

- Ó! Igazán! Varázsló, aki olyan mint egy sahib!

- Nem! A Varázslat Fia! Kérdezd meg, van-e válasz!

- És ha erőszakoskodni fog! Félek...

Kim nevetett.

- Bizonyára nagyon fáradt és nagyon éhes. Aki a hegyekben jár, az hideg hálótárs. Hallod-e - Kim majdnem azt mondta, anyám, de aztán testvért mondott -, te józan és okos asszony vagy. Most már valamennyi faluba tudják, hogy mi történt a sahibokkal, mi?

- Tudják bizony. Éjfélkor már Ziglaurban járt a hír és holnapra már Kotgarban lesz. Az emberek félnek is, meg haragszanak is.

- Erre semmi szükség. Mondd meg nekik, hogy adjanak nekik enni és engedjék őket békében tovább menni. Azon kell lennünk, hogy szép csendesen kivezessük őket a völgyek közül. Lopni is más, ölni is más. A Babu majd megérti és utólag nem lesz panasz. Siess! Nekem a gazdámval kell törődnöm, ha fölébred.

- Legyen hát. Munka után - így mondtad? - következik a jutalom... Én vagyok Shamlegh asszonya, a rádzsától függök. Én csak egy asszony vagyok, de Shamlegh mindenestől a tied. Vedd el, vagy hagyd ott.

Határozott léptekkel indult a hegyeknek. Ezüst nyakláncai megcsörrentek széles mellén, mely ezeröttszáz láb magasságban fogadta a felkelő napsugár özönét. Kim a bennszülöttek nyelvén gondolkozott, mialatt a csomagok széleit leragasztotta viasszal.

- Hogy követhesse az ember az Utat, és hogy vehessen részt a Nagy Játékban, ha az asszony-nép örökösen zaklatja? Ott volt az a lány Akrolában; és a szakács felesége a galambdúc mögött, a többiekről nem is beszélve és most ez jön a nyakamra!

Elindult, hogy adományt gyűjtsön a faluban. Shamlegh nyári lakossága három családból állt, négy asszonyból és nyolc vagy kilenc férfiből. Mindegyik bőven el volt látva konzervvel és mindenféle itallal az ammóniákos kinintől a fehér rozspálinkáig. A múlt éjjeli zsákmányból is kivették részüket. Az európai sátrakat már régen szétvagdosták és alumíniumlábasok heverték szanaszét.

Mivel a láma jelenlétét tökéletes biztosítéknak tekintették minden esetleges következmény ellen, örömmel rakták Kim elé mindenükből a legjobbat. Még egy pohár sörrel is megkínálták, amit Ladakhból hoztak. Azután lefeküdtek melegedni a napra, a feneketlen mélységbe lógatva lábukat. Beszélgettek, nevetgéltek és pipáztak.

Kim beszélt nekik a betegségekről és - ami még fontosabb, marháik betegségéről; vagy a kirándulásaikról, mikor egészen Kotgarbig elmentek, ahol idegen misszionáriusok laknak, sőt még azon túl is a csodálatos Simláig, ahol az utca ezüsttel van kirakva. Később, komolyan, méltóságteljesen lassú léptekkel megjelent a láma is és csatlakozott a szakadék szélén fecsegőkhöz, akik azonnal helyet csináltak neki. A friss levegő felüdítette, kavicsokat dobált a semmibe.

Harminc mérföldnyire feküdt a legközelebbi hegylánc vonulata, helyenként apró foltokkal tarkítva, melyek mind nagy erdők voltak, jó napi járóföldre. A falu mögött a Shamlegh hegy dél felé minden kilátást elzárt. Mintha egy fecskefészekben ültek volna, a világ tetejének eresze alatt.

Néha a láma kinyújtotta kezét és halk hangon magyarázta, melyik út visz Spitibe és attól északra, a Parunglán át.

- Azon túl, ahol legsűrűbb a hegy, ott fekszik Deoh'en, a nagy kolostor. Csang-Han-Rascsen építette. Róla beszélik ezt a történetet. - Elmesélt egy fantasztikus történetet csupa boszorkányságról és csodáról, melytől Shamlegh lakóinak elállt még a lélegzete is. Kissé tovább nyugatra, a kului zöld hegyeket fürkészte és Kailungot kereste a gleccserek alatt. - Odáig mentem el valamikor, nagyon régen. Lehből jöttem a Baralachin keresztül.

- Szívem gyönyörúségei ezek a hegyek! Ott láttam meg a napvilágot; ott találtam megvilágosodást és ott kötöttem a derekamra az övet, amikor a Keresésre indultam. A hegyekből jöttem, a magas hegyekből, ahol erős a szél. Ó, a Kerék igazságos! - Megáldotta a nagy gleccsereket, a kopár sziklákat, a morénákat és az omló palahegyeket: a száraz fennsíkot és a rejtett, sós tavat, az őserdőt és a vízben gazdag völgyet, egyiket a másik után, ahogy a haldokló áldja meg házanépét. Kim bámulta lelkesedését.

- Igen, igen. Nincs több olyan hely, mint a mi hegyeink - szólt a shamleghi nép.

Aztán azon kezdtek el tűnődni, hogy a rettentő síkságon hogyan élnek az emberek. A marha akkorára nő - gondolták - mint az elefánt, úgyhogy nem is lehetne vele a hegyoldalt felszántani. Az egyik falu ott a másikat éri száz meg száz mérföldnyi hosszon; és az emberek csapatosan járnak lopni és amit meghagynak, azt az utolsó morzsáig elviszi a rendőrség.

Így múlt el a csendes délelőtt, aztán megjelent a meredek lejtőn Kim hírvivője. Éppoly kevésbé volt kimerült, mint amikor elindult.

Kim átvette az asszonytól a beviaszolt dióhéjat és a saját levele hátán a következőket olvasta: „Levelét vettem. Még nem tudok tőlük szabadulni; elvezetem őket Simlába. Remélem, hogy azután ismét találkozhatunk. Nagyon örültem levelének, mely előrelátásomnak köszönhető.”

- Azt mondja, szent ember, hogy majd elmenekül a bálványimádóktól és visszatér hozzánk. Várjunk rá Shamleghben egy ideig?

A láma hosszasan és szeretettel nézett a hegyekre és a fejét rázta.

- Lehetetlen, tanítványom. A csontjaimtól kezdve az egész testem azt kívánja, de nem szabad. Láttam a Dolgok Okát.

- De miért? A hegyek napról napra jobban visszaadták az erődöt. Nem emlékszel, milyen gyöngék és lankadtak voltunk amott lenn, a Doonon?

- Megerősödtem, hogy rosszat tegyek és feledjek. A hegyoldalakon hengegő és civakodó voltam. - Kim elnyomott egy mosolyt. - A Kerék igazságos és hajszálnyit sem téved. Mikor még javakorabeli férfi voltam, nagyon régen volt, Guru Ch'wanba zarándokoltam. Guru Ch'wanban a nyárfák között éltem, ahol a Szent Lovat őrzik. Akkor még nem kerestem az Igazságot, csak a tudományos fecsegést hallgattam. Megittam Guru Ch'wan sörét és megettem a kenyerét. Másnap valaki azt mondta: „Elindulunk le a völgyön Sangor Gutok ellen harcolni, hogy eldöntsük - (lásd, a kapzsiság és harag milyen elválaszthatatlanok!) -, melyik apát legyen az úr a völgyben és melyiké legyen a haszon az imádságos könyvekért, melyeket Sangor Gutokban nyomtatnak”. Velük mentem és egész nap harcoltunk.

- Hogyan, szent atyám?

- A vas tolltartónkkal, amint megmutathattam volna... Szóval a nyárfák alatt harcoltunk, az apátok és valamennyi szerzetes. Valaki egészen a csontig fölhasította a homlokomat. Nézd! - Visszatolta a kalapját és egy összezsugorodott, ezüstös sebhelyet mutatott. - A Kerék igazságos és tökéletes. Tegnap viszketett a forradás és ötven év elteltével eszembe jutott, hogyan kaptam és annak az arca is, aki megsebesített. A Kerék igazságos, a bálványimádó is éppen erre a forradásra ütött. Ekkor megrendült és elborult a lelkem és lelkem hajója hajótörést szenvedett a káprázatok tengerén. Csak mikor Shamleghbe érkeztem, akkor tudtam a dolgok okán gondolkozni és a Rossz gyökereit kifürkészni. Egész éjjel küzdöttem.

- De szent atyám, te ártatlan vagy az egészben!

Kimet nagyon elszomorította az öregember bánata.

- Hajnalban - folytatta a láma komolyabban, mialatt a szünetek közben olvasóját csörgette -, jött a megvilágosodás! Íme... öregember vagyok... a hegyek szültek, a hegyek tápláltak és mégsincs nyugodalmam közöttük... Három évig vándoroltam Indiában, de van-e erősebb az anyaföldnél? Ott lenn is mindig a hegyekért sóvárogtam. Azt mondtam - és ez igaz volt -, hogy a Keresés vége biztos. Így azután a kului asszony házánál ismét a hegyeknek vettem az utamat. Önmagamát ámitottam. A hakim nem volt hibás. Ő, aki a Vágyat követte, előre megmondta, hogy a hegyekben újra megerősödöm. Meg is erősödtem, hogy rosszat tegyek és hogy a Keresést elfelejtsem. Örültem az Életnek és az Élet gyönyöreinek. A magas hegyeken akartam kipróbálni testem erejét, ami bűn. Gúnyolódtam rajtad, amikor Jamnotri alatt kifogyott a lélegzeted és tréfát űztem veled, mikor nem mertél nekivágni a havas hegyoromnak.

- Miért baj ez? Én tényleg féltem. Igazad volt. Én nem vagyok hegylakó. Szerettelek megújult erődért.

A láma fájdalmasan lehajtotta fejét.

- Emlékszem, nem egyszer kerestem a te és a hakim elismerését csupán azzal, hogy erős a lábam. Egyik rossz a másikat követte, míg a mérték betelt. A Kerék igazságos! Három éven át India minden elképzelhető tiszteletben részesített. A Bölcsesség Forrásától a Csodaházban a kis fiúig, aki egy nagy ágyúnál játszott - a láma mosolygott -, a világ előkészítette az utamat... És miért?

- Mert szenvedtünk! Lázás vagy az ütéstől. Magam is beteg és izgatott vagyok még mindig!

- Nem! Azért, hogy ráhangolódhassak a Törvényre. De letértem a helyes útról. És elért a büntetés. A saját hegyeim között, a saját hazám határán, ott a hegyen, ahol megszállt a Gonosz vágy, ott ért az ütés. Ide! (megérintette homlokát). Mint amikor megverik a novíciust, ha rossz

helyre teszi a szent edényeket, úgy vertek meg engem, aki Such-zen apátja voltam. Nem is szavakkal, hanem ütéssel, tanítványom.

- A sahibok nem ismertek, szent atyám.

- Jól összeillettünk. Tudatlanság és a Vágy. Ebből lett a Harag. Az ütés jeladás volt. Nem vagyok jobb a gazdátlan ökörnél. Jeladás volt, hogy nem itt a helyem. Aki megfejtí a Cselekedetek Okát, az már a Szabadulás fele útján jár. Az ütés azt jelentette, hogy vissza kell térjek az Útra. A hegyek nem nekem valók. Ha a szabadulást választottam, akkor nem lehetek az esendő élet rabja.

- Bár sohase találkoztunk volna azzal a háromszor is átkozott orrossal!

- Még a mi Urunk se teheti meg, hogy a Kerék visszafelé forogjon. Az érdekemért, amiket szereztem, azonban más jelet is kaptam. - A keblébe nyúlt és kivette az Élet Kerekét. - Nézd! Miután elmélkedtem, ezt is fontolóra vettem. A bálványimádó még akkora darabot sem tépett le mint a körmöm!

- Látom.

- Tehát már csak ennyi élet van bennem. Egész életemben a Kereket szolgáltam. Most a Kerék szolgál engem. És ha nincsen az érdem, amit azzal szereztem, hogy vezettelek az Úton, még egy életet kellett volna leélnem, mielőtt megtalálom a Folyót. Érted ezt, tanítványom?

Kim a kegyetlenül megtépett rajzra bámult. Balról jobbra rossz út vonult, a szakadás - a Tizenegyedik háztól, ahol a vágy megszüli a gyermeket (ahogyan a tibetiek rajzolják) végig az ember- és állatvilágon, az Ötödik házig, az érzékek üres házáig. Nem tudott mit válaszolni.

- Mielőtt Urunk megvilágosodott - a láma áhítattal ismét összehajtott a papírt -, kísértésbe esett. Én is kísértésbe estem, de már vége: a Nyíl a síkságon esett le, nem a hegyekben. Mit keresünk itt?!

- Várjuk meg a hakimot?

- Én tudom, hogy a testem meddig él. Mit tehet itt egy hakim?

- Beteg és feldúlt vagy! Nem tudsz járni sem rendesen!

- Hogyan lehetnék beteg, mikor a Szabadulást látom?

Támolyogva lábra állt.

- Élelmet kell szerezni a faluból. Jaj, de fárasztó az út!

Kim érezte, hogy neki is pihenésre van szüksége.

- Így van rendjén. Együnk, azután menjünk. A Nyíl a síkságra esett... de én engedtem a Vágynak. Siess, tanítványom.

Kim a türkiz-hajékú asszonyhoz fordult. Az asszony barátságosan mosolygott.

- Úgy találtam a mezőn a Babut, mint az elbitangolt bivalyt. Nyöszörgött és prüszkölt a hidegben. Olyan éhes volt, hogy elfelejtette még méltóságát is és nyájas szavakat mondott nekem. A sahiboknak nincsen semmijük. - Az asszony az üres tenyerét mutatta. - Az egyik igen nagy bajban van a gyomrával. Az a te műved?

Kim csillogó szemmel bólintott.

- Először a bengálival beszéltem, azután egy közeli falu népével. A sahibok kapnak annyi élelmet, amennyire szükségük van. Az emberek nem fognak pénzt kérni tőlük. A zsákmányt már elosztották. A Babu hazudozik a sahiboknak. Miért nem hagyja ott őket?

- Nagylelkűségből.

- A bengálinak szíve akkora, mint az összeaszott dióbél. Mindegy... Ha már a dióról van szó... Munka után következik a jutalom. Tied a falu, ahogy mondtam...

- Elég baj az nekem! - kezdte Kim. - Most, hogy olyan vágyak támadtak szívemben, melyek...

- (Nem szükséges itt megismételni azokat a bókokat, amik ilyenkor szokásosak.) Aztán mélyen felsóhajtott. - De a gazdám egy víziót követve...

- Hah! Mi mást láthatnak az öreg szemek, mint a fele koldustálat?

- ... vissza akar térni a síkságra.

- Mondd meg neki, hogy maradjon.

Kim a fejét rázta.

- Én ismerem a szent embert és a haragját, ha ellenkeznek vele - felelte határozottan. - Átkai a hegyeket is megrendítik!

- Milyen kár, hogy az ütést nem tudták elhárítani róla! Hallottam, hogy te voltál az a tigrisszívű, aki a sahibot leütötte. Hadd aludjék az öreg még egy keveset. Maradj!

- Hegyi asszony - szólt Kim ridegen, ami azonban fiatál, ovális arcának körvonalait mégsem tudta megkeményíteni -, ezt te nem értheted.

- Az istenek legyenek jók hozzánk! Hát férfi és asszony mióta volt más, mint férfi és asszony?

- Igen, de a pap, az pap. A láma még ebben az órában indulni akar. Én a tanítványa vagyok és együtt megyünk. Élelemre van szükségünk az Útra. A láma bár valamennyi községben tisztelettel fogadott vendég, de - egy ártatlan fiú mosolyára fakadt - itt jó élelem van. Adj valamennyit.

- Mi lesz, ha nem adok? Ennek a falunak én vagyok az asszonya.

- Akkor megátkozlak. Egy kicsit. Nem nagyon, de eléggé ahhoz, hogy megemlegess.

Nem tudta megállni, hogy ne mosolyogjon.

- Így is megátkoztál már, a lesütött szemekkel és a magasra tartott álladdal. Átok? Bánom is én a férfiak szavát! - Az asszony összeszorította karjait a keblén. - Nem akarom, hogy haraggal távozz és rosszat gondolj rólam, aki trágyát hordok és füvet gyűjtök Shamleghben, de aki azért húsból és vérből való asszony vagyok.

- Semmit sem gondolok - szólt Kim. - Csak azt sajnálom, hogy el kell menjek. Fáradt vagyok és élelemre van szükségünk. Itt a zsák.

Az asszony haragosan kapta el.

- Bolond voltam! Milyen az asszonyod a síkságon? Szőke vagy fekete? Valamikor én is szőke voltam. Nevetsz? Hajdan, igen régen, ha el tudod hinni, egy sahib kegyes szemmel nézett rám. Hajdan, igen régen, európai ruhákban jártam, amott, a Missziós házában. - Az asszony Kotgare felé mutatott. - Hajdan, igen régen, Kerlis-ti-an (keresztény) voltam és angolul beszéltem - úgy, ahogyan a sahibok beszélnek... Az én sahibom azt mondta, visszatér és feleségül vesz. Elment. Amikor beteg volt, ápoltam. Sohasem tért vissza. Akkor megláttam, hogy a keresztények istene kicsoda és visszamentem a saját népemhez. Az arcod, a járásod, a

hangod a sahibomra emlékeztetett, ámbár te csak egy kóbor tanítvány vagy... Engem akarsz megátkozni? Te nem átkozhatsz és nem is áldhatsz meg engem. - Csípőre tette a kezét és keserűen nevetett. - Hazugság az istened, hazugság a tetted, hazugság a szavad! Egy isten nincs az egész világon. Én tudom... Egy pillanatig azt hittem, visszajött a sahibom. Ő volt az istenem. Igen, valaha zongorán játszottam Kotgarban, a Missziós házban. Most pedig alamizsnát adok a papoknak, akik pogányok! - Ezt az utolsó szót angolul mondta.

- Várok rád, tanítványom - szólt a láma az ajtófélfának támaszkodva.

Az asszony felpillantott magas alakjára.

- Nem tud még egy fél mérföldet sem gyalogolni. Hova akarja vinni öreg csontjait?

Kim, akit amúgyis aggasztott a láma legyengülése és a zsák várható súlya, kijött a sodrából.

- Mi közöd hozzá, baljóslatú asszony, hogy hova megy?

- Nekem semmi, de neked nagyon is sok, sahib arcú pap. A hátadon akarod vinni?

- A síkságra megyünk, és ebben senki sem akadályozhat meg. Addig küszködtem a lelkemben, míg minden erőm odalett. Az oktan test kimerült, pedig a síkságtól még messze vagyunk.

- Nézd! - szólt egyszerűen az asszony és félrevonta Kimet, hogy ez annál jobban láthassa a láma tehetetlenségét. - Engem akartál elátkozni? Adj inkább erőt neki! Csinálj varázslatot! Fordulj a te nagy istenedhez! Hiszen te pap vagy...

Sarkonfordult és otthagyta őket.

A láma roskadtan ült le, még mindig az ajtófélfába fogódzva. A gyöngeség a földre nyomta, de Kimre tapadó szeme eleven és könnyörgő volt.

- Nincs semmi baj - szólt Kim. - Csak a ritka levegő gyöngített le. Megyünk már. Ez a hegyi-betegség. Én is kissé rosszul érzem magam. A gyomrom...

Melléje térdelt és egyszerű szavakkal vigasztalta. Visszatért az asszony, büszkébben, mint valaha és így szólt:

- Hiábavalók az isteneid, mi? Próbáld ki az enyémeiket. Hiszen én vagyok Shamlegh asszonya!

- Rekedten kiáltott, mire az egyik tehénistállóból kijött a férje és még három ember egy összetakolt hordággal, amit betegek szállítására és udvariassági látogatásokkor használtak. - Ezekkel a barmokkal - nem tartotta érdemesnek, hogy rájuk tekintsen - addig rendelkezhetsz, ameddig szükséged lesz rájuk!

- De mi nem megyünk Simla felé! Nem akarunk a sahibok közelébe menni! - kiáltotta a férj.

- Nem fognak megszökni, mint amazok, és a csomagjaitokat sem lopják el. Fogjátok meg a rudat! - Az emberek gyorsan engedelmeskedtek. - Alacsonyabban tartsátok, és emeljétek be a szent embert. Én majd ügyelek a falura, meg az erényes asszonyaitokra, míg visszatértek.

- Mikorra térünk vissza?

- Kérdezzétek meg a papoktól. Engem ne zaklassatok. A zsákot tegyétek lábhoz. Jobb az egyensúly.

- Jaj, szent atyám, a te hegyeid könyörületesebbek, mint a síkság! - kiáltott Kim könnyebbülten, mikor a láma a hordágyhoz támolgott. - Hiszen ez valóságos királyi ágy! És ezt ki másnak köszönjük, mint...

- Egy baljóslatú asszonynak. Az áldásaidra éppoly kevésbé van szükségem, mint az átkaidra. Ezt én akartam, nem te. Emeljétek fel és vigyétek. Gyere ide! Van pénzed az útra?

A kunyhójába hívta Kimet és egy kopott angol pénzesláda fölé hajolt, amit a fekvőhelye alól vett elő.

- Semmire sincs szükségem - szólt Kim bosszankodva, ahelyett, hogy hálás lett volna. - Már amúgy is túlságosan elhalmozta kegyeiddel.

Az asszony különös mosollyal tekintett rá és a vállára tette a kezét.

- Legalább köszönd meg nekem. Rút képű vagyok és ráadásul hegyi asszony, de ahogyan ti szoktatok mondani, érdemet szereztem. Megmutassam, hogy a sahibok hogyan szoktak valamit megköszönni?

Az asszony kemény tekintete meglágyult.

- Én csak egy kóborló pap vagyok - szólt Kim viszonzásul, fölgyúlt szemmel. - Sem áldásomra, sem átkomra nincsen szükséged...

- Nem. Csak egy pillanatig várj még. Megmutassam neked, mit tettél volna, ha sahib lettél volna?

- Hát ha kitalálom - szólt Kim és átölelte az asszony karcsú derekát, megcsókolta az arcát és angolul hozzátette: - Nagyon köszönöm, kedvesem!

A csók jóformán ismeretlen az ázsiaiak között. Talán ez volt az oka, hogy az asszony rémült arccal és tágra nyílt szemmel húzódott el tőle.

- Legközelebb - folytatta Kim - ne légy oly bizonyos a pogány papod felől. Most istenhezódott mondom. - Európai módra kezét nyújtotta, amit az asszony gépiesen fogadott el. - Isten veled, kedvesem.

- Isten veled és... és...

Az asszonynak eszébe jutottak az angol szavak.

- Visszajössz még? Isten veled. Áldjon meg a te Istened!

Félórával később, mikor a nyikorgó hordággal fölfelé cammogtak a hegyi ösvényen, mely Shamleghből délkeletre visz, Kim parányi alakot látott a kunyhó ajtajában, amint egy fehér kendőt lobogtatott feléje...

- Ez az asszony több érdemet szerzett, mint az összes többi - szólt a láma. - A szabadulás Útjára indítani egy embert, az majdnem annyi, mintha maga találja meg ezt az utat.

- Hm! - szólt Kim elgondolkozva. - Meglehet, hogy én is szereztem érdemet... Legalábbis nem úgy kezelt, mint egy gyermeket. - Kim befűzte ruhája elejét, ahová az iratokat és a térképeket rejtette, az élelmiszerzsákot a láma lábához, a hordágy szélére dobta.

- Ők is érdemet szereznek - szólt a láma három mérföldnyi út után.

- Sőt ennél is többet; ezüstben kapják a fizetésüket - szólt Kim. A shamleghi asszony adta neki az ezüstöt és ő úgy okoskodott, méltányos, ha a férje ismét megkeresi.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

A Bushar völgyein felfelé sietett egy hajdan kövér és jóképű, most sovány és viharezett bengali. A Himalája messzelátó sasai félrekanyarodtak kék-fehér csíkos napernyője láttán. Nemrég két előkelő idegen elismerésében részesült, akiket nem csekély ügyességgel elvezetett a Mashobra alagúthoz, mely India nagy és vidám fővárosába visz. Nem az ő hibája, hogy elkerülték Kotgarbot, ahol táviróállomás és európai kolónia van, amit a köd eltakart a szemük elől. Nem ő tehetett arról sem, hanem az istenek, kikről oly elragadóan mesélt, hogy éppen Nahan határára kalauzolta őket, ahol a rádza szökevény angol katonáknak tartotta őket. Hurree Babu azonban megmagyarázta, hogy társai a saját hazájukban milyen nagy és dicső emberek, míg végül az álmos királyocská elmosolyodott. Élelmet koldult, szállásról gondoskodott és ügyes sebésznek bizonyult a lágyéksérülés kezelésében, amit az ember olyankor szerezhet, amikor a sötétben, sziklás hegyoldalon hempereg lefelé; és ügyesnek bizonyult minden egyéb nélkülözhetetlen dologban. Félénk ember volt. Reszketett, hogy dicső gazdáit nem tudja megmenteni az izgatott parasztok haragjától. Neki ugyan mindegy, hogy megütnék egy szent embert, akár nem, azonban boldog volt és őszintén örült, hogy megtehetette azt a keveset, ami tőle telt és hogy ebből a kalandból - leszámítva azt, hogy elvesztették poggyászukat - szerencsésen kikerültek. Még díjazást sem akart elfogadni, de ha érdemesnek találják erre, írjanak neki egy bizonyítványt. Ennek később hasznát vehetné, ha mások, a barátai átjönnek a szorosokon. Kérte őket, hogy jövőendő nagyságukban se feledkezzenek meg róla, mert az az alázatos véleménye, hogy ő, éppen ő, Mohendro Lal Dutt, a kalkuttai egyetem Magister Artiuma, csekély szolgálatot tett az államnak.

Adtak neki bizonyítványt, melyben magasztalták udvariasságát, használhatóságát, és soha nem tévedő vezetői ügyességét. A Babu az övébe rejtette a bizonyítványt és zokogott a meghatottságtól. Fényes délben átvezette őket Simla népes főterén az Alliance Bankhoz, ahol meg akarták állapítani személyazonosságukat. Innen aztán úgy eltűnt, mint számár a hegyről.

De nini! Amott kapaszkodik fölfelé a shamlegghi lejtőn egy kifogástalan és tökéletes úriember, aki sokkal jobban lefogyott, semhogy izzadna, és sokkal inkább siet, hogysem a rézzel kiveret ládikóban lévő gyógyszereit árulgatná. Nézzétek, minden Babuságát levetette. Délben tábori ágyon pihen, ki alatt egy türkizzel kirakott hajékú asszony dél felé mutat a pusztá térségen túlra.

- Hordágyat visznek, - mondja az asszony -, nem haladnak olyan gyorsan, mint a magányos utazók...

A szent ember nem akart maradni, ámbár az asszony erősen marasztalta. A Babu nagyokat sóhajtott. Fölköti az övét óriási csípőjére és tüstént elindul. Alkonyat után nem szeret utazni, de azok, akik gúnyolódnak a fajtáján, elcsodálkoznak, mekkora utat tesz meg naponta, noha nincsen, aki ezt följegyezné. A nyájas falusiak, kik emlékeztek a két hónap előtt közöttük járt dakkai gyógyszerárusra, hajlékot adtak neki az erdők rossz szellemei ellen. És a Babu bengali istenekről, egyetemi tankönyvekről és a Londoni Akadémiáról álmodik. És másnap a bukdácsoló kék-fehér napernyő tovább utazik.

Jóval Mussoorien túl, a Doon szélén, szemtől szembe az aranyos porú síksággal, egy rozszant hordágy pihen, melyen egy beteg láma fekszik, ki egy Folyót keres, amitől meggyógyul. A falvak majdnem ököltre mentek, hogy abban a tisztességben részesülhessenek, hogy a hordágyat vihessék, mert a láma nemcsak áldást osztogatott, hanem a tanítványától még pénzt is kaptak - egy teljes harmadát annak, amit sahibok fizetnek. A hordágy tizenkét mérföldet

utazott naponta, amint a zsíros, simára kopott fogantyúk mutatják - és olyan utakon, amerre sahibok ritkán járnak. A Nilang-szoroson át, ahol a viharban a hó a láma ruhájának minden ráncát belepte; Raieng fekete szarvai között, ahol a felhőkből hallották a vadkecskék hangját: fárasztóan, meg-megcsúszva a palás úton; imbolyogva, nyikorogva lassan leereszkedtek a hegyről a bővizű völgybe; majd ismét föl a Kadernath dörgő vízesései felé: megpihenve a nyájas tölgyerdők árnyas hűvösében. Faluról falura, a virradat hidegében, mikor még a hívőknek is meg lehet bocsátani, ha szidják a türelmetlen szent embereket; vagy fáklyafényben, mikor még az is kísérteteket lát, aki nem gyáva - így érték el az utolsó állomást. A kis hegyi emberek izzadtak a Sewalik-hegyek alsóbb vidékének enyhébb levegőjében. A papok körük gyülekeztek áldásért és békességért.

- Érdemet szereztek - szólt a láma -, nagyobb érdemet, mint gondoljátok. És ismét visszatértek a hegyek közé - sóhajtotta.

- Bizony, a magas hegyek közé, amint csak lehet.

Kim arca bágyadt, fáradtnak látszik; apró ezüsstel fizet, kiszedi az eleséges zsákot és a viaszosvászon zacskót - csupa szent irat - keblébe gyömöszöli és felsegíti a lámát. Az öregember szemébe ismét visszatért a béke, már nem félt attól, hogy rászakadnak a hegyek és összezúzzák, mint ama rettentő éjszakán, mikor útjukat állta a megáradt folyó.

Az emberek fölszedik a hordágyat és eltűnnek a sűrűségben.

A láma a Himalája felé emeli kezét.

- Nem nálatok, ó, valamennyi hegyek között legáldottabbak, nem nálatok esett le a Nyíl, az Úr Nyíla! Soha többé nem fogom a levegőtök élvezni.

- Tízszer erősebb vagy ezen a jó levegőn - szólt Kim, mert a bőkezű, dús rónaság látása jólesett fáradt lelkének. - itt, vagy ott, valahol csak leesett az a Nyíl. Igen. Nagyon lassan megyünk, talán csak egy mérföldet naponta, mert a keresés vége biztos. Viszont a zsák igen nehéz...

Valóban, alig egy-egy mérföldnyi utat tettek meg naponta. Az öregember, a nehéz élelmiszeres zsák, a könyvek, a keblébe rejtett írások és a napi teendők minden súlya Kim vállát nyomta. Hajnalban koldult és elrendezte a takarót a láma alatt, a déli hőségben ölében pihentette fáradt fejét és a legyeket zavarta el, míg megfájdult a csuklója: este ismét koldult, s a láma lábát mosta, aki mindig újabb ígéretekkel jutalmazta, hogy ma, holnap, de legkésőbb holnapután jön a Szabadulás.

- Soha ilyen tanítványt! Néha azt hiszem, hogy Anan sem ápolta jobban a mi Urunkat. És te sahib vagy? Különös...

- Azt mondtad, hogy nincsen sem fehér, sem fekete. Miért keserítesz ilyen beszéddel, szent atyám? Engedd a másik lábadat is megmosnom. Én a tanítványod vagyok, és a fejem súlyosan nehezedik a vállamra.

- Csak egy kis türelem. Együtt nyerjük el a Szabadságot. A Folyó partján úgy fogunk elmúlt életünkre visszatekinteni, ahogy a hegyek között láttuk az utat, amit aznap megtettünk. Meglehet, hogy valamikor én is sahib voltam.

- Hozzád hasonló sahib sohasem volt, arra esküszöm.

- Abban bizonyos vagyok, hogy a képek őrzője a Csodaházban valamikor bölcs apát volt valahol. De most már az ő szemüvegével sem látok. Amikor nézek, csak árnyék jelenik meg a szemem előtt. De sebj, ismerjük a szegény, nyomorult test kifogásait, egyik árnyékból a másik válik. Engem fogva tart az Idő és a Tér káprázata. Mennyi utat tett meg ma a testünk?

- Háromnegyed mérföldet. És az is elég fárasztó út volt.

- Csak háromnegyed mérföld? Hah! Lelkemben tízezret tettem meg. Hogy betakargat, bekötöz bennünket ez az ostoba porhüvely! - Vékony, kék eres kezét nézte, mely egyre nehezebben morzsolta az olvasót. - Tanítványom, sosem támadt kedved engem elhagyni?

Kim a viaszosvászon zacskóra gondolt és a könyvekre a zsákban. Ha valami megbízható személy átvette volna mindet, miatta ugyan játszhatták volna a Játékot tovább. Fáradt volt, zúgott a feje.

- Nem - szólt ridegen. - Nem vagyok kutya, vagy kígyó, hogy harapjak, amikor szeretetre tanítottak.

- Túlságosan gyöngéd vagy hozzám.

- Nem egészen. Egy dologban cselekedtem anélkül, hogy kérdeztelek volna: üzentem a kului asszonynak, azzal az asszonnyal, aki kecsketejet adott nekünk ma reggel. Azt üzentem neki, hogy gyöngélkedsz és hordágyra lesz szükséged. Szemrehányást tettem magamnak, hogy ez nem jutott eszembe, amikor a Doonra kiértünk. Itt maradunk, míg a hordágyat meghozzák.

- Meg vagyok elégedve. Annak az asszonynak aranyból van a szíve, amint te szoktad mondani, csak kissé sokat beszél...

- Most majd nem zaklat. Erről is gondoskodtam.

- A szívem elszorul szent atyám, ha arra gondolok, mennyire elhanyagoltalak - görcsös reszketés fogja el a torkát. - Hosszú gyaloglásokat erőszakoltam rád, és nem mindig adtam jó táplálékot neked, nem törődtem azzal, hogy melegen legyél. Útközben más emberekkel beszélgettem, és téged magadra hagytalak... Én... Én... De szeretlek... Már késő... Gyermek voltam... Ó! Miért nem voltam férfi!...

A fáradalmak és a kora erejét meghaladó teher kimerítette. Zokogva roskadt a láma lábához.

- Ugyan, miféle balgaság ez? - szólt az öregember szelíden. - Soha egy hajszálnyira le nem tértél az Engedelmesség Útjáról. Engem elhanyagolni? Gyermek, én úgy éltem a te erődből, mint az öreg fa az új fal meszéből. Mióta eljöttünk Shamleghből, mindennap a te erődet lopom. Ezért, és nem a saját hibából vagy gyöngé. A test, az együgyű ostoba test beszél most, nem az erős lélek. Vigasztalódj. Legalább megismered az ördögöket, akik ellen küzdened kell. Ezek a föld szülöttei, a káprázat gyermekei. A kului asszonyhoz megyünk. Majd szerezzon érdemet azzal, hogy hajlékot ad, és hogy ápol engem. Te szabadon járhatsz, amíg erőd visszatér. Megfeledeztem az ostoba testről. Dicsérhetnélek, de mi szükség lenne rá? Rövid idő múlva úgysem lesz szükségünk már semmire...

Így vigasztalta Kimet, bölcs mondásokkal és idézetekkel, melyek mind, erre a nehezen érthető állatra, a testre vonatkoztak, amely, noha csak káprázat, erőnek erejével léleknek akar látszani, mialatt elsötétíti utunkat, és számtalan felesleges ördögöt szabadít ránk.

Eközben a szokásos nagy lármával, megérkezett a sahíba, civakodva és fene nagyképpen eléjük küldött hordszéke, a tiszteletükre kirendelt szedett-vedett kísérettel.

Miután megérkeztek a házba, üdvözölték egymást, a sahíba azonnal rákezdte:

- Megmondtam neked, ugye megmondtam, szent ember, hogy éber szemmel figyeld a tanítványodat! Hát hogyan ügyeltél rá? Fölösleges mondanod, úgyis tudom! Az asszonyok körül forgolódott! Nézd a szemét, milyen fénytelen és beesett, és az áruló ráncot az orránál! Kiszípolozták. Piha! Még hozzá pap létére!

Kim fölpillantott, sokkal fáradtabban, semhogy mosolyogni tudott volna. Tagadóan rázta a fejét.

- Ne tréfálj - szólt a láma. - Annak az időnek vége. Nagy dologban járunk itt. Engem lelki, öt testi betegség üzött ki a hegyek közül. Azóta az ő erején élősködtem.

- Mindketten gyermekek vagytok, öreg és fiatal - szípáskolt az asszony, de abbahagyta az incselkedést. - Bár helyrehozná benneteket a vendégszeretetem. Várj egy kicsit, lejövök és beszélgetni fogunk a hegyekről.

Estére visszajött a veje, így nem kellett körüljárnia a házat. Megértette a dolgok lényegét, amit a láma halkán magyarázott neki. A két öreg bölcsen bólogatott egymásnak. Kim egy szobába támolgott, hol kimerülten csakhamar elaludt a tábori ágyon. A láma megtiltotta neki, hogy fekvőhelyről, vagy élelemről gondoskodjon a részére.

- Tudom, tudom. Ki, ha én nem? - karattyolt az asszony. - Mi, akik a halottégetőkhöz járunk, elkapjuk a kezét azoknak, akik tele korsóval jönnek az Élet Vizétől, színültig telt korsókkal. Igazságtalan voltam a fiúhoz. Neked kölcsönözte az erejét? Igen, az öregek fölélik a fiatalokat. Helyre kell állítanunk az egészséget.

- Te sokszor szereztél érdemet...

- Ó, az én érdemeim! Mi az? Öreg csont vagyok, férfiaknak főzök és meg sem kérdezik: ki főzte ezt? Nem lehetne az érdemeimet inkább az unokám javára gyümölcsöztetni?

- A tanítványom nekem annyi, mint a fölvilágosulatlan a fia.

- Mondd inkább: unokája. Az anyák nem olyan tapasztaltak, mint mi ebben a korban. Ha egy gyermek sír, azt hiszik, rájuk szakad az ég. Egy nagymama eléggé távol van már a szülés fájdalmaitól és a szoptatás örömeitől, hogy megítélhesse, a gyermek akaratoskodik-e, vagy szelek bántják. Amikor a szent ember utoljára itt járt, megbántottam azzal, hogy varázslatokért zaklattam...

- Nővérem - szólt a láma, azt a megszólítást használva, amit a buddhista szerzetes néha az apácákkal szemben használ -, ha a varázslat megnyugtat téged...

- Többet ér, mint tízezer orvos!

- Mondom, ha megnyugtat, én, aki Such-zen apátja voltam, annyit készítek, amennyit csak kívánsz. Az arcodat sohasem láttam...

- Ó, ennek már a majmok sem örülnének, akik a naspolyánkat lopják.

- De, ahogy a tanítványom mondja -, a szíved aranyból van... Ő pedig lelki unokám.

- Öreg vagyok már, sok gyermeket hordoztam a szívem alatt. Valamikor tetszettem a férfiaknak! Ma pedig gyógyítani tudom őket. - Magamra vállalom a fiút. Orvosságot adok neki, etetem és újra egészségesé teszem. Mi, öregek már sokat tapasztaltunk.

Így történt, hogy mikor Kim, akinek minden tagja fájt, amikor felébredve a konyhába akart menni, urának élelemért, érezte, hogy erősen lefogják. - Sehova sem mehetsz, maradj nyugton! A ládád kell a szent könyvekkel? Ó, az egészen más. Isten ments, hogy egy papot megakadályozzák az imádságban. Tüstént hozatom, a kulcsa is nálad lesz.

A ládát az ágya alá tolták és Kim megkönnyebbülten sóhajtott, amikor elzárta Mahbub pisztolyát, a viaszosvászonba csomagolt leveleket és a bonyolult könyveket és naplót.

- A te betegséged manapság szokatlan a fiatalok között. A fiatalok ma már nem ápolják az idősebbeket. A legjobb orvosság a számodra most az alvás - szólt a sahíba, és Kim örömmel vészelt el a semmiben, mely bár félig fenyegette, félig meg is nyugtatta.

Az öreg hölgy pestises szagú, és ennél is rosszabb ízű italokat kotyvasztott. Addig állt Kim mellett, amíg a fiú legyűrte a csodaszert. Amikor visszajött, nem győzött kérdezősködni. Mindenkit elzavart az első udvarból. A parancsot egy fegyveres ember hajtotta végre. Igaz, hogy ez az ember már túl volt a hetvenen és a fegyvere mindössze egy hüvelybe dugott csonka kard volt, de a sahíba tekintélyét képviselte és a megrakott kocsik, a fecsegő cselédnép, a borjak, kutyák és tyúkok nagy kerülőt voltak kénytelenek tenni.

Miután Kimet megmosdatták, az öreg hölgy alaposan megmasszírozta hozzáértő rokonai-val. Testét keletnek és nyugatnak fordították, hogy a föld titokzatos kisugárzása is segítsen a gyógyulásban. Miután magatehetetlen tömeggé gyúrták és félig meghipnotizálták az arcukat takaró kendőkkel, Kim tízezer mérföldnyi mély álomba merült. Harminchat órát aludt.

Aztán megetette, miközben fölverte a házat lármájával. Baromfit öletett, zöldséget hozatott és a józan, lassú észjárású kertész, aki maga is majdnem olyan öreg volt, mint az asszony, ugyancsak izzadt. Fűszereket, tejet, hagymát és apró halat hordott össze a patakából; citromot szörbetnek, fűjeket a veremből, aztán csirkemáját sütött nyáron, gyömbérszeletekkel spékelve.

- Sokat láttam már az életben - szólt az asszony a megrakott tálak fölött -, de csak kétféle asszony van a világon. Olyanok, akik elveszik a férfiak erejét és olyanok, akik visszaadják. Hajdan amaz voltam, most ez vagyok.

Kim fölült és mosolygott. A szörnyű gyengeség lehullott róla, mint valami rossz cipő a lábáról. Visszatért a beszélhetnékje, pedig egy héttel korábban még a legkönnyebb szónál is megbénult a nyelve.

- Hol a szent ember? - kérdezte Kim.

- A szent ember jól van - förmedt rá az asszony. - Bár ez nem az ő érdeme. Ha ismernék olyan varázslatot, amitől megokosodnék, eladnám az ékszereimet és megvenném. Ki látott még ilyet; visszautasítani a jó ételt, amit magam főztem és két éjjelen át kóborolni a mezőkön üres gyomorral? És a végén patakba zuhanni... Ezt nevezed te szent életmódnak? És mikor már kis híján összetörte azt, ami szívéből az érted való aggodalom után megmaradt, akkor azt mondja, hogy érdemeket szerzett! Jaj, milyen egyformák a férfiak! Nem is így volt: azt mondta, hogy minden bűntől megtisztulsz. Ezt megmondhattam volna neki én is, anélkül, hogy bőrig ázott volna. Most már jól érzi magát. Ez egy hete történt. Köszönöm szépen az ilyen szent életet! Egy hároméves gyermek is okosabban cselekednék. A szent emberért ne főjön a fejed. Mind a két szemével őriz, ha nem csatangol a patakjaink között.

- Nem emlékszem, hogy láttam volna. Csak arra emlékszem, hogy a napok és éjjelek váltakoztak, mint világosság és sötétség. Nem voltam beteg, csak fáradt.

- Teljes kimerültség volt, ami általában csak néhány évtizeddel később szokott jönni. De már minden rendben van.

- Hercegnő - kezdte Kim, de az asszony tekintete arra készítette, hogy az őszinte szeretet megszólítására váltsa át. - Anyám, az életemet neked köszönhetem. Hogyan köszönjem meg? Tízezer áldás a házadra és...

- Ha úgy tetszik, köszönd az isteneknek, mint pap, de ha kedved tartja, akkor nekem úgy, mintha a fiam lennél. Nagy Egek! Hát azért ápolgattalak éjt nappallá téve, hogy most szenteskedő idézeteket vagdoss a fejemhez? Téged azért szült az anyád, hogy összetörd a szívét. Mit adtál te neki, fiam?

- Nem ismertem anyámat, anyám - szólt Kim. - Azt mondták nekem, hogy meghalt, amikor még nagyon fiatal voltam.

- Nos, akkor senki sem mondhatja, hogy megrabolom a jogaitól. Ha ismét fölkeredsz az Útra, és ez a ház csak egy lesz az ezer között, amit hajlékul használsz majd és engem elfelejtesz egy könnyen odavetett áldás után... Nem baj, nincs is áldásra szükségem, de... A gazdád minden varázslatot megad, amire csak szükségem van a lányom legidősebb fia számára. A hakimnak nagyon rosszul megy mostanában. Mivel komolyabb betegek nem akadnak, hát a cselédeimet mérgezi egyre-másra.

- Miféle hakim, anyám?

- Ugyanaz a dakkai ember, aki a pirulákat adta nekem. Egy héttel ezelőtt úgy állított be, mint valami elbitangolt tevé és esküdözött, hogy te, meg ő a kului úton vérbeli testvérek voltatok és szörnyen tette magát, hogy mennyire aggódik az egészséged miatt. Nagyon lesóványodott, így hát parancsot adtam, szabadítsák meg az éhségtől, meg az aggodalmától is.

- Szeretném látni, ha a közelben van.

- Ötször eszik naponta és a béreseim keléseit vagdalja föl, hogy gutaütés ellen biztosítsa magát. Annyira aggódik az egészségedért, hogy nem tágit a konyhaajtóból, egész nap csak nyalakodik. Ez már a nyakunkon marad, sohasem szabadulunk meg tőle.

- Küldd ide, anyám - szólt Kim, mialatt szemébe egy pillanatra visszatért a hamiskás tekintet.

- Ideküldöm, de nem lenne hasznos szolgálat elzavarni őt, ő halásztta ki a szent embert a patakból és így - ezt nem a szent ember mondta - érdemet szerzett.

- Ő nagyon okos hakim. Küldd ide, anyám.

- Pap vagy és papot dicsérsz? Ez csoda! Ha tényleg a barátod, akkor kötéllel fogom idekötözni és a kasztjának megfelelő lakomával vendégelem meg. Kelj fel és nézd meg a világot, az ágyonfekvés hetven ördög szülőanyja... fiam!

Kicsoszogott a szobából és rettentő vihart támasztott a konyhán. Utána nyomban belépett a Babu, felső testén római császárnak öltözve, Titus ábrázatával, hajadonfőtt, vadonatúj bőrcipőben, a kicsattanásig hívva. Csak úgy áradt belőle az öröm és a szeretet.

- Istenemre, Mr. O'Hara, mennyire örülök, hogy láthatom! Ha megengedi beteszem az ajtót. Milyen kár, hogy beteg! Nagyon beteg?

- A papírok a kiltában vannak. A térképek és a királyi levelek is. - Türelmetlenül nyújtotta felé a kulcsot, lelkének most már csak arra volt szüksége, hogy megszabaduljon a zsákmánytól.

- Teljesen igaza van. Ez a helyes hivatalos eljárás. Minden megvan?

- Mindent elhoztam, ami a kiltában kézzel írott volt. A többit a szakadékba vettem. - Kim hallotta, amint a kulcs megfordul a zárban, aztán a lassan szétváló, tapadós viaszosvászon és a papírok zörgését. Nagyon nyugtalanította, hogy ez a teher, amit senkire sem bízhatott, betegsége napjaiban az ágya alatt hevert. Megpezdült ereiben a vér, amikor a Babu végre elefánt módjára feltápáskodott és megrázta a kezét.

- Nagyszerű! Pompás! Mr. O'Hara! Hát elcsente az egész zsák ravaszságot, úgy ahogy volt, mindenestül? Nekem azt mondták, hogy tönkrement hat hónapi munkájuk. Teringettét, hogy megverték... Nézze, itt van Hilás levele!

Fölolvasott egy-két sort az udvari, perzsául (a diplomácia nyelvén) írott levélből. Mr. Rajah Sahib most beleesett a verembe! Hivatalosan is meg kell majd magyaráznia, hogy az ördögbe írogat ő szerelmes leveleket a cárnak. Ezek igen ravasz térképek... és három-négy erről a vidékről való miniszterelnök is bele van kavarva a levelezésbe. Istenemre, uram, az angol kormány meg fogja változtatni a trónöröklést Hilásnál és Bunárnál, és új örökösöket ültet a trónjaikra.

- Ez a legaljasabb árulás... Te nem érted ugye?

- A kezében vannak? - kérdezte Kim. Csak ez érdekelte.

- Erre mérget vehetsz. - Az egész zsákmányt a ruhájába gyömöszölte, ahogy erre csak a keletiek képesek. - Ezek a hivatalba mennek. Az öreg asszonyság azt hiszi, hogy állandó házibútor lettem itt, pedig most azonnal indulok. Lurgan sahib büszke lesz. Maga a hivatali alárendeltem, de a szóbeli jelentésemben a maga nevét is belefoglalom. Kár, hogy nem szabad írásbeli jelentést tennünk. Mi, bengáliak különösen az exakt tudományokban tűnünk ki.

Visszaadta a kulcsot és mutatta, hogy a láda üres.

- Helyes. Rendben van. Nagyon fáradt voltam, a szent ember is beteg volt. Hogy esett bele a? ...

- Jaj, persze. Mondhatom, hogy én mentettem meg. Igen furcsán viselkedett, amikor maga után idejöttem. Azt gondoltam, hátha nála vannak a papírok. Követtem elmélkedései közben, már csak azért is, hogy néprajzi kérdésekről beszélgessek vele. Látja, én itt igen jelentéktelen személy vagyok az ő büvereje mellett. Jupiterre, Mr. O'Hara, tudta, hogy görcsökben szenved? Biztosítom, kataleptikus, ha ugyan nem epileptikus. Ilyen állapotban találtam egy fa alatt in articulo mortis (az utolsó percben). A szent ember egyszer csak felugrott és egyenesen belement a patakba. Ha ki nem mentem, belefullad.

- Mert nem voltam vele! - kiáltotta Kim. - Meghalhatott volna.

- Igen, meghalhatott volna, de most már megszáradt és azt állítja, hogy nagy átalakuláson ment át. - A Babu jelentősegteljesen megtapogatta a homlokát. - Följegyeztem a kijelentéseit a Tudományos Akadémia számára. Siessen folyógyulni és jöjjön vissza Simlába. Lurgan sahibnál majd mindent elmesélek. Nagyszerű volt! Az egyik nadrággombja lógott és az öreg Nahan rádza azt hitte, hogy európai katonaszökevény...

- Jaj, az oroszok? Mennyi ideig voltál velük?

- Az egyik francia volt. Isten tudja, hány napig! Most már valamennyi hegylakó azt hiszi, hogy minden orosz koldus. A pokol égesse meg őket, nem volt azoknak semmijük, ha én nem szereztem nekik! De Lurgan sahibnál majd mindent részletesen elmesélek, ha majd feljön. Rendezünk egy mulatós éjszakát! Ebből toll lesz mind a kettőnk kalapjára. Még bizonyítványt is adtak nekem! Ez volt a legviccesebb az egészben! Csak látta volna őket az Alliance Bankban, amikor igazolták magukat! Hála a Mindenhatónak, hogy olyan szerencsésen megkaparintotta az írásait! Most egyenesen a vasútra megyek és elutazom. Maga teljes elismerésben részesül a Játékért. Mikor jön utánam? Valamennyien büszkék vagyunk magára! Bár nagyon megijesztett bennünket. Különösen Mahbubot.

- Ah, Mahbub. Hol van?

- Lovakat árul a szomszédban. Természetesen...

- Itt! Miért? Beszéljen halkabban. A fejem még mindig kábult.

A Babu ravaszul nézte az orra hegyét.

- Látja, én gyáva ember vagyok. Nem szeretem a felelősséget. Maga beteg volt és én nem tudtam, hogy hol az ördögben lehetnek a papírok, sem azt, hogy mennyi van. Így hát, amikor ideérkeztem, táviratot küldtem Mahbubhoz. Éppen Meeratban volt lóversenyen. Elmondtam neki, hogy állnak az ügyek. Erre idejön az embereivel és a lámával barátkozik, engem bolondnak nevez és igen goromba...

- Miért?

- Azt én is szeretném tudni. Én csak azt mondtam, hogy ha valaki véletlenül el találná lopni a papírokat, szeretném, ha jó erős, bátor emberek volnának kéznél, akik visszaszerzik, ha kell. Hiszen tudja, milyen fontosak... Ráadásul Mahbub Ali azt sem tudta, hogy maga hol van.

- Hogy Mahbub Ali betörjön a sahíba házába? Megbolondultál, Babu? - szólt Kim fölháborodva.

- Kellettek a papírok. Tegyük föl, hogy a sahíba ellopja őket? Ez csak egy praktikus javaslat volt, azt hiszem. Magának sem tetszik?

(Kim egy idézhetetlen bennszülött közmondással érzékeltette, mit tart a Babu ötletéről.)

- Nos - szólt a Babu vállat vonva -, kinek a pap, kinek a papné. Mindegy, az a lényeg, hogy megvannak a papírok. Elég volt Mahbub erkölcsi támogatása is. Mondtam magának, hogy gyáva ember vagyok, de Isten tudja hogyan, minél gyávább vagyok, annál nagyobb veszedelembe keveredem. Ezért örültem, hogy maga velem jött a Chini völgybe és örülök most, hogy Mahbub a közelemben volt. Az öreg asszonyság ugyanis néha igen goromba hozzám, meg a csodálatos piruláimhoz...

- Allah legyen irgalmas! - szólt Kim jókedvűen, könyökére támaszkodva. - Milyen csodálatos egy állat vagy te, Babu! És ezek után egyedül jártál-keltél kirabolt, dühös idegekkel!

- Jaj, az, hogy megverték, semmi sem volt; de, ha a papírokat elvesztem, abból már baj lett volna. Kis híján Mahbub is megvert dühében, hogy egy ilyen csodálatos öreg hölgy házába küldtem volna betörni. Aztán se vége, se hossza nem volt a lámával való barátkozásának...

- Nos, Isten áldja meg, Mr. O'Hara. Ha sietek, még elérem a délutáni umballai vonatot. Kitűnő mulatság lesz, ha majd mindent elbeszélünk Lurgan sahíbnál. Isten önnel, kedves cimborám, és ha máskor ismét erőt vesz magán az érzés, kérem, ne mohamedán módra fejezze ki magát, amikor tibeti ruhában van...

Kétszer is megrázta Kim kezét - ízig-vérig Babu volt és kinyitotta az ajtót. Amint a napfény csendes, diadalmas arcába világított, ismét az alázatos, dakkai kuruzsló lett belőle.

- Kirabolta őket - gondolta Kim, megfedkezve a saját szerepéről a Játékban. - Becsapta őket, hazudott nekik, mint egy bengali. Még bizonyítványt is adtak neki. Bolondot csinált belőlük, az élete kockáztatásával. Én le nem mentem volna hozzájuk a pisztolylovések után. És még azt mondja, hogy gyáva... Inkább félelmetes, mint félénk. De most vissza kell térnem a világba.

A lábai eleinte úgy ingadoztak, mint a nádszál és a ragyogó fény elkábította. Lekuporodott a fehér fal mellé és a hordággal tett hosszú utazás viszontagságain járt az esze, azután a láma gyöngeségén. Mivel most nem volt kivel beszélnie, önmagán is sajnálkozott; ebbe pedig, mint minden beteg, nem egyhamar fáradt bele. Kimerült agya úgy irtózott a külvilággal érintkezni,

mint a fiatal paripa, melyet ha egyszer véresre sarkantyúzták, irtózik a sarkantyútól. Nagyon, de nagyon meg volt elégedve azzal, hogy a zsákmányt elvitték és nem kellett őriznie többé. A lámára gondolt. Azon tűnődött, miért eshetett a patakba, de a világ szertelen nagysága, amint kinézett a kapu farácsozatán, széttépte gondolatmenetét. Aztán a fákra nézett, a széles mezőre, a termés között rejtőzködő zsúpfödeles kunyhókra. Így bámult csendesen jó félóráig. Mindvégig érezte, bár szóval nem tudta kifejezni, hogy lelke és a külvilág között nincs semmi kapcsolat, olyan volt, mint a fogaskerék, melyhez hiányzik a megfelelő áttétel. Könnyű szellő fújdogált, papagájok rikácsoltak és a mögötte lévő népes házból kiszűrődő zajok, a civakodás, parancsolgatás, korholás süket fülekre talált.

- Kim vagyok! Kim vagyok! És kicsoda Kim?

Újra meg újra ezt kérdezte magától.

Nem akart sírni, pedig soha életében nem állt ilyen közel hozzá. Aztán hirtelen könnyű és ostoba könnyek peregtek le az arcán és majdnem hallható csattanással megérezte, hogy lelkének kerekei ismét bekapcsolódnak a külvilágba. Amire egy perccel ezelőtt még érthetetlenül bámult, az most kellő alakot öltött. Az útnak ismét az volt a célja, hogy járjanak rajta, a háznak, hogy lakjanak benne, a marhának hogy dolgoztassák, a mezőnek, hogy felszántsák és az embereknek, hogy beszéljen hozzájuk.

Az emberek mind valódiak voltak, szilárdan álltak a lábukon. Tökéletesen megértette, hogy olyan porból valók, mint ő, aki semmivel sem több vagy kevesebb bármelyiküknél. Megrázódott, mint a kutya, mikor bolha van a fülében és kiballagott a kapun. Mikor éber szemek hírét vitték a sahibának, az így szólt:

- Hadd menjen. Én megtettem a magamét, a többi az anyaföldre tartozik. Ha a szent ember visszatér az ájtatoskodásból, mondjátok meg neki is.

Egy üres ökrösszekér állt vagy fél mérföldnyire egy alacsony dombon, előtte fügefá, ahonnan kilátás nyílt néhány frissen szántott mezőre. Az enyhe levegőben szempillái lelecsukódtak. A föld tiszta por volt, nem gypes - (ami már élve az enyészet felé hajlik) -, hanem termékeny por, ami az élet minden magvát befogadja. Kim érezte lábujjai között - kezével simogatta - és boldog sóhajjal elnyújtózott a kocsis árnyékában. És az anyaföld olyan hűséges volt, mint a sahíba. Átsugárzott a testén és helyreállította a kapcsolatot, melyet elvesztett, mialatt oly sokáig feküdt betegen, és el volt zárva jótékony érintésétől. Órákon át feküdt az alvásnál mélyebb öntudatlanságban.

Estefelé, mikor a hazatérő tehenektől fölvert porfelhők eltakarták a szemhatárt, megjelent a láma és Mahbub Ali.

- Allah! Hogyan lehet nyílt úton ilyen bolondságra vetemedni! - dörögött a lócsiszar. - Százszor is agyonlőhettek volna!

- Soha még ilyen tanítvány nem létezett - szólt a láma, újra elmondva, amit már annyiszor elmondott. - Szelíd, nyájas, okos, nem zúgolódó, soha semmit sem felejt, tanult, hűséges, előzékeny... Nagy jutalom vár rá.

- Ismerem a fiút, amint már említettem...

- És ilyennek ismered?

- Én nem találtam arra a csodaszerre, amire a Vöröskalap, hogy túlságosan őszintévé tehettem volna. Az bizonyos, hogy nagyon jól ápolták.

- Ez köt össze minket. - A láma leült. - Zarándokutunk végére értünk - mondta lassan.

- Nem a te érdemed, hogy a tied egy héttel ezelőtt végképp meg nem szakadt. Hallottam, mit mondott neked a sahíba, mikor föl vittünk a tábori ágyon.

Mahbub nevetett és megrántotta frissen festett szakállát.

- Tanítványom még ma éjjel - lassan beszélt, hangja reszketett az örömtől - éppúgy megszabadul minden bűntől és asszonytól, mint én. És megnyugszik, mint én, ha majd a Dolgok Kerekétől szabadult testét elhagyja. Van egy Jel - a keblében rejtett, tépett rajzra tette kezét -, hogy már kevés időn van hátra, de őt mindenkorra megmentettem. Ne feledd, elérkeztem a Megvilágosuláshoz, ahogy három éjszakával ezelőtt mondtam neked.

- Nem felejtettem el. És most megöled a fiút, vagy abba a csodálatos folyóba akarod dobni, amiből a Babu kihúzott?

- Engem semmilyen folyóból nem húztak ki - szólt a láma nyugodtan. - Elfelejtetted, hogy mi történt. Én a Megvilágosodás Útját találtam meg.

- Persze, persze - hebegte Mahbub Ali, részben dühösen, részben veszett jókedvében. - Elfelejtettem, mi is történt valójában.

- Azt mondani, hogy én valakit megfosztanék az életétől, nem bűn, hanem örülség. A tanítványom segített a Folyóhoz. Joga van hozzá, hogy megszabaduljon a bűntől, velem együtt.

- Igen, szüksége van egy fürösztésre. És aztán, öregember, aztán? mi lesz?

- Hát fontos lehet még valami ezen a világon? A Nirvána biztos a számára. Megvilágosodott lesz, mint én.

- Jól mondtad. Csak attól féltem, hogy előbb még fölpattan Mohamed lovára és elrepül.

- Nem! Neki tanítóként kell a világban járnia!

- Aha! Már értem. Éppen csikónak való út! Hát persze, hogy mint tanító megy a nagyvilágba! Például az államnak nagy szüksége van rá, mint írókra.

- Erre a pályára készült. Érdemet szereztem azzal, hogy alamizsnát adtam az ő javára. Ő segített nekem a Keresésben, én meg segítettem őt. A Kerék igazságos, ő, északi lócsiszar! Akár tanító lesz, akár írnok, nem számít. A vége úgyis csak az, hogy megszabadul! A többi csak káprázat.

- Még hogy nem számít! - mormogta magában Mahbub. - Hat hónap múlva velem kell jönnie a Balkh-on túlra! Hála ennek a tyúkeszű Babunak, aki miatt ide jöttem tíz sánta lóval és három markos emberrel, hogy erőszakkal elragadjak egy beteg fiút egy vén szatyor házából; most nézője lehetek annak, hogy egy fiatal sahíbot, Allah tudja, miféle bálványimádók, égbe emelnek, egy nagy Vöröskalap segítségével. De ez az örült ragaszkodik a fiúhoz, így nekem is örülnem kell lennem...

- Mit imádkozol - kérdezte a láma, mialatt Mahbub durva pashtu szavakat dörmögött vörös szakállába.

- Nem érdekes, de most, miután tudom, hogy a fiú, akinek biztosítva van a Paradicsom, ettől még a kormány szolgálatába állhat, megkönnyebbült a lelkem. A lovaimhoz kell mennem. Már sötétedik. Ne ébreszd föl. Nem akarom hallani, hogy a mesterének nevez...

- De ő valóban a tanítványom! Miért zavar ez téged?

- Neki már megmondtam. - Mahbub lenyelte bosszúságát, és nevetve fölállt. - Én nem egészen a te hitedet követem, Vöröskalap, ha ugyan érdekel ilyen csekélység.

- Az nem baj - szólt a láma.

- Én is úgy gondoltam. Azért tán nem fog kihozni a sodrodból, ha téged, aki büntelen és megvilágosodott vagy, sőt majdnem vízbe fúltál, jó embernek mondalak. Nagyon jó embernek... Négy vagy öt estén át beszélgettünk. Én bár csak egy lócsiszár vagyok, ezért, ahogy mondani szokták, a ló lábán túlra is látok. Bánj vele jól és engedd, mint tanítót a világba visszatérni, ha megmostad a lábát. Ha már ez a csikónak való orvosság.

- Miért nem követed az Utat, magad is? Elkísérhetnéd a fiút.

Mahbub elképedve kapta fel a fejét erre a szemtelen kérdésre, amiért a határon túl másnak talán verésnél is többet fizetett volna. Azután a kérdés humoros oldala ragadta meg világias lelkét.

- Csak lassan, egyszerre csak egy lábbal, ahogy a sánta paripa mondta, mikor Umballánál átugratott a versenygáton. Később még én is a Paradicsomba kerülhetek. Azon munkálkodom. Nagy dolog, és ezt a te együgyűségednek köszönhetem. Te még sohasem hazudtál?

- Mi szükség arra?

- Ó, Allah! „Mi szükség arra”, ebben a világban! Soha nem is bántottál senkit?

- Egyszer, egy tolltartóval. Mielőtt még megvilágosodtam volna...

- Úgy? Már jobb véleményem van rólad. A tanításod jó. Egy embert, akit ismerek, letérítettél a rossz útról. - Mahbub rázkódott a nevetéstől. - Azzal a határozott szándékkal jött ide, hogy erőszakkal kirabolja a házat. Igen, azzal, hogy raboljon, gyilkoljon és elvigye, ami neki tetszik!

- Nagy bolondság!

- Bizony, így volt! Szégyen és gyalázat! Ez az ember aztán gondolkozott, miután téged és még néhány férfit, nőt meglátott. Így hát letett erről a tervéről. Most pedig elindul, egy nagy kövér Babut elpáholni.

- Nem értelek...

- Allah őrizzen meg, hogy értsél is! Vannak emberek, kik a tudományban erősek, Vöröskalap. A te erőd ennél is nagyobb. Őrizd meg, és azt hiszem, meg is fogod! Ha a fiú nem jó szolga, tépd ki a fülét!

Rántott egyet széles bokharai övéen, és eltűnt a sötétben, a láma pedig leszállt a felhőkből, de csak annyira, hogy Ali széles háta után nézzon.

- Ebben az emberben nincs szelídség. Megtéveszti a látszat árnyéka. De jóindulattal beszélt a tanítványomról, aki most elnyeri jutalmát. Ébredj, valamennyi asszony szülötte között a legboldogabb! Ébredj! Megtaláltuk!!

Kim visszatért mély álmából és a láma figyelte, amint ásítózik. Közben az ujjait csettentette, hogy a gonosz szellemeket távoltartsa.

- Száz esztendeig aludtam. Szent atyám, már régen itt vagy? Kijöttem, hogy keresselek, de - álmosan nevetett - elaludtam az úton. Már egészen jól vagyok. Ettél már? Menjünk haza! Hány napja már, hogy nem gondoztalak! A sahíba jól táplált téged? Ki mosta a lábadat? Hogy van a gyomrod, a nyakad, zúg még a füled?

- Elmúlt. Minden elmúlt. Hát te nem tudod?

- Én csak azt tudom, hogy ezer esztendeje nem láttalak. Mit kellene tudnom?

- Különös, hogy ez nem jutott el hozzád, amikor mindig rád gondoltam.

- Az arcodat nem látom, de a hangod úgy zeng, mint a gong. Megfiatalított a sahíba főztje?

A láma hallgatott. Az olvasó csörgésén és Mahbub távolodó léptein kívül semmi zaj nem hallatszott. A nesztelen, párás indiai est csöndje betakarta őket.

- Ide hallgass! Hírt hoztam!

- De, mi...

A hosszú, sárga kéz csendet parancsolt. Kim engedelmesen behúzta lábát ruhája alá.

- Ide hallgass! A Keresésnek vége! Következik a jutalom... Mikor a hegyekben voltunk, a te erődből éltem, míg nem a fiatal ág meghajolt és kis híján le nem tört. Mikor kijöttünk a hegyek közül, aggódtam érted és más dolgok is bántottak, amiket lelkembe zárva elhallgattam. Nem ettem. Nem ittam. De az Utat még mindig nem láttam. Rám erőszakolták az ételt és kiabáltak bezárt ajtóim előtt, így aztán egy fa alatt, egy odúba rejtőztem. Ételhez nem nyúltam, nem ittam egy csöpp vizet sem. Két nap és két éjjel elmélkedtem és az előírt módon lélegeztem... Második éjjel érkezett el a jutalom. A bölcs lélek végre elvált az ostoba testtől és elszabadult. Ezt soha azelőtt meg nem éltem, bár sokszor megközelítettem. Megtörtént a csoda!

- Csoda bizony! Két nap, két éjjel táplálék nélkül! Hol volt a sahíba? - kérdezte Kim sűgva, de a láma csak folytatta.

- Mint ahogyan a csepp vonzódik a vízhez, úgy vonzódott lelkem a Nagy Lélekhez, ami mindenek fölött áll. Ekkor, átszelleműlve az áhítattól, egész Indiát láttam, Ceylontól a hegyekig és a magas, színes sziklákat Suchzenben. Láttam minden falut, minden tanyát, ahol valaha megpihentünk; még a legjelentéktelenebbeket is. Egyszerre és egy helyen láttam őket, mert a lelkemben voltak. Ebből tudtam, hogy szabad vagyok! Láttalak, amint az ágyon feküdtél és láttalak, mikor a hegyoldalon leestél a bálványimádóval, egyszerre és egy helyen, a lelkemben. amely érintkezett a Nagy Lélekkel. Tesu láma ostoba testét is láttam, amint feküdt, és a dakkai hakim térdelt mellette és a fülébe kiabált. Ekkor a lelkem egészen egyedül volt és semmit sem látott, mert mindenné lettem, miután a Nagy Lelket elértem. Azután nyugodtan elmélkedtem ezer meg ezer esztendeig és teljesen megértettem a Dolgok Okait. Majd egy hang azt kiáltotta: - „Mi történjék a fiúval, ha meghalsz?” a fölöttem való sajnálkozás miatt ide-oda hánykolódtam magamban; és azt mondtam: - „Vissza akarok térni a tanítványomhoz, mert félek, hogy eltéveszti az Utat!” Erre a lelkem, elvált a Nagy Lélektől, kimondhatatlanul küzdve, vágyva és gyötrődve. Mint az ikra a halból, mint a hal a vízből, mint a víz a felhőből, mint a felhő a sűrű levegőből, úgy vált el, úgy zuhant alá, úgy párolgott el lelkem a Nagy Lélektől. Ekkor egy hang azt kiáltotta: - A Folyó! Vigyázz a Folyóra! és én lenéztem az egész világra, mely olyan volt, mint azelőtt. Egy volt, Időben, Térben. Én világosan láttam a Nyíl Folyóját lábaimnál. Abban az órában valami nyomás nehezedett a lelkemre, de elhessegettem, és mint a sas repültem arra a helyre, ahol a Folyó volt. A kedvedért egyik világot a másik után taszítottam félre. Láttam a Folyót alattam, a Nyíl Folyóját. Miután leszálltam, a hullámai összezsaptak fejem fölött; és lám, lelkem ismét visszatért testembe, de minden büntől mentesen, aztán a dakkai hakim felhúzta a fejemet a Folyó vizéből... Itt van a Folyó! Itt, a mangóliget mögött! Egészen közel!

- Allah Kerim! Milyen szerencse, hogy a Babu a közelben volt! Nagyon átáztál?

- Mit törődöm én azzal? Arra emlékszem, hogy a hakim a láma testéért aggódott. Kihúzta a vízből, azután jött az északi lócsiszár hordággal és emberekkel, aztán a testet az ágyra tették és elvitték a sahíba házába.

- Mit mondott a sahíba?

- Én abban a testben elmélkedtem, nem hallottam semmit. Így hát a keresésnek vége. Annak az érdemnek a fejében, amit szereztem, megtaláltam a Nyíl Folyóját. A lábunknál buggyant föl, ahogy megmondtam. Megtaláltam, de visszarántottam lelkemet a Szabadulás küszöbéről, hogy minden bűntől megszabadítsalak, ahogyan én is megszabadultam és megtisztultam a bűntől. A Kerék Igazságos! Megváltásunk már biztos! Kövess, Lelkem Fia!

Ölében összekulcsolta kezét és mosolygott, ahogy csak az mosolyoghat, aki nemcsak önmagának, de szeretettjének is megszerezte a Megváltást...

Vége